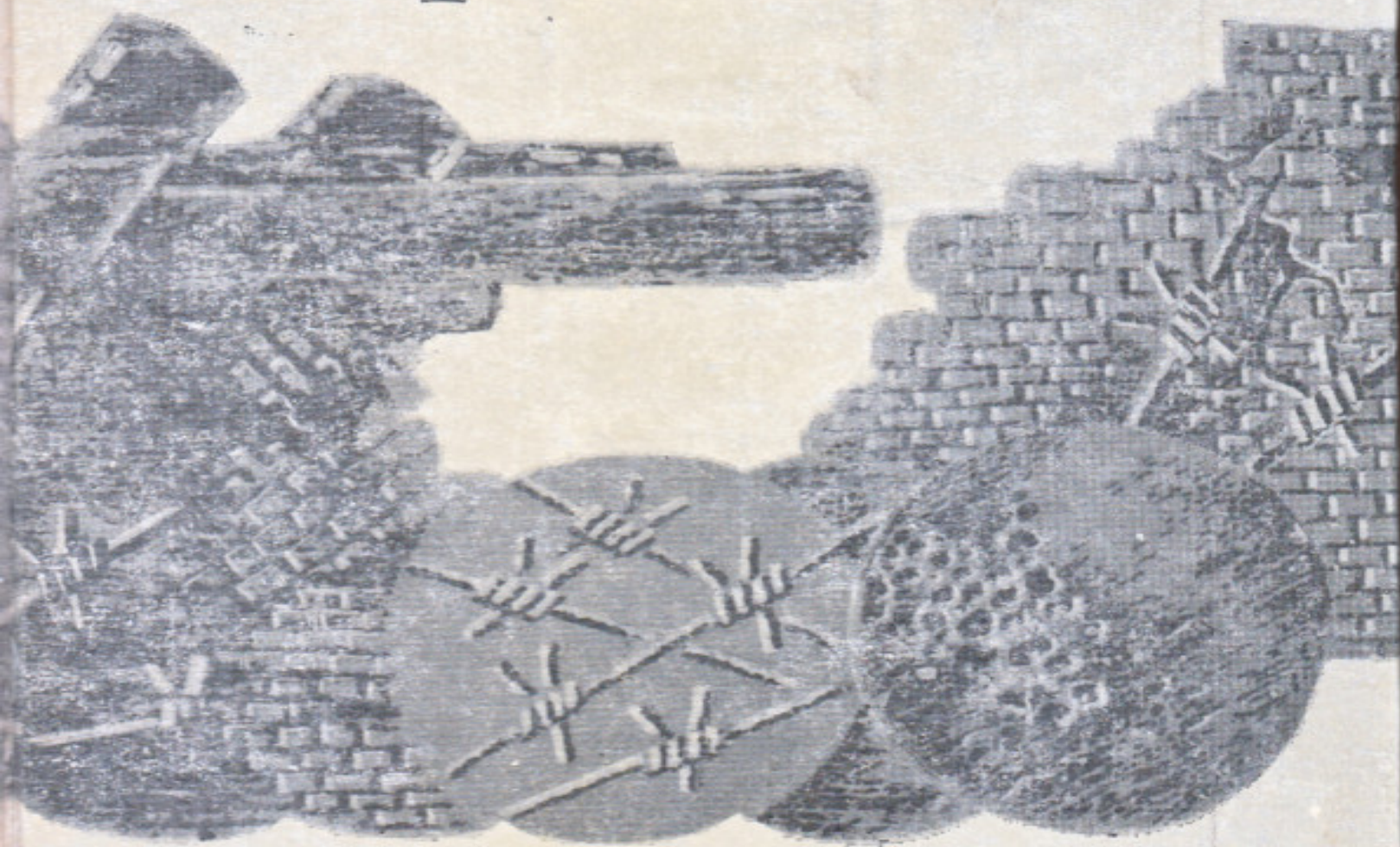

четиво

ЙЕЖИ ШЧИТЕЛ

Трънакът

за Юноши

ЙЕЖИ ШЧИГЕЛ ТРЪНАКЪТ

Превод: Ани Божкова

chitanka.info

1

Свечеряваше се. Димът от огъня се издигаше право нагоре. Момчетата седяха в тесен кръг и гледаха златистите, искрящи пламъци, чиито отблясъци играеха по лицата им. Някой хвърли огромен наръч съчки върху пламтящата клада. Засвистяха, заискриха хвойновите клони.

Те бяха деветима. И всичките от една улица.

Съчките се топяха пред очите им. Тук-таме все още се появяваха пламъчета, но огънят вече се бе превърнал в тлееща купчина.

— Хайде да разравяме! — раздаде се глас в тъмнината.

— Чакай! — обади се Юрек. — Аз ли съм вожд, или не?

Мълчаха.

— Ще разравяме когато ви кажа — добави той.

— Я не се ежи толкова! — промърмори Гетек.

Юрек не отговори. Мрачната тишина продължи дълго. Жаравата посивя, а той все още не издаваше заповед. Това ги дразнеше. Шляпаха се ту по лицата, ту по ръцете, за да отпъдят досадните комари. Поглеждаха крадешком към него. Юрек чувстваше нетърпението им, но умишлено поддържаше напрежението. Чак когато угасна и последното пламъче, той стана и каза:

— Слагайте картофите!

Размърдаха се и въздъхнаха с облекчение. Като се надпреварваха и бутаха с лакти, те с дълги пръчки разровиха жарта. Сложиха картофите, които след малко се покриха с гореща пепел и сипкав пясък. Стъмни се и огънят вече не осветяваше полето. На небето не се виждаха звезди.

Момчетата насядаха близо един до друг, като почти допираха лактите и коленете си.

— Е, разказвай сега! — подсети го Стефек със светнали в тъмнината очи.

— Добре — съгласи се Юрек.

— На мене пък не ми се слуша — каза недоволно Гетек.

— Ами не слушай — сопна му се Стефек. — И без тебе ще минем.

— Не слушай, а, не слушай... А кой изкопа картофите? — продължаваше да се заяжда Гетек.

— Всички — намеси се Юрек.

— Всички, но не и ти — отрязва го онзи.

— Ако не ти изнася, изчезвай! — извика Стефек.

— Хайде изчезвай! Изчезвай! — развикаха се и другите.

— Така ли, аз да си отида, а вие да излапате картофите.

— Ако продължаваш да пискаш, нищо няма да получиш — каза вождът.

— И кой няма да ми даде? — засмя се Гетек.

— Аз.

— Какво, няма да ми дадеш ли? Опитай се пък ще видим!

— Ще видим — процеди през зъби Юрек, чиято гордост беше наранена.

— Ако не бях донесъл кибрит — поде отново Гетек, — нямаше да има с какво да запалим огъня.

— Че кой те е молил? Да не си донасял, а сега не натяквай — промърмори Метек.

— Ти ме помоли, вестникар такъв! — скочи Гетек.

— Може да съм вестникар, но не съм подмазвач и доносчик като тебе.

Момчетата избухнаха в смях. Разярен, Гетек блъсна Метек, ала в този момент някой го шибна с жилава пръчка по голия гръб. Той изкрещя като попарен, обърна се, но не можа да разбере кой го е ударил.

— Ще видите вие! — извика разплакан и вбесен. — Ще кажа откъде сте взели картофите! Мазура веднага ще довтаса. Той ще ви научи!

— Ах, ти! — извика Метек, скочи и силно го блъсна.

Гетек се спъна в браздата и се просна на земята.

— Да видиш хубаво ли е като блъскаш другите — обади се някой от компанията.

Гетек вече тичаше към градчето, като не преставаше да плаче и да заплашва.

— Разбойници! Крадци такива! — викаше той.

— Трябваше да го направим на кайма! — обади се Стефек.

— Сядайте! — каза Юрек и пръв седна по турски.

— Тоя може наистина да ни издаде — изведнъж се обезпокои Метек.

— Нека ни издава. Никой не ни е видял — отговори седналият до него Тадек.

— Слушайте, започвам да разказвам — прекъсна ги Юрек. — Това се случило в Дивия запад. Банда от тринадесет каубои решила да нападне една самотна, скрита в джунглата ферма. Главатарят на бандата Торнадо бил влюбен в дъщерята на фермера...

Момчетата често избираха Юрек за вожд по време на вечерните игри, въпреки че не беше най-големият от групата. Славеше се със своята справедливост и смелост, а преди всичко с това, че четеше много книги. Това им допаднаше. Слушаха го със зяпнала уста и искрящи от любопитство очи. Така беше и тази вечер.

Само Тадек не се поддаде на общото настроение. Той държеше с ръце босите си стъпала и нетърпеливо чоплеше с пръчка земята. Обеща на майка си скоро да се върне, но тук беше толкова приятно, огънят така весело пращеше, че той забрави за обещанието си и сега вече нямаше за какво да се връща. Преди един час, а може би и повече, майка му сигурно сама беше затворила магазина. „Пак ще има да вика“, помисли си той и се натъжи. Това се повтаряше почти всеки ден. Не можеше да устои на изкушението и оставяше майка си с по-малкото си братче, въпреки че трябваше да ѝ помага.

Завиждаше на приятелите си. Те не носеха като него лимонада с раници и кошници. Бяха свободни. По цял ден се шляеха из града, а привечер се събираха и започваха игрите. Въпреки че против волята на майка си той честичко се присъединяваше към тях, не беше щастлив. Измъчваха го угризения на съвестта. „Може би пак са обрала мама?“ — мислеше си той. В такива летни следобеди малкото магазинче беше винаги пълно с немски войници, които пиеха лимонада и купуваха плодове, като често си отиваха без да платят. В суматохата майка му не смогваше да следи всичко. Тадек неведнъж си даваше дума, че повече няма да бяга от къщи, но на другия ден щом видеше момчетата, поели пътя, който водеше вън от града, тръгваше с тях.

Присъединяваше се уж за малко, а когато след няколко часа игра си спомнеше какво е направил, вече беше късно.

И сега седеше мрачен и не слушаше разказа на Юрек. На небето се трупаха все повече облаци, в полето духна хладен вятър.

„Няма да идвам вече — реши той. — От утре ще правя всичко каквото трябва, ще гледам Йендрек, ще продавам в магазина и няма да се поддавам на изкушението, когато отиват да се къпят или за риба. Да ходят, мен какво ме интересува!“

Той сложи ръката си на горещия пясък и усети как през тялото му премина топла вълна. Започна да рови с пръсти в горещата пепел, докато напипа един парещ картоф. Извади го. Беше мек и миришеше на дим.

Другите го забелязаха.

— Готови ли са вече? — заинтересуваха се момчетата, като веднага забравиха и Юрек, и неговия разказ.

Бяха много гладни. За повечето от тях това беше единствената храна, с която можеха да се снабдят.

— Опекоха ли се вече? Дай да го опитаме! — викаха те.

Настъпи оживление. Няколко чифта ръце започнаха да ровят в горещата пепел, като изваждаха оттам сипкавите, изпечени картофи.

— Дайте сол! Кой има сол? — попита Зимек.

Метек започна да рови в джобовете си и след малко хартийката със солта вече обикаляше всички. Ядяха ги с люспите, като духаха и пареха устата си.

— Ах, колко са хубави! — възхищаваше се Метек.

— Хубави са, защото са от моята градина.

Момчетата скочиха. Пред тях стоеше Мазура. Можеха да избягат, но им беше жал за картофите.

— Ама те не са от вашите... — започна Метек.

— Хайде, хайде, няма какво да се оправдавате. Не съм дошъл да ви пердаша.

— Само се опитайте! — измърмори Зимек.

Мазура се засмя.

— Не сте много гостоприемни. Ядете от моите картофи, а ме заплашвате и дори не ме каните във вашата компания.

— Трябваше веднага така да кажете — осмели се Юрек.

— Седнете, седнете както си бяхте преди, а аз ще клекна ей тук — каза той помирително.

Като се суетяха, момчетата отново насядаха около огъня. Мазура също седна, протегна ръка към картофите и каза:

— Я да видя какъв вкус имат тази година. Миналата бяха хубави.

— Ама те не са от вашите — каза Метек. — Донесохме си ги от къщи.

— Абе я не ме баламосвайте! Нали ви видях като копаехте ей там зад рова, само че не исках да се обаждам.

— Защо си измисляте? — промърмори Стефек. — Нищо не сте видял. Някой ни е натопил.

— Някой ви е натопил ли? Впрочем, един се опита, но изобщо не го слушах.

— Така ли? — заинтересуваха се те.

— Да, дойде разплакан, обаче аз не мога да понасям момче да ми хленчи като жена и го изгоних.

— Вярно, че като жена — каза Метек, като подаваше солта на Мазура.

Момчетата бяха доволни, защото мислеха, че цялата работа ще свърши по-лошо, но се оказа, че Мазура не бил толкова страшен. Спомнеха ли си обаче за Гетек — обхващаше ги гняв. Да заплашваш е едно, но да отидеш и наистина да донесеш, е вече съвсем друго. Това те няма да му простят.

— И какво друго ви каза той?

— Кой? Онзи дето се крие там ли?

— Къде се крие?

Мазура се засмя.

— Ха, ха, ха! Той май ви готви изненада. Пазете се!

— Ама къде се е скрил? — настояваха момчетата.

— А ще оставите ли картофите ми на мира? — заговори изведнъж той със заплашителна нотка в гласа.

Те замълчаха смутени.

— Е, не се бойте де, не се бойте! — омекна Мазура. — Но бихте могли да пообиколите и други ниви, защото ако ровите само една, така ще я изровите, че нищо няма да остане.

На момчетата им беше трудно да отговорят.

— Ние огледахме навсякъде — започна Метек като се поотмести от Мазура, — но вашите картофи са най-хубави и най-големи.

— Само ако ви хвана! Тежко ви и горко! Дайте ми още малко сол!

Подадоха му я охотно.

— Онзи ревьльо се е скрил зад ъгъла на дъскорезницата — продължи той. — Не ви съветвам да минавате оттам. Стои с една тояга и чака. Някой може да си изпати.

Момчетата скочиха.

— Къде тръгнахте сега? Не бързайте толкова! Нека постои още малко! — задържа ги Юрек.

Тадек забрави за грижите си.

— Да вземем и картофите! — посъветва ги той. — После ще ги изядем.

За миг картофите бяха разграбени.

— А за мене нищо не остана — искрено се огорчи Мазура.

Бенек и Витек му дадоха по два картофа от своите.

— Вижте какво — Юрек преглътна последното парче от картофа и, влязъл в ролята си на вожд, разпалено заговори. — Ще се разделим на две групи. Тадек, Кажик, Метек и Стефек ще минат отзад, а ние отпред. Слушай, Тадек, като го видите отблизо, ще свирнеш! Ние и без това ще стигнем преди вас. И тогава птиченцето няма да ни избяга.

2

Краката им потъваха в мекия, топъл пясък. Тадек тичаше напред, а Кажик сумтеше и пъшкаше край ухото му.

— Ама такъв бой ще му хвърля! — заканваше се той.

— По-бавно бе! По-бавно! Не мога повече — стенеше Стефек, който тичаше най-отзад.

Преди две години той падна от една висока липа, счупи си крака и оттогава леко накуцваше. Затова понякога му викаха Бедата, но само в момент на яд или при някоя разправия. Всеки от тях смяташе прякора за кръвна обида. Само Тадек момчетата почти винаги наричаха Пехотата. По-рано той имаше едно старо колело, което вече не ставаше за нищо, но Тадек искаше да се похвали с него и им каза:

— Имам колело, ама не го карам, предпочитам да ходя пеша.

И тъй като ходеше и тичаше най-добре от всички, прякорът Пехотата му прилегна като второ име.

Изведнъж Тадек се спря. Стори му се, че между дъските на оградата се мярна нещо бяло. И четиримата приклегнаха. Тадек тихо се промъкна до самия ъгъл на оградата и надникна. Тук беше потъмно, отколкото на полето. Тясната уличка, с огради от двете страни, приличаше на мрачен тунел. Тадек се взря в тъмнината. В първия миг нищо не забеляза, но след това видя някаква бяла фигура, облегната на оградата. „Бяла риза — помисли си. — Кой може да бъде? Гетек беше само по къси панталони, нямаше никаква риза.“ Отдръпна се. Допълзя до приятелите си и им каза какво беше забелязал.

— Трябва да го хванем — каза Кажик.

— Знам как — прошепна Стефек. — Там зад ъгъла има дупка. Една от дъските се отмества. Ние с Метек ще минем през оградата и ще излезем точно зад гърба му.

— Добре — съгласи се Тадек. — Аз ще наблюдавам от ъгъла и щом излезете от дупката, ние с Кажик ще се хвърлим върху него.

Кажик и Тадек повдигнаха двамата си приятели и им помогнаха да се прехвърлят през оградата, а те се промъкнаха до ъгъла. Дълго

време се заслушваха. Човекът с бялата риза стоеше на същото място. Изведнъж от другия край на улицата се чува силни викове и изстрели — два, три, четири... Човекът се отдръпна от оградата и хукна по посока на момчетата. Като ги забеляза, спря изненадано.

— Вие какво правите тук? — изсъска той, различил вероятно в тъмнината, че това са деца, а не възрастни. — Бягайте, ще ви убият!

Тадек позна гласа му: беше Вешек Заремба, техният съсед.

— Кой стреляше? — попита момчето.

— Абе вас какво ви интересува! Я се махайте оттук!

Тонът на Заремба беше толкова категоричен, че не посмяха да му противоречат. Изведнъж Тадек си спомни за Стефек и Метек. Трябва да ги предупреди. Изтича до ъгъла и надникна. Някъде далече се чуваше шум, но уличката беше потънала в тишина и мрак. Той каза на Кажик: „Ти си отивай в къщи, а аз ще ида да извикам ония двамата“. И без да му мисли много, прескочи оградата.

— Стефек! Метек! — викаше полугласно той, като се промъкваше между купищата греди и дъски.

Никой не му отговори. С босите си крака Тадек непрекъснато се спъваше в дъските и на няколко пъти почувства как остри трески се забиваха в краката му. Не им обръщаше внимание.

— Стефек! Метек! — повтаряше непрекъснато той.

Но приятелите му не отговаряха. Стана му страшно.

По това време дъскорезницата беше пуста, само там, на другия край, където се намираха дърводелската работилница и инструментите, спеше нощният пазач. Отчаян, той викаше все по-високо. Изведнъж дочу кучешки лай. На челото му изби студена пот — та това беше булдогът, който пазеше дъскорезницата.

Кучето се приближаваше, като лаеше непрекъснато. Тадек се наведе, напипа в тъмното парче дърво и скочи на купчината дъски. Булдогът направо бе побеснял и се мъчеше да го достигне. Тадек искаше да се прехвърли през оградата, но в края на уличката отново се вдигна врява, която за момент отвлече вниманието му. Кучето се възползва от това и изведнъж момчето почувства страшна, пронизваща болка в прасеца. Тогава първоначалната уплаха отмина, Тадек се обърна и без да му мисли много с всичка сила го удари по муцуната. То зави и отскочи. В този момент някакви силни ръце го хванаха за раменете.

— Какво правиш тук? Дъски си дошъл да крадеш, а? — чу той зад гърба си дрезгав глас.

„Това е пазачът“ — отдъхна си Тадек.

— Не съм дошъл да крада — каза той, като се мъчеше да се отскубне.

— А какво търсиш тук тогава?

— То си е моя работа, вас какво ви засяга!

Обхвана го ярост. Бореше се, дърпаше се и се опитваше да ритне, да хапе. Изведнъж пазачът го пусна и отскочи. В този момент нещо силно изтрополи върху дъските.

— Бягай! — чу гласа на Кажик.

Без да му мисли много, Тадек прескочи оградата и се затича по уличката. Зад гърба си чуваше бързите стъпки на своя приятел.

— Ама така ме ухапа това проклето куче! — простена момчето.

— Какво, ухапа ли те?

— И още как!

— Хайде да изтичаме до нас, по-близо е!

Но Тадек изведнъж се спря.

— Не, не, трябва на всяка цена да ги намерим! Не можем да се върнем без тях — каза той и опипа прасеца си. — Леле, гледай колко кръв!

Кажик се разтревожи.

— Хайде по-бързо до нас, да ти превържем раната!

— Не, трябва първо да ги намерим — настояваше Тадек.

— Ама трябва да ти промием раната, ще ти стане инфекция — молеше го Кажик.

— Тръгвай, нищо няма да ми стане! Даже не ме боли, само много ми пари.

Обиколиха цялата дъскорезница. Викаха, но приятелите им ги нямаше. Кракът започна все повече и повече да измъчва Тадек. Връщаха се отчаяни, когато близо до къщи ги посрещна цялата група.

— Къде бяхте досега? — наобиколиха ги те.

— Вас търсехме — обясни Кажик.

— Толкова дълго? — учуди се Юрек.

— Ами ако не бяхте офейкали от страх, нямаше да ви търсим толкова дълго — отсече Тадек.

— Че кой ви е карал? — нахвърли се върху тях вождът.

Наистина, караше ли ги някой? Можеха да се върнат като всички, още щом чуха виковете и изстрелите. Тадек беше много огорчен. Та те също можеха да офейкат. Останаха само за да предупредят Метек и Стефек за опасността. Той се обърна и без да каже нито дума, си тръгна към къщи.

— Ще те изпратя — предложи му Кажик.

— Остани с тях. Сам ще си отида.

— Какво, сърдиш ли ми се? — Кажик също се почувства засегнат от държанието на приятелите си.

— Не на тебе — отговори Тадек със свито гърло. — Ако ти не беше ударил пазача, нямаше да ме пусне.

Връщаше се натъжен. От време на време опипваше крака си, тъй като през цялото време чувстваше някаква лепкава, неприятна влага. Пред къщи за момент се спря. В кухнята още светеше. „Ще вляза. Може би мама няма да забележи кръвта. Ще ѝ разкажа за огъня и за картофите.“ Мушна ръце в джобовете си, но видя, че са празни. Прескачайки оградата, беше загубил всички картофи. Натъжи се още повече. Толкова се радваше, че ще занесе на майка си и на Йендрек.

— Абе Тадек да не се обиди за нещо? — попитаха момчетата Кажик, когато се върна при тях.

— Не знам — измърмори в отговор той.

— Брей, за големи герои се мислите като сте останали няколко минути повече! — каза подигравателно Юрек, но се чувстваше виновен. Като вожд, не биваше да бяга и да изоставя приятелите си.

— Разбира се, че сме герои! — ядоса се Кажик. — Ако Метек и Стефек не бяха се уплашили и офейкали толкова бързо, Тадек нямаше да отиде в дъскорезницата и да го ухапе кучето.

— Ама ухапа ли го? — попита тихо и нерешително Метек.

— Целия прасец му разкъса. И от пазача се отскубна. Дърпаше се, бореше се, докато накрая онзи го пусна.

Момчетата се засрашиха.

— Немците търсеха един евреин — оправдаваше се Юрек. — Тичаха, стреляха, викаха. Мислехме, че и вие сте си отишли в къщи.

— Какъв евреин? — разпитваше Кажик.

— Не знаем.

— Хванаха ли го?

— И това не знаем.

— Никой друг ли не видяхте?

— Видяхме Гетек, но ни се изплъзна. Впрочем не го и гонихме.

И без това изстрелите доста го изплашиха.

— И вас също — не можа да сдържи иронията си Кажик.

3

На Кажик му оставаше още доста път до къщи. Вървеше бавно, потропвайки с пръчката по желязната ограда и отчаяно си мислеше, че майка му пак ще го кара да си мие краката. Такава си беше. Дори когато се връщаше от Висла и ѝ показваше, че са му чисти и това не помагаше — трябваше пак да ги мие и край. Поне да спеше на легло с чаршафи — как да е, а той от ранна пролет до късна есен ноцуваше на тавана в сеното. Живееха в една стая. Беше много тясно и той предпочиташе да спи в сеното. Обичаше миризмата му. Сменяше го всяка година. Косеше тревата от близките ровове с един стар сърп, сушеше я и после я качваше на тавана.

Малкото прозорче, което той винаги отваряше преди да си легне, гледаше към улицата. Оттам се чуваше и най-слабият шум. Понякога Кажик слагаше до прозорчето едно сандъче, сядаше на него и гледаше улицата и съседните къщи.

Познаваше минувачите по походката: ето тежките стъпки на железничаря Гвождж — бащата на Стефек, който се връщаше от работа, ето и леката, подскачаща походка на Южо Фест — значи и последната прожекция в киното е свършила.

Южо беше побъркан. Можеше да изпие наведнъж двадесет чаши вода и да преброи всички трамваи във Варшава. Всеки ден отиваше пред киното и стоеше там до края на последната прожекция с надеждата, че някой ще му даде една цигара.

Кажик обичаше много дъждовните нощи. Тогавата сеното ухаеше по-силно, а дъждът барабанеше приятно по ламаринения покрив.

Измъчваше го глад. Чувстваше се много изморен и му се спеше след скитането през целия ден. Вече беше съвсем близо до къщи, когато чу, че някой го вика:

— Кажик! Кажик!

Обърна се. Позна характерния, малко пресипнал глас на Метек.

— Какво си се развикал така? — попита го той.

Когато се изравниха, Метек още дълго сумтя, вероятно искаше да му каже нещо. Накрая хвана Кажик за рамото.

— Знам — започна той, — че вие с Тадек ни се сърдите, но повярвайте ми, ако знаех, че ще стане така...

— Не ви се сърдя — искрено каза Кажик. — Ако не беше Тадек и аз щях да избягам. Това ще ни бъде за урок — друг път изобщо няма да ви търсим.

Метек се смути.

— Знаеш ли какво, от утре ще помагам на Тадек да носи лимонада. Той е много добро момче.

— Как не ми е дошло до сега наум! — запали се и Кажик. — Той непрекъснато се страхува от майка си. Трябва да му помогнем. Само ако знаеш как се отскубна от ръцете на пазача. Двамата стояха на купчината дъски. Онзи го държеше, наричаше го крадец, ругаеше, а Пехотата — нищо, дърпа се, рита и вика: „Пусни ме бе! Пусни ме“, ама изобщо не се страхуваше.

— Аз наистина го обичам — каза Метек, но си личеше, че вече мисли за съвсем друго нещо. — Знаеш ли какво, Кажик, донесох малко хляб и сирене. Хайде да се качим на тавана! Ще легнем на сеното и ще го изядем заедно. Тази нощ искам да остана при тебе, ако може. Днес Бенек ще ноцува при Зимек. Литвинска забелязала, че спим на нейния таван и сложила нов катинар.

— Готово! Като сме двама ще ни е по-весело. А откъде имаш сирене? Дай да го видя!

— Витек ми го даде — отвърна Метек и му показа едно малко, завито във вестник пакетче.

Кажик го помириша през хартията.

— Почакай ме тук за малко, ей сега ще се върна!

У Кажикови беше голяма сиромашия. Имаше майка, баба, прабаба и две сестри — едната по-малка, а другата с две години по-голяма. Баща му беше загинал през тридесет и девета година в битката при Кутно. Майка му издържаше цялата къща, като переше хорското бельо, а баба му от време на време ходеше да чисти по къщите. Но само от това трудно се живееше.

Щом Кажик влезе в къщи, веднага го посрещнаха с упреци.

— Върна ли се най-последно, скитник такъв! Дърва щеше да сечеш, вода да носиш, а никакъв те няма — нареждаше майката.

— Хайде стига, стига — успокояваше я бабата. — Сега сте гракнали срещу него, а през деня като си дойде ви пречи. Че скита, скита, ама поне бос ходи, не къса обувки.

— Добре, добре — съгласи се майка му.

С домакинството се занимаваше главно бабата. Тя почти винаги взимаше страната на Кажик.

Той се почувства засегнат. Вчера половин ден цепи дърва. Тази сутрин донесе пълна бъчва с вода, но не искаше да се разправя.

Майка му беше преуморена. Вярно, че обичаше да мърмори, но всъщност предпочиташе синът ѝ, който имаше вълчи апетит, да играе с приятелите си, отколкото да ѝ досажда със своето непрекъснато: „Дай ми да ям“.

Ето и сега погледна какво има на масата. По-голямата му сестра прибираше алуминиевите паници и порцелановата, очукана по краищата чиния на прабабата.

— Ама вие вече вечеряхте ли? А за мене? — попита той.

— Най-напред си измий краката! — заповяда майка му.

Кажик не се възпротиви. Та нали долу го чакаше Метек. Колебаеше се дали да каже на майка си, че ще спят заедно. „Има ли смисъл да ѝ казвам? — реши той. — И без това няма да има нищо против.“ Набързо си изми краката и седна да вечеря на високата разнебитена табуретка.

— Прекръсти се! — изсъска прабабата, която много държеше да се прекръстят преди да започнат да се хранят.

Това малко го ядоса. Беше толкова гладен, че с очи поглъщаше киселия жур^[1] и изстиналите картофи. Поразмаха ръка край носа си, колкото да видят, че се кръсти и грабна лъжицата. Ядеше, та ушите му пукаха.

— Яж по-бавно, ще се задавиш! — смъмри го баба му.

— Няма с какво — отговори той. — Толкова малко сте ми оставили.

— Ама че гладник! — измърмори по-малката му сестра.

— Мамо, кажи ѝ да не обижда, че ще яде бой! — извика Кажик.

— Я стига сте се джафкали като кутрета! — усмиряваше ги бабата.

— Хайде яж и отивай горе да спиш! — каза майка му.

След малко паниците бяха ометени до дъно.

Вече беше хванал дръжката на вратата и се канеше да излиза, когато видя вперените в него очи на прабабата.

— Какво има пак? — измърмори недоволно той, но се върна, целуна, ръка на майка си и смънка:

— Благодаря, лека нощ!

Изтича на двора.

Метек седеше на тревата до оградата. Като го видя, скочи.

— Ама ти нахрани ли се вече?

— Да. Хайде да се качваме горе! Само внимавай да не паднеш — предупреди той Метек, — че ще си натъртиш кокалите като мене миналата седмица.

Изпочупената стълба застрашително се люлееше. На тавана беше толкова тъмно, че те вървяха, протегнали напред ръце, за да не чукнат главите си в издадените греди. Кажик отвори прозорчето. Сеното ухаеше приятно. Момчетата се изтегнаха отгоре и веднага се заеха с хляба и сиренето.

— Ти вечерял ли си? — попита Кажик.

— Не, но не съм гладен.

Кажик обаче взе по-малкото парче.

Ядяха мълчаливо. Някъде високо прелетяха самолети. На съседната улица забръмча кола. Край прозорчето за миг се мярна сянката на прилеп.

— На тебе хареса ли ти разказа за Торнадо? — попита Кажик, като преглътна последния си залък.

— И още как!

— А на мене не особено.

— Защо? — Метек беше много учуден.

— Де да знам — продължи Кажик. — Напоследък Юрек много си вири носа. Мисли си, че като четете книги — голяма работа! Непрекъснато заповядва и ако не направиш каквото иска, веднага се ежи. Вчера например стъпих на едно стъкло и си разкървах целия палец на крака, а той дори не ме погледна, а започна да крещи, че се преструвам, че не искам да нося дърва за огъня, че само чакам други да ми свършат работата. Като иска да е вожд, нека бъде справедлив.

— Знаеш ли какво, Кажик — подхвана Метек, — трябва да изберем някой друг на негово място.

— Да, ама кого?

— Тадек.

— А-а-а, той няма да иска. Има си много работа в къщи.

— Ние нали ще му помагаме — упорстваше Метек.

— Ще видим, трябва да поговорим с другите.

На Кажик страшно му се доспа. Вече заспиваше, когато дочу гласа на Метек.

— Слушай, искам да ти кажа нещо.

— Какво? — сепна се той.

— Знам къде има скрит револвер.

— Револвер ли? — Кажик скочи. — Ама истински?

— Много ясно, че истински.

— Къде е?

— Няма ли да кажеш на никого?

— Няма. Честна дума!

— А на Тадек?

Кажик се поколеба.

— На него ще му кажа — отговори накрая той.

Метек се размърда.

— Аз отдавна исках да направя това, само че чаках подходящ случай.

— Ама къде е револверът? — изгаряше от нетърпение Кажик.

— Близо до нас, у Заремба.

— У Вешек Заремба ли?

— Да.

— Какво говориш!

— Вярно бе! Скрил го е в една кутия увит в парцали и я е мушнал в стената до ъгъла на къщичката, дето си я построил миналата година. Отмества се една тухла и точно там е скривалището.

— Да не ментиш?

— Честна дума! — каза Метек. — Веднъж се промъкнах до самата къща, надникнах и го видях тъкмо като изваждаше от парцалите един хубав, голям револвер.

Кажик мълча известно време.

— Когато избягахте — започна след малко той, — ние срещнахме Заремба. Чакаше някого при дъскорезницата. Като ни видя, каза ни веднага да се махаме, а той се скри зад ъгъла и продължи да чака.

— Знаеш ли какво, Кажик — прошепна Метек, — Вешек сигурно е партизанин. Често ходи в гората, а и при него идват разни хора.

— И аз мисля така. Точно затова не трябва да му взимаме револвера.

Метек смаяно го погледна.

— Че аз не съм искал да му го взема — гневно каза той. — Само ти казах и нищо повече.

— И сгреши. Изобщо не биваше да ми казваш. Сега трябва да се закълнем, че пред никого зъб няма да обелим за това.

— Добре — съгласи се Метек.

— Тогава да се закълнем. Повтаряй след мене!

Кажик изговаряше думите шепнешком:

— Кълна се...

— Кълна се... — повтори другият.

— Че за нищо на света, никога и на никого няма да кажа.

— Че за нищо на света, никога и на никого няма да кажа...

— ... за револвера — сниши глас той, — скрит от Заремба.

Думите се редяха бавно и те чувстваха как по гърба им полазват студени тръпки и косата им настръхва. На тъмния таван цареше пълна с напрежение и тайнственост тишина.

Покъртени до дъното на душата си от всичко това, момчетата мълчаха известно време, като напругаха слух и се взираха в тъмнината. Най-накрая Кажик се покашля.

— Хайде да спим вече!

— Ами хайде! — съгласи се Метек.

Като се настаниха удобно на сеното, Кажик изведнъж си помисли: „Как е възможно да не кажа на Тадек?“.

[1] Жур — вид полска супа от ръжено брашно или черен хляб. — Б.пр. ↑

4

На другия ден Тадек се събуди много рано. Веднага си спомни за вчерашното обещание и реши да го изпълни. Още от сутринта се зае да помогне на майка си. Донесе ѝ две кофи вода, прегледа и сортира един голям кош с ябълки, които стояха непродадени от няколко дни и много от тях бяха вече изгнили. След това започна да почиства къщата.

Вчера не можа да скрие от майка си ухапвания от кучето крак. Тя веднага забеляза кръвта и Тадек ще не ще ѝ разказа цялото си приключение. Не му каза нито една лоша дума. Промисли раната и я намаза с йод. Кучето здраво го беше ухапало за прасеца, но за щастие, без да го разкъса. Кракът му не се поду, само много го болеше при ходене, но той стискаше зъби, за да не се издаде.

Денят обещаваеше да бъде хубав и слънчев. Не духаше никакъв вятър и раззеленилият се кестен в двора им стоеше неподвижно.

Йендрек, петгодишният брат на Тадек, се събуди заедно с него. Целият предобед ходеше сънен и му се мотаеше в краката. Тадек имаше желание да го фрасне с четката, но се въздържа. Ще се развреди, майка му ще се ядоса... Затова само му напомняше:

— Стига си се мотал тука! Или стой мирно, или отивай да играеш на двора!

Но Йендрек сякаш напук хвърляше изгнилите ябълки при отбраните и удряше с пръчка по кофата. Въпреки всичко Тадек издържа. Най-накрая на Йендрек му омръзна да се закача. Изтича на двора и започна да гони котката. Тадек тъкмо свършваше да мете магазина, когато майка му каза:

— Трябва веднага да се донесе лимонада. Вчера изпиха всичко. Май ще се наложи аз да отида.

— Защо ти? — учуди се Тадек.

— Ами нали те гледам — ходиш, правиш всичко, но стискаш зъби от болка.

— Нищо ми няма бе, мамо. Йендрек малко ме ядоса. Цяла сутрин ми се мотае в краката и върши глупости.

— Не говори така. Той е много добро дете. Вчера застана до вратата и следеше някой да не вземе от витрината ябълки и лимонада. Даже хвана един немец. Бяха се наблъскали толкова много, че не съм забелязала кога е тръгнал да излиза с една торба ябълки. Тогава Йендрек извика: „Мамо, този не е платил!“. Извиках немеца. Той се върна побеснял, хвърли торбата на кантара и си излезе, като тресна вратата.

Тадек мълчеше и си мислеше: „Ако вчера вместо да скитам, си бях седял в къщи и кучето нямаше да ме ухапе. Така ми се пада!“.

По едно време видя на улицата Кажик и Метек. Махаха му с ръка. Той се ядоса. „Защо не ме оставят на мира! Още от сутринта ме изкушават.“

За да не го видят приятелите му, си влезе в стаята, която се намираще до магазина, но след малко вратата скръцна и звънчето издрънча. Майка му, която в това време бършеше праха от рафтовете, погледна към момчетата, които плахо влизаха. Поздравиха я много учтиво.

— Тадек! — извика тя. — Дойдоха ти първите клиенти.

— Госпожа Ружанска — осмели се да заговори Кажик, — ние не сме дошли да го измъкваме от къщи.

— Хайде, хайде, отивайте в кухнята! — каза им тя. — А защо не сте се измили? Лицата ви сънени, косата ви пълна със сено.

Момчетата минаха през магазина и влязоха при Тадек.

— Здравей, вожде! — козируваха те, като застанаха мирно.

— Само без глупости! — отрязва ги Тадек.

— Явяваме се на работа. Искаме веднага да отидем за лимонада — продължи Кажик, без да се смути.

Тадек ги погледна подозрително.

— Само без глупости — повтори той малко несигурно.

— Вожде, нашият живот е в твоите ръце — пак изкозирува Кажик, като продължаваше да стои мирно.

Тадек разбра, че не се шегуват. „Абе че ме ухапа кучето, ухапа ме, но нямам нужда от съжаление.“

— Сам ще я донеса — каза той.

— Защо сам, когато можем тримата? — настояваше Кажик.

— Я не си вири носа! — добави Метек. — Само от един ден си вожд.

— Свободно! — Момчетата се извърнаха и усмихнати погледнаха майката, която издаде тази заповед. — Защо да не ти помогнат? — попита тя. — Тримата ще донесете повече. Вчера ти донесе двадесет и пет бутилки и надвечер всички бяха празни. Можех да продам два пъти повече.

На улицата срещнаха Юрек и Стефек.

— Ще дойдем с вас. Само ни дайте една празна кошница — предложи Юрек.

Но те не им дадоха. А да вървиш с празни ръце и да гледаш как другите носят, не е много приятно. Юрек се пообиди, но не каза нищо и вървеше до тях. Стефек куцукаше малко по-назад. Известно време Кажик и Метек се споглеждаха и си шепнеха нещо. Юрек вероятно забеляза това, тъй като попита:

— Някакви тайни ли имате?

Кажик се спря. Отиде при него и му каза:

— В последно време много си вириш носа. Затова решихме от днес вожд да ни бъде Пехотата.

Юрек се наежи.

— Кой реши? — попита подигравателно той.

Те се спогледаха малко неуверено. И действително, предложението за избиране на Тадек за вожд беше тяхно, но другите още нищо не знаеха. Стефек ги наблюдаваше с интерес.

— Хайде да вървим! Трябва бързо да се върна — каза Тадек. — И освен това не искам да бъда никакъв вожд.

— Как така? — извика ядосано Кажик. — Щом ние те избираме, трябва да приемеш!

Юрек вървеше без да промълви нито дума.

— Можете да избирате когото искате, но аз вожд няма да стана!

— Довечера ще се съберем всички и ще решим — каза Юрек.

— Сигурно няма да мога да дойда — промърмори Тадек. — Трябва да помагам в магазина.

— Ние ще ти помогнем да свършиш каквото е нужно — заговори без особен ентузиазъм Кажик, засегнат от отказа на Тадек.

Щом влязоха в неприветливия, павиран двор на фабриката, веднага ги лъхна влажният мирис на бира и лимонада. Някакви мъже товареха на една кола сандъци. Метек и Тадек влязоха в малката

кантора, за да платят и вземат квитанция. Като излязоха оттам, Кажик заяви:

— Няма готова лимонада, ще трябва сами да пълним бутилките.

Юрек и Стефек ги плакнеха и ги нареждаха в кошниците. Кажик и Метек наливаха сока, а Тадек слагаше бутилките под автомата, допълваше ги с газирана вода и ги затваряше. Той гледаше вбесен Кажик, който пълнеше почти до половината бутилките със сок. „Ако дойде собственикът — мислеше си Тадек — и го види, никога вече няма да ми позволи да пълня сам. Ще ме кара да чакам по половин ден, а може и по-лошо да стане — изобщо да не ми продава.“ Обаче не каза нищо, тъй като близо до тях двама мъже пълнеха бутилки с бира и въпреки че беше шумно, можеха да го чуят. Когато се появи собственикът, те вече бяха приключили и налепили етикетите.

— Хайде, за днес стига толкова! Сега изчезвайте и друг път да не ми се мъкнете цяла сюррия! — погледна той строго Тадек.

Те грабнаха кошниците и изтичаха на улицата.

— Ама че ни провървя. Добре че собственикът не ни видя — смееше се Кажик.

— Защо наливаше по толкова сок? — ядоса се Тадек.

— Как така защо? — учуди се Кажик. — За фолксдойча^[1] ли ти е жал? Не бой се, от това няма да обеднее!

— Не ми е притрябвал швабският сок! — процеди през зъби Тадек.

Не разговаряха повече. Интересно какво му става на тоя Тадек, та се е наострил още от сутринта? Нищо не му харесва. Ех, Кажик и Метек другояче си представяха този ден. Мислеха си, че ще е доволен от помощта им, а той през цялото време се ядосва и се сърди. За момент Кажик дори съжали за хрумването си да го изберат за вожд.

Майката се зарадва като ги видя.

— Като сте тримата беше по-лесно, нали?

Тадек измърмори нещо в отговор.

— Ако му помогнете да свърши всичко, каквото трябва — продължи тя, — после ще дойде да играе с вас.

— С удоволствие! — едва не извика Метек.

Тримата се захванаха да сковат от дъски една преграда, която да отделя тезгяха от магазина.

— Като свършите тази работа, ще получите по една бутилка лимонада.

Около обяд преградата беше готова. Обвиха я с красива зелена хартия и магазинът доби съвсем друг вид. Тадек дори се развесели.

— Юнаци сте вие! — говореше майката и ги черпеше със започналите вече да загниват ябълки.

Освен плодовете и лимонадата в магазинчето нямаше почти нищо. Оскъдният приход едва стигаше за издръжка на семейството. Както повечето си приятели и Тадек нямаше баща. По време на първото въздушно нападение той се случи на смяна в електроцентралата. Върху сградата падна бомба. Не намериша дори трупа му.

Кажик и Метек помогнаха на Тадек да събере стърготините, разсипани по пода, а след това заедно с него пометоха улицата пред магазина.

— Вече можете да си тръгвате — каза Тадек, след като свършиха всичко. — Аз ще дойда на уговореното място.

Бяха излезли от магазина, когато чуха, че майката на Тадек ги вика:

— Кажик, Метек, чакайте малко!

Обърнаха се.

— Обещах ви по една лимонада.

— Не искаме — отвърна Кажик. — Пихме във фабриката.

— Щом съм ви обещава, трябва да я вземете. — И тя им даде по една бутилка.

Те държах лимонадата и се колебаеха.

— Няма какво да се притеснявате. Само че като я изпиете, да ми донесете бутилките. — И усмихвайки се, тя им се закани с пръст.

[1] Фолксдойч — жител на Полша от немски произход. — Б.пр. ↑

5

Метек и Кажик дълго се съветваха какво да правят с лимонадата.
— Хайде да я изпием! — настояваше Кажик.

Но Метек не се съгласи. В него се събуди някогашният продавач на вестници.

— По-добре да я продадем — убеждаваше го той.

— Че кой ще я купи? — усъмни се Кажик.

— Как така кой? Можем да я продадем в казармата на власовците.

След дълго колебание Кажик се съгласи с предложението на Метек и двамата тръгнаха към казармата. Там се намираха така наречените власовци — наполовина пленници, наполовина войници. Ходеха във военна униформа, носеха оръжие, но бяха под непрекъснатото наблюдение на немците. Метек им продаваше от време на време хляб, цигари, лук.

Денят се случи горещ и щом се приближиха до оградата на казармата, веднага се появиха няколко купувачи. Такава търговия беше забранена, затова Кажик наблюдаваше дали откъм улицата не се задава някоя немска кола, а Метек се пазареше. След малко бутилките вече бяха празни. Войниците искаха да им донесат още. Метек се ентусиазира.

— Ти тичай до фабриката — обърна се той към Кажик, — а аз ще отида да купя няколко връзки лук.

Оживената търговия продължи до вечерта. Кажик намери още няколко бутилки и тичаше, колкото краката му държат, до фабриката и обратно. С парите, спечелени от продажбата на лимонада, Метек няколко пъти купуваше и продаваше лук, репички и цигари. Когато вече уморени си тръгнаха, войниците им поръчаха на другия ден да донесат повече стока.

— Видя ли? — хвалеше се Метек. — Казвах ли ти, че си струва да ги продадем.

— Заболяха ме краката от тичане — каза уклончиво Кажик, — но ще дойда утре.

След като преброиха парите се оказа, че са спечелили повече, отколкото очакваха.

— Утре — мечтаеше Метек — ще отидем раничко на пазара и ще купим по-евтино репички и лук. Ще видиш само колко ще спечелим. Най-последно ще имаме какво да ядем. А може и за обувки да ни стигнат.

Като си похапваха хляб и лук, те тръгнаха към мястото, където се бяха уговорили да се срещнат с другите.

Мрачната гора ги обграждаше от всички страни. Движеха се покрай един дълбок ров, обрасъл с бурени, гъста трева и млади фиданки, посята тук от вятъра. След дълго пътешествие стигнаха до мястото, където ровът се губеше под израсналите високо над него трънци, глог и берберис. Тези храсти бяха оплетени от цяла джунгла диви къпини, малини и други бодливи пълзящи растения, които правеха това място недостъпно.

Тук винаги беше пълно с птици, с малки гризачи, а през зимата — и със зайци. Може би ги примамваше усамотеността на това кътче, пълно с горски плодове и млади филизи, което приличаше на крепост, издигната от необикновената плетеница от клони, въоръжени с истински бодли.

Момчетата често идваха тук. През лятото ги привличаха черните сочни къпини, които можеха да късат с пълни шепи, а в късна есен, веднага като паднеше първият сняг — спаружените плодове на трънките и глога.

Обичаха да идват тук, защото никой не ги виждаше и не пречеше на игрите им. Бяха очаровани от дивата тайнственост на това безлюдно кътче, скрито навътре в гората. И това беше главната причина, поради която решиха да се съберат днес точно на това място.

С настъпването на мрака тук всичко ставаше някак си особено, странно. Нощта сякаш изплуваше иззад дърветата. Близката поляна, пълна с разцъфтели цветя и храсти, денем така пъстра и свежо зелена, сега беше лишена от цветове и представляваше една сива, еднообразна бездна, която тъмнината постепенно завладяваше.

Когато стигнаха до края на Трънака — така наричаха това кътче — не завариха никого.

— Абе те какво си въобразяват! — ядоса се Метек. — Нищо чудно изобщо да не дойдат.

Момчетата седнаха на меката трева. Кажик вече беше изял хляба си и сега започна да къса тънките стебълца и да огризва сладките им краища. Не отговори на роптаенето на Метек. Още сутринта Юрек му беше казал, че отиват за риба. Изглежда са се заседели край реката и

скоро ще дойдат. Той гледаше пред себе си, заслушан в концерта на щурците. Никъде не пеят така хубаво, както тук, на това място. Сред гъстата трева и храсталаците живееха хиляди щурци. Изведнъж Кажик стана. Метек също скоочи. Спогледаха се уплашено.

— Чу ли нещо? — попита Кажик.

Метек кимна с глава. Някъде от вътрешността на Трънака се разнесе глух стон. Напрегнати и неспокойни, те се загледаха нататък, като се опитваха да проникнат с поглед през гъсто сплетените клони.

— Може така да ни се е сторило? — прошепна Метек.

Кажик отрицателно поклати глава. И двамата прекрасно знаеха, че не се бяха излъгали. Този път стоновите се чува по-ясно и сякаш изплуваха някъде зад тях. Стояха все така неподвижно, превърнати целите в слух. И ето изведнъж охкането, наподобяващо приглушена кашлица, се чу още по-ясно. Идваше откъм близките храсти. Те отскочиха няколко крачки назад. Оглеждаха се плахо. Лошото е, че приятелите им ги няма. Ако бяха повече, щяха да бъдат по-спокойни.

Изведнъж Метек вдигна глава.

— Слушай — каза той, — ако нашите дойдат и там няма никой, ще станем за смях. Ще допълзя тихо и ще проверя.

Той легна на земята и започна да се промъква крадешком.

В първия момент Кажик беше изненадан от неговото решение, но любопитството и смелостта на приятеля му подействаха и той запълзя след него. Доловиха някакво тежко, хрипливо дишане, от което косата им настръхна, но храстите бяха гъсти, бързо се стъмваше и те не виждаха нищо. Изведнъж Кажик се реши. Да става каквото ще! Направи още една крачка напред, после втора... Разгърна с ръце клоните и видя долу в храстите една тъмна, свита на кълбо фигура. Човекът се размърда.

— Кой е? — прошепна явно уплашен той.

Момчетата се вцепениха от страх и нямаха сили да избягат.

— Кой е там? — попита човекът повторно.

И най-малкото движение можеше да ги погуби. Там, в гъсталака, също стана тихо. Не се чуваше дори хрипливото дишане. Изведнъж Кажик си спомни предишната вечер.

— Ние сме, момчетата! — извика той.

— Момчетата ли? Отивайте си! Не надничайте! Бягайте по-скоро оттук!

Но Кажик, превъзмогвайки страха си, разтвори още по-широко храстите и видя блестящите, трескави очи на непознатия.

— Аз зная защо сте се скрили тук — каза момчето с по-спокоен тон.

— Ох! — изстена мъжът. — Бягайте оттук, бягайте!

За момент те не знаеха как да постъпят.

— Трябва да се скриете по-навътре в гората — обади се Кажик. — Недалеч оттук има скривалище. Там никой няма да ви намери.

Мъжът помълча известно време, а после каза с тих, потиснат глас:

— Не мога. Нямам сили. Едва се домъкнах дотук.

— Ранен ли сте? — разпитваше го момчето.

— Не, но съм болен и от четири дни нищо не съм ял.

— Ние ще ви помогнем да се измъкнете от тези трънаци, а после...

В това време се чу някакво далечно изсвирване. Веднага познаха, че е Бенек.

— Метек, тичай! Нека да не идват тук! Нищо не им казвай! Ето ти пари, купи нещо за ядене! Ще те чакам зад стрелбището.

Метек го послуша и хукна към града.

— Излизайте оттук! — настояваше Кажик. — По-бързо! По-бързо!

Мъжът се съгласи. Като стенеше от болка, той запълзя на четири крака, а бодлите късаха дрехите му и се забиваха в тялото.

— Хайде сега станете! Изправете се!

Човекът се подчиняваше на волята на Кажик като някакво безпомощно дете. Сърцето на момчето се сви от жалост. Беше толкова странно да подкрепяш такъв огромен човек, за да не падне. „Само дано никой не ни види!“

„А какво ще стане, ако той не може да стигне до скривалището, ами падне и умре?“

За момент през ума му мина мисълта да остави нещастника и да избяга.

Пътешествието в тъмнината продължи дълго. Най-сетне стигнаха до гъста дъбова горичка. Кажик с мъка откри скритата землянка, в която неведнъж през зимата бяха палили огън и пекли уловения в капана заек. Колко беше приятно да седиш сред приятелите

си, да гледаш пламтящия огън и да се чувстваш като индианец. Сега в землянката цареше непрогледна тъмнина. Силите на мъжа малко се възвърнаха. Вече стоеше по-сигурно на краката си. Пътят от Трънака до тук не само че не го изтощи, а сякаш му даде повече сили.

Кажик си спомни, че в джоба си има кибрит. Беше го купил заедно с цигарите, когато се връщаха от казармата. Запали една клечка. Леко приведен, с вперени в него очи, непознатият седеше близо до входа на пейката от пръст и чимове. Клечката изгоря. Момчето изскочи от землянката и след малко се върна с наръч сухи клони. Докато разпалваше малкото огнище в ъгъла, предназначено за тази цел, мъжът неспокойно се размърда.

— Недей! — каза той. — Може някой да види.

— Никой няма да види — успокояваше го Кажик, като продължаваше да разпалва огъня. — Немците по това време не ходят из гората.

Мъжът не каза нищо повече. След малко червен блясък озари землянката. Димът щипеше очите, а сенките скачаха около тях като живи. Кажик си запали една цигара. Искеше да почерпи и непознатия, но той отрицателно поклати глава. „Метек вече трябва да дойде — помисли си доволен Кажик, като подръпваше от цигарата — и всичко ще се оправи.“

Изведнъж чу някакви тежки стъпки. Погледна уплашено към входа на землянката. Мъжът отскочи в ъгъла. На входа се появи една висока, мъжка фигура. Сърцето на Кажик замря от ужас. Човекът влезе вътре, без да се колебае. Чак сега Кажик позна Вешек Заремба. Зад гърба му стоеше Метек и държеше в ръката си малко вързопче. Заремба изгледа и тримата, като най-дълго време задържа погледа си на свилия се в ъгъла човек. После изведнъж пристъпи една крачка напред и докато Кажик се опомни, дръпна от ръката му цигарата и я хвърли в огъня.

— Ще кажа на майка ти, да знаеш! А сега изчезвайте оттук!

После взе от ръцете на Метек вързопчето и ги избута навън така енергично, че се опомниха чак в гората.

— Ама че фукльо! — заяви Кажик, обиден до дъното на душата си.

— Не е фукльо — възпротиви се Метек. — Това е заради тебе. Не трябваше да пушиш.

— А него какво го засяга? — наежи се Кажик.

6

Когато Кажик и Метек отидоха на сбирката, всички момчета, с изключение на Гетек, бяха вече там. Осеяното със звезди небе и голямата, жълта луна разсейваха тъмнината.

— Развали ми и двете въдици — говореше ядосано Бенек на Зимек. — Сега нямам с какво да ловя.

— Ей, чудо голямо! Кордата беше стара и връзвана най-малко на двайсет места. Кукичките ще ти ги върна утре, а пръчки за въдицата можеш да си отрежеш в гората, колкото си искаш.

— Да си отрежа, така ли? Ти ще ми отрежеш! Да не съм ги счупил аз!

— Да не беше дразнил оня дядка! — вбеси се Зимек.

— Ти започна пръв — настояваше Бенек. — Хвърляше камъни по плувките му. Казвах ти да престанеш, но като не разбираш от дума...

— Добре де, млъкни вече! — изръмжа Зимек. — Утре ще ти върна и двете въдици. Ще си продам финския нож и ще ти купя и корда, и кукички.

Другите мълчаха. Вината на Зимек бе очевидна. Ако не беше дразнил стария рибар и не бе хвърлял камъни и пръчки, ако не беше го обиждал, нямаше да им счупи въдиците и да ги изгони от Висла. Вярно, че и те му помагаха, но той пръв започна.

— Колко искаш за финския нож? — попита го Кажик.

Всички го погледнаха. Откъде ли пък има пари?

— Сто и двайсет — промърмори неохотно Зимек.

Стефек подсвирна от учудване.

— И петдесет не струва — намеси се Метек.

— Струва повече от тебе — отсече Зимек.

— За четирийсет съгласен ли си? — На Кажик отдавна му се искаше да си купи хубав нож.

Неговото ножче, което представляваше всъщност една стара чекийка, се беше изтъпило и вече не ставаше за нищо. Срамуваше се

дори да го извади от джоба си.

— Абе я изчезвай! — промърмори Зимек. — Ако ми дадеш седемдесет и твоята чекийка, ще ти го продам.

Метек сръга Кажик.

— Откъде ще намериш толкова пари бе?

— От тебе.

— Нямам, Вешек ги взе.

— Пфу! — плюна ядосано Кажик. — А ти защо му ги даде?

— Ами какво да правя? Видя ги и ги взе. Каза, че щял да ми ги върне.

Кажик посърна. Финският нож струваше и повече от сто. Днес можеше да даде на Зимек тридесет и пет и своето ножче, а след няколко дни останалите.

— Ами, ще ти ги върне! — каза мрачно той, без да погледне Метек.

Тадек свиреше с една тревичка. Юрек се пошляпваше по коленете и се вслушваше в разговора. Най-накрая другите ги забелязаха, че мълчат и си спомниха за какво са се събрали тук. Обаче никой не се решаваше да заговори за най-главното. Само Стефек току повтаряше: „Хайде да започваме вече, да започваме!“. Но не беше наясно за какво точно става дума.

— Хайде да започваме — продължаваше да мърмори той, легнал по корем, като се удряше с пети отзад.

— Я си затваряй човката! — ядоса се Бенек.

— Днес май му се яде бой — изсъска Зимек.

Стефек бързо и ловко седна по турски, като другите.

— Само се опитай! — казаното прозвуча така, сякаш беше изскърцал със зъби.

Зимек се засмя.

— Това да не ти е играта на копчета^[1], дето спечели веднъж.

Стефек си подсвиркваше ядосано през зъби.

— Не го закачай! — каза Бенек на Зимек, който вече беше вдигнал ръка.

Обаче Стефек, вместо да се дръпне от Зимек, се приближи още повече до него.

На Кажик му омръзна цялото това чакане.

— Е, какво, ще решаваме ли нещо? — попита високо той.

Всички се раздвижиха и впериха в него очи.

— Юрек или Тадек? — направо попита Кажик.

— Защо пък Юрек или Тадек? А не може ли Зимек? — заговори двузначно Стефек.

— Не го дразни, защото втори път няма да те защитавам! — скара му се Бенек.

— Трябва да изберем Тадек. Юрек започна много да си вири носа — делово обясни Метек.

Досегашният им вожд скочи от мястото си.

— Кога съм си вирил носа? — попита предизвикателно той.

— Непрекъснато — отговори му спокойно Кажик.

— Вчера край огъня — продължи Метек — се беше надул като пуяк и само командваше: ту съчки добавете, ту огъня изгасете, като че ли ние не можем да го направим и сами, без твоите команди.

— Така е, така е — подкрепи го Бенек. — Много си станал нафукан напоследък.

Юрек отвори уста, но не можа да каже нищо. Почакаха малко. Мислеха, че ще избухне, ще започне да се ядосва, да ги нарича какви ли не, но той само сумтеше, засегнат на най-чувствителното място.

— Вчера се изплаши и пръв се изпари от дъскорезницата — каза Кажик.

— Пукотевицата го изплаши — подиграваше се Зимек.

— Прекалено се хвалиш с книжките си — довърши Стефек.

Чувстваха колко страда, но не го жалеха и продължаваха да го упрекват.

— Вчера, когато искахме да хванем Гетек — каза Метек, — ти си избра най-силните: Витек, Зимек и Бенек.

— Ами страх го беше — подиграваше се Зимек. — Затова гледаше и аз да съм там.

Витек, който седеше с някакво философско спокойствие, се размърда, но вместо него взе думата Тадек.

— Аз не искам да стана вожд. Изберете някой друг. Според мен може да си остане Юрек.

— Аз също не искам — каза Юрек и почувства известно облекчение.

— Че за какво ни е вожд? — попита Бенек. — Ще минем и без него. Тъкмо ще има по-малко шум и бъркотия.

— Съгласен съм, но ако ме направите главатар — шегуваше се Зимек.

— Ама преди това трябва да си намериш подходяща компания — кискаше се Стефек.

Но на всички някак си им олекна. И наистина, за какво им е вожд? Кажик обаче беше на друго мнение.

— Не може без вожд — упорстваше той. — Нали все някой трябва да заповядва къде да се отиде, какво да се направи.

— И без това ще минем — отрязва го Зимек.

Момчетата се замислиха. Може би пък наистина не трябва да избират вожд?

Дори Кажик започна да се колебае дали си струва да настоява още и тайно си мислеше: „Тадек не иска да стане вожд, Юрек вече не е подходящ, но кой знае дали няма пак да си остане. Най-добре да не е нито единият, нито другият“.

Не разговаряха повече по този въпрос. Нощта беше топла и светла. Момчетата бърбеха и нямаха намерение да си отиват в къщи.

Тази вечер Кажик и Метек бяха прекалено мълчаливи. Искаше им се да се похвалят с тайната си, но беше невъзможно. От време на време Кажик поглеждаше към гората и се питаше дали Вешек Заремба няма да мине на връщане оттук. Но не се виждаше никой.

— Къде да спя днес? — каза неочаквано Бенек. — Тая дърта вещица Литвинска е заключила тавана с десет катинара, а при Зимек в бърлогата е такава теснотия, че не се трае.

— Вижте, вижте, пада една звезда. Ето я, идва право към нас.

Всички погледнаха нагоре и я проследиха с поглед. Внезапно звездата угасна.

— Ще пренощувам тук — каза Бенек. — При Зимек е задушно, направо главата ти се пръска, а сега е толкова топло.

— И аз, и аз — подхванаха и други.

— Ей, колко ще е хубаво — Бенек чак стана от мястото си, — да си построим къща, наша, собствена, истинска, от която никой да не може да ни пъди. Тогава най-последно ще престанем да се мъкнем по всички тия дупки. А сега какво — на който му скимне и кучето си насъсква срещу тебе, а напоследък и с полицията ме заплашват.

— Че аз да не би да съм по-добре от тебе? — прекъсна го Зимек. — Баба ми и козата спят под един покрив. Отгоре на всичко и аз им

заемам единия ъгъл. Вярно, че е тесен като ковчег, но все пак ги притеснявам.

— И аз бих искал да имам дом, ама такъв истински, съвсем истински — почти прошепна Метек.

— Трябва да си направим някаква палатка — каза Зимек, — та хем през нощта да има къде да преспим, хем през деня като завали да може да се скрие човек. Ще се мушнем вътре и ще си седим. Толкова ще бъде приятно — дъждът ще се стича по палатката, а ние ще играем например на карти.

— А, не — прекъсна го Метек. — Аз мисля, че трябва да си построим нещо по-здроаво, а не палатка. Нещо такова, където ще може да се живее по всяко време — и зиме и лете.

Момчетата се разшумяха. Започнаха да се надвикват и всеки даваше мнение къде и как да се построи това жилище. Юрек вече го наричаше блокхаус, вигвам, други пък блиндаж и крепост.

Това продължи дотогава, докато Тадек не спря този поток от мечти.

— Е, и къде да го направим? — попита делово той. — Ние ще го построим, а други ще дойдат и ще го разрушат.

Всички помръкнаха. Така си е, изобщо не се сетиха за своите неприятели, а те не бяха малко — цяла шайка момчета от Пяски, а също и бандата на вестникарчетата. Изведнъж Кажик скочи от място си.

— Знам къде!

Погледнаха го с интерес, примесен с известно недоверие.

— В Трънака! — извика той. — Отдолу! Ще го изкопаем!

От тези думи момчетата се възпламениха като барут. Наскачаха.

— Браво! Браво! Да живее Кажик! Да го вдигнем на ръце!

— Тихо бе, тихо! — викаше Тадек, който до този момент бе седял спокойно. Но сега и у него пламна жаждата за нови приключения. — Ще започнем веднага! Още днес!

Обхвана ги някакво безумие. Изтичаха до Трънака. Тук обаче за момент замълчаха. Бодливата планина от клони беше толкова гъста, че им се стори невъзможно да си пробият път в нея. Но първоначалният им ентузиазъм бързо се възвърна.

Трънакът се простираше на около тридесет метра. Обиколиха го, като търсеха най-подходящото място, откъдето можеше да се доберат

до вътрешността.

— Ето тук! — провикваше се някой от тях.

Те дотичваха, оглеждаха мястото.

— Не става — казваха.

После друг се провикваше:

— Тук, тук! Идеално е, елате да видите!

Момчетата отиваха, но и това място не им се виждаше подходящо. Изведнъж Стефек сложи пръсти в устата си и изсвири.

— Открих! — крещеше той с всичка сила. — Открих!

Всички хукнаха натам. Мястото беше прекрасно. Близо до него растяха няколко по-големи храсти и млади борчета. Те образуваха нещо като естествена преграда, която щеше да ги скрива от очите на враговете. Това местенце беше така замаскирано от всички страни, че решиха веднага да започнат работа. Нужни им бяха лопати и секири. Разпръснаха се.

Тадек тичаше с всички сили. Тяхната къща беше най-близо. Реши да се върне пръв и пръв да започне работа. „Цяла нощ — мислеше си той — ще копая, а утре ще помагам на мама.“ Днес не изпитваше угризения на съвестта. Майка му сама каза: „Хайде, върни да играеш!“. През целия ден правеше не само това, което му възлагаше, но дори изпреварваше мислите ѝ. Беше щастлив. Когато влезе в дворчето, в кухнята още светеше.

— Мамо! — извика той още от вратата.

Тя тъкмо привършваше прането. С уморени движения изливаше водата от коритото в кофата. Тадек ѝ помогна. Грабна кофата, и изтича навън да изхвърли водата.

— Мамо — продължи той като се върна, — в гората ще си изкопаем чудесно скривалище. Само не казвай на никого! Днес ще позакъснея.

Тя го погледна.

— Отивай, но бъди внимателен!

От благодарност, Тадек се хвърли на шията ѝ. След това си взе едно парче хляб.

— Ще изнеса коритото — каза той.

Грабна го с една ръка като перце и се затича към килера. Сложи го в ъгъла, после взе секирата и триона и хукна към Трънака.

Пръв обаче до Трънака дотича Бенек. Знаеше, че до мазето на Литвинска стои една лопата. Реши да я вземе, докато построят землянката. Мечтата за скривалището така го бе развълнувала, че цялото му лице пламтеше от радост. По пътя от Трънака до Литвинска и обратно тичаше така, сякаш му бяха израснали криле. Искаше пръв да пристигне на мястото. И сега, докато чакаше приятелите си, мислеше: „През зимата ще натрупа сняг, вятърът ще вие, а ние ще си седим спокойно вътре. И печка ще си направим“.

Тадек дойде втори, от което малко се огорчи. След малко дойдоха Витек и Зимек, после Юрек и Метек, а най-накрая умореният и запъхтян Стефек. Носеше лопата. Тадек вече се канеше да сече, но Зимек го хвана за рамото.

— Чакай! Най-напред трябва да подкопаем отдолу. Иначе как ще стигнем до средата?

Те отмериха нужната ширина и дължина.

— Чакайте, чакайте — замисли се Метек, — а какво ще правим с изкопаната пръст? Не можем тук да я изсипваме, ще личи.

— Ами да я изнасяме с чувал или с кофи някъде по-далече оттук — предложи Юрек.

— Една част можем да изсипем в храстите. Там никой няма да забележи — обади се Кажик.

Започнаха да копаят. Засега изсипваха пръстта в гъсталака и малко по-далечко от набелязаното място, а Витек през това време изтича за кофа и чувал. За всички нямаше работа и затова се трудеха на смени. Представата им за бъдещата землянка започна да се оформя чак сега. Решиха да изсекат част от храстите в средата, а след това по малко да подкопаят дъното на рова. Всеки работеше за четирима. Нямаше желаещи и нежелаещи — всички правеха каквото трябва.

Дойде Витек. Започнаха да пълнят кофата с пръст. Докато едните пълнеха чувала, другите изсипваха кофата. Подкопаването не продължи дълго. Сега работеха вече по-внимателно.

— Не пипайте храстите отстрани! — съветваше ги Тадек. — Трябва да се подкопае още по-дълбоко и чак тогава да се сече.

— Със секира няма да може — каза Бенек.

— Нищо — говореше разгорещено Тадек. — Ще ги режем с триона. Моят е остър като бръснач.

— Ами нали ви донесох секач — напомни им Кажик.

— Вярно бе! — зарадваха се те.

— Все пак аз бих изсякъл първите храсти — говореше Зимек. —
Иначе как ще влизаме вътре?

— Не знаеш ли как? — обясни му Юрек. — По корем. Входът
трябва да е малък. Засега е по-голям, но после ще го засипем, ще го
обградим с чимове и никой няма да се досети, че се влиза оттам.

— Е, кой ли пък има да се сеца? Жива душа не се мярка насам.
Ама както искате...

Зимек само махна с ръка.

Но щом започнаха изсичането на твърдите като камък трънаци,
се появиха нови затруднения. Острите тръни се забиваха в телата на
момчетата. Вярно, че си светеха с фенерчета, но въпреки това целите
им ръце бяха изподраскани и се налагаше да се сменят непрекъснато,
за да си вадят трънчетата. Независимо от всичко ентузиазмът им не
спадаше. Почиваха си, сменяха се и продължаваха да работят все така
упорито. Времето летеше бързо. Изведнъж като изпод земята пред тях
застана Заремба. Появи се така неочаквано, че те се втрещиха.

— Какво правите тук? — попита ги той.

— Не е твоя работа! — отрязва го Зимек.

— На него може да му кажете — обади се Кажик.

— Не може, а трябва — отговори Вешек, — иначе ще ви изгоня
оттук.

— Хайде, не ни плаши толкова де! — измърмори Зимек.

Вешек се засмя.

— Юнаци сте вие! Като не искате да кажете, не казвайте. Лека
нощ — и изчезна зад храстите така внезапно, както се беше появил.

— Той е свой човек.

Метек се опомни навреме. За малко да издрънка защо Вешек е
свой човек.

— Така е, той може да знае — подкрепи го Кажик.

Продължиха да работят без почивка.

[1] Вид полска детска игра. — Б.пр. ↑

Работата не им спореше много. Появяваха се все нови и нови затруднения. Целите им ръце бяха изпободени и покрити с мехури от триона и лопатите. Вече трети ден копаеха в Трънака, а ги чакаше още толкова работа. Мисълта за бъдещото скривалище ги завладя напълно. Идваха тук не само нощем, но и през деня. Малко по малко тунелът се увеличаваше. Беше висок около метър и половина, широк — два метра и дълъг около шест метра. Вече можеха да се движат свободно в него. Е, не чак толкова свободно, колкото би им се искало, но все пак... През деня тук беше почти така тъмно, както и през нощта, затова си светеха с фенерчета или разпалваха малък огън. Най-неприятни от всичко бяха проклетите тръни. Едно невнимателно движение или по-рязко обръщане — и те раздираха кожата до кръв. Това доста ги измъчваше. Момчетата дълго обмисляха по какъв начин да се предпазват от тях. Накрая Зимек, който си изпати най-много от всички, защото и най-много работеше, заяви:

— Ще облицоваме тавана и стените с дъски. Немската дъскорезница е съвсем близо.

Момчетата радостно се разшумяха. Та нали неведнъж бяха измъквали дъски оттам. Трябваше само да се действа тихо и внимателно. Пазачът беше малко глух, но кучето, въпреки че не пазеше чак толкова ревностно, като нищо можеше да изкара акъла на човек. В това отношение Тадек имаше вече голям опит.

Стефек застана на пост, а Зимек, Бенек и Кажик направиха дупка в оградата и през нея изнасяха тънки, дълги дъски, които бяха малко понапукани от дъжда и студа, тъй като стояха тук от няколко години. На тях, обаче, щяха да им свършат добра работа. Известно време Зимек се беше учил на дърводелство у чичо си и умееше добре да борави с триона. Другите също се справяха не по-лошо от него. Пирони обаче не се намираха лесно. По цял ден ходеха и събираха гвоздеи из разрушените къщи и по площада, където някога бяха еврейските бордеи, а сега имаше само купища развалини. Вадеха ги от

стените и дъските, след това ги изправяха. По този начин строежа на скривалището постепенно напредваше.

Не чувстваха умора. Бяха задружни като никога. Само веднъж Стефек яде бой от Зимек, защото една вечер, стоейки на пост до дъскорезницата, за да се пошегува беше вдигнал лъжлива тревога. Стефек дори не се обиди. Разбра, че си беше направил глупава шега, тъй като кучето чу шума по време на бъркотията и се разляя. Тази нощ не пренасяха повече дъски. Впрочем имаха вече достатъчно.

Вешек Заремба често се отбиваше при тях. Виждаха как всеки ден минава край Трънака и след известно време се връща. Без да ги поздрави, влизаше вътре, запалваше една клечка кибрит и почваше да прави забележки.

— Не те бива един пирон да забиеш! — казваше например той. После взимаше чука, заковаваше няколко, а след това поглеждайки нагоре, питаше с иронична усмивка: — А светлина? Или искате да живеете като къртици? Трябва да пробиете дупки на тавана и да поставите стъкла.

Отначало тези съвети ги дразнеха, но постепенно се убедиха, че са им от полза. И по-късно, когато имаха някакви съмнения, сами го питаха, но Вешек Заремба никога не отговаряше на въпросите им.

— Хич не ме интересува — казваше той. — За какво са ви тия глави на раменете? Нали за да мислите? Я си напрегнете малко мозъците! — И си тръгваше.

Накрая момчетата престанаха изобщо да го питат. За тях това беше вече въпрос на чест. Та нима не могат сами да се справят.

След две седмици къртовски труд скривалището, дълго дванадесет метра, бе готово. Разделиха го на три части, като всяка от тях се отделяше от другата с малка вратичка. Над прозорчетата изсякоха част от клоните, за да им бъде по-светло. Подът застлаха с чимове. От тях направиха и пейки, покрити с дебел слой мъх, на които можеше да се седи и спи. Тук прекарваха по цели дни, а повечето от тях оставаха да нощуват, тъй като и без това нямаше къде да отидат.

Дълго време обмисляха как да си направят кухнята. Най-накрая преодоляха и тази трудност. В гората намериха голям варел от бензин, отдавна захвърлен тук от войниците. От склада за старо желязо измъкнаха тръби за комина. Поставянето на печката се оказа най-трудно. Първо трябваше да изрежат дупки на варела — две, които да

служат като колела на печката и една — за монтирането на комина. Той отиваше не нагоре, а хоризонтално в стената и излизаше на десетина крачки от землянката, сред хвойновите храсти. В средата на варела измайсториха скара от железни пръчки. Така че и кухнята беше вече готова. След това започнаха да запълват всички пролуки с мъх, замаскираха входа и запалиха за проба печката, която издържа изпита си донякъде, защото само една част от дима излизаше през комина, а останалата — навлизаше в скривалището. Но това не им пречеше особено — та нали беше дим от собствената им печка.

Дълго спориха кой да бъде готвачът, но тъй като всички искаха, решиха да въведат дежурство. На Стефек се падна да готви пръв. Момчетата му се присмиваха и не вярваха, че ще се справи, но той не им обръщаше внимание. Домъкна отнякъде един казан, изкопа картофи от нечия чужда нива, а след това донесе пълна кошница моркови, магданоз, лук — изобщо от всичко, което растеше в градините край градчето.

— Къде ще сложиш всичко това? — питаше го Зимек, тъй като казанът беше огромен, но и продуктите на Стефек не бяха малко.

Той не отговаряше на закачките им. Бързо и умело белеше картофите, чистеше зеленчуците и ги слагаше в казана.

Големи грижи им създаваше липсата на вода. Най-близкият кладенец се намираше на около един километър от Трънака. По този повод даже избухна кавга. Зимек твърдеше, че този, който готви, трябва и вода да си донесе.

Стефек се развика:

— Няма да отида! Ще сготвя, но вода няма да донеса!

Докато траеше разправията, Бенек, който се беше измъкнал незабелязано, донесе цяла кофа с вода. Настроението на Стефек веднага се оправи.

— Носенето на вода — започна той — не е работа на готвача, но готвачът ще раздава супата и тогава ще видим за кого ще бъде най-лошо — завърши заядливо Стефек, като поглеждаше към Зимек.

— Аз и без това няма да хапна, докато ти не се наядеш — отговори Зимек. — Наблъска в казана какви ли не боклуци и ще бъде цяло чудо, ако това изобщо може да се яде. Щом някой от нас трябва да се отрови, нека да е тоя, който е готвил.

В кухнята беше горещо като в пещ. Стефек непрекъснато слагаше дърва и нагретият до червено варел забумтя от разпаления огън.

На няколко пъти Стефек се измъкваше от скривалището, тичаше до къщи и носеше най-различни подправки. Когато по едно време надникнаха в кухнята, супата вече вреше. Стефек я бъркаше с една дълга пръчка и мачкаше плуващите на повърхността домати. Зимек вече не се заяждаше. Мътната вода порозовя, а парата, която излизаше от казана миришеше доста приятно. Стефек, целият червен като рак от огъня, облизваше пръчката и си подсвиркваше доволно.

Тадек, Кажик и Метек още не бяха дошли.

В последно време Кажик и Метек всяка сутрин ходеха заедно с Тадек за лимонада и му помагаша във всичко. Витек и Зимек, опънати на пейката, пушеха събраните на улицата фасове, а Юрек и Бенек изостряха с ножчетата си дълги пръчки, които щяха да им служат за копия. Денят беше хубав и горещ. Слънцето проникваше през малкото прозорче.

— Много умно направихме, че си построихме тази землянка. Вече не се изтрепваме от ходене из града и си живеем по-добре от каубоите и индианците — каза Зимек.

— Какво знаеш ти! — обади се Юрек малко ядосан. — Индианците живеят в колиби сред огромни гори и прерии, ходят често на лов, воюват с други племена, а ние какво?

— Че нашата гора да не е лоша? — скочи Зимек.

— Като свърши войната — намеси се Бенек, — тогава и ние ще заминем за Америка.

Зимек седна.

— Как така ще заминем?

— Ще си построим една огромна лодка и ще плуваме по Висла и Балтийско море.

Момчетата помислиха, че Зимек ще започне да се подиграва, но той се замисли. След дълго мълчание каза:

— Това не е толкова лесно. Трябва наистина да имаме солидна лодка, оръжие и провизии. Не можем да тръгнем с празни ръце за Дивия Запад, защото ще загинем още щом пристигнем в Америка.

— Ама вие сериозно ли говорите? — неочаквано се обади Витек, но не получи отговор.

Стефек се показа от кухнята.

— Абе ония още ли не са дошли? — попита недоволно той. — Супата е готова и вече можем да обядваме.

— Давай я тука! — извика Бенек.

— По-спокойно, по-спокойно — промърмори Стефек и се върна пак в кухнята.

След няколко минути се чу подсвирване. Кажик, Метек и Тадек се връщаха. Тогава Стефек започна да удря по една консервена кутия и да вика:

— Хайде на обяд!

Беше горещо. Те бършеха с мръсни ръце потта от челата си и се вмъкваха един след друг в хладното скривалище.

— Ех, че е хубаво тук! — възхищаваха се момчетата. — Хладничко, меко, удобно.

— Зимек, ела да вземеш казана! — заповядваше Стефек.

От нишата в стената извадиха лъжица, една алуминиева паница, донесена от Юрек, две войнишки канчета и нетърпеливо чакаха първия си обяд в землянката. От глад чак червата им куркаха.

— Ами сега с какво ще сипваме? — разтревожи се Стефек.

— Я се дръпни! — отмести го с ръка Зимек.

— Аз сам, остави ме! — опъна се Стефек.

— Гледай сега как си търси боя!

— Гладни сме! Гладни сме! — крещяха другите.

Сипваха в съдовете от казана, а Зимек и Стефек, за които не стигнаха чиниите, ядяха направо от него, като двама братя. Супата пареше устата им. Беше много солена, но независимо от това те гледаха готвача с все по-нарастващо уважение. Зимек го потупваше по рамото.

— Само за това те бива. От утре предлагам все ти да готвиш.

— Имаш много здраве! Да не съм балама! — промърмори Стефек. — Утре е твой ред.

След петнадесет минути от супата не остана и следа. Докато другите седяха и, доволни от обяда, си почиваха, Стефек миеше лъжиците и съдовете.

— Тук наистина е чудесно — заяви Бенек.

— Така е — потвърди Витек.

Погледнаха го с интерес. Обикновено той проговаряше най-много един път в седмицата, а днес вече два пъти се обади.

— Трябва да се запасим с храна — продължаваше той. — Предлагам да си направим мазе и да го натъпчем с картофи, с моркови...

— Това е умна идея, стига да можем да я осъществим — подхвана Бенек.

— Точно така — подкрепи го и Метек. — През зимата няма да има откъде да вадим картофи, сега му е времето.

— През зимата ще ловим зайци — каза Тадек.

— И аз съм съгласен — намеси се Юрек. — Само че едно нещо ме безпокои.

Всички го погледнаха.

— Днес видях Гетек. Стори ми се, че ме следи.

— И какво от това? — каза недоволно Зимек.

— Нищо — продължи Юрек. — Само да не открие нашия Трънак. Напоследък се е сприятелил с тези от Пяски и нищо чудно да им издрънка.

Разгневен, Зимек скочи от мястото си.

— Я не говори глупости! Гетек го е страх от гората като немец. Къде му стиска да дойде тук и то сам!

— Като нищо могат да дойдат — каза замислено Юрек. — Ще разрушат Трънака и тогава какво ще правим, а?

— Нека се опитат само! Тогава ще видим кой е по-силен. — И Зимек размаха заплашително юмрук.

— Все пак мисля, че трябва да бъдем готови на всичко — каза Тадек.

8

Метек вървеше по улицата, влачейки краката си, когато изведнъж отзад някой извика:

— Ей, Тарикат, я ела тука!

Като чу своя прякор от времето, когато продаваше вестници, той не се обърна. Позна по гласа главатаря на вестникарчетата Мануш Сухата ръка. Метек беше ядосан, тъй като през нощта не можа да се наспи както трябва, а освен това го мъчеше страшен глад.

— Ела по-бързо бе, мърльо, ще ти дам да изкараш нещо! — не отстъпваше Мануш.

— Какво искаш? — попита го Метек, като се обърна.

— Знам, че си бърз като стрела и ще свършиш добра работа. На! — и той извади един вързоп вестници и му ги подаде.

— Е, и какво после?

— Абе дават ли ти дръж, гонят ли те — беж.

— Казвай, че нямам време!

— Правилно. И аз нямам — продължаваше Мануш. — Ако имах, нямаше да ги делия с тебе.

Метек погледна вестниците.

— Немски ли са? Няма да отида!

— Гащите ти се разтрепериха от страх, а? — смееше се Мануш.

Метек наистина се страхуваше. Обикновено немските вестници се продаваха по болниците. Преди известно време той отиде там заедно с Мануш. Някакъв ранен офицер си купи вестник от него, но когато вече си тръгваше, онзи го извика и започна да си иска рестото, въпреки че беше платил толкова, колкото трябва. Метек му обясняваше, доколкото можеше, но разяреният немец изобщо не го слушаше. Момчето започна да се измъква заднишком. Другите болни помислиха, че наистина е окрал офицера и започнаха да викат санитарите, за да го хванат. Някой хвърли бутилка и разби стъклото на вратата. Още тогава Метек реши, че вече за нищо на света няма да отиде там. Затова се завъртя на пета, като се канеше да си тръгне.

— Чакай бе! Почакай малко! Не бързай! — викаше го Мануш.
Метек се спря.

— Хайде казвай по-бързо де! — измърмори ядосано той.

— Слушай, давам ти шейсет вестника. Ако ги продадеш, половината мангизи са за тебе.

Метек го погледна учудено и подозрително.

— Пак ли си откраднал от пощата? — попита той.

— Никой не краде, а дават ли му взима, както казва народната поговорка.

— Добре, давай ги!

Метек взе вестниците и започна да ги брои, а в това време Мануш хукна нагоре по улицата. Погледна датата. Пфу, стари!

— Ей, чакай малко! — извика той.

Но Мануш вече беше изчезнал зад вратата на болницата. Метек само махна с ръка, но не се втурна да го догони.

„Да върви по дяволите! — помисли си. — Май му се искаше да получа някой в зъбите заради тия стари вестници.“ Плюна и ги захвърли до оградата. „Като се върне, ще си ги вземе. Веднага трябваше да се усетя, че тая работа не е чиста. Мануш само гледа как да метне някого, а отгоре на всичко и да изкара нещичко.“ Изведнъж чу зад гърба си стъпки. Отби се встрани.

— Ти какво, на швабите вестници ли искаше да продаваш? — разнесе се нечий ироничен глас.

Обърна се. Край него мина Вешек Заремба и дори не се спря. Метек наведе глава. Неочаквано се изчерви от срам. „Какво лошо има в това, че съм продавал вестници на немците?“ Но тонът, с който Вешек произнесе това кратко изречение, не прозвуча много похвално. Хвана го яд на целия свят. Погледна хвърлените до оградата вестници. Вятърът беше подхванал няколко и ги носеше по улицата.

Тръгна към магазина на Тадек. Отдалече видя Витек и Кажик, които играеха на копчета. Как им се иска още от сутринта? Метек се прозина, протегна се и ускори крачка. Забеляза го.

— А, идваш ли? — попитаха го още отдалече.

Чак сега си спомни, че бяха се уговорили да отидат на Висла и то, колкото може по-рано. Денят беше ветровит, но на небето нямаше облаци. Времето обещавахе да бъде прекрасно. Той седна на бордюра и се загледа в играта им.

— Не можа ли да си обуеш някои други панталони? — обърна се към Кажик. — Такива дупки имаш отзад, че целият ти задник се вижда.

— Като не ти харесва, какво зяпаш тогава! — измърмори онзи, без да прекъсва играта.

— Я не се фукай толкова!

Кажик изобщо не го удостои с отговор.

— В къщи имаш прабаба — едно, баба — две, майка — три...

— Абе ти ще млъкнеш ли?

Но Метек и не мислеше да млъква.

— Една сестра — четири...

Момчетата спряха да играят и го погледнаха учудено.

— Още една сестра — стават пет. И да няма кой да ти закърпи панталоните.

Кажик пребледня. Прехапа от яд устните си, като наблюдаваше изпитателно Метек.

— Ще играеш ли, или няма да играеш? — викаше Витек.

— Той сега не може да улучи нито едно копче — подиграваше се Метек.

— Я си затваряй човката, да не ти я затворя аз! — скочи от мястото си Кажик. — Това да не ти е Гетек? Така ще те напердаша, че ще помниш цял живот!

— Не се знае кой кого? — Метек зае войнствена поза, готов всеки момент да се хвърли в атака.

Изведнъж Кажик погледна панталоните му и избухна в силен, необуздан смях. Витек му заприглася. Метек се смути. Неговите крачоли не бяха в по-добро състояние от тези на Кажик. Раздърпани и изпокъсани по краищата, те изглеждаха така, сякаш някой ги бе обшил с ресни. Това бяха единствените му панталони. Ходеше с тях непрекъснато, без да ги сваля, дори като си лягаше да спи. Някога, много отдавна, когато още майка му беше тук, се грижеше за него, но откакто я откараха на принудителна работа в Германия със същия транспорт, с който откараха и бащата на Бенек, никой вече не се интересуваше от облеклото му. Вярно, че на десетина километра от градчето в едно селце живееше вуйчо му, при когото прекара известно време, но той имаше само една морга^[1] земя и също мизерстваше. Освен това беше толкова далече. И без родители Метек някак си беше

уредил живота. Тук имаше приятели, а пък откакто построиха Трънака, за нищо на света не би се върнал при вуйчо си, въпреки че, когато момчетата му се присмиваха на панталоните, през ума му мина тази мисъл.

В това време дойдоха и другите. Само Тадек го нямаше.

— Да вървим! — каза Зимек. — Той ще ни настигне.

Поколебаха се за миг, но после тръгнаха по една странична уличка, която водеше към Висла. Минаваха край отрупани с плод овощни градини. Със светнали очи гледаха узрелите ябълки. Няма нищо по-приятно след дългото стоене във водата и на слънце от киселата, сочна ябълка. За съжаление беше съвсем светло. Такива работи се вършат само на тъмно. Изтичаха надолу по уличката. Минаха покрай опустошения пазар и спряха при насипа в началото на моста. Решиха да почакаат още малко Тадек. Зимек и Кажик седнаха на широката, желязна бариера, а другите се опънаха на стръмния насип и изложиха голите си гърбове на слънцето. Наблюдаваха стрелката на часовника на моста, която се придвижваше бавно и спокойно. След като изминеха пет минути, зад огромния циферблат се разнасяше тракане и скърцане, сякаш някой ровеше в купчина желязо.

— Абе, Пехотата нещо много се забави — нервничеше Кажик, — а каза, че ще ни настигне.

— Сега ще довтаса — обади се Бенек, обръщайки се на гръб. — Зимек, какво става с въдиците ми? Нали щеше да ги купуваш?

Зимек се направи, че не го чува. Чак когато Бенек повтори въпроса си, отговори:

— Няма да ти ги купя.

— Защо?

— Чисто и просто нямам с какво.

— А финският нож?

— Вече го няма.

Всички го погледнаха с любопитство.

— Къде го дяна?

— Няма го и това е.

— Абе менти — измърмори Юрек.

— Че аз вчера го видях — подхвърли Метек.

— Ментя или не ментя, това е — важното е, че го няма.

Оставиха го на мира, но в мислите си се мъчеха да отгатнат какво се е случило с ножа му.

Ако го беше продал, щеше да има пари. Загубен не е, защото щеше да пита за него. Да му го е взел някой — беше невъзможно — тогава Зимек нямаше да бъде Зимек.

— Интересно дали не са ни свили въдиците? — изведнъж се разтревожи Кажик. — Скрих ги в ракитака, но някой може да ги е надушил.

— Там никой не ходи — каза Бенек. — Само оня дъртак, но той няма да ги вземе.

Зимек скочи от бариерата.

— Вече стана десет часа. Да тръгваме! Пехотата сигурно го е задържала майка му. Ще ни намери.

Спуснаха се по стръмния насип, а после, минавайки напреко през покритата с буйна трева ливада, се отправиха към брега на Висла, гъсто обрасъл с ракитови храсти.

Но не майка му беше причината да не отиде с момчетата. Няколко минути след като те тръгнаха, Тадек изтича на улицата и като не видя приятелите си, хукна към Висла. Вече отминаваше оградата на дъскорезницата, когато иззад ъгъла изскочи Йендрек.

— Ти какво правиш тук? — извика му той.

— Тадек — молеше го братчето му със сълзи на очите, — вземи ме със себе си на Висла. Ще те слушам.

— Връщай се веднага в къщи!

— Вземи ме бе, моля ти се, вземи ме със себе си! Никога не съм ходил там — изведнъж ревна той.

— Отивай си в къщи! Мама те търсеше. На Висла можеш да се удавиш.

— Ще дойда с тебе пък, ще дойда!

— Изчезвай по-бързо! — извика Тадек, въпреки че вече омекваше. „Какво го е прихванало? — мислеше си. — Ще дойде, ще ми се мотае в краката, а може и да се завре някъде. Дали да не офейкам? Той не знае пътя и няма да ме намери.“ — Ела, ще си отидем в къщи. Няма да ходя на Висла.

— Само така казваш — хълцаше Йендрек, — а след това ще избягаш.

— Я не реви като момиче! Хайде, успокой се!

„Ще го заведа — мислеше си — ще се повъртя из къщи, а след това ще офейкам.“ В двора натръска кестени на Йендрек. На покрива във вехториите намери старо колело от кухненска печка. От твърда тел му направи една карачка и му показа как да си служи с нея. Йендрек толкова се увлече от новата игра, че му каза:

— Хайде, отивай вече на Висла. Сам ще си играя. Ама някой път нали ще ме вземеш?

Тадек се зарадва.

— Ще те взема, разбира се, и то неведнъж.

Разделиха се съвсем приятелски. Тадек много обичаше братчето си, но не можеше да понася като му се мотае в краката и му пречи. Трябва непрекъснато да си нащрек да не се завре някъде и да не си направи нещо. Най-добре е като е при майка им. При нея нищо лошо не може да му се случи.

Тичаше като луд по улиците. Босите му крака едва се докосваха до земята. Чувстваше се лек и щастлив. Чака го цял свободен ден. В къщи всичко е свършено, няма за какво да се тревожи, да го гризе съвестта. Откакто отдели с преграда тезгяха от магазина, майка му се оправяше сама много добре. Тадек всъщност не й беше вече нужен. Само когато очакваше повече клиенти, го молеше да остане. След малко ще стигне до Висла, ще се изкъпе в прохладната, бистра вода, а след това ще легне по гръб на чистия, златист пясък и ще се пече на слънце.

Вече беше на пазара, когато изведнъж видя от другата страна на улицата Гетек. Вървеше в компанията на няколко момчета от Пяски. Това го озадачи. Гетек нещо им обясняваше, убеждаваше ги, размахваше ръце, а те се смееха до спукване. Той застана зад ъгъла на къщата и ги наблюдаваше. Почувства някакво безпокойство. Бореше се с две големи изкушения: дали да отиде при приятелите си на Висла, или да следи Гетек. Всичко това му изглеждаше много подозрително. „Абе все ще успея за Висла“ — реши той и внимателно, така че да не го забележат, тръгна след пяскарите. По едно време цялата банда, начело с Гетек, се втурна към гората, намираща се на около триста метра от тях. Тадек ги преброи. С Гетек бяха четиринадесет. „Ако

завият към Трънака — лошо ни се пише.“ Ех, ако можеше по някакъв начин да предупреди момчетата! Но това беше невъзможно. Докато изтича до Висла и се върне с тях, от скривалището ще са останали само развалини.

Изведнъж се свлече на браздата и се прилепи до земята. Гетек и пяскарите завиха встрани и затичаха покрай гората. Нямаше никакво съмнение — отиваха към Трънака.

Да ги следи повече беше излишно. Трябва да предотврати катастрофата. Но как? Да се промъква след тях няма смисъл. Ще пристигнат първи и ще направят това, което са решили. Има само един изход — да тича, колкото има сили, през гората и да ги изпревари.

Не чувстваше нито одраскванията на клоните, нито убожданията на хвойновите храсти. Тичаше, промъкваше се между храстите и дърветата като див елен. Все му се струваше, че онези вече са стигнали до Трънака. Бягаше все по-бързо и по-бързо. Изведнъж излезе на една горска пътечка и се понесе като вихър по нея. Целият беше плувнал в пот. Колкото повече се приближаваше до скривалището, толкова повече се страхуваше. През дъбовата горичка премина като подгонен звяр. Когато се спускаше от възвишението към Трънака, едва не се преби. Спря и се огледа. Не забеляза никого. Провря се през последните храсти и като дива котка се вмъкна в землянката.

Вцепени се от изненада. На пейката, точно пред него, седяха трима души.

— Защо ни плашиш така?

Вече искаше да се измъкне навън, когато позна Вешек Заремба. Сърцето му биеше така силно, сякаш щеше да изскочи от гърдите му. Не можеше да промълви нито дума. Заремба скочи от мястото си и отиде при него.

— Какво ти е? Казвай по-бързо, за бога!

— Идват, идват!

— Кой? Казвай по-бързо де!

Тадек си пое дъх.

— Пяскарите, искат да разрушат землянката.

Заремба се измъкна на четири крака от скривалището. След малко се върна обратно. Смееше се.

— Някаква банда разбойници — каза — идва да разруши нашия дворец. Абраме, ти се скрий в кухнята. Ние тримата ще се оправим —

и той потупа Тадек по рамото.

— Не им правете нищо лошо! — каза Абрам. — Та това са деца. Пък и защо да вдигаме шум?

— Няма защо да ги жалиш толкова. Хайде, отивай в кухнята! Ще им дадем добър урок. Или не, чакай! Ще излезем навън. Ти, Абраме, отивай в гората, а ние ще се скрием в храстите. Онези като влезнат вътре, а сигурно ще влезнат, защото им е интересно да видят как изглежда скривалището, ще ги хванем като в капан.

И се засмя късо и сърдечно.

Като излязоха от землянката, Тадек приклепна зад един храст и затаи дъх. В ръката си държеше копие. Онези вече се приближаваха към входа. Гетек, малко приведен, вървеше пръв. За момент се поколеба, но веднага след това изчезна вътре. Като се убеди, че никой не пази Трънака, той се развика:

— Ура! Ура!

Цялата банда се вмъкна след него. Оттам се чуваше само шум и смях.

Тадек не издържа. Изскочи от прикритието си. До него застанаха Вешек Заремба и приятелят му.

— Влизай пръв! — прошепна той на Тадек.

Момчето пропълзя вътре и веднага се изправи. Първата стая беше празна. Само един от пяскарите чукаше по стените ѝ. Тадек, без да му мисли много, го намушка с копието си. Онзи зави от болка.

— Стига му толкова. — Заремба и приятелят му вече бяха вътре.

Пяскарът, пребледнял от страх, трепереше и тихо стенеше.

— Я сваляй панталоните! — заповяда му Вешек. — Помогни му! — обърна се той към Тадек.

— Сваляй ги! — каза Тадек, замахна и... изведнъж ядът му премина.

— Всички да излязат! — викаше Заремба.

Вътре цареше мъртва тишина.

— Ще броя до три — излизайте! Едно, две...

Започнаха да се изнизват един след друг, като се скупчиха на едно място. Застанаха с наведени глави.

— Сваляйте панталоните!

Гласът на Заремба беше категоричен. След малко дванадесет чифта панталони лежаха на земята.

— А сега хайде навън!

Заремба и Тадек се измъкнаха първи. Пяскарите излизаха голи, свити.

— Тринайсети, последен — каза приятелят на Вешек, който беше вътре.

Тадек го погледна. Не, това не беше Гетек.

— Какво стоите още? — изръмжа Заремба. — Няма да ви дам панталоните. Хайде, изчезвайте!

— Моля ви се, няма вече — започнаха да подсмърчат те.

— Казах, че няма да ви ги дам. Освен ако си ги вземете сами.

Той влезе вътре и след малко се върна с приятеля си, като носеше панталоните.

— Хайде, елате де! — измърмори.

Тадек не тръгна с тях. Знаеше, че Гетек е в скривалището. Стоеше и гледаше как Вешек Заремба води след себе си тринадесетте голи момчета. Беше му интересно какво ще направи. Малко встрани се издигаше висок бор. Като стигна до него, Заремба, за най-голям ужас на пяскарите, започна да хвърля панталоните им на върха на дървото. Някои от тях увиснаха на по-ниските клони, но повечето останаха високо горе.

Щом закачи и последните, Тадек го чу да казва:

— Давам ви десет минути срок да ги свалите. След това не искам да ви виждам тук!

Тадек предпазливо влезе в скривалището. Мина през първата стая. Беше празна. Втората също. После влезе в кухнята. Огледа се смаяно наоколо. Гетек го нямаше никъде. Чак когато се наведе, видя една глава зад печката. С един скок се озова при него и го хвана за перчема.

— Жив няма да излезеш оттук! — закани му се той.

Гетек мълчеше. По лицето му се стичаха сълзи. Тадек се обърна, за да не го гледа. Известно време обмисляше как да постъпи. „Няма да го бия тоя ревлъо. Знам какво да правя“ — изведнъж реши той. Бръкна в нишата и извади оттам дълго конопено въже.

— Стой прав! — каза на Гетек, като го побутваше. Завърза здраво отзад ръцете му, а после с друго въже и краката. — А сега напред! — заповяда му той и го изблъска навън.

Вятърът сякаш бе притихнал, а слънцето безмилостно печеше. Гетек подскачаше като спънат кон.

— По-бързо, по-бързо! — подканваше го Тадек. После избра един голям, хвойнов храст и го бутна натам. — Застани тук!

Гетек вече реवेशе здравата, но не се молеше. Знаеше, че това няма да му помогне.

— Още от пазара те следя, предател такъв! Знаем всяка твоя стъпка — къде ходиш, какво говориш, какво правиш. Ще ти дам такъв урок, че ще го помниш цял живот!

Гетек хлипаше и хълцаше. На Тадек му дожаля. „Трябва — повтаряше мислено той, — трябва. Като се измъкне без нищо, пак ще дойде с ония.“ С едно дълго въже го завърза за бодливия хвойнов храст. Гетек се свиваше. Тадек пристегна здраво въжетото. Най-накрая го завърза няколко пъти на възел и без да погледне своя пленник, тръгна към бора, където стояха Вешек и неговият приятел. Дойде и Абрам.

— Това не е хубаво — каза той на Тадек, като посочи застаналия до храста Гетек, който не спираше да реве.

Тадек не отговори. Стоеше с наведена глава.

— Отвържи го! — помоли го Абрам. — Сигурно ужасно го боли.

— Не — каза твърдо Тадек. — Той преди игра с нас, а сега от злоба издаде скривалището ни.

Абрам замълча.

Скоро след това тримата мъже се изгубиха в гората. Тадек остана сам с Гетек. Минутите минаваха мъчително бавно.

[1] Морга — мярка за земя. Една морга е равна на 56 ара. — Б.пр. ↑

Слънчевите лъчи вече падаха почти отвесно. Момчетата с мъка влачеа краката си нагоре по стръмното. Слънцето и водата бяха изсмукали силите им, а отгоре на всичко ги измъчваше ужасен глад.

Метек, който вървеше най-отзад, носеше две връзки риба. Гледаше Зимек и се чудеше, че още има сили да се кара със Стефек. Не е ли все едно по чия вина въдицата му отплува по Висла към морето? И без друго не могат да я стигнат. Жалко само за рибата. Сигурно е била голяма, щом толкова лесно издърпа въдицата. Тротоарът беше нагорещен и пареше краката им. „Днес Тадек трябваше да готви обяда — мислеше си Метек. — За да не дойде, сигурно му се е случило нещо. Той винаги държи на думата си.“ Заради него се връщат толкова рано от реката, а имаха намерение да останат там до вечерта. Рибите се удряха в краката му. Чувстваше тяхното хладно докосване. „Ако не ги сготвим веднага, след няколко часа ще се вмиришат.“ Устата му се напълни със слюнка. Вече завиваше в страничната уличка, когато иззад ъгъла изскочи Мануш Сухата ръка.

— А, падна ли ми сега! Къде са мангизите?

Момчетата, които вървяха отпред, се спряха.

— Давай парите или ти взимам рибата!

— Абе я се разкарай! Вестниците си ги търси до оградата. Друг път да не правиш хората на балами.

— До оградата ли? — изкрещя Мануш, почервенял от яд. — Давай ми парите, че ще те пребия!

— Хайде опитай се де! — засмя се Метек.

Мануш замахна с ръка да го удари, но в този момент Зимек го дръпна отзад и той приклезна.

— Какво буйствате така, господни Суха ръка? — попита го той с присъщия му ироничен тон. — Ние двамата имаме стари сметки за уреждане, може сега да свършим тая работа, а?

— Не искам да разчиствам никакви сметки с тебе. Пусни ме! — скимтеше Мануш.

— А-а-а, трябваше веднага така да кажеш. — Зимек го пусна.

— Давай парите! — започна пак Мануш, като пристъпи към Метек.

— Какви пари? — попита го спокойно онзи. — Никакви пари няма да получиш.

— Абе за какви пари става дума? — заинтересуваха се и другите.

— Трябва да му фрасна един по муцуната, а не пари да му давам — отговори Метек. — Днес сутринта искаше да ме метне и ми даде да продавам в болницата вестници отпреди една седмица. Хвърлих ги до оградата и толкова!

Мануш викаше вбесен:

— Давай парите!

Имаше много смешен вид: с боси криви крака, без риза, с пъпчиво лице и на всичко отгоре с голяма шапка на главата.

— Не си губи времето напразно — каза му Метек. — Швабите чакат за вестници.

Дълбоко засегнат, Мануш вдигна ръка да го удари, но Метек отскочи встрани и го плесна с ребрата по лицето. От изненада Сухата ръка се олюля на кривите си крака. Зимек застана пред него.

— Виж какво, можеш да баламосваш твоите приятелчета, но нас — да не си посмял! — каза той. После го хвана за козирката на шапката и му я нахлупи чак до носа.

Всички избухнаха в смях и продължиха пътя си.

Вестникарчетата си имаха свой сигнал. Щом момчетата от Трънака се отдалечиха няколко крачки, Мануш пхна два пръста в устата си и извири с всичка сила.

— Можеш да си свириш до утре, ако искаш! — извика му Кажик.

— А-а-а — каза Бенек, — сега вече няма да пускат никой от нас да мине през града, ще го пребият.

— Е, не е толкова страшно — затананика Зимек мелодията на една популярна песничка.

Свиха по пътя, който водеше извън града. Тук беше по-хладно.

Близо до дома на Тадек се спряха.

— Ей, Беда, тичай да видиш какво става с Пехотата!

Стефек погледна към Зимек, но не се помръдна.

Всички уморено се отпуснаха на тревата.

— Аз ще отида — обади се Кажик.

Загледаха се в къщичката на Вешек Заремба, която се намираще точно под голямата клонеста ябълка.

— Ех, че хубави ябълки! — възхищаваше се Бенек.

Бяха много гладни и при вида на ябълките устата им се напълниха със слюнка. Гледаха ги така, както гледа човек, който от дълго време нищичко не е хапвал.

Този ден Зимек изобщо не беше ял. Поглеждаше въпросително приятелите си, за да види дали няма да протестират, ако си вземе една ябълка от земята. Момчетата наведоха глави, за да не срещнат погледа му. Тогава той се осмели, взе едно малко камъче и го хвърли по вратата на къщичката.

— Стой мирно, че ще ядеш бой! — каза му някой.

Но Зимек хвърли още няколко пъти. Накрая стана.

— Няма никой — заяви той.

Втурнаха се към ябълката като ято птици. Наведени, събираха нападалите плодове и тъпчеха джобовете си, но нито един не се осмели да откъсне от тези на дървото. И без това, ако не ги мъчеше глад никога не биха сторили това. Та нали ябълката беше на Заремба.

На връщане Кажик подсвирна и те побягнаха.

— От какво ви е страх? — попита ги той. — Никой не идва.

Протегна ръце и всекиму даде по една ябълка.

— Хайде да се махаме по-бързо, че току-виж дошъл Заремба — каза Юрек.

Затичаха се към Трънака.

— Йендрек разправя, че Тадек отишъл сутринта на Висла — заяви Кажик.

Спряха се и го погледнаха.

— Как така на Висла? — попита Бенек. — Та той знаеше къде сме.

— Какво може да се е случило с него? — озадачиха се момчетата.

— Главата си залагам, ако не готви обяд в Трънака — каза Витек, който от няколко часа за първи път отвори уста.

Всички го погледнаха. Това може би означаваше нещо. Ускориха крачка.

Тадек наистина готвеше обяда, пазеше Гетек и от време на време поглеждаше дали приятелите му не идват вече. Щом го видеше да се

показва навън, Гетек започваше да го следи с отчаян поглед. Тадек все повече омекваше. Вече двадесет пъти се канеше да развърже своя пленник.

Сега застана на възвишението, засенчил с длан очите си и се взираше в далечината. Изведнъж ги видя. Промъкваша се между дърветата. Обърна се и срещна погледа на Гетек. Не, повече не можеше да понесе това. Затича се и го развърза.

— Бягай! Бягай по-бързо, че ако те видят, ще те пребият!

Гетек продължаваше да стои.

— Никога няма да забравя това — измънка.

Тадек не можа да разбере дали му благодареше, или се заканваше.

— Бягай бе! — изкрещя той.

Гетек хукна между храстите така, сякаш някой го беше шибнал с камшик.

Тадек влезе в землянката, скри въжетата и отиде да разбърка супата. Още вчера майка му даде брашно, той замеси тесто, направи клюски^[1] и сега ги слагаше да врят.

Вмъкнаха се в кухнята като банда диваци и като видяха къкрещата в казана супа, го прегърнаха от благодарност и започнаха да викат: „Да живее Тадек!“.

— Ябълките оставете за после — каза им той след бурните поздравления. — А сега бързо пригответе рибата!

Ножовете влязоха в действие. Бяха се укротили като агънца.

„Да им кажа ли, или да не им казвам?“ — колебаеше се Тадек.

Изведнъж се появи Заремба.

— Какво направихте с оня? — попита направо той.

— С кого? За какво става дума? — учудиха се момчетата.

Тадек наведе глава. Заремба изпитателно го погледна.

— Е, казвай!

— Развързах го и го пуснах — отговори Тадек.

— И ти си една мека Мария — подигра се Вешек, но в тона му се чувстваше явно облекчение.

Момчетата ги гледаха с нарастващо любопитство.

Изведнъж Вешек съзря ябълките. Наведе се, взе една и я помириша:

— Браво бе! Много хубаво! — каза той. — Аз ви защитавам, а вие ми крадете ябълките.

Те го гледаха изненадано. Нима наистина ги позна?

— Не са от твоите — промърмори Стефек.

— Поне недей да лъжеш! — ядоса се Заремба. — Винаги мога да позная ябълките си!

— Събрахме от нападалите под дървото — обади се някой.

Но Заремба вече не ги слушаше. Отиде в кухнята и разбърка с пръчка супата.

— Като се свари — обърна се той към Кажик, — ще налееш в едно канче и ще я занесеш там, дето преди я носеше, нали знаеш?

Вешек изчезна, а те стояха като вцепенени. Какво значи всичко това? Не знаеха кого и за какво най-напред да питат: дали Пехотата или Кажик? Но Тадек не дочака въпросите им и накратко разказа всичко: как е забелязал Гетек с бандата от Пяски, как ги е следил, а после как е тичал през гората.

Гледаха го с възхищение и развълнувано слушаха. Когато започна да им разказва как Заремба накарал пяскарите да си събуят панталоните, избухнаха в смях. После изведнъж млъкнаха. Всеки от тях съжали, че не е бил тук.

— Гетек се беше скрил в кухнята зад печката. Измъкнах го и го завързах за един хвойнов храст. Стоеше там до преди малко — завърши Тадек.

— И какво? Какво стана после? Защо го пусна?

— Видях ви и ми дожаля. Той си получи заслуженото. Не исках да го мъчите.

— А, ето защо ти казаха, че си мека Мария — обади се Бенек.

Тадек се обърна с гръб към тях.

— Нека той да постои половин ден до бодливия храст, пък тогава ще видим — промърмори.

— Прав си. — Бенек се приближи до него. — Ще му държи влага дълго време.

Тадек свали ръката на Бенек, която той беше сложил на рамото му и сърдито каза:

— Давайте рибата!

— Хайде да се изнасяме оттук! — посъветва ги Зимек. — Пехотата днес е като оса. Нека си готви сам.

— Кажик, ти на кого трябва да занесеш супа? — любобопитства Юрек.

Насядаха удобно на меката пейка и поглеждаха с нетърпение към Кажик, но той мълчеше като пън.

— Казвай де! — настояваха те.

— Нямам какво да казвам — измърмори в отговор.

— Абе ти кого баламосваш? — Лицето на Зимек придоби израз на човек, който не понася глупавите шеги.

— Няма да ви кажа и не трябва да ме питате!

Момчетата се смутиха.

— Каква ли е тая тайна — прошепна иронично Стефек.

Кажик щеше да се пръсне от радост. „Завиждат ми на тайната. Няма да им я кажа за нищо на света!“

— Казвай, гълъбче, казвай — упорстваше Зимек, — иначе няма да ти дадем супа!

— Нямам нужда от милостиня. Моята ще занеса.

— И моята също — добави Метек.

— Ама и ти ли знаеш за това? — Зимек погледна другите. — Изглежда, че само аз не знам.

— Аз също — каза Бенек, — но ще дам супата си, въпреки че не съм ял от вчера. А Кажик е напълно прав като си мълчи. От много приказки полза няма.

— Чудна работа! — процеди през зъби Зимек.

„Сигурно носят на онзи евреин, който беше със Заремба“ — мина му през ума на Тадек, но гласно каза:

— Сецам се за кого е.

Кажик го погледна. За миг си помислиха, че Тадек ще издаде тайната, но той отиде в кухнята.

— Чудна работа! — процеди през зъби Стефек, като подражаваше на Зимек.

Това беше достатъчно, за да избухне отново разправията за отнесената от водата въдица.

[1] Клюски — вид домашни макарони. — Б.пр. ↑

10

Юрек се приближи до прозореца. Отвори го широко. От вчера времето неочаквано се промени. Натрупаха се тъмни, тежки облаци и след кратката, внезапно врхлетяла буря, започна силно да вали.

Той протегна ръка през отворения прозорец и откъсна червената ружа, която растеше точно под него. Унесен в мислите си, несъзнателно окъсваше листенцата ѝ.

От дълго време се чувстваше потиснат. Не даваше вид, но онази вечер, в която трябваше да се вземе решение кой да бъде вожд — той или Тадек — му струваше много. „Вярно е, че избягах от дъскорезницата — разсъждаваше Юрек, — но не от страх. Ако знаех, че ще ме помислят за страхливец, щях да стоя там чак до сутринта. Кой можеше да предположи, че Тадек няма да побегне като чуе стрелбата и че ще ни търси!“ Да, той се оказа смело момче, с това беше напълно съгласен, но ги упрекваше, че от такава дреболия направиха цяла история и се нахвърлиха върху него, без да пестят подигравките си. „Фукльо, та фукльо. Дали наистина съм такъв? — питаше се той. — Вождът трябва да бъде твърд, непреклонен, да бди над всички, да може да издава заповеди даже за дребни работи. Ех! А за книгите? По цели нощи четях на свещ, за да мога да им ги разкажа на другия ден, а те така ми се отблагодариха.“ „Прекалено се хвалиш с книгите си!“ От това най-много го заболя. Изобщо не се хвалеше. Не искаше да се възхищават от него. Да, той наистина обичаше книгите и чувстваше нужда да споделя с момчетата това, което беше прочел. Но сега вече никога нищо няма да им разкаже, колкото и да го молят.

Седна до масата на едно разнебитено столче. Пред него лежеше голяма книга с безброй илюстрации „История на полската авиация“. Това беше спомен от баща му.

От съседната стая се чуваше тракането на шевната машина. Той прелисти няколко страници от книгата, но изведнъж стана. Надникна през откренатата врата. Майка му седеше на машината с посивяло, измъчено лице и шиеше. Затвори тихо, седна пак и се заслуша в шума

на дъжда, който барабанеше по перваза на прозореца и звънтеше във водосточната тръба.

Бащата на Юрек и Витек беше подофицер в полската армия, но още в началото на войната изчезна безследно. През първите години все го чакаха да се върне. Писаха до всички лагери за военнопленници, с надежда да го открият, но не попаднаха на никаква следа. Майката вече загуби всякаква надежда. Пред нея дори не можеше да се спомене за него, защото много се разстройваше и това траеше после по цели седмици. Неведнъж я беше чувал да плаче нощем, а после падаше на колене пред кревата и се молеше. Тогава той криеше главата си под възглавницата и запушваше уши, за да не чува хлипането ѝ.

Юрек дълбоко вярваше, че баща му ще се върне.

Прелистваше бавно страница след страница. Гледаше снимките и четеше надписите под тях. Отдавна бе решил, че щом войната свърши, ще постъпи в армията и ще стане офицер. Някога баща му казваше, че ако иска да стане войник, трябва да е честен, смел, дисциплиниран и много, много да знае. Той си записа тези думи на малки парченца пергаментова хартия, сложи ги в картонена рамка и ги закачи над леглото си. Често се питаше: „Какво съм направил, за да стана такъв, какъвто трябва да бъда?“. А ето на, напоследък, въпреки че се бунтуваше срещу обвиненията на приятелите си, някъде дълбоко в душата един вътрешен глас му шепнеше: „Не си съвсем невинен“. Пред този глас не можеше да се защити. Вече внимаваше как постъпва. Стана по-мълчалив. Взимаше думата само тогава, когато беше необходимо и правеше всичко, за да остане в сянка и да не привлича вниманието на другите върху себе си. Искаше да преодолее остатъците от надменността си и да не дава повод за нови обвинения, независимо от това дали са правилни, или не. Изведнъж затвори книгата. Изпита силно желание да бъде сред приятелите си. Сигурно сега седят в Трънака. Открехна вратата на съседната стая.

— Мамо, аз излизам.

— Къде отиваш? — попита го тя.

— Нямам какво да правя тук — отговори уклончиво той. — А къде е Витек?

— Излезе преди малко. Хайде отивай, отивай, само затвори вратата след себе си!

Юрек погледна слабите ѝ, измъчени ръце с дълги пръсти и излезе. Като минаваше покрай вратата на плевника, чу някакъв шум. Блъсна я силно и надникна вътре. Огледа се внимателно наоколо. Плевникът беше празен. „Сторило ми се е“ — помисли си той. Тъкмо се канеше да тръгва, когато затваряйки вратата, видя на бравата прикрепена някаква бележка. Взе я бързо и застана на прага. Беше написана с едри, неравни букви. Прочете я веднъж, после втори път. Очите му блеснаха. Тресна вратата, изтича на улицата и хукна към Трънака.

Дъждът валеше все така силно. Босите му крака разплискваха широките локви. Водата се стичаше по лицето му. Колко е приятно да тичаш в такова време! Вече беше в гората. Прескачаше храстчетата покрай рова и с ръка отръскваше водата от тях. „Сега ще изберат нов вожд — мислеше си. — Нека да е Тадек. Той наистина е смел и не е от тия, които треперят само за собствената си кожа. Ще заприличаме на истинска армия. Най-после ще мога да им докажа, че не съм страхливец.“ На входа каза паролата:

— Огън.

— Сняг — отговори му Метек.

След миг вече беше сред приятелите си. Огледа се смаяно.

— Колко е хубаво и уютно тук! — възкликна.

— А, ето го и нашия, намери се — промърмори Зимек. — Трябваше да дойдеш сутринта да запушваш дупките. Тогава не беше толкова хубаво и уютно.

— Я не се хвали! — каза му Бенек. — Нали дойде, когато почти всичко беше вече поправено.

— Как така поправено? — учуди се Юрек.

— Уважаеми професоре — обърна се Зимек към Стефек, — обяснете, ако обичате на това момченце какво значи да поправяш покрив, на който има дупки.

Юрек се намръщи. Донесе такава новина, а той... Хвана го яд на Зимек.

— Слушай — обърна се към него, — баба ти те търси.

— Лъжеш! — Зимек подозрително го погледна. — Когато излизах миналата седмица, тя ми каза да вървя където ми видят очите и да не се връщам чак до Коледа.

— Като не вярваш, твоя си работа — измърмори Юрек. — Аз само ти повтарям това, което ми казаха.

Зимек стана и тръгна към изхода.

— Леле, какъв дъжд! — Стефек се закиска. — Е, най-последно нещо приятно и за Зимек.

Онзи му се закани. Излезе навън, но след малко надникна в скривалището и каза:

— Само ако си ме излъгал, мисли му! — и изчезна.

— Така му се пада! — избухнаха в смях момчетата, но Юрек веднага излезе и извика:

— Зимек! Върни се!

Входът на землянката беше много стръмен и трябваше да се влиза заднишком. Чуха се стъпки. Стефек, който седеше най-близо, взе едно копие и го насочи към входа. Зимек изрева от болка.

— Паролата! Паролата! — викаше Стефек.

Всички се запревиваха от смях. Зимек побесня. Застана пред Стефек.

— Сега искаш ли да ти дам една парола?

Но Витек, който седеше зад него, силно го дръпна за колана и той със стон се стовари на пейката.

— Помислих си, че някакъв враг влиза в скривалището ни — говореше с надменен и нахален тон Стефек.

— Нося ви важна новина — предотврати бурята Юрек.

Погледнаха го с интерес.

— Каква новина? Казвай по-бързо!

Той извади от джоба си полунамокрената бележка и я разгъна.

— Излизах от къщи, когато в плевника чух някакъв шум. Сигурно тогава са я закачили.

— Ама кой? Кой? — разпитваха го.

— Сега ще ви я прочета.

Юрек се покашля и започна бавно и отчетливо да изговаря думите:

— *Нещастници, дрипльовци, крадци и свине...*

— Много хубаво е написано — обади се Стефек.

— Млъкни бе! — усмириха го другите.

— ... *Вие сте едни сополанковци, но много си вирите носа и затова решихме да ви го натрием. Ето защо ви обявяваме война. Ще*

ви направим на пух и прах! Започваме в понеделник след обяд. Вожд на Пяски — Гръмотевицата.

Зимек избухна в смях.

— Те! Нас! На пух и прах! Ха! Ха! Ха!

Другите му пригласяха, а Стефек подигравателно повтаряше:

— Гръмотевицата! Гръмотевицата! Гръмотевицата!

Когато първата вълна на веселие премина, настъпи тишина. Дадоха си сметка, че цялата тази работа не е шега.

Изведнъж Зимек скочи от мястото си.

— Дайте ми хартия и молив! Аз ще им отговоря така, че ще си глътнат езиците.

— Сядай! — бутна го Бенек. — Няма какво да им отговаряме. Понеделник е след три дни. Трябва добре да се подготвим и това е.

11

Неочаквано за вожд бе избран Бенек. Отначало той не се съгласяваше, обясняваше, че няма да се справи, че предпочита да се бие с неприятелите, отколкото да командва, обаче момчетата не искаха и да чуят. Накрая се съгласи, но при условие че негови заместници ще бъдат Юрек и Тадек.

— Трима вождове! — подиграваше се Зимек. — Че кой ще работи тогава?

Работеха обаче всички. На кратко военно съвещание решиха, че всеки от тях трябва да има две прашки, чакъл и камъни за хвърляне. Копия си бяха направили отдавна, затова изобщо не говориха за тях.

Веднага след съвещанието вождът издаде заповед да се охранява Трънака. Определиха постове, които трябваше да пазят скривалището, когато другите отсъстват. Това беше необходимо, тъй като пяскарите, въпреки че бяха посочили деня, в който ще започне войната, можеше да нападнат ненадейно. Ето защо момчетата решиха да завършат всички приготовления двадесет и четири часа преди започването на битката.

Вече трети ден валеше без прекъсване. Само от време на време дъждът поотслабваше, но след това пак започваше да се лее като из ведро върху размякналата и покрита с локви земя.

Тадек и Кажик, наметнати с чували от цимент, тичаха към сградата, в която сега живееха немски офицери, за да събират чакъл.

— Много хубаво, че вали така — казваше Кажик. — Ще съберем колкото си искаме и никой няма да ни види.

Не идваха тук за първи път. Алеите наоколо бяха покрити с чакъл. Когато се приближиха до сградата, Тадек прошепна:

— Кошницата ще оставим до стената, а ще събираме в кутии.

— Добре — съгласи се Кажик.

Разделиха се. Тадек клекна на пътечката и започна да избира гладки, кръгли камъчета — такива, които при хвърляне да не се въртят във въздуха, а да улучват право в целта. Дъждът барабанеше по

книжния чувал. Тадек ту поглеждаше към Кажик, ту се озърташе наоколо, за да види дали не идва някой. Кошницата бързо се напълни, тъй като те непрекъснато изсипваха в нея кутиите с чакъл.

— Студено ми е на краката — оплака се Кажик.

— И на мене. Ей сега ще си тръгваме.

Дъждът изведнъж се усили. От север задуха такъв студен вятър, че момчетата се разтрепериха от студ.

— Ела до стената! — извика Кажик, като се криеше зад сградата.

— А-а-а, тук е вече по-друго — каза Тадек. — Не вали и не духа.

Кажик подуши с нос във въздуха.

— Усещаш ли?

— Не.

— Замириса ми на нещо.

— Изглежда не си обядвал.

— Ами да. Днес вождът готви. Интересно дали ще се справи?

Последния път супата изобщо не можеше да се яде.

— По-тихо, че над нас има отворен прозорец — прошепна Тадек.

— Може да ни чуе някой.

Кажик погледна нагоре.

— Не бой се, много е високо.

— Абе ти внимавай, че като ти стовари нещо швабата на главата ще видиш „много е високо“.

— Ще ми стовари, ама...

— Ш-ш-шт! — повторно напомни Тадек. — По-добре иди виж какво има в мазето.

На две крачки от тях се намираше прозорчето на мазето. Беше откренато.

— Сигурно има въглища — измърмори Тадек, — но ще отида да видя.

Приблужи се и надникна. Вътре беше тъмно. Отначало не се виждаше нищо, но когато отвори малко по-широко прозорчето, се смая. Вместо въглища, видя каси с консерви, чували с продукти, някакви бутилки, а на тавана висяха закачени на куки пушено месо, шунка и сланина.

— Ей, ела да видиш!

Тадек се приближи, погледна вътре и чак подсвирна от учудване.

— Да се махаме оттук! — каза той.

— Не се вижда никой. Знаеш ли как можем да се запасим!

— Ш-ш-шт! За това ще поговорим в Трънака. Сега ела да събираме камъчета.

След десетина минути кошницата беше пълна догоре. Приведени под тежестта ѝ, те вървяха към Трънака. Точно до скривалището срещнаха Зимек и Витек, които отиваха за камъни.

— Елате да ви кажем нещо! — извика Кажик.

— Какво? Казвай по-бързо! — измърмори Зимек, но се върна.

Вътре бяха всички. Юрек и Метек шиеха малки торбички, които щяха да пълнят с чакъл, а Стефек помагаше на Бенек в кухнята. Новата, скована от дъски врата, закриваше входа и в землянката беше топло и уютно.

— Защо не отивате за камъни? — попита ги Юрек.

— Тоя ескимос имал да ни казва някакви новини — и Зимек подигравателно посочи Кажик.

Бенек се показа от кухнята. Всички погледнаха Кажик с интерес.

— Открихме цял склад — говореше задъхано той. — Консерви, брашно, грис, булгур — всичко, каквото поискате.

— Абе я не ни баламосвай! — отговори Тадек.

Зимек се спря. Момчетата се развълнуваха.

— Казвайте по-бързо! — настояваше Бенек. — Къде? Какво? Как?

— В офицерската сграда. В мазето. Отворено е. Може да се влезе отзад. Вътре има всичко: консерви, месо, даже и бутилки с водка или вино.

— Е, и какво от това? — без ентузиазъм каза Стефек. — Как ще ги вземеш?

— Нали ти обясних бе, глупак такъв, че мазето е отворено! — ядоса се Кажик.

— Хайде да отиваме! — извика зарадвано Зимек.

— Ти да не си луд! — развика се Бенек. — Сега, посред бял ден? Не съм съгласен.

— Абе наоколо няма жива душа. Друг такъв случай няма да ни се удаде — разпалено говореше Кажик.

— Вечерта можем да опитаме, но не и сега.

— А, вечерта ще затворят мазето — измърмори Кажик.

— Точно така — обади се Зимек. — Ако ще вземаме нещо, трябва да отиваме веднага.

Бенек почервеня от яд.

— Зимек, ти закле ли се, че ще изпълняваш всички заповеди?

— Какво се заяждаш сега?

— Не се заяждам, само ти казвам, че ако отидеш там, ще плюя на всичко!

Обиден, Зимек подсвирна на Витек.

— Хайде да отиваме за камъни! — каза му той и излезе от скривалището.

— Хвана те шубето, нали? — обърна се Кажик към Бенек. — Та там изобщо няма пазач. Наоколо е пусто. Можеш да измъкнеш каквото искаш.

— Не ме е хванало шубе — започна спокойно Бенек, но беше ясно, че е ядосан. — Не разбираш ли, глупако, че такива работи не се правят посред бял ден. Ами ако някой те види, ще те познае и после какво?

Кажик почервеня от яд.

— Аз ще ти докажа, ще видиш! Още сега ще отида, ще донеса каквото си поискам и никой няма да ме види.

— Отивай! — каза му Бенек.

Но Тадек хвана Кажик за ръкава.

— Я сядай и не прави глупости!

— Да им приседне дано тая шунка! — промърмори Стефек.

— Абе по-добре да им приседнат картофите, а шунката и ние можем да я изядем — упорстваше Кажик, вече малко поуспокоен.

Бенек пак се обади:

— Нали си спомняте, че скоро си говорихме за това колко ще е хубаво, ако се запасим с храна за зимата. И затова си направихме мазе. А ти вместо шунка, можеше да донесеш картофи и то от немските — обърна се той към Кажик. — Градината им не е много далеч оттук.

— Ти иди! — озъби се Кажик и веднага съжали за думите си.

Всички го погледнаха с упрек. Та лошо ли ги съветваше Бенек? Изведнъж Кажик скочи, грабна чувала, който висеше точно до вратата, и преди да успеят да му кажат нещо — изчезна.

— Тадек, попитай вместо мене! — помоли го Метек. — Искам да излезна за малко.

— И без тебе ще мине — отговори му той. После стана и излезе след Кажик. В Трънака настъпи тишина, само Стефек си подсвиркваше и не правеше нищо. Бенек го погледна.

— А ти? Вече не ми трябваш.

Стефек изкозирува и закуцука към Юрек и Метек.

— Мога да шия вместо тебе — предложи той.

Метек веднага се съгласи. Подаде му иглата с неушитата докрай торбичка и излезе от скривалището.

— Знаеш ли каква свиня си? — каза Юрек. — Ти можеше да отидеш в такъв дъжд вместо него.

Стефек предизвикателно вдигна глава и вече се канеше да каже: „никой не го е молил“, но прехапа устни и премълча. След малко погледна към изхода, после към Юрек, но той се направи, че не забелязва. Известно време чуваха само собственото си дишане. Стефек се колебаеше. Изведнъж Юрек каза:

— Щом си започнал да шиеш, ший! Торбичките също са ни нужни.

Стефек си отдъхна. Започна да шие бързо и ловко със сръчните си пръсти.

Чуваше се как вали навън. Бенек честичко надничаше от кухнята и ги гледаше как шият. По едно време се оплака:

— Пак не ми стана хубава супата.

— Казах ти махни се, аз ще сготвя, ама ти... — напомни му Стефек.

— Каквато е, такава ще я ядем, важното е да е топла — каза Юрек.

— Леле, колко съм гладен! — извика Стефек и се хвана за корема.

— Ти поне веднъж в живота си наял ли си се? — попита го Бенек.

— Не си спомням — отговори искрено Стефек.

— Какво мислите за оня склад? — смени темата на разговора Бенек.

— Опасно е, но ако сме внимателни, няма да е лошо да опитаме — каза Юрек.

— Не виждам да е чак толкова опасно — говореше замислено Бенек, — но дали трябва?

Стефек, възмутен, скочи от мястото си.

— Какво? Дали трябва ли? — изкрещя той. — За ония ли ти е жал? Кажи де, жал ли ти е? За всички ти е жал: за Гетек ти е жал, за немците ти е жал!

Бенек запуши с ръка устата му.

— Гледай го как се развреця — смееше се той. — Кой можеше да допусне, че си толкова устат.

Стефек седна и мълчешком започна да шие. Юрек учудено гледаше Бенек. Никога не би му дошло наум, че да свиеш нещо от швабите е кражба.

— Прави сте — изведнъж се съгласи Бенек. — Говоря глупости.

— И то какви! — прошепна Стефек. — Те взимат всичко каквото им падне, а ние умираме от глад. Картофи, картофи и то по един път на ден. Метек вече едва ходи, а и ние не сме по-добре. Немците не си докарват шунката от Берлин, а я крадат от нас, поляците, и като им я вземем, все едно че сме си взели своето. А между другото — завърши неочаквано той, — ти веднъж краде, нали?

Избухнаха в смях.

— Ей, колко много ти се яде шунка! — пошегува се вождът.

— Че защо да не ми се яде? — намръщи се Стефек. — Никога през живота си не съм ял такава нещо.

— Не се безпокой, ще ядеш! — каза Бенек, а след малко добави: — И аз никога не съм ял.

Юрек си мълчеше. Откакто избухна войната, той също не беше ял шунка, но преди това тя бе нещо обикновено на тяхната трапеза. Ето защо сега изведнъж го досрамя от приятелите му, че някога е живял по-добре от тях.

Бенек беше най-беден от всички. Майка си изобщо не помнеше. Преди войната баща му работеше като боклукчия. Обичаше да пие и изобщо не се занимаваше с него. И все пак, докато не бяха го откарали в Германия, момчето си имаше някакво кътче, а после, до построяването на Трънака, се скиташе немил-недраг и ноцуваше където завари.

Известно време момчетата се вслушваха в шума на дъжда. Бенек гледаше нагоре, през единственото, непокрито още с насмолена мукава прозорче. Капчиците, като кристални топчета падаха и се разпръсваха на гладката повърхност. Изведнъж входната врата се отвори. Най-

напред се показаха краката, гърба, а след това и главата на Зимек. Той издърпа вътре и чувала си. След него се вмъкна и Витек.

— Е, върнахме се — изпъшка Зимек, като едва си поемаше дъх.

— Ако все така носите камъни, май ще трябва да помолим ония да отложат войната с един месец — натякваше им Стефек, без да вдига глава от шиенето.

Но Бенек погледна Зимек в очите. После измери с поглед чувала. Стори му се, че е прекалено натъпкан като за камъни. Приблужи се, отместе Зимек и бръкна вътре.

Юрек ги наблюдаваше. Стояха един срещу друг и се измерваха с поглед. Витек, с наведена глава, стърчеше до Зимек. Дишаше тежко. Личеше си, че и двамата бяха тичали много бързо.

— Е? — предизвикателно промърмори Зимек.

В това време вратата пак се отвори и вътре се вмъкнаха Тадек, Кажик и Метек. Носеха един чувал с картофи. Веднага разбраха, че нещо се е случило и застанаха без да кажат нито дума.

Зимек не издържа погледа на Бенек. Погледна накриво Стефек, сякаш той му беше виновен за всичко.

— Или вие с Витек ще получите по десет каиша, или аз напускам Трънака — произнесе с усилие Бенек и тръгна към кухнята. А преди да се обърне, момчетата видяха в очите му нещо като сълзи.

Лицето на Зимек позеленя от яд. Струваше им се, че сега ще скочи и от гняв и унижение ще започне да къса и да чупи всичко наоколо. Но изведнъж той с рязко движение измъкна дебелия колан от панталона си и го подаде на Витек.

— Дръж! — изръмжа той. — Удряй, ама силно и помни, че аз няма да те жаля!

Витек нерешително взе колана. Зимек вече се беше навел. Онзи се колебаеше.

— Удряй! — повторно извика Зимек.

Витек вдигна колана. В този момент Стефек хвана края му с двете си ръце, но Тадек го отстрани. Знаеше, че за Зимек е по-лошо чакането на удара, отколкото самия удар.

Витек удряше без да гледа Зимек.

В тишината се чуваше само силното свистене на каиша.

Когато го удариха за десети път, Зимек се изправи бързо и зацвили като жребец. Отново беше весел.

— Сега ще ти покажа как се бие! — закани се той. После взе колана от ръцете му и си плю на дланите.

Витек плахо се усмихна и за първи път през този ден отвори уста:

— Веднъж се мре!

Всички впериха поглед в треперещата ръка на Зимек, която сякаш се колебаеше. И изведнъж той започна бързо да я движи, но за всеобщо разочарование ударите бяха леки и, вероятно, не особено болезнени. На десетия път обаче така го шибна, че чак изплющя. Витек се изправи като пружина. Grimаса изкриви лицето му. Това развесели момчетата. Помислиха, че ще се нахвърли върху Зимек, но той си пое дълбоко дъх и каза:

— По-добре веднъж, но както трябва.

Стефек, на когото явно му беше жал, особено за Зимек, сега се усмихна подигравателно и започна да събира мъх.

— Седни на мекичко, Зименце! — молеше го той.

Онзи го блъсна.

— Не започвай пак! — извика гневно.

— Какво просташко възпитание! — измърмори Стефек. После се приближи до чувала, бръкна вътре и извади една голяма консерва.

Точно в този момент дойде Бенек.

— Много си бил строг бе, вожде! — засмя се Зимек, а Метек добави:

— Трябва по-честичко да му предписваш тази рецепта. Ще стане кротък като агънце.

Стефек подаваше консервите.

— Пет, шест, седем...

— Няма какво да ги броиш — каза Зимек. — Седемнадесет са, три бутилки и две парчета сланина.

— А шунка? — попита Стефек.

— Каква шунка! Не можех сега да я взема. Бяха само четири. Веднага щяха да забележат.

— Будала! — заключи набързо Стефек.

12

Здрачи се. Дъждът, който следобед понамаля за няколко часа и зад облаците дори се показва слънцето, сега отново се засили. Небето беше покрито с купести облаци, а светкавиците от време на време раздираха тъмнината.

Момчетата вървяха тихо и предпазливо, въпреки че от дъжда стъпките им изобщо не се чуваха.

Беше много студено, но развълнувани от това, което им предстоеше, те не чувстваха нищо.

Зимек вече отваряше прозорчето на мазето. Ноцта беше черна като мастило. Бенек светна с фенерчето си. Стефек веднага видя шунката.

— Свети ми все така! — прошепна Зимек и се вмъкна вътре.

Кажик веднага го последва.

Най-напред се заеха с шунката. Стефек отстрани протегнатите ръце на Тадек и Юрек. Хващаше връвчицата, която стърчеше от края на всяко парче и го изтегляше навън, а когато Кажик му подаде и четвъртото, засмя се тихо и изчезна.

— Как ли ще занесе сам всичко това? — усмихнаха се те вътрешно и за момент забравиха за опасността.

Метек стоеше на няколко крачки встрани, прилепен до дървото и наблюдаваше всичко наоколо. В случай на опасност трябваше да им свирне. Приведен напред, той се мъчеше да проникне с поглед в тъмнината. Минутите течаха бавно. На осветените прозорци, закрити с тънки пердета, от време на време се мяркаше фигурата на някой немец.

Точно покрай Метек преминаха две приведени сенки. Той се прилепи по-плътно до дървото, но след малко въздъхна с облекчение. „Нашите — помисли си. — Сигурно носят нещо.“

Но ненадейно два от прозорците на отсрещната сграда светнаха. Той бързо отскочи. Светлият правоъгълник стигаше чак до краката му. Застана до съседното дърво. Зъбите му тракаха от студа, който ставаше

все по-непоносим. Приклепна няколко пъти. Задъха се, но вече не тракаше със зъби.

Видя пак някаква сянка. Ядосано стисна юмруци. Това беше Витек. Носеше нещо на гърба си и се спря точно под светлината, падаща от отсрещния прозорец.

„Докога ще седят там?“ — ядосваше се Метек.

Изведнъж косата му настръхна. На десетина крачки от него, откъм портата, блесна ослепителен поток светлина. Той се сви като ударен. Към сградата бавно се приближаваше един немец на колело. Не забеляза Витек. Ами онези? Ей сега някой от тях ще изскочи иззад къщата. Прималя му. Наведе се и зачака. Немецът караше бавно и Метек за момент си помисли, че нещо е заподозрял. Дали няма да мине отзад? Реши да свирне, но навреме се опомни. А когато онзи зави към главния вход, топла, радостна вълна обля момчето. Над входа светеше лампа. Видя как немецът слезе от колелото, вмъкна го вътре и изчезна, като затръшна вратата след себе си.

Отново премина някаква сянка. Интересно кой може да бъде това? Сигурно е Бенек, той е такъв висок. Изпрати го с поглед. Когато изчезваше зад дървената порта, фигурите станаха две. Вървяха към него.

Не издържа и изтича при тях.
— Стига вече! Сега ще дойде някой.

— Абе ти пази! — измърмори единият.

Не можа да познае по гласа кой беше. Сигурно е Юрек. Той е такъв професор. Отиде пак под дървото. В този момент светнаха още два прозореца и то най-долните. Нямаха пердета. Горе, на един от етажите някой отвори малкото прозорче. Не виждаше лицето, а само една гола до лакътя ръка, която закачваше куката.

„Пак носи нещо той Стефек. И другите двама. Кой остана там още?“ Започна да брой: едно, две, три, четири... Май още един. По едно време се мярна някаква фигура. „Това е Зимек, последен“ — мина му през ума.

Изведнъж се вцепени. Вратата на къщата се отвори. Силната светлина на прожектора освети пътя. Пред входа стоеше един немец и нещо викаше. След това се появи втори, после трети, четвърти... и заедно се затичаха към задната страна на къщата.

„Няма да мога да избягам — помисли си ужасен Метек. — Късно е.“ Притисна се силно към дървото, като не знаеше какво да прави. Изведнъж му дойде наум да се качи на него. Катереше се, забивайки нокти в мократа кора. Хващаше се за клоните пипнешком. Чак когато се намери на върха, въздъхна с облекчение.

Около къщата беше светло. Вече не четири, а повече от двадесет немци тичаха и претърсваха целия терен наоколо. Един от тях освети долната част на дървото. Метек примря от ужас. Помисли си, че онзи го е видял. До такава степен загуби самообладание, че искаше да скочи долу, но немецът неочаквано насочи батерията си към входната врата. Други двама тръгнаха след него. Силни струи светлина разсичаха тъмнината.

„Сигурно ще ги хванат. Ох, майчице!“ — отчаяно си мислеше Метек. Немците тичаха и крещяха по улицата. Момчето не чувстваше студа, въпреки че вятърът го шибаше безмилостно и дъждът валеше между клоните. Времето течеше много бавно. Крясъците ту утихваха, ту отново се приближаваха. По едно време чу остро изскърцване. Погледна нататък и видя как двама немци, светейки с батериите си, затваряха тежката дървена порта. Другите говореха високо и вървяха към сградата. Отдъхна си. Гледаше ги как стоят под дърветата, размахват ръце и се карат. „Ох, един път да се приберат само!“ — губеше търпение той. Все чакаше, чакаше, а те още стояха и се разправяха.

Изведнъж стана тихо. Немците изчезнаха във входа, като затръшнаха силно след себе си железната врата. Това стана толкова неочаквано, че Метек почувства как ръцете и краката му отмаляват. С последни сили се хвана за ствола на дървото и се спусна долу. Очите му бяха вперени във вратата на къщата. За миг застана като хипнотизиран. После бавно тръгна към портата.

Едва се сдържаше да не побегне. Искаше му се колкото може по-скоро да се намери далеч от това проклето място, но страхът го сковаваше. Изведнъж му се стори, че вратата на сградата се отваря. Скочи като котка. С една ръка се хвана за дъската, повдигна се нагоре, а с другата натисна острата бодлива тел, прехвърли се и скочи на земята. Почувства пареща болка в ръката, но въпреки това хукна с всички сили по улицата. Едва когато се отдалечи, се обърна назад и погледна. Дъждът валеше тихо и монотонно. Наоколо не забеляза жива душа, а лампата над входа на сградата светеше спокойно.

Изведнъж чу изсвирване. „Бенек“ — позна го веднага той и му подсвирна в отговор.

13

Групата тръгна към Трънака. Метек дори не споменаваше за наранената си ръка. Страхът, който неотдавна преживя, се смени с радост.

Зимек си тананикаше и от време на време се провикваше. Смееха се без причина. Чувстваха се въвн от всякаква опасност, а в Трънака ги чакаше богатата плячка.

Дъждът престана. Иззад облаците се показа луната. Гладът започна да ги мъчи. Ускориха крачка. Щом влязоха в скривалището, Бенек запали газената лампа, която Тадек беше донесъл от къщи и обръщайки се към Метек каза:

— За проявена храброст и справяне с поставената задача, затова че не се изплаши и остана до края на поста си, от днес си назначен за главен домакин и разузнавач на отряда.

Метек чак се изчерви от похвалата. Изправи се и каза:

— Слушам, вожде!

Юрек подсвирна. Знаеше добре военните правила, а Метек се бе държал като истински войник.

— Ако искаш — добави вече с обичайния си тон Бенек, — можеш да си избереш заместник.

Стефек заподскача на един крак.

— Избери мене! — помоли го той.

— Смотаняк! — промърмори Зимек и го перна с ръка по главата.

— Вземи го — застъпи се Тадек.

Метек се съгласи без колебание.

— По-добре някой друг да стане заместник домакин — недоволстваше Зимек. — Стефек е страшна скръндза. За шест копчета, които му дължах, ме мъчи три седмици. Душата ми извади, докато не му ги върнах.

— Свършено — каза Бенек. — Метек се съгласи вече и точка.

Стефек беше на седмото небе. Веднага забеляза раната на своя началник. В нишата имаха малко бинт. Той бързо го извади и сръчно

му превърза ръката.

— Къде я разкървави така? — попита го Юрек.

— Като прескачах портата, закачих с ръката си бодливата тел.

— Как така? — учудиха се момчетата. — Ама ти през цялото време ли беше близо до сградата?

— Когато немците изскочиха на двора, аз се покатерих на дървото и там седях и чаках.

— Имал си късмет — измърмори Тадек.

— Не по-голям от мене — обади се Зимек. — Когато Юрек и Тадек взеха чувала с макароните, отначало ме хвана яд, защото исках сам да го занеса. За тях сложих отвън две кофи с мармалад. Поглеждам през прозорчето, а те вече изчезнали. Взели чувала и кофите. Започнах да тършувам в тъмното и най-накрая напипах нещо кръгло, голямо. Разчовърках го и по миризмата разбрах, че е кашкавал. Взех го под мишница и търся още нещо. Изведнъж бутнах без да искам някаква кутия и тя падна с шум на земята. Вдървих се, защото в същото време зад вратата се чува стъпки и някой започна да дърпа катинара. Хвърлих се към прозорчето. Спънах се в някакъв сандък. Прескочих го. И до сега не мога да кажа как съм се намерил отвън с кашкавала. Тичах колкото имам сили и чувствах как калта пръска под краката ми.

— Видях те като тичаше, но аз нямаше да успея. Едва беше отминал, когато изскочиха няколко немци с батерии. Докато реша какво да правя, вече беше късно за бягане.

Говореха един през друг и не можеха да се нарадват на плячката. Само Тадек седеше навъсен и като че ли не споделяше общата радост. Гледаше тази камара продукти и си мислеше за бедния Йендрек и за майка си, която от няколко месеца подозрително кашляше.

Бенек забеляза мълчанието му. Известно време внимателно го наблюдаваше, докато най-накрая даде знак на момчетата да замълчат.

— Метек и аз си нямаме никого — започна той сред общото мълчание, — но Зимек има стара баба, Тадек — по-малък брат, а у Кажик и Юрек е също голяма беднотия. Няма да им отделяме. Нека всеки вземе толкова, че да стигне за една седмица на цялото семейство — а след известно колебание добави, — Тадек, а ти винаги можеш да взимаш за Йендрек каквото поискаш и колкото поискаш.

Всички мълчаливо одобриха това решение. Тадек за малко не се разплака. След дълго мълчание Стефек побутна Метек.

— Ще подреждаме ли всичко това? — попита.

— Какво да подреждате? — възмути се Зимек. — Значи вече искаш всичко да прибереш, а?

— А ти какво си мислиш? — наежи се Стефек. — Готов си да изплюскаш каквото имаме за един ден, а после нищо, така ли?

Зимек сграбчи шунката, впи зъби в нея, но изведнъж започна да плюе.

— Пфу, каква гадост! Цялата е в кал. Стефек, това е твоя работа. Стефек обърна глава на другата страна.

— Бяха много тежки и трябваше да ги влача в калта.

— Няма значение, ще ги почистим — каза Бенек.

— Но къде ще сместим всичко това? — притесняваше се Метек.

— Консервите и бутилките — в мазето — посъветва го Стефек.

— А аз мисля другояче — прекъсна го Тадек. — Мазето трябва да се разшири, да се облицова с дъски, да се направят полички, преградки и тогава всичко ще се смести, дори шунката и сланината.

— Да, ама кога да го направим? — попита Юрек. — Нали утре започваме войната с ония.

Момчетата се намръщиха. Даваха си сметка, че войната може да не свърши в тяхна полза. Ако пяскарите превземат Трънака, ще им заграбят всичко. Значи трябва още сега да намерят такова скривалище, че никой да не може да го открие. Мазето идеално ставаше за тази работа, но беше много малко и все още незавършено.

— Намерих изход — обади се Бенек. Всички се обърнаха към него и при оскъдната светлина на лампата, видяха как се усмихва. — Предлагам да седнем най-после и да се наядем.

Разшумяха се. Десетина огромни парчета сланина лежаха едно до друго. До тях стояха две кофи с мармалад и пита кашкавал. Колебаеха се. Какво да ядат? Метек се наведе, взе една голяма консерва и започна да я отваря с ножа. Гледаха го с гладни очи. Когато тенекиеният капак се отвори, се разнесе приятна миризма. Наведоха се и започнаха да опитват с пръсти.

— Дайте лъжиците! — викаха.

Отвориха още една консерва.

— Ех, сега ако имахме хляб или картофи! — мечтаеше на глас Бенек.

— Днес вече е късно — каза Тадек. — Ще почакаме до утре.

— Можем да сварим клюски. Имаме цял чувал брашно —
напомни им Зимек.

— И така ще се наядем — обади се Стефек.

— Аз нали ви казвах, че на тоя ще му се свиди за всичко —
прихна Зимек. — Стипца. Десет години ще разпределя това ядене.

Стефек току-що беше отворил една консерва, но по-малка.

— На, яж да ти приседне дано! — каза той като я подаваше на
Зимек.

Той бързо я взе и чак изръмжа от удоволствие.

В този момент някой тропна на вратичката. Встрещиха се. Това
сигурно са немци! Зимек, който седеше точно на входа, извади от
джоба дългия сгъваем нож и подпря вратата с рамо. Витек последва
примера му. Бенек загаси лампата. Настъпи гробна тишина. Някой
напираше да влезе и чукаше. Не се обаждаха. В тъмното не виждаха
посивелите си от страх лица. Чукането ставаше все по-настойчиво. В
настъпилата тишина се чуваше само шумът на проливния дъжд. Някой
силно буташе вратата. Зимек я подпираше с гръб така, че от усилие чак
скърцаше със зъби.

— Ей, момчета! — чу се отвън.

— Пфу, кой ли е това, дявол да го вземе! — Но веднага им
олекна.

— Кой е? — остро попита Зимек.

— Не се бойте, пуснете ме! Свой! — подвижна нощният гост.

— Пуснете го! — викна Кажик. — Запалете лампата! Знаем кой е.
Бенек търсеше кибрит, Юрек светна с фенерчето си. Най-накрая
блесна клечка кибрит. Но Зимек не се отместваше от вратата.

— Кой е? — попита пак той.

— Свой, пуснете ме!

Кажик прескочи купчината консерви и отмести Зимек.

— Дръпни се бе! — викаше. — Казах ти, че знам кой е.

Когато човекът влезе вътре и Юрек го освети с фенерчето си,
Тадек позна Абрам. Неговите характерни, еврейски черти лесно се
запомняха.

Той беше целият мокър. Стоеше и трепереше така, че чак зъбите
му тракаха от студ.

— Моята дупка се напълни с вода — каза. — Седях под едно
дърво в гората, но така измръзнах и се намокрих до кости, че накрая

реших да дойда при вас.

Зимек го гледаше подозрително. Бенек запали лампата и също внимателно наблюдаваше новодошлия.

— Спомняте ли си онази вечер, когато Тадек го ухапа кучето? — говореше разпалено Кажик. — Тогава немците търсеха този... — запъна се, — този човек.

— Добре, добре — прекъсна го Зимек. — Нали му носеше супа. Спомняме си, разбира се, много добре си спомняме.

— Добро момче, много добро момче — каза Абрам, като гледаше Кажик, който се изчерви от неудобство.

Момчетата бързо се окопитиха. Зимек залости вратата.

— За в бъдеще трябва да приспособим някакъв железен прът или нещо друго, тъй като в скривалището може много лесно да се влезе.

Абрам го погледна. Онзи му се усмихна.

— Ако знаех кой сте, изобщо нямаше да подпирам вратата. Помислихме, че са немци — и той посочи купчината консерви и другите продукти: — Това е от техния склад.

Абрам зацъка с език от учудване.

— Тази вечер, преди малко — добави Метек.

Витек стана от пейката и предложи мястото си на госта.

— Трябва да приберем всичко това — каза Бенек. — Няма откъде да мине човек.

Абрам не седна. Вероятно искаше да им каже нещо, но се колебаеше.

— Не зная — започна нерешително той — дали ще искате да ме приемете във вашето скривалище. Няма да е за дълго — добави веднага. — Само малко да се посъвзема и ще продължа по-нататък — там, където вече ме чакат.

Обърнаха се към Бенек. Той се окашля и каза смутено:

— Място имаме достатъчно, пък сега и някои други неща не ни липсват.

— Заремба — продължи Абрам — искаше да живея у него, но там все пак е град, има хора.

— При нас е по-хубаво, отколкото при Заремба — похвали се Зимек.

Гостът се отпусна тежко на пейката. Започна да съблича мокротото си сако и ризата. Кажик взе дрехите му и каза:

— Събуйте си и панталоните. В кухнята има сухи дърва, ще разпаля печката и след малко всичко ще е изсъхнало.

Абрам ги погледна смутено.

— Няма какво да се срамувате — каза с обичайния си тон Зимек, като поглеждаше закачливо Стефек, сякаш търсеше опора в него.

— Сигурно сте гладен? — попита го Тадек.

В отговор мъжът нерешително се усмихна. Веднага след като попита, на Тадек му стана неудобно. Човекът беше толкова измършавял, че въпросът му прозвуча глупаво.

Другите, вероятно, си помислиха същото, тъй като Бенек каза:

— Витек, изтичай за вода! Ще сварим макарони.

— Ама не си правете такъв труд заради мене!

Но Витек вече беше станал. Отиде тихо в кухнята, взе кофата и след малко изчезна в гората.

— Добро момче, много добро момче — прошепна Абрам.

Всички се чувстваха някак си особено. Възрастен, сериозен мъж, а е такъв безпомощен и чака те да му помогнат. Неговото плахо държание ги притесняваше. Ако се отнасяше към тях като Заремба — сурово, решително — щяха да се чувстват по-свободно.

По едно време Зимек неочаквано се наведе и взе една голяма, издута бутилка. Стефек се окашля и го погледна заплашително.

— Юрек, я прочети какво пише тук!

Но бутилката взе Абрам. Наведе се към лампата.

— Шампан — прочете на френски той и неочаквано се засмя високо и сърдечно.

Зимек се смути.

— Ама това не е ли за пиене? — попита той.

Абрам се смееше още по-силно.

— Шампан, шампан — повтаряше той.

— Сигурно не е „шам пан“, а „сам пан“^[1] — поправи го Стефек, който през живота си не беше чувал за такова вино.

Бенек и Зимек се разсмяха по-силно и от Абрам. Стефек се намръщи, а когато онези се успокоиха малко, промърмори:

— Всичко това трябва да се прибере. „Сам пан“ или „шам пан“ все за нещо ще потрябва — завърши той като грижлив домакин.

— Шампанското, момчета, е най-хубавото вино на света — започна Абрам. — Пият го богатите хора и то при тържествени случаи.

Зимек примляска с уста.

— Водка съм пил — обади се той, — но вино още не съм.

— То е като лекарство — продължаваше гостът, като почукваше бутилката. — Жалко е да се пие такова вино.

— Че защо да е жалко? — прекъсна го Стефек. — Никой от нас не е болен.

Зимек смаяно го погледна. Заместник домакинът обаче взе бутилката от Абрам и заяви:

— Щом това е чак толкова хубаво, нека полежи в мазето.

— Дай я! — изръмжа Зимек и издърпа бутилката от ръката му. После извади от джоба ножа си, скъса горната опаковка, изстърга лака и започна да вкарва тирбушона.

— Внимавай, ще изгърми! — предупреди го Абрам.

Пенливата, светла течност напълни канчето. Замириса на цветя. Зимек не изля всичкото вино, а остави малко в бутилката и без да гледа другите, започна да пие. След кратко колебание Метек подаде канчето на госта. Той го взе, повдигна го нагоре и каза:

— За вашето бъдеще, момчета!

За какво бъдеще говори? Не го разбраха и сконфузено наведоха глави. После пиха и другите: Бенек, Тадек и Метек. Само Стефек седеше навъсен. Дадоха му канчето почти празно, беше останало малко на дъното. Но той не пи. Държеше го в ръцете си и чакаше. Когато се върна Витек с водата, Стефек му го подаде с жест на настойник и каза:

— На, пий, но ми остави малко!

[1] Игра на думи, означаваща „сам мъж“, „сам господин“. — Б.пр. ↑

Късно след полунощ момчетата напуснаха Трънака. Там останаха само Абрам, Бенек и Метек. Обичаха да нощуват тук. Сутрин ги будеше чуруликането на птиците, а през нощта чуваха как вие вятърът, как плющи дъждът и буха бухалът.

На Абрам му постлаха на пейката в средната стая. Натрупаха повече сух мъх, отгоре го покриха с торби от цимент, а за завивка му дадоха два конопени чувала. Гордееха се с гостоприемството си.

Метек и Бенек лежаха един до друг. Беше късно, а те все още не можеха да заспят. Чуваха как Абрам се върти на пейката и шумоли върху книжните чували. Най-накрая Бенек го попита:

— Какво, не е ли удобно за спане?

— А не, удобно е — каза мъжът и стана от пейката. Видяха тъмната му фигура, наведена над тях. — Само че не са ми нужни два чувала. Можете да вземете единия.

— На нас ни е топло — отговори Метек. — През лятото никога не се завиваме. И без това е задушно.

— Нощем не мога да спя — обади се Абрам. — Това ми остана от гетото^[1].

Очакваха, че ще каже още нещо, но той замълча.

— Хайде, спете вече — тихо каза той и се отдалечи.

На Метек му се искаше да го попита как е избягал от немците, но не посмя. „Какво ни интересува — помисли си. — Имал късмет — избягал.“ Щеше му се да поговори за него с Бенек, но си даде сметка, че Абрам лесно можеше да ги чуе, а освен това приятелят му започна леко да похърква. Тогава той се притисна до него, сложи ръка под главата си и заспа.

Още от сутринта в скривалището настъпи оживление. Чакаше ги още много работа преди започването на битката. Тадек и Витек дойдоха най-късно от всички, защото бяха ходили да купуват извън града плодове за магазина. Другите вече работеха усилено. Стефек

пълнеше торбичките с чакъл. Метек и Зимек на всеки десет метра правеха малки купчинки от камъни, а другите поправяха прашките.

Денят бе мрачен, но не валеше. Тежките сиви облаци плуваха встрани от Трънака, а над него кръжаха само няколко малки облачета. От време на време греиваше слънце.

Всички, с изключение на Бенек, се чувстваха бодри и весели. Стефек свиреше като кос и намигаше съзаклятнически на Юрек.

— Голям бой ще падне, голям бой — повтаряше си той. — Ох, само да я пипна тази Гръмотевица!

— Плоските камъни ги махай! — напомняше му Юрек, като заздравяваше ластика на чаталчетата.

Не обръщаха внимание на Абрам. Той седеше и с тревога ги наблюдаваше. Отначало не разбираше за каква война става дума, но накрая му стана ясно. Гледаше радостните им лица и от време на време им задаваше въпроси: „Защо трябва да водят тази война? Кой започна пръв?“. Отговаряха му с половин уста, тъй като все още се притесняваха от него.

Преди обяд съвсем неочаквано Бенек ги събра на военен съвет. Никой не се възпротиви. Вече бяха готови да дадат отпор на врага.

Седнаха на малкото възвишение, което беше още влажно от вчерашния дъжд. Зимек забиваше ножа си в земята. Други късаха стръкчета трева и гризяха краищата ѝ. Малко преди това Бенек тихо се съвещаваше с Юрек и Тадек, а сега оглеждаше наоколо и нещо обмисляше. Изведнъж се покашля, погледна изпитателно всички и каза:

— Трябва да ги изненадаме.

Момчетата го слушаха внимателно. Той продължи:

— В никакъв случай пяскарите не бива да се приближават до Трънака. Знаете, че не трябва да виждат Абрам, веднага ще познаят кой е.

— По време на битката той може да седи в своята землянка — обади се Метек.

Юрек го погледна сурово.

— А защо не в Трънака?

— Знаете ли колко пяскари видях днес сутринта? — неочаквано ги попита Бенек.

Погледнаха го изненадано.

— Трима — каза той. — Вървах покрай гората и съвсем случайно видях тия шпиони. Докато опъна прашката си, те офейкаха. Но във всеки случай най-старателно се готвят за войната. Следят ни непрекъснато. Вероятно искат да ни нападнат ненадейно, затова трябва да попречим на плановете им. Ще бъдат около четиридесет. Ако се приближат до Трънака, няма да можем да се защитим. Ще разрушат и ограбят всичко — ето какъв ще бъде резултатът от тази война.

— Да изпратим някой от нашите на разузнаване — предложи Зимек. — Аз съм готов да отида.

— И аз — добави Метек.

— И аз, и аз! — започнаха да се обаждат един след друг.

Бенек ги прекъсна.

— На разузнаване ще отидат Метек и Кажик.

Изведнъж Зимек скочи от мястото си.

— Ей, я вижте, Гетек! — прошепна той и посочи с ръка една наведена фигура.

Онзи обаче, щом разбра, че са го забелязали, веднага изчезна.

— Този път няма да го пожаля! — каза твърдо Тадек.

Момчетата пак насядаха.

— Пяскарите се събират на Лиса Гура около къщата на кучкаря — обясняваше Бенек. — Трябва да ги проследите и да разберете: как са подготвени, колко са на брой, какво мислят да правят и то час по-скоро. Не губете нито минута!

— А как ще ги изненадаме? — разпитваше Зимек.

— Ако знаем къде са и колко са, тогава е лесно — отговори Тадек. — Затова трябва да чакаме връщането на разузнавачите.

— Глупости! — прекъсна го Зимек. — Най-добре ще е, ако отидем още сега, както сме цялата група и ги разпердушиним. А да чакаме, да шпионираме — това е загубена работа.

Кажик и Метек станаха.

— Отиваме — изкозирува Метек.

— Вземете си само прашките, нищо друго! — заповяда Бенек.

— Слушаме!

Обърнаха се рязко и тръгнаха.

— Само се излагаме — мърмореше Зимек. — Ако бях отишъл аз, здравата щях да ги изплаша ония.

— По-късно ще го направиш — каза Юрек.

— Абе всичко това е вятър работа! — Зимек беше малко засегнат, че не изпратиха него на разузнаване.

Настъпи мълчание. Чуваше се само пеенето на щурците.

— Зимек, искаш да отидеш на разузнаване — почна Бенек, — а сигурен ли си, че тук наблизо няма никой от ония? Могат да ни нападнат всеки момент и тогава какво ще правим? Кой ще отбранява?

— Добре де, добре — съгласи се Зимек.

Разпръснаха се. Тадек и Витек отидоха да приготвят обяда, който днес трябваше да бъде по-хубав от друг път, за да имат сили да се бият. Нищо не се знаеше, войната можеше да продължи до късно през нощта.

Стефек и Юрек завършваха мазето. Изнасяха пръстта с кофи и заздравяваха с дъски стените и тавана. Трябваше да работят внимателно, да не би пръстта да се срине и да затрупа продуктите, една част от които вече бяха внесли.

Зимек издебна подходящ момент, когато Стефек и Юрек бяха заети с работата си, а Бенек разговаряше с Абрам и изчезна. Джобовете му бяха натъпкани с чакъл. Мушна двете прашки зад колана на панталона си. В ръката си държеше копие. Промъкваше се внимателно към края на гората. Често се спираше, оглеждаше терена и пак се придвижваше с няколко крачки напред.

Още щом видя Гетек по време на военния съвет, реши, че на всяка цена трябва да пипне тази хитра лисица. „Като му ударя няколко тояги — мислеше си, — ще ми изпее и колко са пяскарите, и къде са, и какво правят сега. Не е нужно нито разузнаване, нито каквито и да било тинтири-минтири.“

Навлизаше навътре в гората, като непрекъснато се взираше. Изведнъж чу някакви гласове. Скри се зад едно дърво. Сложи ръка зад ухото си, та да чува по-добре. Недалече, някъде вдясно от него, се водеше оживен разговор. „Те са!“ — зарадва се. Отмина безшумно хвойновите храсти. Тук беше малко по-просторно. Наведен, той се придвижваше на четири крака, без да обръща внимание на бодлите. Отмина няколко дървета и се спря да си отдъхне. Видя малка полянка, сред която стърчеше голям пън. На него седяха трима пяскари и пушеха. Очите му светнаха от радост.

Над главата му нещо изшумоля. Погледна нагоре. На клона седеше една катеричка и гризеше шишарка. Усмихна ѝ се. „Как да се

добра до тях?“ — мислеше си. Внимателно огледа всичко наоколо. Да, само тези тримата са: Рижият Мачек, Геньо Шишкото — синът на кучкаря и Ярек Шушумигата. Като змия се промъкна до тях. Седяха с гръб към него. Учуден повдигна глава. Не виждаше Гетек, но чуваше, че произнасят името му и ругаят. Видя го чак като се изправи. Лежеше в краката им, завързан с въже. Нямаше време за губене. Скочи и започна да вика победоносно зад гърба им. От уплаха Шушумигата падна от пъна.

— Лягай! Лягай веднага! — викаше Зимек, като бодеше безмилостно с копието си Мачек и Геньо.

Като виеха от болка и не можеха да разберат какво става, те се стовариха до Шушумигата. Зимек разряза въжето, с което беше вързан Гетек и го освободи.

— Вържи ги! — заповяда му той.

После разкопча колана на Шишкото и завърза отзад ръцете му. Шушумигата нямаше колан, затова Гетек го завърза със своя. Рижият Мачек вече дойде на себе си и сега се мяташе и го заплашваше.

— Я стига си викал! — изръмжа Зимек.

Заповяда им да станат.

— Ще ви дадем добър урок. Ще разберете кои са „нещастници, свине и крадци“.

Рижият Мачек се изплю в лицето му. Зимек го засърбя ръката, но се овладя.

— Ей сега ще ти запуша устата! — заплаши го той. — Напред, ходом марш! — заповяда.

Обмисляше какво да прави с Гетек. Интересно дали ще офейка.

— Дръж копието и върви отпред! — каза му той.

Проклинайки Зимек, пяскарите тръгнаха бавно и неохотно към Трънака.

[1] Гето — еврейски квартал по време на хитлеристката окупация в Полша. — Б.пр. ↑

Като видя приближаващата се група, Бенек засвири тревога. Тадек и Витек напуснаха кухнята, Стефек и Юрек — мазето и в пълно бойно снаряжение застанаха пред скривалището. Видяха, че отстрани до групата върви Гетек и държи в ръката си копие. Веднага го познаха.

Тадек и Витек слязоха от възвишението и се затичаха към тях. Когато наближиха, Гетек се спря. Най-вероятно искаше да захвърли копието и да офейка, но в този момент зад гърба му се появи Зимек.

— Напред! Напред! — викаше той, горд от сегашната си роля.

Дойдоха и другите. Заобиколиха пленниците. Зимек, застанал мирно, рапортуваше:

— Вожде, разрешете да доложа, заповедта е изпълнена!

Бенек го погледна. Каква заповед? Но реши да не наказва Зимек за самоволното му отлъчване и той им разказа всичко.

— Отведете ги настрана! — изкомандва Бенек, като се обръщаше към Витек. — Да стоят ето там, в онзи дол — посочи с пръст той. — Пази ги като зеницата на окото си! А ти тръгвай с тях! — измърмори вождът, без да погледне Гетек.

Когато Витек се отдалечи на няколко крачки с пленниците, Бенек заговори:

— Какво да ги правим сега?

Никой не му отговори. Всички чакаха какво ще каже Зимек. Отначало той като че ли се колебаеше, но най-накрая каза:

— Трябва да ни изпеят всичко, което знаят.

— А с Гетек какво ще правим? — попита Юрек.

Зимек се усмихна.

— Когато ги нападнах, Гетек лежеше на земята, вързан от самите тях. Май много не го обичат.

— Как така вързан? — смаяха се те.

Зимек се усмихна.

— Ако не беше така, нямаше да върви с мене чак до тук, а щеше да офейка още при първия удобен случай.

— Стефек, извикай го! — заповяда Бенек.

— Какво искаш от него? — попита Тадек.

— Искам да знам защо са го вързали пяскарите и какво знае за тях.

Всички погледнаха към приближаващия се Гетек. Вървеше послушно, като все още държеше копието в ръката си. Момчетата замълчаха. Почувстваха се неловко. Техният бивш другар — предател. Как да разговарят с него? Ако го бяха хванали като вършеше някоя подлост, щяха да знаят, но сега? Насядаха на възвишението. Гетек стоеше срещу тях. Зад гърба му стърчеше Стефек. Зимек прекъсна неловкото мълчание.

— Казвай всичко каквото знаеш! — заповяда немного сурово той.

— За какво? — измънка нерешително Гетек.

— За пяскарите. Защо те бяха вързали? — обади се Юрек.

— От деня, в който стоях при хвойновия храст, не ходя при тях — каза Гетек, като гледаше в земята.

— Защо? — попита Бенек.

Гетек мълчеше.

— Казвай! — заповяда му пак Зимек.

Гетек вдигна глава.

— Пяскарите ме считат за ваш шпионин. Смятат, че тогава нарочно съм ги вкарал в клопката и сега ми отмъщават.

Стефек се закиска. Всички го погледнаха с упрек. Гетек захлипа.

— Простете ми, лошо постъпих. Предадох ви, но ви се кълна, че вече ще съм ви предан. Накажете ме най-сурово! Ако искате ме пребийте! Завържете ме за хвойната цяла седмица, само ми простете! Искам да остана при вас!

Предаде ги, постъпи като свиня, но зова на тяхната улица не му даде мира. Затова ги моли сега за прошка.

Не забелязаха как зад тях се появи Заремба. Стоеше скрит зад едно клонесто борче и ги наблюдаваше. Гетек вече не плачеше. С наведена глава чакаше присъдата. Стефек отмести копието си и се загледа в бялото, разпокъсано облаче, което плуваше над Трънака. Единствен той виждаше Вешек Заремба, но си мълчеше.

Напрегнатата тишина продължи прекалено дълго.

— Добре — с хриплив глас каза Бенек. — Ще те приемем при нас, но да знаеш, че наказанието за предателството няма да ти се размине.

Станаха. Стефек видя суровото лице на Заремба, на което за миг се появи лека усмивка. Когато след няколко секунди погледна към борчето, Вешек беше изчезнал. „И той е от нашата улица“ — помисли си.

По заповед на вожда Зимек и Стефек енергично пристъпиха към следствието. Най-напред взеха на мушката Рижия Мачек.

— Кой е Гръмотевицата? — попита Зимек, като размахваше копието си.

Мачек мълчеше.

— Кой е Гръмотевицата? — повтори въпроса си той.

Мачек не отговори и го гледаше с омраза.

— Казвай! — настояваше Зимек.

— И на парчета да ме нарежете пак няма да кажа! Досега не исках да воювам с вас, но от днес ще вдигна на крак целите Пяски и тежко ви и горко!

— Няма ли да кажеш? — изръмжа Зимек.

Той сграбчи Мачек, но в това време Бенек, който скришом ги наблюдаваше, изникна пред него като изпод земята.

— Остави го! — каза.

Зимек трепна като от удар. Разгневени, двамата стояха един срещу друг и се гледаха. Зимек целият трепереше от яд. Бенек освободи ръцете на Мачек.

— Изчезвай! — заповяда му той.

Онзи стоеше като вдървен и не се помръдваше от мястото си.

— Чу ли какво ти казаха? — изръмжа Зимек. — Изчезвай!

— Покажете ми вашия Трънак! — съвсем неочаквано ги помоли Рижият.

— Какво? — смая се Бенек.

— Покажете ми Трънака! И ние искаме да си построим нещо такова.

— Никога! — отсече вождът. — Освен ако дойде Гръмотевицата и ни се извини. Тогава ще поговорим.

Рижият Мачек си тръгна без да каже нито една дума. Вървеше изправен, спокоен и нито веднъж не се обърна, за да ги погледне.

В това време се върнаха разузнавачите. Бяха изпотени и задъхани като след дълго и продължително бягане. Сведенията не бяха от най-приятните. Пяскарите не готвеха никаква изненада, но бяха към тридесет души. Въртяха се на групички около къщата на кучкаря, въоръжени с камъни и тояги. Метек твърдеше, че почти никой от тях няма прашка.

— Видя ли Гръмотевицата? — попита го Зимек.

Метек отрицателно поклати глава.

— Движат се на групи и не можеш да разбереш кой командва — обясни Кажик. — А колкото до прашките, видях, че няколко от тях имат. Другите може да ги носят в джобовете си.

— Не е много радостно това, което казвате — заяви Бенек.

— Можем да ги изненадаме, но трябва още сега да отидем там с копията, камъните и да ги разпердушиним — предложи Кажик.

— Това е глупаво — обади се Стефек. — Сега поне се въртят край къщата на кучкаря, а ако ги подгоним, ще се промъкнат през гората до Трънака.

— Точно от това се страхувам — съгласи се Бенек. После погледна към небето. — Отдавна вече мина обяд — каза той. — Ами да отидем да хапнем набързо, пък после ще сложим наоколо постове и ще чакаме. Ще се опитаме да ги задържим по-далече от Трънака, а ако не успеем, ще излезем от скривалището и ще се бием до последна капка кръв.

Зимек и Стефек продължаваха да водят следствието. Те бяха получили от Бенек ясна заповед: ако пленникът не отговори след третото запитване и след заплахите, да се пусне, при условие че се закълне да не участва във войната. Юрек, като заместник вожд имаше задължението да следи как се провежда разпита.

Геньо Шишкото се дърпаше през целия път, ругаеше, заплашваше, но като го попритиснаха повечко, омекна.

— Казвай кой е Гръмотевицата! — извика Зимек, като заплашително размахваше юмрук под носа му.

— Всичко ще ви кажа, само ме развържете!

— Не, така говори!

— Наш вожд — започна Шишкото — доскоро беше Мрачният Зенек, синът на гробаря, но преди няколко дни избрахме Яцек Скакалеца.

— Лъжеш! — изкрещя Зимек.

— Да пукна, ако лъжа! — кълнеше се Шишкото.

— Колко души сте? — питаше Зимек.

— Много. Някъде около сто.

— Какво? Сто ли? Хайде изброй ги!

Но Шишкото успя да изброи само двадесет и шест.

— Стига! — прекъсна го Зимек. — Казвай сега как искахте да ни изненадате?

— Не знам, не знам — стенеше Шишкото. — Пуснете ме!

— Стефек, донеси пръчките!

— Ще кажа, ще кажа! Не сме искали да ви изненадваме — заговори бързо той. — Искахме само да ви изпъдим от Трънака и да се пренесем в него.

— Какво, и ти ли искаше?

— Аз не исках.

— Закълни се!

— Заклевам се!

— Виж какво — говореше Зимек, — ще те пуснем, но ако независимо от клетвата вземеш участие във войната, ще кажем на твоите, че си ги предал.

Шишкото стана сериозен.

— Не им казвайте! Няма да участвам, само ме пуснете — скимтеше той.

Отвърнаха се с презрение от него. Стефек бързо му развърза ръцете.

— Изчезвай! — извика.

Шишкото бягаше като истински страхливец. Непрекъснато се озърташе да види дали не го преследват.

Ярек Шушумигата започна да говори още като видя Зимек с пръчката в ръка. Той не само потвърди сведенията за вожда на пяскарите и техните намерения, но даже им разказа как отначало Рижият Мачек и Скакалеца не искали да започват война. Чак когато Гръмотевицата — Мрачният Зенек я обявил, решили да се присъединят.

Не го накараха дори да се закълне. Знаеха, че в устата на Шушумигата клетвата не значи нищо. Стефек го удари с копието и му се закани:

— Само ако те хванем още веднъж, ще те пречукаме от бой!

Означало Шушумигата страхливо се оттегляше, после се затича, а когато стигна до гората, започна да крещи и заплашва. Зимек опъна прашката си и затропа с крака на едно място. Онзи изчезна като дух между дърветата. По едно време момчетата чуха, че Кажик удря по консервената кутия. Викаше ги на обяд. Всички тръгнаха към Трънака.

Вятърът прогони и последните облаци. Измитото от дъжда небе блестеше от чистота и слънцето бе слязло ниско над гората.

Тадек се покатери на най-високия бор и седна на един клон да си почине. Оттук добре се виждаха техните позиции. Ето там, зад червения берберисов храст е клекнал Юрек и подбира камъчета за предстоящата битка. Няколко крачки по-наляво Стефек пълзи към Зимек. Вероятно носи някаква заповед от вожда, който скрит зад бора на възвишението наблюдава зорко всичко. А там, зад зеления хвойнов храст блести русата, винаги разрошена коса на Кажик.

Тадек се изкачи по-високо.

Близо до самия връх си намери много подходящ наблюдателен пункт. Оттук се виждаше всяко дърво. Сред младите борчета се простираха малки полянки. Изведнъж дъхът му секна. Видя ги. Намираха се на някакви си сто и петдесет метра от тях. Вървяха бавно и оглеждаха близките храсти. Бяха се разделили на три групи. Тадек разбра каква страшна опасност е надвиснала над Трънака. Слезе бързо от бора и без да съблюдава каквато и да е предпазливост, хукна към възвишението при Бенек.

— Идват! — завика. — Идват, разделени на три групи. Там, при Зимек, вляво.

Няколко секунди Бенек обмисляше положението.

— Добре. Иди да вземеш Кажик и Витек и ги нападнете откъм тила. Но помни, трябва да бъдете внимателни! Аз и Стефек ще отидем по-близо до Зимек и ще охраняваме този участък. Хайде, тръгвай по-бързо!

Тадек вече го нямаше. Бенек грабна копието си, а в джоба си скри няколко ръбести камъка. Настигна го Стефек.

— Заповедта е изпълнена! — рапортува той. — Зимек обеща да не се бие с юмруци и да наблюдава Трънака.

— Добре, добре! Лягай там, че ония идват!

Стефек замига с очи.

— Отивай, само гледай да се целиш добре! — заповяда Бенек.

Стефек предупреди всички момчета за приближаването на пяскарите. Най-накрая залегна. Торбичките, натъпкани с чакъл, се впиваха в тялото му. Със затаен дъх надничаше иззад високата трева и се взираше в гората. Изведнъж се мярна една фигура, после втора, трета, четвърта. Закани се на Зимек, който вече се готвеше да хвърля. Онези се промъкваха бавно и вървяха почти в една група. Бенек усети как наоколо настъпи някаква зловеща тишина, пълна с напрежение и опасност. Неприятелят се намираще на около двадесет метра от тях. Вождът се зарадва, тъй като Метек сам, без заповед се бе преместил по-близо до Зимек. Пяскарите вървяха вкупом точно в тази посока. Още петнадесет метра, дванадесет...

Бенек изсвири пронизително. Във въздуха полетяха камъни. Острият вик на един пяскар раздра горската тишина. Бандата, объркана от внезапното нападение, се изпокри зад дърветата.

— Страхливци! Мухльовци! Покажете се де!

Ония мълчаха. Момчетата непрекъснато опъваха прашките си. Целеха се. Чувахе се само плющенето на ластика и камъкът вече летеше към определената цел. Бандата на Гръмотевицата се окопоти. Сега пък от тяхна страна се изсипа градушка от камъни. Но момчетата от Трънака бяха скрити добре зад храстите и камъните минаваха встрани от тях, без да ги наранят.

— Огън! Бий! Излизайте от храстите, вашта кожа!

Обаче тишината от другата страна на фронта обърквахе малко пяскарите.

— Напред момчета! Смело! Бийте голтаците! — изкрещя някой от тях.

Бенек го позна. Това беше Скакалеца, който изскочи иззад един пън с тояга в ръка и непрекъснато се дереше:

— Напред! Напред!

Другите се втурнаха след него. Засвистяха камъни. Сега никой не се целеше. Бенек хвърляше наслуки в най-голямата тълпа. Чуха се виковете. Някои отново се скриха зад дърветата. Скакалеца с бандата си беше съвсем близо. Изведнъж, като изпод земята, пред гърдите им се появи Гетек с дългото си остро копие. Изненадани и стъписани те се спряха.

— Ура! Да живеят нашите! — скочи с вик Зимек.

В този момент от дъното на гората се чу врява. Пяскарите, които вече препусаха в тази посока, сега се дръпнаха. Изплашени, тичаха през поляната. Зимек като луд се носеше след тях, преследван от Гетек.

Изведнъж изскочиха Тадек и Витек. Пяскарите, притиснати между два огъня, бяха безразборно и тогава един от тях изкрещя:

— Към Трънака! Към Трънака!

Бенек се изплаши.

— Зимек! — извика той.

Неприятелите се опомниха. На поляната се почувстваха по-свободно. Наредени в полукръг, наведени към земята като хрътки, те се насочиха към Трънака.

Бенек скочи пръв. Зимек вървеше по петите му. Той също беше разбрал опасността. Зад тях, с копия в ръка, тичаха другите. Тадек летеше като куршум. Отмина Метек, Юрек и едновременно с Бенек стигна до скривалището.

Камъните се сипеха като градушка. Пяскарите вече бяха съвсем близо.

— Момчета, сега или никога! Трънакът или скитничеството! — извика Бенек и яростно хвърли един остър камък.

— Браво! Прасна го! Прасна го! — развика се Гетек.

Те знаеха, че защитават своя дом, построен със собствените им ръце. Трябваше да го запазят.

Онези се стъписаха от този ураганен огън. Бенек се възползва от това.

— В атака! Напред! — извика той.

Момчетата скочиха от местата си.

— Ура-а-а! Ура-а-а! — развикаха се те и полетяха като вихър.

Някои от нападателите накуцвайки се разбягаха, а момчетата от Трънака, с копия в ръце, хвърляха непрекъснато камъни и се носеха напред като див табун.

По-голямата част от пяскарите изчезнаха между дърветата. Други пък пердашеха през поляната така, че беше невъзможно да ги догонят. Един от тях, здравата притиснат от Гетек, се дърпаше и се опитваше да стане. Тадек чак сега забеляза, че вече се свечеряваше. Първата опасност беше преминала. Трънакът остана невредим. Ръката го болеше непоносимо и от раната струеше кръв. Наведе се да вдигне копието си, а когато се изправи, видя как пяскарът бяга към гората, а Гетек го следва по петите. Но онзи се оказа по-бърз. Страхът вероятно му даваше сили и той изчезна, като остави зад себе си Гетек.

— Ама че си заплес! — измърмори Тадек, но веднага съжали за думите си. Та нали Гетек пръв нападна Скакалеца. — Не се сърди! Дай си лапата!

Двете момчета стиснаха ръцете си.

Всички гледаха към дърветата, където бяха изчезнали пяскарите. Тадек си мислеше: „Така им се пада! Това да им е за урок!“. Бенек доволно въздъхна. „Не им се дадохме.“ Зимек, когото бяха ударили с камък в коляното, разтриваше болното си място. „Нека се опитат да дойдат още веднъж. Аз ще ги науча!“ Гетек стоеше встрани, като

криеше зад гърба ударената си ръка. Витек, опрян на копието си, мълчеше както винаги и мислеше кой знае за какво. Метек посипваше с пясък раната на рамото си и се тревожеше дали бързо ще му зарасне. Юрек вадеше тръните от краката си, тъй като в бързината беше налетял на един магарешки бодил, а мислено си повтаряше с гордост: „Тактически войната беше проведена идеално. Бенек е юнак! Кой знае дали някога няма да стане по-добър офицер от мене?“. Стефек куцукаше към Трънака. „Ех, ако не бях паднал тогава от липата — ядосваше се той, — сега щях да тичам като Тадек, а може би и по-бързо.“ Кажик гледаше към Стефек. „Идва вече скръндзата му недна, сигурно ще дава продукти за вечеря. Ох, а аз трябва отгоре на всичко и да варя макарони!“

Гетек не беше доволен от задачата, която му възложи Бенек. Докато другите седяха в скривалището и чакаха да започне тържеството в чест на победата, той с копие в ръка обикаляше Трънака и се взираше в тъмнината.

Считаха, че неприятелят няма да посмее да ги нападне още веднъж този ден, но за всеки случай решиха да бъдат нащрек.

През последните дни Гетек бе потънал в горчиви размишления. И едните и другите го презираха като предател и само гледаха да го срещнат някъде и да го набият. Мъкнеше се самотен, далеч от всички, изложен на непрекъсната опасност и сам се ненавиждаше. Какво ли не би дал да заличи онзи миг, когато се скара с приятелите си при огъня и в яда си отиде да ги обади на Мазура. Още щом застана пред него, разбра вината си.

За щастие, сега пак е заедно с тях. Показа им, че не е страхливец. Воюваше наравно с всички. Вече ходеше с изправена глава и стъпваше по-бодро. Като нощен часовой се взираше в тъмнината.

Откъм Трънака се чуваше глъчка. Гетек се опитваше да различи гласовете. Това май е Зимек. Но за какво говори? Затаи дъх, напрегна слух и тогава изведнъж чу някакъв шум. Сърцето му силно заби. Ясно беше, че някой идва насам. Наведе се над входа и тихо подсвирна. Бенек и Витек веднага изскочиха навън. Една черна фигура се мярна съвсем близо до тях. Гетек вдигна копието си, готов да нападне.

— Абрам! — тихо подвикна Бенек.

— Да, аз съм — отговори приглушен мъжки глас.

„Кой ли е този Абрам?“ — помисли си Гетек, като се опитваше да различи фигурата му в тъмнината.

— Пази добре! — каза Бенек, като изчезна след мъжа и Витек в землянката.

Слабата светлина, която излизаше оттам угасна. Затвориха вратичката. Абрам, Абрам. Какво странно име. Кой ли беше той? Тръгна да направи последната си обиколка. На обсипаното със звезди

небе грееше луната. Над главата му прелетя прилеп. От възвишението видя далечните светлини на градчето. Вървеше все по-бавно. След всичко преживяно през този ден той се почувства уморен! С удоволствие би седнал сред приятелите си в Трънака, би разговарял за спечелената битка и вдишвал апетитната миризма, която се носеше от кухнята. Тъкмо се канеше да седне, за да му поотпочинат краката, когато в гората за миг светна фенерче. Нима бяха пяскарите? Отмина няколко хвойнови храсти и тихо почука на вратичката.

— Някой светна с фенерче в края на поляната.

— Сигурен ли си? — попита го Зимек.

— Съвсем.

— Излизайте! — даде команда вождът.

Измъкнаха се навън, като се оглеждаха наоколо.

След малко пак блесна светлина, но вече по-близо до тях.

— Метек, Стефек и Гетек да пазят тук! Другите след мене! Трябва да ги заобиколим и да ги хванем — заповядваше Бенек.

Пръснаха се на всички страни. Светлинната пак блесна. Едно, две, три — сякаш някой даваше сигнали. Юрек виждаше фигурата на Бенек. Фенерчето светваше от време на време. Вече бяха съвсем близо. Залегнаха, като чакаха още веднъж да светне, за да скочат и хванат врага. Напрегнатото очакване трая няколко минути. Изведнъж Юрек приклепна. Иззад храста излезе невисока фигура и тръгна право към него. Когато се приближи на около една крачка, той скочи, но някакви силни ръце го блъснаха встрани. Фенерчето освети готовия за нов скок Юрек. В това време и другите момчета се притекоха на помощ и за миг повалиха тайнствения посетител. Зимек изтръгна от ръцете на неканения гостенин фенерчето и насочи светлината право в очите му.

Това беше Рижия Мачек.

— Пуснете ме! — каза спокойно той. — Не съм участвал във войната и не съм дошъл да се бия с вас.

— А какво правеше тук? — Зимек се наведе над него.

— Пуснете ме и ще ви кажа!

Позволиха му да стане.

— Казвай! — заповяда му Зимек.

— Ще прекратим войната — каза Рижия Мачек, — ако пуснете още сега Скакалеца.

— Какво? — учудиха се те. — Скакалеца ли?

— Офейка заедно с другите. Не е при нас — обясни му Бенек.

— При вас е — упорстваше онзи. — Претърсихме всички кътчета и никъде го няма.

— Сигурно се срамува от поражението и се е скрил в миша дупка — подигра се Зимек.

— Вие трябва да се срамувате. На Пенчек целият му гръб е изпорязан.

— Да не се е мъкнал тук. Кой започна пръв? — попита сурово Тадек.

Рижия мълчеше.

— Пуснете Скакалеца! — каза той след малко.

— Стига си упорствал! — отговори му Бенек. — Казах ти, че го няма тук и точка.

— Дай ми фенерчето! — обърна се Рижия към Зимек.

— Как не!

— Дай ми го! Не съм дошъл тук като враг.

Бенек взе от ръцете на Зимек фенерчето.

— Дръж!

Рижия го взе и без да каже дума тръгна към гората.

— Елате утре! — извика Зимек, обаче онзи не му отговори. Само някъде между дърветата блесна светлина.

— За днес ще имаме спокойствие — заяви вождът. — Главата си залагам, че до утре нищо не заплашва Трънака.

Освободиха Гетек от пост. Когато влязоха в скривалището, Кажик още вареше макароните. Той дори не бе забелязал, че са излизали. Беше сложил прекалено много макарони в казана и сега непрекъснато му кипяха и загаряха. Трябваше все да ги бърка. Абрам седеше точно под лампата и се мъчеше да чете някаква книга. Като ги видя, я затвори.

— Какво става? — попита.

— А, нищо особено. Пяскарите си търсят вожда. Изчезнал е някъде — обясни Тадек.

Юрек се приближи до Абрам. Гледаше книгата, която той държеше в ръката си и го попита:

— Коя е тази книга?

Абрам се усмихна и отговори:

— Тази книга трябва да я прочетат всички, които са принудени да бъдат далече от хората — като мене например. Тя учи на смелост и умение да се справяш с трудностите, а също така съветва как да издържиш на най-лошото.

— Какво ѝ е заглавието? — разпитваше Юрек.

— „Робинзон Крузо“.

— Знам я! — извика зарадвано той. — Чудесна книга, много е интересна. Прочетох я на един дъх.

— Разкажи ни я! — предложи Метек.

Но в този момент, пъшкайки, Кажик внесе огромния казан с макароните. Вътре плуваха парчета месо, а парата, излизаща от него, миришеше приятно. Беше им трудно да повярват, че това е за тях, че след малко ще гребат с големите лъжици от съдовете и ще заситят изгладнелите си стомаси. Макароните бяха гъсти и добре сварени. Разпределяше ги самият Бенек.

Най-напред той подаде една препълнена чиния на Абрам и каза:

— Днес ще ядеш отделно.

Всички го погледнаха одобрително. Тъй като съдовете не достигаха, ядяха по няколко души заедно. Обикновено към чинията на Абрам винаги се присъединяваше по някой, но днес ядеше сам, тъй като не беше на обяд и Бенек постъпи справедливо като му даде двойна порция. След миг лъжиците ожесточено затракаха. Не можеха да се въздържат и гълтаха горещите макарони. Духаха, но всеки се страхуваше да не би съседът му да се възползва от това забавяне и затова ядяха бързо, като пареха устата си.

Стефек гледаше макароните с известно съжаление и вероятно пресмяташе колко още са останали в мазето. Зимек веднага се възползва от неговата замисленост и ускори темпото. Макароните в канчето намаляваха с невероятна бързина.

Докато ядяха, газената лампа изгасна. Седяха в тъмното. По този повод избухна даже кратка разправа. Кажик трябваше да донесе от къщи газ, но в бъркотията преди битката съвсем бе забравил за това и сега се опитваше да се защити от упреците. Обясняваше, че и в къщи се е свършила и самите те седят на тъмно, но Стефек го разобличи.

— Преди няколко дни — каза той — видях у вас в плевника цяло бидонче, някъде около три литра.

От яд Кажик чак изскърца със зъби. В това време Зимек премести канчето така, че Стефек да не може да го достигне с лъжицата си. Но онзи се справи бързо. Извади от джоба си кутия кибрит и запали една клечка. Другите веднага видяха маневрите на Зимек и той ще не ще трябваше отново да яде заедно със Стефек.

Вътре в скривалището не достигаше никакъв шум. Нощта беше тиха. Когато оставиха лъжиците, за момент настъпи такава дълбока тишина, че чуваха собственото си дишане. В гъстия мрак чувстваха само присъствието на другите до себе си. Очите им не различаваха никакви предмети.

Изведнъж сякаш нещо точно до тях изстена.

Вцепениха се.

Приличаше на стон, на изскърцване, но във всеки случай беше доста обезпокояващо, а кой знае — може би вещаеше някаква опасност. Напрягаха слух, за да чуят дали няма да се повтори. Тишината ставаше непоносима. Зимек не издържа.

— Това е духът на Скакалеца — каза той, но сам не можа да познае гласа си — толкова беше променен. Искаше да се пошегува, обаче това, което каза, не прозвуча много весело и никой не се засмя.

— Кой е този Скакалец? — попита спокойно Абрам.

— Вождът на нашите неприятели. Враг — почти едновременно му обясниха те.

Спокойствието на Абрам разсея напрегнатата атмосфера.

— Да излезем навън! — предложи Тадек. — За да сме спокойни, ще обиколим Трънака, че току-виж ни нападнали пяскарите.

Витек отвори вратичката. В мрака се откри един малко по-светъл квадрат. Пръв се измъкна Зимек. Сърцето му силно биеше. От неуместната шега за духа на Скакалеца самият той най-много се бе изплашил.

Нощта не бе много тъмна. Стояха един до друг, с изключение на Абрам, който остана в Трънака. Почувстваха известно облекчение. Там вътре, като че ли бяха херметически затворени в някаква кутия, а тук подухва лек ветрец, звездите блещукат и клоните на дърветата се поклащат.

Изведнъж се вцепениха. Пред тях се появи някаква фигура.

— Аз съм, Яцек.

Отдърнаха си. Наобиколиха го.

— Едва ви намерих бърлогата, дявол да го вземе! — каза той.
— За какво си дошъл? — попита го някой.
— Искам да говоря с вожда ви. С никой друг обаче, само с него
— заяви надменно той.
— Аз съм. Казвай какво има! — Бенек излезе пред момчетата.
— Вземи един от твоите и да се отдалечим. Там ни чака Рижия.
Ще поговорим.
— Той те търсеше.
— Знам, срещнах го.
— За какво ще говорим?
— За мира.
За момент се поколебаха. Най-накрая Бенек се обади:
— Останете тук! Ако има нещо, ще свирна. Тадек, ела с мене!
На десетина метра от тях наистина стоеше Рижия Мачек,
облегнат на едно дърво.
— Какво има? — попита Бенек, когато се приближиха.
Скакалеца се покашля.
— Следих ви цяла седмица. Не ми беше много приятно — тук е
толкова диво и безлюдно.
— Говори ясно! — прекъсна го Бенек.
— Днес случайно видях онзи евреин.
Настъпи напрегната тишина.
— Затова реших да прекратя войната с вас завинаги — завърши
Скакалеца.
— И аз също — присъедини се Рижия.
— Ще мълчим като риби. Никой от нас няма да отвори уста.
Моите ще ги стегна здраво. Кракът ни повече няма да стъпи тук —
обясни Скакалеца. — Но и вие не трябва да закачате никой от нашите.
Рижия пристъпи малко по-напред и каза:
— От днес и за нас Трънакът значи нещо.
Няколко секунди стояха безмълвно. И изведнъж протегнаха
ръцете си в тъмнината и ги стиснаха сърдечно.

За Трънака отново настъпиха спокойни дни.

Мина август. Дните ставаха все по-къси, а утрините и вечерите — по-хладни. Времето пак се оправи и на небето не се виждаше нито едно облаче. Градините привличаха погледите с узрелите си ябълки.

Животът на момчетата течеше без особени промени. В началото на септември отвориша училищата. Стефек, след бурната разправия в къщи, се подчини на волята на баща си и се записа в училище. Над никой друг от приятелите му не висеше тази опасност. Зимек, Бенек и Метек от началото на войната изобщо не бяха ходили на училище. Юрек и Витек от време на време взимаха частни уроци при една позната учителка. Тадек миналата година завърши основното си образование. На Кажик никой не можеше да му заповядва в къщи. Гетек изпитваше отвращение към ученето и щом стигнеше до училището, свиваше по една странична уличка и се шляеше по време на учебните занятия. И тъй като от три години носеше в къщи едно и също свидетелство — с двойки отгоре до долу и с кратка бележка: „Не преминава в по-горен клас“, родителите му не настояваха особено да изпълнява ученическите си задължения, като считаха вероятно, че училището и без това няма да му помогне. Стефек беше най-нещастният от всички. Баща му категорично заяви:

— Само ако разбере, че бягаш от училище — тежко ти и горко! — и му посочи камшика.

Той не беше от кротките и Стефек разглеждаше от всички страни положението си, като се мъчеше да намери някакъв разумен изход. Първите дни ходеше редовно на училище. След занятията веднага се връщаше в къщи и започваше да учи. Баща му даваше вид, че не се интересува, но го гледаше изпод око. Често се приближаваше до масата, на която Стефек пишеше домашните си и поглеждаше в тетрадката. Мръщеше строго вежди и се отдалечаваше, без да каже дума.

Със своето усърдие Стефек реши да приспи бдителността на баща си. На улицата не поглеждаше приятелите си, които се подиграваха с нещастieto му и вървеше с наведена глава, като примерно държеше в ръка кутията за моливи и тетрадките. В Трънака ходеше главно вечер, но беше мълчалив и навъсен. Щом се появеше в скривалището, веднага отиваше в мазето. Преглеждаше запасите, броеше консервите — с една дума проверяваше колко са намалели продуктите по време на неговото отсъствие. Момчетата му се смееха. Дори веднъж Зимек каза:

— Какво те интересува мазето бе, стипцо такава? Ти вече нямаш нищо общо с нас.

Класната бързо оцени неговото старание. Неведнъж го съжаляваше пред целия клас заради недъга му. Това го вбесяваше и просто му идеше да я пребие, но търпеше с надеждата, че с течение на времето ще намери в нейно лице добър съюзник. С удоволствие отиваше да ѝ пазарува в близкия магазин, носеше ѝ огромни букети цветя, които късаше от градината на един фолксдойч. Това явно я трогваше. Дори не попита откъде взима тези огромни букети, а си струваше да се позаинтересува. Та нали и той ходеше облечен бедно като другите деца, а цветята бяха от най-хубавите и най-скъпите.

Една сутрин донесе почти цял храст, обсипан с червени като кръв рози и ѝ го връчи с радост и гордост пред целия клас. Всички му завидяха, а учителката поблагодари със сълзи на очите.

Но веднага след първия час Стефек изчезна от училище. Реши, че му стига толкова усърдие и най-после може да заживее като преди.

Целия предобед прекара в Трънака. Внимаваше само да не пропусне часа, в който обикновено се връщаше от училище. Зимек му се надсмиваше:

— Ще видиш — казваше той, — че днес такъв бой ще изядеш от баща си, какъвто никой от нас не е ял. Той е прекалено хитър, за да се остави да го излъже един такъв мърльо като тебе.

Колкото и да внимаваше, Стефек пропусна часа за връщане от училище. Това обаче не го разтревожи много. Какво пък толкова! Баща му сигурно няма да обърне внимание. Но когато наближи тяхната къща, се вцепени от ужас. В двора видя класната си, която вече си тръгваше. В ръката си държеше неговия разкошен букет от рози. Стефек се скри зад дървото. Гледаше я с омраза. „Ето как ми се

отблагодарява за толкова много цветя“ — мислеше си. Когато учителката изчезна в далечината, той се прекръсти и тръгна към къщи. Чувстваше, че е настъпил решаващият ден. На прага се поколеба малко. Натисна дръжката на вратата и влезе. Веднага забеляза, че баща му още не беше се върнал. Майка му вероятно също бе излязла някъде, тъй като само баба му шеташе около печката.

— Кой идва тук? — попита той.

Баба му го погледна с насълзени очи.

— Баща ти ще те научи като си дойде! — заплаши го тя.

— За какво? — избухна Стефек. — Аз ли съм виновен, че ме заболя главата от това учене. Ходя всеки ден, трепя се и за какво ми е всичко това?

Баба му никога не беше ходила на училище. Считаше го за непотребна измислица, а дори и вредна за характера на нейния внук. Често пъти, като гледаше как се мъчи над учебника, казваше на баща му:

— За какъв дявол са му тези уроци? Само ще се поболее и никаква полза няма да има от това.

Вероятно аргументите на Стефек сега я убедиха, защото каза:

— Не бой се, няма да кажа на баща ти. Той и без това се ядосва за щяло и нещяло. Но при едно условие — повече да не бягаш! И да крадеш цветя от хорските градини също не е хубаво.

Стефек почервеня от яд.

— Аз не съм бягал! — извика възмутено. — Наистина ме заболя главата. А на училище не ми се ходи. За какво ми е? Ти, бабо, никога не си ходила, а ето, живееш вече седемдесет и осем години.

— Така си е — усмихна се тя. — Доживях до седемдесет и осем години. А с баща ти ще поговоря като се върне. Нека те изпрати да учиш някакъв занаят.

— Ами да, точно така — съгласи се Стефек.

— Добре, а сега сядай! Ето ти супата. Яж, а после иди да поиграеш и ще видиш как ще ти мине главата.

Сияещ, Стефек седна на масата. Беше щастлив, че всичко му се размина така леко, а последната си победа дължеше на своята дипломация. Баба му ставаше изключително чувствителна, когато се заговореше за нейните седемдесет и осем години. Много се ядосваше, ако някой по погрешка или на шега ѝ намалеше няколко от годините.

Стефек много добре знаеше за тази нейна слабост и умееше навреме да я използва. И сега баба му, с грейнала усмивка на своето мило, покрито с бръчки лице, се въртеше около него и го питаше дали супата не е безсолна и ще яде ли още хляб. Стефек хвалеше супата, взимаше си хляб и също се усмихваше.

След десетина минути вече куцукаше по улицата като си подсвиркуваше весело. „Животът не е толкова страшен“ — мислеше си философски.

Реши да се отбие при Тадек. По това време той ходеше с Кажик за лимонада. „Ще ида с тях“ — каза си. Но не завари Тадек в къщи. Преди няколко минути беше отишъл до фабриката за лимонада. Стефек се поколеба за момент: да ги догони или да отиде в Трънака? Тръгна обаче към фабриката. Отмина новопостроеното немско кино, бензиностанцията и вече се канеше да завие по главната улица, когато чу, че някой го вика. Обърна се. Изведнъж, като изпод земята, пред него се появи едно от вестникарчетата. Наричаха го Галка Мравкояда. Беше известен с това, че за една цигара изяждаше десет живи мравки, две мухи или една стоножка.

— Ти какво си се надул толкова бе? — нахвърли се той.

— Я се разкарай! — процеди през зъби Стефек.

Много добре му беше известен този стар номер, когато искаш да се заядеш с някого. Реши да продължи по-нататък, но Мравкояда му препречи пътя.

— Ти какво си се надул толкова бе? — упорстваше Галка.

Стефек се огледа наоколо. Мравкояда не беше от най-смелите. Сам никога не би посмял да се закачи. Вероятно тук наблизо са се скрили другите, а него са го пратили да предизвика сбиването.

— Дръпни се — каза му тихо Стефек, — че като ти фрасна един ще има да си събираш зъбите после.

— Хайде де, опитай се само!

Мравкояда се нахвърли върху него. Стефек се дръпна назад, а после изведнъж, без да гледа къде удря, му стовари един по главата. В този момент се разнесоха викове и свирене. Иззад дърветата, оградите и бензиностанцията се изсипаха около десетина вестникарчета. Пътят към фабриката и към къщи беше отрязан. В това време се приближи една каручка. Без много да му мисли, Стефек с два скока се намери на стъпалото.

— Къде се качваш бе? — изръмжа каруцарят и камшикът изсвистя над главата на момчето.

Онези вече го догонваха. Имаше само един изход и Стефек веднага се възползва от него. Премина през каручката и скочи от другата ѝ страна. Точно пред него се издигаше невисока телена ограда, обрасла с жив плет, зад която се простираше градската градина. Вестникарчетата разбраха намеренията му. Стефек бързо се покатери на оградата и се прехвърли от другата страна. Край ухото му прелетя един камък. Но едва беше стъпил на земята, когато чу зад гърба си вик и ругатни. Огледа се. На пейката под живия плет седеше някакъв немец с дамата си. Той скочи. Вероятно Стефек здравата го беше изплашил. В това време на оградата се показаха няколко от вестникарчетата и почти едновременно се прехвърлиха в градината. Настъпи бъркотия. Отново се разнесоха викове и ругатни. Стефек се възползва от този момент и се шумугна в гъстите храсти. Като луд премина през тях и излезе на някаква алея. Тичаше колкото има сили. Отминаваше пейки, криволичеше между дърветата, без да намалява нито за миг темпото. Чак когато стигна до другия край на градината, малко се посъвзе. Сърцето му биеше до пръсване, но вече знаеше, че опасността е минала.

По страничните улички се понесе към фабриката. „Трябва да ги предупредя — мислеше си. — По-добре е сега да не се показват на главната улица. След такава разправия ще се съберат още повече вестникари.“

Отмина сградата на пожарната команда и вече се канеше да влезе през портата на фабриката, когато забеляза Кажик и Тадек. Зарадва се. До тях вървяха Зимек и Бенек. Приближи се задъхан.

— Какво си се запъхтял така? — попита Кажик.

— Аз нали ви казах, че днес ще яде бой от баща си — обади се Зимек.

— Вестникарите ме подгониха.

— Кой? Къде? — заинтересува се Зимек, развълнуван от новината.

— На ъгъла, при бензиностанцията. Нападна ме цяла банда.

— И какво? Какво стана после? — разпитваха го.

— Нищо. Избягах.

— А онези?

— Май още ме гонят.

Зимек потри доволно ръце.

— Води ни! — извика. — Ще им дадем да се разберат.

— А лимонадата? — напомни му Тадек.

— Вие с Кажик я занесете и се върнете — каза Бенек, на когото също му се прииска някакво приключение.

— Отиваме! Отиваме! — викаше Зимек, като се оглеждаше наоколо за камъни.

Градината се намираше в средата на градчето. Заградена от всички страни с ограда и жив плет, тя представляваше един огромен квадрат, разсечен от множество алеи.

Всички по-главни пътеки се събираха в средата на градината, при каменната плоча, поставена някога в памет на неznайни герои. Сега плочата не се виждаше вече. Немците бяха заповядали да се засипе с пръст и после на тази могила да се засадят цветя. В градината имаше много храсти и дървета.

Зимек вървеше пръв, следван от Бенек и Стефек. Пейките бяха пусти, само една възрастна жена люлееше на коленете си малко детенце. Оглеждаха се внимателно наоколо с надеждата, че ще попаднат на следите на вестникарите. След като обходиха половината градина и не видяха никого, Зимек изгуби желание да ги търси повече.

— Абе нещо не се виждат — каза той. — На тебе май ти се е размътил мозъкът? — обърна се към Стефек, но той вместо да отговори, скочи в гъстите храсти. Другите го последваха.

— Какво има? — попита Зимек, като гледаше през клончетата към алеята.

— Ей го немецът, за който ви казах — посочи Стефек.

— Ама че си пъзльо — ядоса се Зимек. — Та той отива към портата.

Немецът обаче не тръгна в тази посока, в която предполагаше Зимек, а зави надясно по пътеката, покрай живия плет, като продължаваше да се разхожда под ръка с дамата си.

— Да минем оттук! — каза Бенек. — По-добре е да не му се навираме в очите.

Вървяха по отсрещната страна на градината. Зад живия плет по улицата премина кола. Видяха я, тъй като бяха точно срещу малката вратичка.

— Гестапо — прошепна Зимек. — Водят някого.

Изскочиха на уличката и започнаха да наблюдават колата, която спря на петдесетина метра по-нататък. Видяха как вратите ѝ се отвориха и от нея слязоха двама немци, като водеха някакъв мъж с белезници на ръцете.

— Кой може да бъде това? — мислеше на глас Бенек.

— Май съм го виждал някъде — напрягаше мисълта си Зимек, — но не мога да си спомня кой е.

Уличката, засадена с четири реда стари липи, тънеше в гъст, хладен полумрак. Всички поляци, които преди живееха тук, бяха изгонени веднага след започването на войната, а на тяхно място дойдоха немци със семействата си.

— Ех, ако имахме оръжие, можехме да го освободим! — каза Зимек.

— Говориш глупости! Там, в Гестапо, почти на всеки прозорец има картечница — каза Бенек. — Само да шавнеш и веднага ще те пречукат.

— Е, не чак толкова бързо де! — ядосано отвърна Зимек.

— Няма какво повече да стоим тук, хайде да тръгваме! — подкани ги Стефек.

— Да тичаме по тротоара, който води към бензиностанцията — предложи Зимек.

— Все едно — съгласиха се другите и хукнаха към главната улица.

Стефек едва успяваше да ги догони.

— Давай! Давай! — подвикваше Зимек.

Тук уличката започваше да криволичи. Като завиха, те се натъкнаха на бандата вестникарчета. Това беше толкова неочаквано и за двете страни, че в първия момент не знаеха как да постъпят. Но Зимек бързо се окопоти. Хвана вестникарчето, което стоеше най-близо до него и го блъсна, като същевременно му подложи крак. Онзи се просна на земята. Бенек повали един друг. Останалите, стъписани от това внезапно нападение, си плюха на петите. Стефек искаше да хване Мравкояда, но онзи като дива коза само с няколко скока прекоси улицата и вече тичаше по отсрещния тротоар. Двете повалени вестникарчета скочиха и последваха другите. Бягството им обаче не трая дълго, тъй като се сетиха, че са повече. Събраха се и се втурнаха към купчината камъни, приготвена за ремонт на пътя, и започнаха да

грабят и да се готвят за нападение. Бенек веднага се ориентира в новата обстановка.

— Да бягаме към градината! — извика той.

Спряха се срещу вратичката, през която неотдавна бяха излезли. На няколко крачки от тях, точно до улицата, се намираше цяла грамада камъни. Бенек стигна пръв. Грабна няколко и по такъв начин охлади до известна степен ентузиазма на вестникарите. Сега онези нямаше откъде да вземат камъни. Криеха се зад дърветата, като хвърляха това, което им беше останало. Зимек тържествуваше и вече не се криеше. Натъпка здравата джобове си с камъни и отблизо се целеше в неприятелите.

— Бий врага! — викаше той, като имитираше гласа на Мануш Сухата ръка.

Но вестникарите бяха повече. Те завладяха градината и наново започнаха яростно да ги атакуват. За щастие в този момент се притекоха на помощ Тадек и другите от групата. Започна ожесточена битка.

Линията на фронта се премести съвсем близо до зданието на Гестапо. Момчетата не обърнаха внимание на това и ентузиазирани от боя, не забелязаха как в началото на улицата изведнъж се показва една кола. Опомниха се чак когато тя навлезе в обстрелвания с камъни терен, но някакъв заблуден камък я улучи. Колата изведнъж спря. Отвътре изскочи един немец и започна да крещи и размахва заплашително юмрук. Скриха се зад дърветата и затаиха дъх. Немецът, като не видя виновниците, повика още малко и влезе в сградата.

И изведнъж от всички страни, като по команда, десетки камъни затропаха по колата. Стъклата се посипаха със звън и трясък. След няколко секунди от зданието на Гестапо изскочиха немци. Вестникарите се намираха в по-изгодно положение. Те моментално се прехвърлиха през оградата и изчезнаха в градината. Бенек и другарите му също не чакаха покана, но докато стигнат до вратичката, немците бяха вече на улицата.

Тичаха като луди, само Зимек намали темпото, тъй като в далечината забеляза Заремба, който се приближаваше към тях с колелото си. Махна му с ръка да завие. Той разбра и сви обратно към главната улица.

Но Зимек не успя да избяга. Точно зад вратичката го настигна един от гестаповците и го повали на земята. Момчето веднага скочи, но немецът го хвана за яката на ризата и започна да го дърпа. Зимек мълчеше и го гледаше изпод вежди. Немците спряха преследването, заобиколиха го и започнаха гневно да му крещят.

Изведнъж на края на алеяката Зимек забеляза Бенек. Стоеше и гледаше към него. Немците проследиха погледа му. Зимек видя как един от гестаповците извади от джоба си пистолет.

— Бягай! — изкрещя той и в този момент се олюля от силен удар в лицето.

Чу се изстрел.

Искаше да погледне към Бенек, но отгоре му се посипаха удари и го заслепиха. Немците го завлякоха в сградата на Гестапо.

До Трънака се добраха по различни пътища. Нямахше ги само Зимек и Бенек. За тяхно най-голямо учудване не завариха в скривалището Абрам. През деня той никога не напускаше Трънака, а освен това днес беше обещал да приготви вечерята. Още повече се учудиха като забелязаха, че печката доскоро е горяла, а от казана, който стоеше върху нея, излизаше пара. Защо Абрам беше оставил всичко и изчезнал? Защо не идват Зимек и Бенек? Бяха много разтревожени.

Витек, който бягаше през градината заедно с Бенек, бе видял как той се спря, а после сви в една странична алея.

— Извиках го — каза, — но той само ми махна с ръка да не спирам. Мислех си, че веднага ще ме догони.

За Зимек знаеха само, че бе тичал последен. Най-много ги безпокоеше изстрелът, който бяха чули отдалече. Може би немците бяха стреляли във въздуха, за да ги изплашат, но от тях всичко можеше да се очаква.

— Ще почакаме още малко — обади се Тадек. — Ако не се върнат, ще отидем да ги потърсим.

Каза гласно това, което всеки от тях мислеше. Минутите течаха бавно. Седяха намръщени, без да могат да съберат мислите си. От време на време някой от тях ставаше, излизаше навън и се взираше в далечината. Но напразно. Наоколо бе тихо и пусто. Никой не идваше. Най-накрая Юрек не издържа:

— Отивам — заяви той.

Всички станаха.

— Някой трябва да остане! — възпротиви се Тадек.

Погледнаха се въпросително. Витек посочи с поглед Стефек. Всички изразиха мълчаливо съгласие. Той наистина не изглеждаше добре. Здравата го бяха ударили с един камък и от разцепената му глава течеше кръв. Беше пребледнял и уморен от продължителното бягане. Държеше на сляпото си око една напоена с кръв носна

кърпичка и ги гледаше как излизат един след друг от скривалището. Не се възпротиви. Ушите му пищяха и чувстваше страшна слабост. Дълго време седя и се вслушваше дали няма да чуе нечии стъпки. Най-накрая легна на пейката със свити крака. „Сега ще имам извинение да не ходя на училище“ — помисли си той и неусетно заспа, като продължаваше да държи кърпичката на кървищата рана.

В Трънака настъпи вечерна тишина. Скоро след това пред землянката се появи висока мъжка фигура. Беше Заремба. Огледа се наоколо, а след това внимателно отвори вратичката и се мушна вътре. Трепна като видя лежащия на пейката Стефек. От горното прозорче върху лицето на заспалото момче падаше слаба светлина.

— Ей! — подвикна Заремба.

Никой не му отговори. Тогава той се наведе над Стефек, хвана ръката му, притисната до слепоочието, дръпна я и видя раната. Разтърси го. Стефек изплашено скочи.

— Какво има? Какво става? — викаше сънен той, но като видя Вешек се успокои.

— Къде са другите? — попита Заремба.

— Отидоха да търсят Бенек и Зимек.

— Как така да ги търсят?

— Немците ни подгониха и те изчезнаха някъде.

Вешек не го разпитва повече. Донесе бързо казана с топлата вода, проми раната и лицето му и започна да търси бинт. В скривалището имаше много неща, но бинтът се беше свършил.

— Ела! — каза Заремба.

Кръвта от раната потече по-силно. Вешек много се разтревожи.

— Къде се удари така? — попита го.

Стефек мълчеше.

— Кажи де! — настояваше Заремба.

— Ами така някак си, случайно — измърмори уклончиво Стефек.

— Знаеш ли какво, я по-добре си легни както преди — промени решението си Заремба, — а аз след три минути ще се върна.

Стефек го послуша и още щом сложи главата си на пейката, заспа.

Когато отново отвори очи, в скривалището освен Заремба седеше и Бенек.

— А, дойде ли си! — извика зарадван Стефек. — А къде е Зимек? — попита веднага.

— В Гестапо — отговори кратко Бенек със странно изменено лице.

Стефек дори не трепна. Гледаше го втренчено, сякаш не вярваше на ушите си. Заремба, обезпокоен, ги погледна.

— Сигурен ли си? — попита той.

— С очите си видях. Биеха го по лицето и го мъкнеха в Гестапо.

— Всъщност за какво ви гонеха?

Настъпи продължителна тишина, но никой не му отговори. Стефек, разтревожен за Зимек, дори не чу добре въпроса.

— Ти отдавна ли дойде? — попита изведнъж той.

— Току-що — обясни Бенек.

— Сигурно съм спал много дълго! — каза Стефек.

Заремба погледна часовника си.

— Не много.

Отново проми лицето и раната на Стефек. Докато го превързваше, той каза:

— Не зная дали ще мине без лекарска помощ. Абрам е лекар, само че е на шест километра оттук.

— Как така? — учуди се Стефек.

— Ами ей така — започна твърдо Заремба. — Трябва да си затваряте устата. Арестуваха Зимек, може и вас да арестуват. Не дай боже някой да спомене за Абрам. — И веднага добави: — Видях как хванаха Зимек. Тъкмо се приближавах с колелото и забелязах, че ми маха с ръка да завия — обясни им той, тъй като двете момчета го погледнаха въпросително.

Стефек наведе глава. В скривалището настъпи тишина. Изведнъж Вешек я наруши:

— Ако Зимек се върне, веднага ми съобщете!

Вече се канеше да си тръгва, когато Бенек го помоли:

— Превържи ми ръката, ако обичаш!

Заремба го погледна изненадано.

— Какво става с вас, дявол да го вземе?

Бенек, който до този момент криеше лявата си ръка отзад, сега я измъкна със стон. Цялата беше в кръв.

— Раниха ме — каза тихо той.

— Леле майчице! — извика Стефек, като отвърна поглед от окървавената му ръка.

— Я млъкни бе! — изсъска Заремба. — Да не мислиш, че твоята разцепена глава изглежда по-добре. — И той веднага се зае с раната. — Аз само ще я промия и леко ще я превържа. Не разбирам от тези работи. Ще трябва да взема отнякъде колело, че моето го дадох на Абрам и ще отида при него. След един час сме тук.

Заремба внимателно промиваше раната. Ръцете му леко потреперваха. Не попита Бенек дали го боли, само му каза да си сгъне ръката, за да провери дали костта не е засегната. По всяка вероятност куршумът беше заседнал в раната, тъй като не се виждаше да е излязъл от другата страна.

— С лице ли беше към швабата? — попита Вешек.

— Да. Гледах към Зимек. Тогава един от тях стреля в мене.

— Но какво сте правили вие? — ядоса се Заремба.

— Хвърляхме камъни по колата и изпотрошихме стъклата й — каза Бенек.

— И за какъв дявол ви беше това?! — извика. — Ох, глупаци, глупаци! — мърмореше той, напускайки Трънака.

— Как така Зимек се остави да го хванат? — недоумяваше Бенек. — Та нали бягаше заедно с нас.

— Щом се е спрял да помахна на Заремба, това е било достатъчно, за да го настигнат — каза Стефек.

— Немецът, който се разхождаше с онази дама, хвана един от вестникарите и здравата го напердаши.

— Ама пусна ли го? — попита Стефек.

— Пусна го.

— Е, това е малко по-добре от Гестапо. Боли ли те, а?

— Малко — отговори Бенек. — Като тичах насам, срещнах Мазура. Стоеше пред къщата си. Като видя окървавената ми ръка, искаше почти насила да ме замъкне на лекар, но аз офейках.

— Добър човек е той — обади се Стефек.

— Бързах да ви кажа за Зимек. Другите отдавна ли излязоха?

— Не зная. Може би преди половин час.

— Какво да правим сега? — попита Бенек с болка в гласа.

Стефек не можа да сдържи сълзите си. Не се срамуваше, че плаче. Зимек, най-добрият му приятел! О, боже, боже!

— Да отида ли да потърся другите? — попита Стефек.

— Сами ще дойдат. Къде ще ходиш такъв бинтован? А освен това си бледен като платно.

Бенек се настани по-удобно. Стефек, опрял глава на ръцете си, гледаше в земята.

— От утре няма да ходя на училище — заговори изведнъж той. — Почти всеки ден носех на учителката цветя, най-хубавите, които можех да намеря в хорските градини, а тя отишла в нас и всичко издрънкала.

Бенек неспокойно се размърда и изохка.

— Легни си! — каза Стефек. — Ще ти е по-удобно. Почакай, ще ти сложа повечко мъх и ще донеса чували.

— Недей, остави! И така ми е добре.

— Да не си гладен — продължаваше да се грижи Стефек.

— Е, не съм чак толкова болен де!

— Бенек, искам да ти кажа нещо. От известно време криех от консервите в едно резервно скривалище.

— Знам — прекъсна го Бенек.

— Знаеш ли? — учуди се Стефек.

— Да, веднъж видях и считам, че добре правиш. Самият аз дори сложих няколко.

— За какъв дявол ни е всичко това, като не се знае какво ще стане със Зимек?

Известно време Стефек поглеждаше към Бенек и накрая каза:

— Трябва да отмъстим за него. На всяка цена. И то колкото може по-скоро.

Бенек го погледна в очите.

— Реших това още там — започна той, — когато видях как го бият. Ех, ако имах някаква граната или оръжие, бих ги изтрепал до един. Сигурно щях да загина, но нямаше да им го простя. До такава степен оглупях, че за малко сам не им паднах в ръцете. Исках да му се притека на помощ, като че ли можех с нещо да му помогна.

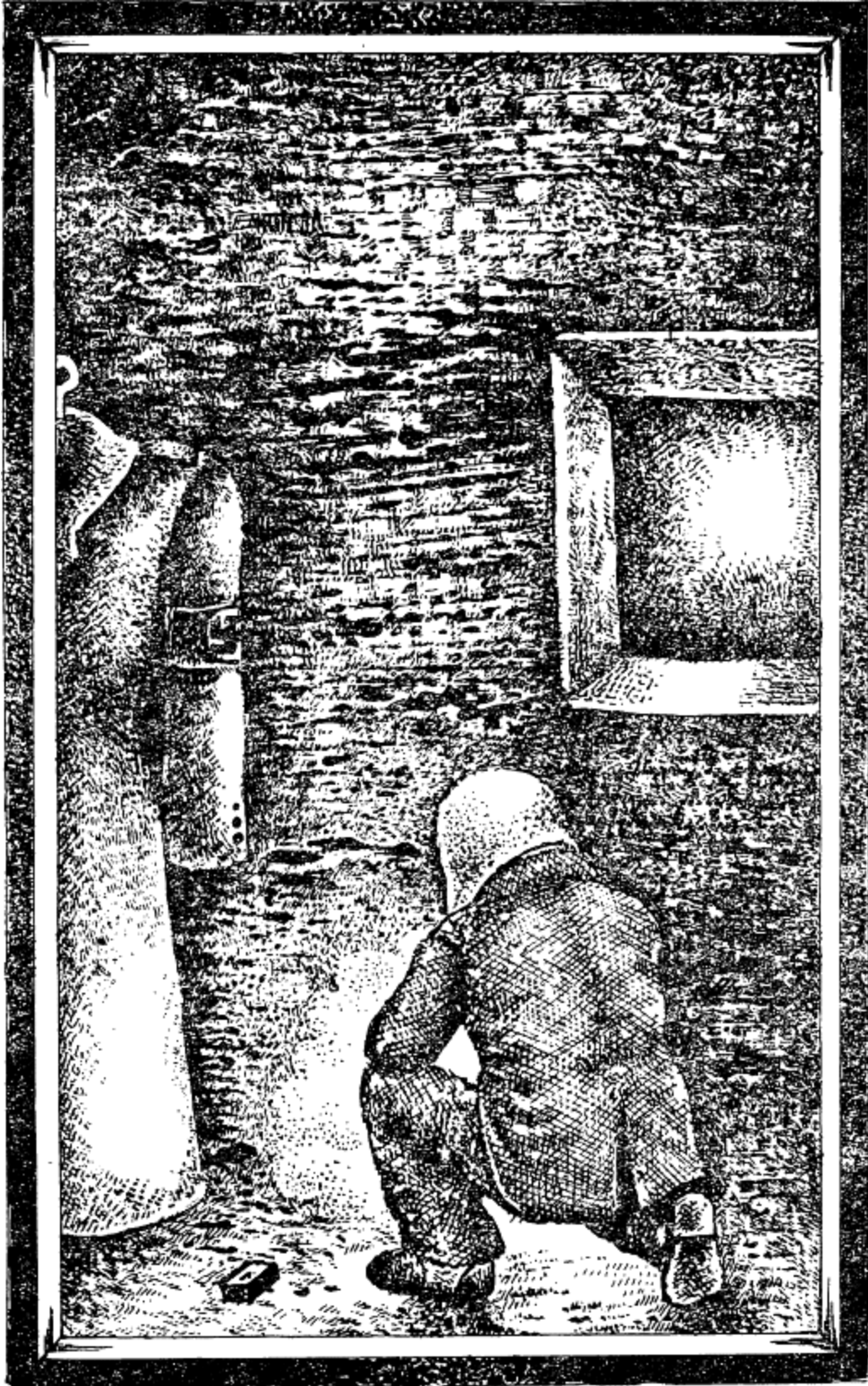
Повече не говореха, но и двамата мислеха за едно и също нещо — как да отмъстят за своя приятел.

21

Светлините пред входа на немския кинотеатър изгаснаха. Стефек, скрит зад ниската каменна ограда, следеше страничната врата. Сърцето му неспокойно биеше. Седеше тук повече от един час. На няколко пъти за малко не се отказа от намерението си. Най-много съжаляваше, че не каза на приятелите си за своя план. Ако бяха повече, щеше да се чувства по-спокоен. От друга страна пък, сам ще свърши цялата работа по-тихо и по-внимателно.

Изведнъж трепна и се сви. На страничната врата се показаха двама мъже. Стефек веднага позна разпоредителя и кривокракия жандарм, който пазеше киното. Немецът заключи вратата, като си светеше с фенерчето и веднага се изравни с разпоредителя, който беше се отдалечил на няколко крачки.

Стефек не го сдържаше на едно място. Раздразнението му стигна до връхната си точка, когато онези двамата се спряха пред портата и започнаха бавно да я затварят. От страх косата му настръхна. Бяха на две-три крачки от него. Едно светване на фенерчето, един поглед и можеха да го открият. Той се притисна по-силно към стената.

Най-последно разпоредителят се сбогува с жандарма и си тръгна. Немецът освети още веднъж страничния, а после и главния вход на киното, поогледа се и тръгна към офицерското здание, като потропваше леко с налчетата на обувките си.

Стефек се покатери на каменната ограда и погледна първо към едната, а после към другата страна на улицата. Беше безлюдна, само вятърът люлееше висящите над нея лампи. Той се промъкваше към задната страна на киното, като накуцваше повече от друг път. В дясната си ръка държеше бутилка. Небето беше облачно и беззвездно, наоколо цареше непрогледна тъмнина.

Взираше се в мрака, мъчейки се да различи контурите на близките дървета и храсти, които се движеха пред него като човешки фигури. На няколко пъти се спираше, изплашен от измамната им форма.

Придвижвайки се крачка по крачка и напрягайки слух, той стигна до края на страничната стена и все по-внимателно се промъкваше към неголямата пристройка, в която се намираше гардеробът на артистите. Някога, още когато строяха киното, често беше идвал тук с приятелите си и знаеше много добре разпределението на тази пристройка, залепена до сцената, на която е екранът.

Когато стигна до прозореца, Стефек за момент застана неподвижно, превърнат целият в слух. Беше тихо, само някъде в далечината забръмча кола. Това му додаде смелост. Сложи бутилката на земята и се покатери на ниския корниз. Известно време гледаше вътре през стъклото, като искаше напълно да се убеди, че киното е празно. Най-накрая мушна пръстите си под издадената малко напред рамка на прозореца и я подръпна. За свое най-голямо учудване видя, че прозорецът се отваря лесно. Изобщо не беше затворено отвътре. За миг се поколеба. „Какво е това, дявол да го вземе? — помисли си. — Да не би някой да ношува там?“ Отваряше го бавно, тихо, за да не скърца. Опрял лакти на тесния парапет, той се бореше със собствения си страх.

Изведнъж си спомни за какво е дошъл. Скочи на земята, взе бутилката и се вмъкна вътре. Стъпваше слепешком протегнал напред лявата си ръка. Два пъти се спъна в някакъв стол. В джоба си имаше фенерче, но се страхуваше да го запали. Обаче след като закачи някакъв предмет, който падна с шум на дъсчения под, реши да го използва. Извади го и светна. Малкото жълто кръгче се спря на

търкулналия се предмет. Това беше един чудноват, старовремски шлем. Сега оглеждаше с фенерчето си всички ъгли. По столовете и закачалките в помещението лежаха и висяха най-различни разноцветни облекла: мундири, рокли, палта. По едно време му се стори, че нещо изтропа. Загаси фенерчето. Чу се писък и точно пред краката му претича плъх. Той се изплю с облекчение и пак светна. Изведнъж видя опряна на стената някаква пушка. Отиде и я взе. Оказа се, че това е ловджийска двуцевка. Зарадва се. Хвана я за края на цевта и като стъпваше тихо, се приближи до прозореца, наведе се и я сложи на земята. Движеше се все по-смело. Продължаваше да търси. Сърцето му затуптя от радост, когато в кожената торба, окачена на стената, намери патрони за пушката, някакви ножове и други дреболии. Изнесе и тях и се прехвърли през прозореца.

Сега вече наистина съжеляваше, че не каза на момчетата за своя план. Ако бяха няколко, щяха да вземат повече неща. Движеше се все по-свободно, без да забравя нито за миг къде се намира. Надничаше във всички кътчета, но освен дрехите, куфарите и другите вехтории, не видя нищо, което да заслужава внимание.

За момент му се стори, че някъде от дълбочината на киното се разнесе скърцане. Приблужи се до прозореца и зачака. Шумът не се повтори. За да успокои обаче сърцето си, което силно биеше, преброи до двадесет, но то заби още по-силно. И тогава реши, че е време да свършва. Отпуши бутилката, влезе в гардеробната и започна да лее по пода, столовете, стените. Въздухът замириса на бензин. След като изля и последната капка, с два скока стигна до перваза и се прехвърли, като стискаше бутилката здраво в ръцете си. Вече не беше толкова предпазлив. Хвърли бутилката в храстите и без да иска бутна двуцевката, за която от вълнение съвсем беше забравил. Взе я, после метна торбата през рамо и извади кибрита от джоба си. За момент застана неподвижно, поразен от собственото си безумие. Драсна една клечка. Тя веднага се запали. Без да чака да се разгори както трябва, я хвърли вътре. Затвори очи. Когато ги отвори, видя, че е тъмно както преди. Скочи на перваза, сигурен, че клечката е изгаснала. Надникна и съзря една малка светлинка, която мъждукаше на пода. Изведнъж тя се превърна в буен пламък. Чу се само как огънят бухна и пламъците обхванаха всичко наоколо.

Стефек падна от перваза така, сякаш някой го беше блъснал. Скочи и, стискайки несъзнателно двуцевката, хукна като обезумял. Вместо да излезе през вратичката, той прескочи ниската ограда и мина направо през тротоара и уличното платно. С крайчеца на окото си видя как в далечината светнаха фаровете на някаква кола. Вече беше на другата страна. Наведен към земята като хрътка, той се промъкваше покрай оградата. Щом стигна до страничната уличка, която водеше към гората, сви по кея и се понесе като вихър. За щастие наоколо беше пусто. По тази тиха уличка дори и денем рядко минаваха хора. Някъде зад гърба му по шосето профуча кола. Стефек легна на земята и се огледа. За свое разочарование не видя нищо необикновено. Стана. Лампите се люлееха както преди. Никъде не се виждаха отблясъци от пожар. Той не изчака да види резултата от работата си. Започна да тича към гората, но вече малко по-бавно.

А скоро след това в града засвири сирена. Стефек я чу, когато седеше вече сам в Трънака. Приятелите му бяха отишли на нощен риболов и щяха да се върнат чак сутринта. Ето защо той се чувстваше някак си особено. Вярваше, че най-голямата опасност беше преминала, но въпреки това непрекъснато напрягаше слуха си, за да чуе дали не идва някой.

Чак сега забеляза, че все още държи двуцевката. Стана от пейката и тръгна към мазето. Отмести капака, скован от груби дъски, скочи вътре и едва когато го затвори, се осмели да светне с фенерчето. Въздъхна с облекчение. Знаеше, че тук никой не може да го открие. До Трънака дотича по околни пътища, за да заличи за всеки случай следите си. След като освети стените и ъглите на мазето, обхвана го някакво странно спокойствие. Седна на сандъка, който стоеше в десния ъгъл и реши да почака тук до сутринта.

Не чуваше виенето на сирената. „Може да е спряла вече?“ — помисли си той, но му беше все едно дали още вие, или не. Нейният пронизителен вой го караше да си даде съвсем ясно сметка за това, което беше направил.

Когато преди една седмица взе такова решение, нито за миг не се замисли за последствията. И сега не искаше да мисли. Радваше се само, че можа да отмъсти за Зимек.

Свали от рамото кожената чанта, сложи я до себе си, отвори я и започна да разглежда съдържанието ѝ. Вътре имаше петдесетина

патрона за двуцевката, два прекрасни ножа в калъфки, с кокалени дръжки и блестящи като огледало остриета, една бутилка с някаква течност, бележник в кожена подвързия, изписан до половината на немски, писалка, молив, тирбушон, а на самото дъно в металическа кутия намери цял рибарски склад: няколко десетки метра чудесна, навита на руло корда, цяла шепа най-различни въдички, изкуствена стръв за риба, плувки, тежести — с една дума всичко, което е необходимо за ловене на риба.

Най-много се радваше на ножовете. Единият беше много красив. Извитото му острие и дръжката бяха във формата на буквата „S“. Дръжката беше направена от някакъв черен като въглен материал, пристегнатата на три места със златни пръстенчета. Той го мушкаше и вадеше от леката кожена калъфка и не можеше да му се нарадва. Дръжката на другия беше от еленов рог. И двата ножа бяха здрави и остри. „Като се върне Зимек, ще му дам ето този“ — мислеше си Стефек.

Сложи всичко обратно в торбата, отиде до другия край на мазето, отместа тайната вратичка на резервното скривалище и я сложи там. Като видя консервите, изведнъж се почувства страшно гладен. Физическото и психическото напрежение му струваха не малко сили. Взе една консерва, извади сгъваемото си ножче и започна да я отваря. Вече беше я изрязал до половината, когато неочаквано капакът на мазето тихо изскърца и се повдигна нагоре. Веднага изгаси фенерчето и се навря в ъгъла. Някой тихо и неподвижно стоеше точно над него. В тъмнината не виждаше дори отвора, водещ към мазето, чувстваше само хладния въздух, който нахлуваше оттам. Беше сигурен, че не се лъже: там, горе, на някакви си два метра от него, имаше човек. Затаи дъх и се взря в тъмното, като се мъчеше да види поне очертанията на фигурата му. Беше сигурен, че това са немци. Напрежението трая страшно дълго. Защо не го осветяват? Защо никой не се обажда? Изведнъж усети как капакът бавно се затваря. Не можеше да повярва. Почака още няколко минути и се размърда, за да промени неудобното положение, в което се намираше, но за нещастие блъсна без да иска двуцевката, опряна на стената. Стори му се, че пада със силен трясък на пода. Едвам се въздържа да не извика от ужас. „Свършено е с мене“ — помисли си.

Капакът на мазето пак се повдигна и взаимното изчакване започна отново — там горе и тук — долу. Нервите на Стефек вече не издържаха, когато изведнъж чу, че някой му казва:

— Очите ти светят като на котка.

Позна гласа на Заремба и скочи от мястото си.

Заремба непрекъснато излизаше от своята кирпичена къщурка и ги гледаше как работят. Позволи им да откъснат и съберат всички ябълки, но при условие че няма да счупят нито едно клонче. Не бяха сигурни дали ще могат да изпълнят условието. Ябълката беше голяма и разклонена, а клончетата ѝ като че напук — тънички и крехки. Всички ябълки бяха вече напълно узрели. Червенееха се сред бледозелените листа и ги съблазняваха с миризмата си така, че устата им се пълнеха със слюнка.

Заремба постави още едно условие, или по-точно още две: по време на брането не биваше да изядат нито една ябълка, а също така да не докосват десетината най-хубави, които се намираха на върха на дървото.

Отначало те счетоха за най-лесно условие това да не чупят клончетата, но по време на брането разбраха, че както първото, така и другите две условия не са лесни за изпълнение. Не можеха да тръснат дървото, тъй като ябълките, които бяха на върха щяха да изпадат. Ето защо ги късаха внимателно с дълги прътове с чаталчета на върха, но и така всеки момент можеше да се счупи някое клонче. А Вешек зорко ги наблюдаваше. Откъснатите ябълки слагаха в коша, като лакомо ги поглъщаха с очи. Ядосваше ги чудачеството на Заремба. Като им е разрешил да берат, разрешил е и толкова — защо трябва да поставя такива условия? Но не смееха нищо да му кажат, само поглеждаха накриво към прозорчето и вратата на къщичката.

От всички най-умело с пръта си служеше Кажик, но въпреки това счупи едно клонче, на което висяха около шест ябълки. Бързо го откърши, а доказателството за престъплението скри в пазвата си, като през цялото време наблюдаваше прозорчето и вратата. Вешек обаче изглежда не забеляза нищо, иначе сигурно щеше веднага да довтаса и да каже: „Хайде стига толкова! Оставете ябълките!“. Само при мисълта за такова нещо момчето изтръпна. Вероятно всички щяха да кажат, че той е виновен.

Стефек му смигна иззад листата. „Тоя пък всичко забелязва!“ — помисли си Кажик и извърна глава. Бенек също видя как Кажик скри клончето, но се направи, че гледа към Тадек, който изсипваше ябълките в коша.

В това време Метек, незабелязан от никого, се промъкна към засенчения от ябълката ъгъл на къщата и тихо отмести тухлата, зад която някога беше скрит револверът на Заремба. Скривалището беше празно. Той се огледа, за да види дали някой не го следи и мушна вътре ръката си, като мислеше, че револверът може да е скрит по-дълбоко. Но в този момент нечий силни ръце го подхвърлиха нагоре и докато се опомни вече се намираше в жилището на Заремба.

Беше толкова смаян, и изненадан, че не можа да разбере по какъв начин Вешек го внесе тук. Не беше нито през прозореца, нито през вратата — това е ясно, но откъде тогава? Заремба не му даде време да мисли.

— Револвера ли търсеше, а? — попита го.

Метек наведе глава и с очи измерваше разстоянието до вратата. „Ами ако духна?“ — помисли си той, но веднага разбра колко наивно е това. Само да протегнеше ръка Вешек и щеше да го хване. Дори и да успее да избяга, пак ще го намери. Ако не днес — утре. Разберат ли Тадек и Бенек и те ще го осъдят. Изведнъж си даде сметка каква огромна власт имаше над тях Заремба.

— Щом не искаш да говориш, махай се оттук! — каза му Вешек рязко и му посочи вратата.

— Веднъж те видях — започна да заеква Метек — като вадеше оттам револвера. Исках само да го разгледам, а не да го взема.

— Казал ли си на някого?

— На Кажик.

— И още?

— На никой друг.

— Никога ли не си виждал револвер?

Метек заби поглед в ъгъла на стаята.

— Виждал съм — измърмори смутено той.

— Е, ами тогава?

На Метек му стана много срамно. Без да чака разрешение от Вешек, бавно тръгна към вратата. Онзи не го задържа нито с дума, нито с жест. Поне да беше го наругал или ударил. С крайчеца на окото

си Метек видя само усмивката му — сурова и презрителна. След като излезе на двора, той се спря нерешително: какво да прави сега? Да си отиде или да остане?

— Кога влезе там? — попита го Бенек, като се приближи до него.

— Преди малко — прошепна Метек.

— Чудна работа, аз стоях тук през цялото време и нищо не забелязах. Той ли те извика?

— Да.

— Защо?

— А, нищо особено.

— Клонче ли счупи?

— Не.

— Е, тогава какво искаше от тебе?

Приблжиха се и другите.

— Изчезна като дим — обади се Кажик. — Не забелязахме къде и как.

— Трябва да отида на едно място — заяви неочаквано Метек. Обърна се и побягна към улицата.

В този момент се показа Заремба. Момчетата погледнаха учудено първо него, а после отдалечаващия се Метек.

— Давам ви двадесет минути да оберете ябълките и се махайте оттук! Скоро ще излизам и нямам намерение да оставям в двора си крадци.

И той извади от пазвата на Кажик клончето и го хвърли в краката им. После влезе в къщичката си, без да ги погледне. Веднага разбраха, че виновникът за всичко това е Метек, но никой не посмя да се обади. Заремба сигурно нямаше да обърне внимание на въпросите им.

Известно време стояха и се споглеждаха. Най-накрая Бенек извади от джоба си три хубави ябълки, които беше откъснал от дървото, сложи ги в кош и без да каже дума бавно си тръгна. Другите също изпразниха джобовете си и го последваха.

Момчетата тръгнаха към Трънака. Все още бяха изненадани и объркани от случилото се. До скривалището не размениха помежду си нито една дума. Чак когато се намериха пред входа, Бенек каза с тих, потиснат глас:

— Ако наистина е откраднал нещо, няма да му се размине!

— Добре де, щом Метек е откраднал, защо тогава нас ни наричат крадци? — попита ядосано Кажик.

И изведнъж отговорът дойде като гръм от ясно небе. Заремба беше прав като ги нарече крадци. Та нали Метек е един от тях! Ако е откраднал, все едно че всички са крали, тъй като го е правил пред очите им. Не им беше жал за ябълките. Да вървят по дяволите! Но почувстваха, че има опасност да се скъса тази невидима нишка на мъжкото приятелство, което ги свързваше със Заремба. Това ги болеше най-много, защото в трудните и тежки моменти той се появяваше при тях и сякаш им помагаше с присъствието си.

Тадек искаше да извика Метек, но другите запротестираха.

— Ако е виновен — каза Юрек, — няма да дойде и може да не идва вече. Но ако не е — сам ще дойде.

Тези думи убедиха Тадек. Другите също разбраха, че така ще бъде най-добре. Въртяха се неспокойно и място не можеха да си намерят. Чакаха Метек.

Витек и Стефек отидоха да донесат дърва за печката. Бенек тръгна след тях. От време на време се качваше на някоя височинка, засенчваше очи със здравата си ръка и се вглеждаше дали не идва Метек. По едно време кимна на Стефек да дойде при него. Той опря о коляното си един дълъг клон, счупи го на две, хвърли го на купчината и се приближи към вожда.

— Къде е двуцевката? — попита Бенек.

Стефек се дръпна назад, сякаш го бяха ударили.

— Откъде знаеш? — отговори на въпроса с въпрос, но изведнъж си спомни, че Бенек също знае за скривалището в мазето. Тогава той каза: — Там е, където си беше.

— Няма я — сопна се Бенек.

— На никого не съм казвал. Вчера вечерта си беше там — отвърна смаяно Стефек.

— Да, но тази сутрин вече я нямаше — настояваше Бенек.

— Хайде да отидем да видим!

Стефек искаше да отиде в Трънака, но Бенек му прегради пътя.

— Чакай! Кажи защо цяла седмица криеше от нас, че имаш тази пушка и кожената торба? Страхуваше ли се? Не ни вярваш ли?

Стефек вдигна глава и го погледна в очите.

— Не затова — обясни той. — Мълчах... мълчах, защото... — заекна — бях решил, че Зимек пръв ще вземе в ръцете си двуцевката.

Бенек известно време издържа погледа му, а после обърна глава и погледна към гората.

— Ела! — каза. — Ще се убедиш, че пушката я няма.

Витек чупеше клони и ги слагаше на купчината, като изобщо не поглеждаше към тях.

В скривалището нямаше никой. Всички бяха навън. Стефек вдигна капака на мазето и двамата скочиха вътре.

— Имаш ли кибрит? — попита Бенек.

— Ей сега, тук някъде ми е фенерчето — прошепна Стефек, като го търсеше пипнешком в тъмното.

Най-после го намери. Двамата донесоха един голям сандък, стъпиха на него и отместиха вратичката на резервното скривалище. Стефек светна вътре. Двуцевката беше на мястото си.

— Не си ли я взимал? — учуди се вождът.

— Не — отговори Стефек.

— Да, ама си я смазвал? — попита недоверчиво Бенек.

— Честна дума, че не съм аз! — закле се той.

— Тогава кой?

— Не знам. Наистина не знам.

— Това значи, че освен нас и друг знае за двуцевката.

Стефек кимна в знак на съгласие. Цевта и затвора на пушката бяха увити с бинт, а от скривалището се разнасяше тежката миризма на смазка. Ясно, че трети човек знаеше за тяхната тайна, но това не можеше да бъде враг, след като не беше я взел, а само смазал и сложил на мястото ѝ. Излязоха от мазето, като всеки се мъчеше да се досети кой може да е бил това. Пред входа на землянката се сблъскаха с Метек. Бяха толкова заети със собствените си мисли, че като го видяха, се спряха изненадани и не знаеха как да се държат и какво да говорят. Бенек се правеше, че наблюдава Витек, който носеше на гърба си огромен вързоп съчки.

Метек наведе глава, объркан от държанието им. Другите също го забелязаха, но никой не се приближи. Гледаха го накриво и чакаха какво ще стане. Метек се досещаше, че Заремба им е казал всичко. Стоеше неподвижно и се мъчеше да разбере вината си. И изведнъж се сети — те мислят, че е искал да открадне револвера. Вдигна глава и погледна лицата им. Да, не се лъжеше — считаха го за крадец и то какъв. В него се надигна вълна на озлобление срещу тях и срещу Заремба. Понечи да си тръгне, но някаква невидима сила го задържа. За миг си даде сметка, че ако си отиде, то ще е завинаги. Никога няма да му простят и да му повярват, че не е искал да открадне. Без да се колебае, Метек се приближи към Бенек и Стефек.

— Не съм искал да го открадна, а само да го видя — каза тихо той.

Абрам бавно и внимателно сваляше превръзката от ръката на Бенек. В скривалището цареше гъст полумрак, тъй като момчетата бяха покрили целия покрив и всички прозорчета с мъх и суха шума, предпазвайки по този начин Трънака от все по-силните и студени ветрове. На сандъка, който стоеше опрян до стената гореше свещ.

— Имаш късмет, че куршумът не е засегнал костта — каза Абрам. — Можеше да бъде много по-лошо.

Бенек се усмихна.

— Да, ама вече е добре — отговори той. — Всичко правя с нея както преди и дори като я свия на юмрук, пак не чувствам никакви болки.

— Абе ти внимавай! — напомни му Абрам. — Докато раната не заздравее напълно, по-добре е да не си преуморяваш ръката.

— Е, че какво може да й стане?

— Не я пазиш и затова нищо чудно, че раната ти пак кърви. Е, не е чак толкова страшно де — успокой го веднага той. — Имате лейкопласт, нали?

— Да, имаме, имаме — обади се Стефек, който белеше картофи в кухнята и чу въпроса му.

И действително, след малко донесе една дървена кутия с червен кръст отгоре. Това беше аптечка, която Вешек им беше подарил. Абрам я взе от ръцете му, сложи я на сандъка до свещта и започна да търси лейкопласт. Стефек се върна в кухнята и пак се зае с беленето на картофи.

Бенек, който стоеше с протегнатата напред ръка, гледаше трепкащото пламъче на свещта и се вслушваше в гласовете отвън. Това бяха Юрек и Кажик, които се връщаха от полето и се караха за нещо. Малко след това отвориха вратичката и нахълтаха вътре с един чувал картофи.

— Какво се бяхте развресцели така? — попита ги той.

— Кой е врещял бе? Никой не е врещял — сопна се Юрек.

Абрам вдигна главата си, наведен над кутията с лекарства.

— Какво ти е? — обърна се Бенек към Юрек.

— А, нищо ми няма.

— Хайде оплачи се де, оплачи се! — заядливо измърмори Кажик.

Юрек стисна зъби, хвана сам тежкия чувал за двата му края и го повлече към мазето.

— Казвай какво е станало? — загуби търпение Бенек.

— Абе нищо не е станало. Голяма работа! Като слизахме по възвишението край стрелбището, беше много хлъзгаво. Аз се спънах и изпуснах чувала. Той блъсна Юрек и двамата се изтъркаляхме надолу. Картофите се разсипаха, но ги събрахме. Само че Юрек си удари коляното и сега е ядосан.

— А другите още ли копаят? — попита Бенек, след като изслуша обяснението му.

— Да, но сигурно скоро ще дойдат. Изглежда, че здравата ще вали. А, ето, чуват се стъпки... Вече си идват.

Вратичката се отвори и на прага се появи някаква фигура... Гледаха и не вярваха на очите си: на две крачки от тях стоеше Зимек, наведен, с леко притворени очи.

— Ето ме! — обади се пръв той.

Чул гласа му, Стефек като луд изскочи от кухнята и се затича към него. Хвърли се на врата му и започна да го прегръща и целува. Дотичаха и другите.

— Пусни ме, че ще ме удушиш! — каза с приглушен от вълнение глас Зимек.

Всички го прегръщаха поред, опипваха го, като все още не можеха да повярват, че това наистина е техният Зимек. Абрам се правеше, че не вижда тази сцена. Стоеше наведен над малката аптечка и нещо ровеше в нея.

— Хайде пуснете ме вече, пуснете ме! Дайте ми да ям! — викаше Зимек, като се бранеше.

Наоколо закипя. Като се надпреварваха, всички се втурнаха към мазето и кухнята, за да приготвят ядене на Зимек. Бенек забрави за превръзката си. Грабна от ръцете на Стефек консервата и започна да я отваря с ножа. Кажик чупеше съчки и подсилваше огъня в кухнята. Стефек измъкна едно парче сланина и започна старателно да го нарязва, като подреждаше парченцата в алуминиевата чиния. Юрек

изскочи от скривалището, за да предупреди другите. Чак сега Абрам можа спокойно да се приближи до Зимек и му протегна ръка. След като се ръкуваха, той го попита:

— Пуснаха ли те?

— Пуснаха ме — отговори. — А тук нищо не се е променило — добави момчето, след като се огледа наоколо.

Абрам искаше да го попита още нещо, но Стефек се провря между тях с чинията със сланина.

— Какво е това, прясна сланина ли? — учуди се Зимек.

— Не, още от онази е.

— А тази кръв откъде е?

— От пръста му — каза Абрам. — Ела, ще ти го намажа с йод!

— А хляб нямате ли? — попита Зимек, като взимаше консервата от ръцете на Бенек.

— Нямаме, но почакай малко, сега ще ти донеса от къщи! — извика Кажик и хукна към вратата.

— Чакай! — задържа го Абрам. — Аз имам хляб. — Бръкна в джоба си и извади оттам едно голямо парче черен хляб, увит в някакъв парцал.

— Ама това е много малко — каза Зимек, като гледаше чинията със сланина, консервата и хляба. — Нямате ли още?

Всички го погледнаха учудено.

— Да не би да изядеш всичко това? — измърмори Кажик.

Но Стефек вече изчезна в мазето. След малко се върна с още две консерви.

Докато ги отваряха, Зимек мълчаливо поглъщаше хляба, сланината и месото от консервата.

— Отдавна ли не си ял? — попита го Абрам.

— О, много отдавна.

— Тогава не яж повече! — помоли го той. — Ще се разболееш.

— Нищо няма да му стане — каза Стефек, като гледаше Зимек със светнали очи.

Обаче Абрам с решително движение взе консервата и сланината и повтори:

— Не яж повече, ще се разболееш!

В този момент вратичката се отвори и вътре влязоха Тадек, Витек, Гетек и Юрек, а най-накрая — задъхан и запъхтян, Метек. Като

ги видя, Зимек стана, но те не се нахвърлиха да го прегръщат и поздравяват. Спряха се на една крачка от него, гледаха отслабналото му лице и не знаеха какво да кажат. В Трънака стана задушно. Настъпи напрегната тишина. Тези, които дойдоха сега, разбраха, че изблиците на радост и сърдечните поздравления в такъв момент биха изглеждали изкуствено, макар че не им беше много ясно защо това е така. Няколкото седмици раздяла и непрекъснатото очакване на каквато и да било вест за съдбата на техния приятел, го издигнаха в мислите им и го пренесоха в един друг свят. В очите на другарите си той се превърна в символ на героизъм, който създаде някаква невидима преграда между тях. Вероятно и Зимек я почувства, защото застана объркан като никога и гледаше някъде над главите им.

Първ счупи леда Тадек. Хвана дланта на Зимек с двете си ръце и горещо я стисна. Другите вече го изблъскваха. Започна пак врява, бъркотия, но на моменти всичко утихваше и скривалището потъваше в някаква непоносима тишина.

Завръщането на Зимек безкрайно ги радваше, но същевременно им се искаше да узнаят какво е преживял в Гестапо. Никой обаче не се осмели да го попита. Пречеше им именно онази невидима преграда. А Зимек вероятно нямаше никакво желание да се изповядва. Ето защо разговаряха за най-обикновени дреболии, за несъществени събития, станали в негово отсъствие в градчето и Трънака. Преди няколко часа те биха могли да разкажат на Зимек за толкова много неща, но сега, когато той стоеше жив и здрав сред тях, говореха някакви глупости, като в същото време чувстваха колко неестествен и неоткровен е този разговор. Искаше им се да говорят за нещо друго, но за какво точно — сами не знаеха. За първи път в живота си се намираха в подобно положение.

— Всеки ден ли идвате тук, както по-рано? — питаше Зимек.

— Да, всеки ден — отговориха му хорово.

— Така си и мислех. Да знаете само как ви завиждах!

Наведоха глави. Тогава, когато той е седял там, гладен и пребит от бой, те все така безгрижно са си живеели в Трънака. Тази мисъл ги огорчи. Чувстваха се някак си по-бедни от него и сякаш виновни за нещастията му. Разговорът се прекъсваше все по-често и по-често. Изведнъж ги облъхна хладен въздух. Трепнаха и погледнаха към входа. Вешек Заремба се мъчеше да влезе вътре през тесния отвор.

— Защо не вземете да я разширите тая дупка — мърмореше ядосано той. — Едвам влизам вътре.

В Трънака сякаш стана по-светло. След като затвори вратичката, Заремба се приближи към Абрам и се здрависа само с него, а той му посочи с поглед сгушената в мрака фигура на Зимек. Вешек го гледа дълго време, като че ли чакаше да види дали той ще се обади пръв. Останалите внимателно ги наблюдаваха. И действително, Зимек не издържа.

— Какво си ме зяпнал така, ще ме глътнеш? — запита с пресипнал глас той.

Заремба се засмя.

— А, значи не са те отучили да устатничиш? Това е добре.

Но веднага след това стана сериозен и добави:

— Това, което си видял и преживял там, никой не може да ти го отнеме. Запомни добре какво съм ти казал!

В отговор Зимек недоволно измърмори нещо.

— Да, ти никога не си обичал по-силните от тебе — отново весело продължи Заремба. — Сега сигурно още повече си ги намразил.

— Стига вече с това конско евангелие! — сопна се момчето. — Достатъчно се наслушах там.

— Наистина и аз веднага забелязах какво отвращение изпитваш към говоренето — не отстъпваше Заремба.

— Ама и ти много обичаш да си чешеш езика — каза Стефек, като се дръпна назад.

— Ти пък кой си? — обърна се Вешек към него.

— Китайският император — озъби се Стефек.

Вешек чак изцъка с език. Момчетата почувстваха, че той иска да предизвика някаква разправия, но те явно нямаха желание за това. Отговаряха му дотолкова, доколкото да не му останат длъжни, защото при други обстоятелства здравата щеше да им се присмее.

— Да не би да попречих на семейната ви среща, а? — подхвана Заремба след известна пауза. — Спомени, разкази как е било, как ще бъде. Ех, ревльовци, ревльовци! Хайде да тръгваме! — кимна той на Абрам. — Нека се поплачат от швабите — подигра им се Вешек, застанал вече на прага.

Излязоха.

Хвана ги яд на Заремба, но в същото време почувстваха облекчение, че не бяха стигнали до изповедите, за които той им се подиграваше. Наистина, защо трябва да си спомня човек това, което е отминало?

И веднага им стана по-леко.

След завръщането на Зимек в Трънака започна нов живот. В онази вечер, когато Заремба излезе с Абрам, дълго не можаха да се разделят. Седнали близо един до друг, те се вслушваха в шума на вятъра и плющенето на дъжда и си мечтаеха как ще устроят сега живота си.

Всички, с изключение на Юрек, Витек и Тадек, решиха да се преместят завинаги в Трънака. Само тримата не можеха да дойдат тук. Впрочем преди няколко дни Абрам отново се върна и за всички нямаше да има място. С него им бе някак си по-лесно. Въпреки че беше мълчалив, той ги ободряваше с присъствието си, а често съвсем незабелязано им подхвърляше и някоя идея, която те съумяваха да оценят.

На другата сутрин пристъпиха към подготовка на скривалището за зимата. Даваха си сметка, че щом завали сняг и започнат студовете, трудно ще могат да издържат тук. Решиха така да запушат всички пролуки в землянката, че и в най-страшните зимни дни да не ги мъчи студа и вътре да не прониква никакъв ветреца. Носеха цели чували сух мъх и плътно застилаха пейките и пода. С него запущаха всяка цепнатина, а отвън покриваха Трънака с дебел слой суха шума.

Същевременно се запасяваха и с храна за зимата. Носеха в мазето каквото им попадне: картофи, моркови, зеле, късни зимни ябълки, чесън, лук — с една дума всичко, което се намираше в близките ниви и по-отдалечените градини.

Зимата ги плашеше. А за Бенек, Метек и Зимек, които нямаха нито дом, нито семейства, тя беше истинска трагедия. Гладът и студът ги преследваха на всяка крачка. Вече бяха прекарвали няколко такива страшни зими и знаеха много добре какво означава това.

Другите, въпреки че имаха семейства, също се страхуваха от зимата. Близките им живееха в непрекъснат страх, защото си даваха сметка, че със студа ще дойде гладът и още по-голяма мизерия. Неведнъж бяха спохождали чуждите градини, тъй като нямаха собствени, а сега, когато разбраха, че тези запаси ще им помогнат да изкарат зимата, правеха чудеса, за да се снабдят с всичко каквото можеше. Най-много си патеха от това градините на ненавижданите в града фолксдойчовци и немци, а те бяха най-богатите.

Стефек, по собствена инициатива, с мълчаливото съгласие на приятелите си, стана пълновластен господар на мазето. Метек не му се сърдеше за това. Предпочиташе да тича из гората и градините, да донася всичко, каквото трябва, да запуща пролуките в землянката, отколкото да седи в мазето и да подрежда донесените запаси.

Абрам обикновено напускаше Трънака рано сутрин и се връщаше чак привечер. Вероятно си имаше някаква работа. Не го следяха, но се досещаха къде и защо ходи. Освен това, като останеха

сами през деня, се чувстваха по-свободно. Тогава можеха да говорят и правят всичко, каквото си искат, а пред Абрам трябваше да се съобразяват. Той никога не им правеше забележки, но чувстваха, че е недоволен, когато някой от тях започнеше много да ругае.

Бенек непрекъснато трябваше да разрешава някакви спорове. Освен това ръководеше работата по подготовката на Трънака за зимата. Оглеждаше всяка цепнатинка, посочваше им всяка тяхна небрежност, а в свободното време поставяше нова, по-здрава вратичка. Старата беше вече съвсем счупена и не можеше да спре нито студа и вятъра, нито пък някой неканен гост.

Зимек и Вешек запасяваха Трънака с дърва. Решиха да не носят съчки, тъй като те бързо изгаряха и заемаха много място. Търсеха паднали борове, режеха ги с триона на големи парчета и ги носеха най-напред в скривалището, а по-късно, когато в кухнята вече нямаше място, ги слагаха в близките храсти. „През зимата — мислеха си — е трудно да търсиш дърва, затова добре е да имаш приготвени. После трябва само да ги насечеш и можеш да си гориш по цели дни и нощи.“

А зимата настъпваше много рано. Боровете бяха зелени, както обикновено, но на брезите и скорушата, които растяха недалеч от Трънака, почти всичките им листа бяха опадали. Времето стана студено и облачно.

След няколко дни землянката придоби съвсем друг вид. Вътре беше топло, удобно и дори през нощта не се чуваше шумът на вятъра — така дебело бяха уплътнили стените и покрива ѝ.

Най-много грижи имаха с осветлението. Свещите бяха скъпи, бързо изгаряха и нямаше с какво да си купят, а газ все по-трудно се намираще. Блъскаха си главите по какъв начин могат да решат този въпрос. Носеха прахан, опитваха да си светят с фенерчета, но това не ги удовлетворяваше. В Трънака продължаваше да цари мрак.

Но не само те, а цялото градче срещаше трудности с осветлението. Някога, преди войната имаха ток, а сега само немските къщи и учреждения ползваха електростанцията. Всички други употребяваха свещи, карбидни или газени лампи, но и те бяха скъпи и не се намираща.

Момчетата знаеха, че на тяхната улица само в дома на Вешек Заремба имаше електричество. Няколко пъти се канеха да го попитат за съвет, но не посмяха. Твърде свеж беше още споменът за онова

недоразумение с ябълките. Освен това Заремба никога и с нищо не искаше да им помага.

„Ще вземе на всичко отгоре да ни се присмее“ — мислеха си.

Една вечер в скривалището освен Абрам и Кажик нямаше никого. Всички се бяха пръснали някъде. Двамата седяха на тъмно. Абрам си свиреше нещо през зъби, а Кажик, опрял глава на ръцете си, обмисляше как да се прекара осветление в землянката. Това нещо отдавна се беше загнездило в главата му. Виждаше, че от известно време Бенек, Юрек и Стефек внимателно го наблюдават. Досещаше се какво си мислят. Тогава, когато Стефек си призна, че е подпалил киното ей така, от глупост, той се изпусна и каза, че също има намерение да направи нещо такова. Нямаше нищо предвид, но въпреки това съжаляваше за думите си. Те му повярваха и сега чакаха. Все си мислеше какво би могъл да направи, но нищо не му идваше наум. Същевременно не можеше да се освободи от чувството, че в онзи ден е поел някакво задължение, което трябва да се изпълни.

— Откъде Заремба има осветление? — попита той внезапно Абрам.

— Осветление ли? — замисли се онзи.

— Да, осветление — потвърди Кажик.

— Сам си го е направил. Имаше динамо и го е сложил на покрива на къщичката си. Може би си виждал едно такова вентилаторче, което се върти и дава ток.

— Знам — отвърна момчето. — Но откъде да взема такова динамо?

— Това не мога да ти кажа — отговори Абрам.

— Интересно дали немците имат в танковете си? — неочаквано попита Кажик.

— Къде? — учуди се Абрам, сякаш не бе чул въпроса му.

— В танковете.

Абрам помълча няколко секунди.

— Не, нямат. Танковете се осветяват с помощта на акумулатори.

— А скривалището може ли да се освети с акумулатор?

Абрам пак замълча.

— А? — настояваше Кажик.

— Не може, а освен това няма смисъл — отговори той с тон, в който се долавяше упрек.

Кажик не разпитва повече. Стана и тръгна към изхода. Беше вече при вратата, когато Абрам го спря.

— Остани тук! — каза му той. — Аз трябва да изляза, а ти ще попазиш скривалището.

Кажик се върна и се настани удобно на пейката. В Трънака миришеше на гора и затвореше ли очи, струваше му се, че е на някаква поляна дълбоко в гората, а не в тъмната и празна землянка.

Преди десетина дни беше пристигнала цяла колона немски танкове, която се бе разположила в горичката зад градчето. От известно време на Кажик много му се искаше да се промъкне там, да влезе в един от танковете и да види как изглежда отвътре. Това не беше толкова трудно. Около горичката растяха много храсти и висока трева. Можеше спокойно да стигне до тях. А ако случайно намереше там акумулатори, нямаше да имат повече грижи с осветлението.

Обмисляше дали да каже за това на приятелите си, или поне на един от тях. Но на кого? Бенек няма да се съгласи. Тадек — също. Може би Зимек? Не, с него се страхуваше да отиде. Беше прекалено смел. Най-подходящ би бил Стефек, но дали ще иска? За сега реши да си мълчи. „Ще отида някой ден сам, ще проверя и ако успея, след това ще кажа на Стефек или на Метек. Сигурно ще се съгласят.“

Тези размисли бяха прекъснати от идването на момчетата. Стефек донесе парче свещ, сложи я на специална поставка и я запали. Гетек разпалваше огъня в кухнята, а другите, уморени от целодневното тичане, насядаха по пейките и се обаждаха от време на време.

— Гетек днес трябва да яде бой — извика Метек.

— И то хубав — подкрепи го Зимек.

— Вече трябваше да е сварил картофите, а той едва сега разпалва огъня. Докато станат, ще измрем от глад — продължаваше Метек.

— Не го закачайте! През цялото време копахме ряпа — намеси се Бенек.

— Ряпа ли? — скочи Зимек. — Къде е?

— Няма я.

— Как така я няма? Тогава за какво сте я копали?

— Напълнихме половин чувал, но трябваше да я хвърлим. Подгониха ни — обясни Бенек.

— Тю, ама че сте загубени! — ядоса се Зимек. — Така щях да си хапна!

Гетек се показа от кухнята.

— Дръж! — подаде му той една огромна ряпа. — Само тази успях да грабна, най-голямата. Но да ми оставиш едно парченце, чуваш ли?

Зимек я взе, премести се по-близо до светлината, извади ножчето си и започна да я бели.

На другите устата им се напълниха със слюнка.

— Ти какво, само на Зимек ли даваш? — попита Кажик.

— Той ще я обели, а всички ще я ядем — отговори Юрек вместо Гетек.

— Имаш много здраве! От къде на къде трябва и на вас да давам? — измърмори Зимек, като сръчно белеше ряпата.

— Не бъди толкова лаком — каза Метек.

— На тебе със сигурност няма да ти дам, хич не си прави устата.

— Чудо голямо! — измърмори Метек. — Само ако поискам и ще отида да си взема.

— Ами отивай, кой те спира!

— Я се успокойте! — скара им се Бенек. — Какво ви прихвана пак?

Послушаха го. Гледаха накриво Зимек, но повече не се обаждаха. Никой досега не беше го надговорил. Ако почнеха да се разправят, те щяха да се ядосат, а на него да му стане весело. Само Стефек единствен умееше да го подхване, но сега седеше на мястото си до вратата на мазето и не се обаждаше.

Пламъкът на свещта трепкаше на всички страни. Независимо от глада и кратката разправия, дълбоко в душата си бяха доволни. Навън духаше силен и студен вятър, а тук бе толкова уютно.

— През зимата — неочаквано се обади Тадек — ще отидем на лов за зайци.

Зимек чак подскочи.

— Ако ни се удаде случай, може и за глигани да отидем. — После заби ножчето в обелената ряпа и я подаде на Юрек. — Дели, само че поравно!

Стефек и до днес не можеше да забрави боя, който изяде от баща си за бягствата от часовете, но въпреки всичко оттогава нито веднъж не отиде на училище. В къщи си ходеше, само когато го нямаше баща му. Майка му не знаеше какво да прави с него. Молеше го, опитваше се да го наказва, но бабата винаги заставаше на негова страна. Най-накрая тя вдигна ръце и каза: „Прави каквото искаш!“.

В къщи не се задържаше дълго. По-голяма част от времето си прекарваше в Трънака, но когато се върнеше, не седеше както по-рано със скръстени ръце, не искаше да обядва, а правеше всичко, каквото можеше. Носеше вода, сечеше дърва, поправяше вратичката на градината, метеше двора и то сам, без никой да го кара. Разбираше, че само по такъв начин ще спечели сърцето на баба си и ще убеди майка си в своята правота. От известно време носеше в къщи дърва от гората. Обикновено рано сутринта отиваше на брега, точно зад стрелбището, чупеше дебели, сухи клони, правеше от тях голям вързоп, мятеше го с усилие на гърба си и го занасяше в къщи.

Преди малко пак беше донесъл един такъв вързоп съчки, хвърли го в килера и тръгна към стаята. Имаше намерение да ги насече, но реши да си поотпочине малко преди това и ако му се удаде случай, да вземе сол от къщи, тъй като в Трънака вече се беше свършила. Зает с мислите си, той влезе в антренцето и смело отвори вратата на кухнята. Чак когато я затвори, видя баща си. Застана неподвижно и не знаеше как да се държи. Баща му го гледаше със своя суров, и пронизателен поглед. За бягство и дума не можеше да става, това само щеше да влоши положението. Майка му седеше до кухненската маса, а бабата спокойно бършеше измитите преди малко съдове.

— Мамо, донесох ти дърва. Да ги насека ли?

— Добре — каза тя, — но преди това хапни нещо.

— Преди да седнеш да ядеш, ще си поговорим насаме — подхвърли баща му. — Този път сметките ти излязоха криви. Мислеше си, че ме няма в къщи, нали?

Стефек не отговори. Баща му пристъпи една крачка напред и протегна ръка към камшика, който висеше над вратата.

— Остави го! — обади се спокойно бабата. — Какво лошо е направил? Не се ли стареа? Ама ти нали не умееш по друг начин да се справиш с детето, освен да го налагаш с камшика. Не можеш ли да му поговориш с добро?

Стефек прехапа устни. Майка му не се помръдна.

— Отваряй вратата и марш в плевнята! — заповяда баща му.

— Хич не се опитвай, няма да ти позволя да го удариш! — заплаши го бабата.

— Хайде! — каза бащата и вдигна камшика.

Но в този момент баба му застана между тях.

— Ех, ти! С едно дете не можеш да се справиш без бой.

С бързо движение тя грабна камшика и го закачи на мястото му. Бащата беше толкова объркан и изненадан от държанието ѝ, че на Стефек чак му дожаля за него.

— А ти сядай да ядеш! — каза тя и го перна с пешкира по гърба.

Той послушно тръгна към масата.

— Няма защо да се ядосваш, че не ходи на училище — започна майката, когато Стефек седна на масата. — Днес немците го затвориха и превърнаха сградата в склад. И без това нямаше да ходи.

— Точно така — потвърди бабата. — Днес всички деца се върнаха обратно.

След нейните думи настъпи дълга, неприятна тишина. Бащата беше все така смутен. Поглеждаше ги поред и сякаш нещо мислено преценяваше.

— Къде ми е торбата? — попита изведнъж.

— Готова е. Ей там на столчето — каза бабата.

Той се обърна, свали от закачалката тежкия си железничарски шинел, облече го, закопча се старателно и с шапка в ръка се приближи до майката. Целуна я, след това целуна бабата, взе торбата и без да погледне Стефек, тръгна към вратата. Вече беше прекрачил прага, когато каза:

— Ще се върна утре вечерта.

Вратата се затвори и след малко чуха как скръцна градинската портичка.

— Яж! — баба му подаде чиния със супа, но гърлото на Стефек беше така свито, че нищо не можеше да преглътне. Безразличието, с което баща му се отнесе към него, когато излизаше, беше нещо страшно за момчето. Изведнъж скочи от мястото си, изтича на двора и оттам на улицата. Погледна баща си, който се отдалечаваше. Вървеше с равни, тежки крачки, с малко приведени плещи, без да се обръща назад. Искаше му се да изтича след него, да го помоли за прошка, но си даде сметка, че някой може да го види. Реши да почака до утре.

Някъде около обяд проблесна бледото есенно слънце. Стефек тръгна за Трънака.

На десетина метра пред себе си видя Витек и Кажик. Стояха и гледаха в неговата посока, но беше ясно, че не него. Тъкмо се канеше да се обърне, когато неочаквано нещо го блъсна отзад и то така силно, че той направи няколко крачки и падна по лице на тротоара. Веднага скочи, обърна се и видя един малък немец, в униформата на хитлерюгенд^[1], който държеше колелото си и нахално се смееше. Стефек веднага се досети, че нарочно е завил към тротоара, за да го блъсне. Разтрепери се от яд. Лицето му гореше, кожата на ръцете му беше ожулена до кръв. Без да му мисли много, той се нахвърли върху немца, но онзи, подготвен за такова нападение, се отдръпна и му препречи пътя с колелото си. Стефек, блъснат отново, се олюля и за малко не падна. Нахвърли се още веднъж. Обаче хитлеристът беше по-висок и по-силен и само се препъна, но запази равновесие, като не изпуснаше колелото от ръцете си. Стефек вече няколко пъти го дърпаше за рамото, но онзи врецеше нещо и не се предаваше. Изведнъж му дойде нещо наум. Бързо дръпна колелото към себе си, а след това го блъсна обратно. Хитлеристът загуби равновесие и политна назад, а той заедно с колелото се стовари върху него. И двамата скочиха почти едновременно, но Стефек успя да стане с една секунда по-рано. Тъкмо се канеше да скочи върху противника си, когато видя, че Витек вече го беше хванал за главата. Кажик дръпна колелото настрана и с помпата започна да чупи спиците, фара и да откъртва звънеца. Стефек искаше да помогне на Витек, но той го отстрани и се хвърли да бие немца по лицето, без да се оглежда наоколо. Онзи ругаеше, риташе и не се предаваше. Това вероятно още повече ядоса Витек. Изведнъж той хвана ръцете на противника така, че костите му

изпращаха, после опря коляното си на гърдите му и силно го притисна към земята.

— Стефек, бий го сега! — извика.

Немецът изскърца със зъби, но беше безпомощен. Стефек го биеше, без да разсъждава. Чак когато на онзи му потече кръв от носа, го остави. Кажик хвърли помпата на другата страна на улицата. Витек плю в лицето му и го пусна.

В далечината забръмча кола. Те разбраха опасността и побягнаха, без да се оглеждат. Прескочиха някаква ограда и чак тогава Стефек погледна назад. Немецът стоеше до счупеното си колело и им се заканваше с юмрук. За щастие колата зави някъде встрани. Огледаха се внимателно, за да видят дали не идва някой, после отново прескочиха оградата и спокойно, сякаш нищо не бе се случило, се затичаха към Трънака.

А немецът още дълго стоя на улицата и все ги заплашваше. Не можеше да преживее унижението си. Като се обърна, Стефек видя, че още стърчи там. Тогава той допря палеца до върха на носа си, после размърда другите пръсти и извика:

— Ще ни хванеш на куково лято!

[1] Хитлерюгенд — организация на фашистката младеж в Германия. — Б.пр. ↑

Гората беше гъста и момчетата се придвижваха трудно. Отначало вървяха разпръснато, но колкото повече навлизаха в лешниковия гъсталак, толкова по-близо се държаха един до друг. Тадек се промъкваше пръв. Ловко заобикаляше хвойновите храсти и навреме навеждаше главата си пред клоните. Зимек пухтеше ядосано и вървеше след него. Придвигваше се не толкова умело, ето защо раменете и лицето му бяха изподраскани от бодлите на хвойната.

— Спри бе! — викаше. — Къде си се засилил толкова? Тук са най-хубавите лешници.

— Знам и по-хубави — отговаряше Тадек, без да спира. Той наистина най-добре познаваше тези места, затова момчетата вървяха бързо и послушно след него.

— Има ли още много? — питаше Кажик, който вървеше отстрани.

— Близо е вече. Като стигнем до една голяма трепетлика — и зад нея. Ще видите — обясни високо Тадек.

— Ох, само ако лъжеш! — изстена Зимек. — Няма да ти се размине!

Тадек не отговори. И действително, след десетина минути стигнаха до една котловина, обрасла с трепетлика, зад която се разстилаше огромно пространство, пълно с лешникови храсти.

— Елате тук! — извика Тадек и се качи на един висок пън, който стърчеше на възвишението.

Застанаха до него.

— Гледайте! — посочи им той с ръка.

Момчетата с удоволствие разглеждаха всичко наоколо. От подножието на възвишението нататък се простираше влажна долинка, гъсто обрасла с лешникови храсти. Наоколо цареше тишина. По небето се движеха тъмни облаци. На близкия бор беше кацнал пъстър кълвач и чукаше с човката си по твърдия ствол. Две катерички се гонеха и след малко се скриха между клоните на дървото.

— Ех, че е хубаво тук! И само как мирише на гъби! — възхищаваше се Бенек.

— Никога не съм идвал на това място, въпреки че познавам гората не по-лошо от Тадек — обади се Стефек.

— Я стига си се хвалил, ами се хващай за работа! — срязва го Зимек и като извади от джоба си една платнена торбичка се упъти към лешниковия гъсталак.

— Ще се съберем тук, на това възвишение — заяви Бенек. — А сега да се пръснем на различни страни.

— Не е ли по-добре по двама? — предложи Гетек.

— Ако те е страх от змии, качи се на оня бор и почакай, докато се върнем — подигра му се Зимек, изчезвайки пръв между храстите.

Гетек наистина се страхуваше от змии. Веднъж без да иска се беше изтървал пред него за това. Но послушно изтича надолу по възвишението и потъна в гъсталака.

Бенек остана най-дълго там. Въпреки че беше много студено, тъй като сутрин сланата покриваше всичко, той днес тръгна бос в гората. Когато се изкачваше по възвишението настъпи един изсъхнал хвойнов клон и сега вадеше иглите от крака си.

В далечината вече се чуваше нечие „Ехо! Ехо!“. А друг му отговаряше: „Ехо-о-о! Ехо-о-о!“. „Май Зимек се дере така“ — помисли си Бенек, но не беше сигурен, тъй като двата гласа много си приличаха. След като извади и последната игличка, качи се на пъна и погледна надолу. Там някъде се мярна бялата риза и русия перчем на Юрек, друг никой не се виждаше. За момент се поколеба в коя посока да тръгне. Най-накрая изтича към мястото, където бе изчезнал Гетек.

Почвата тук беше влажна. Хлъзгавата шума се лепеше по стъпалата му. Спря се при първия по-голям храст и погледна нагоре към пожълтелите листа. Отначало не забелязваше нищо, но изведнъж съзря един лешник. Хвана клона, наведе го и тогава видя под листата отначало два, после четири, а после още два. Колкото по свикваше с цвета на листата, толкова повече лешници забелязваше. Знаеше вече как да ги търси. Поглеждаше отдолу малко по-отстрани, тъй като те обикновено се криеха под листата, после протягаше ръка, стискаше ги леко с пръсти и добре узрелите сами падаха в ръцете му. Пускаше ги в пазвата си и береше други. Непрекъснато навеждаше клоните и бавно обикаляше около храста.

Търсенето и брането на лешници така го погълна, че вече не чуваше никакви подвиквания. От непрекъснатото протягане на ръцете и навеждането на клоните надолу, на челото му избиха капчици пот. Чувстваше как при най-малкото движение твърдите лешници се местеха насам-натам в пазвата му.

Вече два пъти обиколи разклонения храст и откъсна всички лешници, които можеше да достигне. Сега обмисляше как да се вмъкне в средата. Това беше нещо като зелено островче, с диаметър около четири метра. Разгръщайки клоните, той видя малко по-навътре лешници, но не можеше да ги достигне. Жал му беше да ги остави, затова започна да обикаля, като се вглеждаше дали няма да намери място, откъдето да влезе. Най-накрая видя. Тук храстът не беше толкова гъст и за своя голяма радост забеляза, че в средата има нещо като полянка.

Лешниците, които бе събрал в пазвата си, пресипа в една платнена торбичка, остави я настрана и започна да се промъква между клоните. Изсъхналите пръчки дращеха до кръв раменете и ръцете му. Чуваше как ризата му пращи, но реши да не се отказва. Най-накрая след няколко по-резки движения, успя да се промъкне.

И наистина, тук се намираше една сенчеста и влажна полянка, която най-вероятно беше направена от човешка ръка, тъй като имаше правилна кръгла форма. Учуди се много: нима е възможно това? Личеше си, че земята е била разкопавана. Проникващата през клоните светлина му позволи да види, че полянката е покрита с млада, едва поникнала трева, а рохкавата земя се огъваше под краката му. Наведе се и започна да я разгребва с ръка. „Кой ли е копал тук? И защо?“ — мислеше си. Порови с крак. Усети как нещо премина под стъпалото му. Сухите листа изшумоляха и той трепна от отвращение. Май беше гущер. Стана му неприятно. Повъртя се наоколо, но не видя мястото, откъдето беше влязъл. Малко объркан, погледна нагоре. През не особено голямата пролука забеляза как за момент иззад облаците се показва слънцето. Слаб, едва забележим блясък освети полянката. Тогава той още веднъж внимателно я огледа. Да, нямаше никакво съмнение, някой нарочно я беше направил.

„Може би тук е заровено нещо?“ — мъчеше се да отгатне Бенек. Сигурно, иначе кой щеше да разкопава земята и да си прави този труд.

Реши да се измъкне навън. Разгръщаше клоните, като се мъчеше да намери изхода. Дълго обикаля наоколо, докато най-накрая го забеляза. Част от клоните бяха изсечени и сложени настрана. Даваха само илюзия, че са гъсти, но всъщност лесно се отместваха. Излезе побързо, отколкото влезе. Огледа се внимателно, като искаше да запомни добре храста и входа. За всеки случай извади от джоба си парче канап и завърза с него две пръчки така, че заприличаха на дъга. След това тръгна към другите храсти.

Торбичката бързо се пълнеше с лешници. След два, а може би след три часа, от всички страни, отблизо и отдалече се чува подвиквания.

— Ехо!

— Ехо-о-о!

— Ехо-о-о!

В отговор Бенек извика няколко пъти, после погледна със съжаление към лешниковия храст, взе торбичката си и тръгна към възвишението.

Когато стигна до уговореното място, там вече бяха Витек, Тадек и Гетек. След малко дойдоха и другите. Нямаше ги само Стефек и Зимек. Стояха известно време и ги чакаха, докато най-накрая Тадек изгуби търпение.

— Абе какво правят ония там толкова време?

— Зимек го видях. Каза, че няма да мръдне, докато не напълни цяла торба — обади се Юрек.

— А пък на Стефек сигурно му е жал да не остане някой необран лешник — добави с ирония Кажик.

Бенек обмисляше дали да им каже за своето откритие. „Ако там няма нищо, ще ми се присмеят.“

Всеки преглеждаше лешниците си, за да види има ли червиви.

Оглеждаха се наоколо за камъни, но напразно. Тогава започнаха да ги чупят със зъби и си показваха един на друг големите, изсъхнали ядки.

Заоблачи се. От север се зададоха тъмни, кълбести облаци, но в гората беше все така тихо. Духаше, вероятно само горе, тъй като върховете на дърветата ритмично се поклащаха. След известно време дойде Зимек, но торбичката му беше празна. Затова пък в ръцете си държеше голямо парче хляб.

— Къде са ти лешниците? — попитаха го учудена.

— Продадох ги на Стефек — отговори Зимек.

— За хляба ли? — попита Кажик.

— Много ясно — измърмори той, преглъщайки залька си.

Дойде и Стефек. Целият беше натоварен с лешници.

— И за какво ти трябваше да идваш в гората? — посрещна го заядливо Метек. — На пазара също продават лешници.

— Само че не толкова евтино — подхвърли Кажик, който лакомо поглеждаше към хляба на Зимек.

— Не се ядосвай, Стефчо! — Зимек го потупа по рамото. — Като свърша с хляба, ще се заема с лешниците. И без това ще ги изядем заедно като добри приятели, нали?

— Ами! — изръмжа заплашително Стефек, без да го поглежда.

— Аз имам само полза от цялата тая работа — продължаваше Зимек. — Няма да ги нося до Трънака, а там вече ще видим.

Стефек се ядосваше на себе си, че не се беше сетил по-рано за това. Та нали лешниците ще ги сложат в мазето, а после заедно ще ги ядат. Коремът го присвиваше от глад не по-малко от другите. Избра един голям, потъмнял от слънцето лешник, стисна го със зъби, като придържаше челюстта си с ръка. Всички го гледаха.

Кажик, който беше ядосан на Стефек, че е дал целия си хляб на Зимек, го посъветва:

— По-силно го стисни де, по-силно!

Стефек не му обръщаше внимание, но лешникът се оказа изключително твърд.

— Хайде по-силно, по-силно де! — подсмиваха се вече и другите.

Лицето на Стефек почервения. Той така силно стисна челюсти, че лешникът чак изпраця. Момчетата гледаха развеселени как изплюва окървавения лешник заедно с парче от зъба си. Кажик се превиваше от смях. Зимек, който беше в добро настроение, защото бе позаситил глада си, го погледна подигравателно.

— Какво си се разцвилел бе? — каза му той. — Ти от глад и камък щеше да изядеш.

— Ако бях такава лакомия като тебе — отрязва го Кажик.

Момчетата избухнаха в смях. Даже Стефек прихна. Всички знаеха какъв апетит има Кажик. Можеше да изяде повече от Зимек, а

когато беше гладен, никой не смееше да го закачи, защото се вбесяваше и от най-малкото нещо.

Започнаха да броят лешниците си. Зимек помагаше на Стефек.

Имаха над осемнадесет копи^[1]: Тадек — около единадесет, а другите — по шест-седем. Бенек беше събрал само четири. Това много ги учуди.

— Седях дълго тук и си вадих тръните от краката — обясняваше им той, — а след това изгубих много време при ей този, първия лешников храст.

[1] Една копа — 60 лешника. — Б.пр. ↑

Когато момчетата, пълни с впечатления и изморени от брането на лешници си тръгнаха, късият ноемврийски ден вече си отиваше и отстъпваше място на мрачната нощ.

Метек изпревари всички. Тичаше пръв, а те се чудеха откъде има още толкова сили. Краката ги боляха от ходене, а гладът присвиваше стомасите им. Вървяха бавно и уморено. Нямаха сили нито за шеги, нито за разпавии. Пред входа на Трънака Метек се поколеба. Отвътре се чуваха мъжки, приглушени гласове. Той започна да маха с ръка на приятелите си да побързат. Безпокойството разсея умората им. Затичаха се.

Катинарът беше свален. Вътре имаше някой. Зимек бутна вратичката с дебелия тояга, която си беше отсякъл в гората, но тя не се поддаде.

— Хей, кой е там? — извика.

След малко вратичката неочаквано се отвори и оттам се показа главата на Заремба.

— Какво сте се разшумели така? — попита.

— На глупави въпроси не отговаряме! — изръмжа Зимек.

— Я не се зъби! — отрязва го Вешек.

— Дръпни се! — каза му Зимек, като се мъчеше да влезе вътре.

— Нямаме намерение да спим в гората.

Заремба леко го отмести.

— Тук ще можете да влезете чак след два часа — отсече той. — Повече няма какво да говорим.

Това дълбоко ги засегна. Стояха неподвижно и не знаеха как да реагират. Някой се е разположил в техния Трънак, построен със собствените им ръце и въпреки че не беше враг — не можеха да влязат вътре. Ако това бяха пяскарите или който и да е друг, знаеха как да постъпят. Но със Заремба? С него те нямаха нито сили, нито начин да се разпавят.

— Не се излагай! — омекна Зимек. — Правиш си шеги, а ние сме премръзнали, гладни и едва стоим на краката си.

Последните лъчи на залязващото слънце осветиха за момент лицето на Заремба, на което се беше изписала подигравателна усмивка.

— Ето ти моя ключ — хвърли го той в краката на Зимек. — Може всичките да отидете там. Каквото намерите за ядене — ваше е.

— Брей, какъв благодетел! — измърмори Зимек и ритна ключа.

— Да, а после ще ни нарича крадци — каза високо Бенек, обръщайки гръб на Заремба.

Отдалечиха се много огорчени. Зад себе си чува приглушения глас на Вешек. Нещо им казваше, но не се обърнаха. Бяха горди, че отхвърлиха милостинята му, а същевременно ги измъчваше мисълта, че не са единствените господари на Трънака, че има някой, на когото трябва да отстъпват, независимо от това дали им се иска, или не. Никой от тях не можеше да се противопостави на Заремба или да му отмъсти за такава обида.

Отдалечиха се на петдесетина крачки и застанаха безпомощни. Чувстваха се като бездомни кучета. Сега наистина се убедиха какво е за тях Трънакът. Бяха напълно изчерпани. Нощта настъпваше бързо. Силният ноемврийски вятър ги пронизваше до кости. На някои зъбите им започнаха да тракат от студ.

— Какво ще правим сега? — попита Кажик, но никой не му отговори. Какво можеха да правят? Трябваше да чакат два часа и толкова. Думата на Заремба беше закон.

— Хайде да отидем по-навътре! — предложи Бенек.

— Върви сам! Омръзна ми това ходене! — извика Зимек.

Бенек не настоя повече. Краката му бяха измръзнали. Седна на един голям корен и започна да ги разтрива с ръце.

— Да беше тръгнал и без панталони — упрекна го Зимек.

Бенек вдигна глава.

— Я ме остави на мира! — срязва го той.

— Щом си такъв герой, дай му твоите обувки! — намеси се Кажик.

— Няма какво да ме учиш! Ти защо не му дадеш твоите?

— Ще ги дам, разбира се.

Кажик се наведе и започна да сваля изпокъсаните си кецове.

— Не ги събувай! И без това няма да ги взема — каза вождът, като ставаше.

— Е, щом не искаш, твоя си работа. — Но по всичко личеше, че не беше огорчен от отказа на Бенек.

— Елате да запалим огън и да се постолим — предложи Метек, който здравата трепереше от студа.

— А имаш ли кибрит? — попита го някой.

— Аз имам. — Зимек се потупа по джоба.

— Хайде тогава! — подхвана Юрек.

Тръгнаха, като се мъчеха да надвият умората. Никой не каза дума за Заремба. Въпросът беше твърде неприятен, за да го разискват. Всеки си мислеше посвоему, но не го казваше гласно. Започнаха да търсят в тъмнината сухи клони.

Тадек имаше желание да си отиде в къщи. Искаше му се колкото може по-бързо да занесе лешници на Йендрек. Малко го гризеше съвестта, защото някога му беше обещал, че ще го вземе в гората за лешници. Измръзнал, той тъгуваше за своя дом, за кротката усмивка на майка си и за милото си, добро братче, но същевременно му беше интересно как ще завърши инцидентът със Заремба. „Защо Вешек зае Трънака? — мъчеше се да отгатне той. — Вярно, че Метек чу някакви гласове, но това може да е бил Абрам.“

Намериха едно тихо място, събраха съчки, борови игли и Зимек ги запали. Дървата, които не бяха много сухи, се разгаряха бавно. Димът дразнеше ноздрите им. Обичаха тази миризма. Веднага им стана по-топло. Най-напред нагоре се издигна едно пламъче, после второ, докато накрая огънят се разгоря. Седнаха един до друг, тъй като всеки искаше да е по-близо до него.

— Греем се като някакви цигани, сякаш си нямаме собствено жилище — измърмори презрително Зимек.

— Поплачи си и ще ти олекне — обади се Стефек, като седна.

Зимек го блъсна. Стефек се олюля и падна.

— Свиня! — извика той и шибна Зимек с една пръчка.

Зимек скочи от мястото си.

— Хайде удари ме още веднъж де, удари ме!

— Малко по-късно — каза Стефек с присъщия си ироничен тон.

Зимек изскърца със зъби. Помислиха, че ще се нахвърли върху Стефек, но той наведе глава, седна, протегна ръце към огъня и

замълча. Пламъкът се издигна по-високо и тогава Бенек видя на ресниците му нещо като сълзи. Учуден, той внимателно го погледна. Не разбираше какво толкова се е случило. Стефек не минаваше за много силен. Щеше да е срамно да се бие с него. Нима толкова много му струваше това, че се въздържа?

Обръщаха се ту с лице, ту с гръб към огъня, като се мъчеха да се сгреят по някакъв начин.

— Аз май ще си тръгвам — стана Тадек. — Обещах на майка ми да се върна по-рано. Трябваше да нацепя дърва и да й помогна за прането.

— Сега, вечерта? — учуди се Юрек.

— А кога? Тя по цял ден стои в магазина и през нощта пере и чисти. Ще си поиграя и с Йендрек, все самичък седи. Няма си никакви приятели.

— От него ще излезе добро момче, ще видите — каза замислено Зимек.

— Тадек, вземи това за Йендрек! — обади се Стефек, като му подаде своята торбичка с лешници.

— И моите — добави Бенек.

— Вземи ги всичките — реши Зимек. — Ние друг път ще си наберем.

Тадек не знаеше какво да прави.

— От тебе не искам — обърна се той към Кажик. — Ти имаш сестри.

— Е, те не са малки вече. Утре ще им занеса.

Но Тадек не взе от него. Изчезна сред дърветата.

— Май и ние ще си тръгваме — каза Юрек. — И без това не ношуваме в Трънака.

— Почакайте! Всички тръгваме. Сигурно вече са минали два часа — задържа ги Метек.

— Ще изгорим само тези съчки — добави Бенек.

На небето не се виждаше нито една звезда. Зад кръга, осветен от огъня, се разстилаше черна, мрачна нощ.

— Вярвате ли в духове? — допита изведнъж Гетек.

Никой не му отговори.

— Вуйчо ми разказваше веднъж, че видял как една глава се разхождала сама.

— Сигурно на носа си — прихна Зимек.

— Не вярваш ли? Да пукна, ако лъжа — кълнеше се Гетек. — А един път — продължаваше той развълнувано — духовете гонели вуйчо ми през цялото гробище. Щом завиел надясно — и те надясно, той наляво — и те наляво.

— И аз съм чувал за това — прекъсна го Метек. — Майка ми разказваше, че когато баща ми бил млад, като отивал сутрин на работа, минавал край гробището. Често се връщал късно вечерта. Веднъж видял, че между гробовете стои нещо бяло. Взел един камък и го хвърлил. Това нещо се размърдало. Баща ми се изплашил. Върнал се в къщи и разказал на приятелите си. Започнали да му се присмиват. На другия ден пак видял същото нещо. Прескочил през оградата и тръгнал към него, а то стояло и не мърдало. Когато се приближил, бялата фигура започнала да се отдалечава. Баща ми се спрял и тя се спряла. Той побягнал, а тя хукнала след него. Започнел ли да тича по-бързо — и тя правела същото. Като се спирал — и тя се спирала. Най-накрая той се ядосал. Прекръстил се, взел в едната си ръка тоягата, а в другата — камък и я подгонил. Е, и знаете ли какво било това?

— Какво? — попитаха всички с интерес.

— Кон. Бял кон. Пасял си в гробището.

Никой обаче не се засмя.

— Аз знам и друга история за духове — намеси се Гетек.

— Хайде да тръгваме! Друг път ще ни я разкажеш — изправи се Бенек.

От огъня остана само купчина жарава. Изпикаха се върху нея, а след това започнаха да ровят с пръчки, за да видят дали не е останал някой неизгасен въглен, и тръгнаха към скривалището. Като приближиха, забелязаха в тъмнината четири или пет високи мъжки фигури, които идваха от Трънака и вървяха по посока на града.

— Ето ги! — прошепна Юрек.

— Кой може да са тия? — мислеше на глас Кажик.

— А тебе какво те интересува? — скара му се Бенек.

Кажик замълча. Как не се сети веднага! И в този момент те прстиха всичко на Заремба. Затичаха с всички сили. Пръв влезе Стефек и застана смаян. Скривалището беше осветено от електрическа крушка. Вешек и Абрам седяха в ъгъла и нещо си говореха. Заремба

дори не ги погледна. След малко се сбогува с Абрам и напусна Трънака така, сякаш не ги виждаше.

Бенек и Зимек съжалиха за държанието си.

Четвърти ден поред Стефек ходеше тъжен и потиснат. Баща му не се върна на другия ден вечерта. Минаха още три дни, а него все го нямаше. Напоследък често се случваше да замине за един ден, а в работата да го задържат цяла седмица, но той обикновено предчувстваше това и се приготвяше за по-дълго отсъствие от къщи. Този път обаче замина с убеждението, че бързо ще се върне. „Дали не се е случило нещо лошо?“ — мислеше си момчето. От време на време в градчето се разнасяше мътва, че някъде партизаните са вдигнали във въздуха влак. В такива случаи, когато баща му не си беше в къщи, сърцето на Стефек се свиваше от тревога.

Вървеше по посока на гората към уговореното място, размахвайки малка войнишка лопатка и се оглеждаше с надеждата, че ей сега отнякъде ще се зададе баща му. Мина по цялата улица, после през железопътната линия покрай кантона, но не го видя. „Сигурно нищо лошо не се е случило — успокояваше се сам. — Сто на сто ще си дойде днес. Ще си дойде!“ Последните две думи прошепна доста високо.

Събуди се още по тъмно. Майка му спеше, но бабата вече шеташе из кухнята и дворчето. Изяде една чиния от вчерашната супа и си пийна горещо кафе.

Излезе от къщи, когато вече се разсъмваше.

Гората не беше далеч. Когато стигна до първите дървета, се огледа наоколо. Приятелите му още ги нямаше. Мушна двата пръста в устата си и изсвири остро, пронизително. Стана му неприятно, че е сам на това безлюдно място. Почака известно време с надеждата, че някой ще му отговори, но напразно. „Няма ги още — помисли си. — От Трънака дотук има цели два километра.“ Покатери се на малката височинка и седна под дъба на един дебел корен. Оттук се виждаше добре шосето, железопътната линия, малката къщичка на кантонера, притулена до насипа, точно при прелеза.

Утринта беше хладна, но безветрена и студът не го мъчеше.

Непрекъснато ставаше, повдигаше се на пръсти и се вглеждаше, за да види дали приятелите му вече не идват. Обхвана го безпокойство, тъй като шосето беше все така пусто. Несъзнателно се опря на дънера и затвори очи. „Какво ли е заровено там? Злато? Пари?“ — мислеше си. Когато вчера Бенек им разказа за тайното място в лещака, Стефек беше готов да рови с голи ръце, но другите не се съгласиха, а главно Бенек. Каза им да почакаат до утре и да дойдат с лопати. Ами ако там наистина нещо е било закопано, а някой вече го е взел? Вчера дълго не можа да заспи, като се мъчеше да отгатне какво е скрито на това място. Изморените му мисли се въртяха все около някакво необикновено богатство. Беше чувал за съкровища, но те най-често се намираха в развалините или в стари прогнили дървета. Но така, сред лещака? Не му се вярваше много да е съкровище.

Ей там, в далечината видя няколко фигури. Подсвирна и започна да им маха с ръка. Забелязаха го. Преброи ги отдалече. Липсваха Витек и Юрек.

— Сам ли си? — попита Бенек.

— Сам съм.

— Поспаланковци — измърмори Кажик, като приглаждаше с ръка косата си.

Всички бяха с подпухнали очи. Зимек се протягаше и се прозяваше.

— Ама така да ме болят кокалите! Никога не съм спал на толкова твърдо като тази нощ — оплака се той.

— Донеси си пухени завивки — посъветва го Метек.

— Май така ще направя.

— А може и креват — добави Гетек.

— Сигурно щях да си донеса, ако имах. А ти защо си дошъл толкова рано? — обърна се той към Стефек.

— Аз не съм дошъл рано, ами вие дойдохте късно.

— Е-е-е, късно. Слънцето чак сега изгрява — каза Зимек и погледна към небето.

— Дръпнете се настрана, че идва кола!

Тръгнаха покрай гората. Някакъв закрит камион летеше към града с голяма скорост.

— Това са жандармеристи — заяви Зимек, който имаше най-добро зрение.

Закрачиха по-бързо и зад първите дървета се спряха. Неочаквано камионът намали скоростта си.

— Елате по-навътре! — извика Бенек.

Побягнаха. Само Стефек се върна за лопатката си, която беше оставил под дъба. Грабна я и наведен се затича след приятелите си. В пролуките между дърветата видя, че камионът спря, а от отворената врата на шофьорската кабина се появи зелената фигура на един жандармерист с автомат в ръка.

— Бягайте! — извика той с приглушен глас и хукна с всички сили, като криволичеше между дърветата. Тичаха един след друг. Стефек следваше Гетек по петите, като непрекъснато го подканваше: „По-бързо! По-бързо!“.

Преминаха така двеста или триста метра, когато изведнъж Зимек се спря.

— Стига толкова бе! Да не сте полудели? Никой не ни гони!

— Да отидем по-навътре! — настояваше Стефек. — Видях как камионът спря и от него изскочи един жандармерист.

— Е, какво от това като е изскочил? В гората няма да влезе — каза задъхан Зимек. — Видяха ни и се изплашиха. Помислили са, че е някаква засада. Още помнят това, което се случи миналата седмица край Вулка.

— Говорете по-тихо! — напомни им Бенек. — Не се знае какво може да им хрумне.

— Не трябваше да бягаме толкова далече. Юрек и Витек сега ще дойдат — каза Тадек.

— Ще почакаме малко и ще се върнем — заяви Бенек.

— Ами да се връщаме, какво ще чакаме! — недоволстваше Зимек.

— Тихо! — Гетек наостри уши.

— Какво тихо бе, какво тихо, не чуваш ли, че това е влакът? — скара му се Метек.

Почакаха една-две минути, а после бавно и внимателно започнаха да се връщат обратно. Гората беше пуста. Като изминаха петдесетина метра, ускориха крачка. Зимек и Тадек минаха отпред.

— Бягали сме половин километър — говореше Зимек, като внимателно заобикаляше храстите. — От тези гадости повече ме е страх, отколкото от немците — посочи хвойната той. — Така се

изпободох вчера, че цяла нощ не можах да спя. Непрекъснато се чешех.

Гората стана по-рядка. Бенек се изравни със Зимек и Тадек.

— Стойте! — заповяда. — Ще отида да огледам местността.

— Да не си на война случайно? — ядоса се Зимек, но спря.

Наоколо беше тихо. Вглеждаха се да видят дали Бенек не се връща и същевременно чакаха да чуят някакъв сигнал. Но минаха пет, десет минути, а него все го нямаше.

— Да тръгваме! — изкомандва нетърпеливо Зимек.

— Я не се излагай! Стой и чакай! — срязва го Тадек.

— Леле колко много вождове! — Зимек чак се хвана за главата.

Почакаха още няколко минути. Напрежението растеше. Сега и другите станаха нетърпеливи. Само Тадек спокойно приклепна зад дървото, като гризеше една борова игличка. Изведнъж точно зад гърба си чуха боричкане и гърлени викове:

— Halt! Halt!^[1]

Тадек застина за момент, а после изведнъж скочи като пружина. Гетек, Кажик, Метек и Стефек се шумгнаха като зайци между дърветата. Само Зимек отскочи зад дървото и застана до Тадек. Иззад храстите се появиха три фигури: Бенек, Витек и Юрек.

— Тъпа шега! — каза мрачно Зимек, без да поглежда към приближаващите се момчета.

А те бяха много развеселени.

— От немците нито следа — каза Бенек. — Сигурно са спрели за малко и са продължили по-нататък, защото Юрек и Витек са ги видели на прелеза.

— Ехо-о-о! Ехо-о-о! — викаше Бенек след бягащите.

— А, сигурно ще спрат след няколко километра — процеди през зъби Зимек.

Не след дълго обаче онези се приближиха засрамени, че са се оставили така лесно да ги измамат. Гетек беше бледен като платно, а Кажик — много ядосан.

— Не обичам такива глупави шеги! А ти като вожд — обърна се той към Бенек — би трябвало да имаш малко мозък в главата си. Вдигаш врява, а сигурен ли си, че някъде наблизо няма немци?

— Няма, няма, бъди спокоен! — развеселен каза Бенек.

— Смееш се, но ти самият щеше да офейкаш като нас.

— Хайде стига си пискал бе! — изръмжа Зимек. — И без това загубихме много време.

— Вървете където искате! — сопна се Кажик.

— А ти какво, ще останеш тук, за да си изтръскаш страха от гащите, така ли? — подигра се Зимек.

Избухнаха в смях.

Въпреки че го бяха ядосали и засегнали на два пъти, Кажик тръгна след тях, прехапал устни. Не можеше да ги остави, още повече че след малко щеше да се разгадае тайната, за която беше мислил цяла нощ. Известно време вървяха без да говорят, но когато пресичаха една широка поляна, Тадек каза:

— Тия немци са прекалено много. И непрекъснато ни пречат.

Никой не поде разговора, но всички бяха напълно съгласни с него. И наистина, по всяко време на деня и навсякъде те срещаха немци, от които трябваше да се пазят като от огън.

Когато стигнаха до лешниковата горичка, слънцето вече се беше издигнало високо. Тадек пръв изтича до храста, който беше целта на днешното им пътешествие. Бенек се покатери на възвишението и огледа всичко наоколо. Гората беше тиха и пуста.

— Гетек, застани тук и пази! — заповяда вождът.

— Защо?

— Как така защо? Ами ако дойде някой?

— А не може ли друг, ами точно аз?

— Защо пък друг, а не ти?

— Хайде отивай да пазиш и не приказвай повече! — намеси се Зимек, който се подсмиваше подигравателно.

— Не се сърди де, после ще те сменим — успокояваше го Бенек.

Недоволен и ядосан, Гетек остана на възвишението. Изгаряше от любопитство. Виждаше ги как се вмъкват един след друг през тясното проходче към вътрешността на храста. Последен се провря Бенек. „Сигурно вече копаят — мислеше си Гетек. — Ще почакам още малко и ще слеза. Кой ли ще се мотае по това време в гората.“

Изведнъж някъде отстрани изпраця клонче. Той застина и погледна нататък. Не видя нищо, нито един лист не трепна, но почувства, че наоколо се крие някаква опасност. По челото му изби студена пот. Имаше чувството, че някой стои и го гледа. В главата му се въртяха най-страшни мисли. „Ако слеза сега, ще ме изгонят обратно

и ще ми се присмеят. — Стисна зъби, като си налагаше да не гледа зад гърба си. — Толкова много се бавят!“ Вече му беше все едно какво ще намерят, само веднъж да излязат от храста. „А Бенек обеща, че някой ще ме смени. Отивам“ — реши той. Несъзнателно погледна назад и се вкамени! На десетина метра от себе си видя една черна човешка фигура без глава. Опита се да си помръдне крака — не можа. Затвори очи. Искаше да извика, но страхът стискаше гърлото му. Не знаеше колко дълго беше стоял така, със затворени очи. Когато ги отвори отново, почувства облекчение. Вече нямаше никой. Превъзмогвайки тревогата си, той започна да се оттегля заднишком, като поглеждаше все към онова място. Щом стигна до средата на възвишението, изведнъж се обърна и хукна като луд към лещака.

— Бенек! Излизайте! — извика ужасено той.

Не можеше да намери входа. Обикаляше около храста и се опитваше да разгърне клоните.

— Какво те прихвана бе? — извика Зимек, който се измъкна пръв.

Гетек се вкопчи в него.

— Да се махаме оттук! Там! Човекът без глава!

— Пусни ме! Да не си полудял? — опитваше се да го отблъсне Зимек.

— Остави го! — каза Бенек, който застана до тях.

Наизлязоха и другите. Видът на Гетек ги убеди, че не лъже. Само Зимек не се поддаде на тревогата.

— Не му се е искало да стои там и затова вдигна тая връва.

— Кълна се в каквото искате. Видях го. Ето, там! Горест!

Бенек хвърли лопатката, която държеше в ръцете си и без да каже дума бавно и спокойно тръгна към възвишението. Зимек погледна лицата на приятелите си и веднага го последва. Тръгнаха всички, но Бенек им направи знак с ръка да спрат. Двамата бързо се закатериха нагоре. Сега Зимек вървеше пръв. Момчетата видяха как двамата застанаха на върха и се оглеждаха наоколо. Бенек нещо говореше и показваше с ръка. След малко се разделиха, единият — надясно, а другият — наляво.

— Отидоха да огледат околността — заяви Юрек.

— Я кажи сега какво стана? — попита Тадек.

— Ами, огледах се и го видях. Човекът без глава стоеше до борчето, облечен в черно, нещо като в полицейски мундир. Наистина стоеше там.

— Е, нещо ти се е привидяло — обади се Кажик.

— Може да е минавал някой — добави Метек.

— Това беше този, на който са му отрязали главата — каза Гетек, като трепереше целият.

— Я не говори глупости! — нахока го Юрек.

Обаче всички се почувстваха някак си особено. От много години в градчето и околностите се носеше слух за един човек, който оставил годеницата си и заминал за Америка. Там натрупал огромно богатство, но когато се върнал, тя вече се била омъжила за друг и напуснала тези места. Щом научил за това, мъжът още същата нощ се хвърлил под влака. На сутринта намерили само главата му. И оттогава се говори, че из околността се разхожда онзи човек без глава и плаши хората. Никой от тях не вярваше в това, но все пак изпитваха някакво особено чувство при мисълта, че някога можеш да срещнеш такова нещо.

— Хайде да отиваме да копаем! Жалко за изгубеното време — предложи Юрек.

— По-добре да почакаме. Може пък наистина да има някой — възпротиви се Тадек.

Кажик наведе клончето над главата си и откъсна един лешник.

— Ей, че голям! — похвали се.

Момчетата търпеливо очакваха завръщането на Зимек и Бенек. Най-накрая двамата дойдоха.

— Няма никой. Можем да копаем — заяви Бенек. — Но за всеки случай, Кажик, иди да попазиш!

— Сам ли?

— Страх ли те е?

— Не ме е страх, но съм дошъл тук не да пазя, а да копая.

— Какво, шубето ли те хвана? — подигра се Метек.

— Кого го е хванало шубето бе? А ти защо не отидеш, а? — озъби се Кажик.

— Ще отида, защо да не отида.

— Нямам нужда от милостиня — измърмори Кажик и неохотно тръгна към възвишението.

— Отивайте двамата! — усмири ги Бенек. — И без това е тясно за всички. Ще влизаме само по двама. Ако се наложи, ще ви извикаме. — И като се обърна към Зимек и Витек, добави: — Вие копайте най-напред! Само внимателно!

Не трябваше да им повтаря два пъти.

— А къде е Стефек? — попита Бенек.

— Тук съм — обади се той от вътрешността на хроста.

— Защо си влязъл там?

— Че аз изобщо не съм излизал.

— Е, и какво?

— Има някакво сандъче.

— Да не ментиш?

— Ела да видиш!

— Ей, идвайте по-бързо! Наистина има сандъче! — извика Зимек.

Набутаха се всички. Стефек усърдно копаяше.

— Чувате ли? — чукна той по дървото. — Още малко и цялото ще го изкопая.

— Спри за момент! — каза Зимек. — Ще се опитам да го извадя.

Стефек не искаше и да чуе.

— Още малко, почакай!

— Стига вече! — нямаше търпение Зимек. — Витек, ела. Двамата ще го измъкнем.

Сандъчето не беше закопано дълбоко.

— Най-напред трябва да махнем опаковката — намеси се Стефек. Наведе се и с бързи движения започна да къса големи парчета насмолена мукава. — Хайде сега, дърпайте! — каза.

Наведоха се, опряха се здраво с крака в земята и започнаха да дърпат.

— Още малко.

Сандъчето се размърда и излезе.

— Ей, че е малко! — разочарова се Стефек.

— Малко, ама тежко — каза Зимек.

Сандъчето беше от здраво дърво.

— Само че как да го отворим? — вълнуваше се Юрек.

— Дайте, аз сам! — Стефек ги отмести.

Наведени, те наблюдаваха всяко негово движение. Той се мъчеше да отвори капака с войнишката лопатка.

— Здравата е заковано — прошепна някой.

— Ей, започна да се отваря! — извика Гетек.

— Дай аз да опитам! — предложи Зимек.

— Чакай бе! — Стефек не искаше да прекъсва работата си.

— Какво се разпореждаш, като че ли е твое!

Стефек не отговори. Повдигаше капака от всички страни и той постепенно започна да се открехва. Най-накрая Зимек не издържа. Наведе се и го дръпна. Дъската отскочи.

— Махнете си главите! Нищо не се вижда.

— Да го изнесем отгук! — викаха развълнувано момчетата.

Бенек, който беше съобразил да си вземе фенерчето, светна. Най-отгоре в сандъчето имаше някакви мазни парцали. Изхвърлиха ги. Блесна нещо металическо.

— Революер — въздъхна Бенек и протегна ръка.

Но Стефек го изпревари. Освен револвера там имаше патрони и няколко гранати.

Те бяха смаяни от плячката, но въпреки това в дъното на душата си се чувстваха излъгани. Надяваха се на нещо повече.

[1] Halt — стой (нем.). — Б.пр. ↑

Зимек все още не можеше да се нарадва на ножа, подарен му от Стефек. Обичаше хубавите ножове така, както Юрек обичаше книгите. Този, който сега притежаваше, беше по-красив и по-остър от неговия прославен фински нож. Тогава край Висла не искаше да си признае как го изгуби. Чисто и просто се срамуваше. Веднъж, когато пресичаше улицата близо до караулното помещение, той си подхвърляше ножа за удоволствие. Немецът, който стоеше на пост при портата, го хвана и стисна за ръката така неочаквано, че той го изпусна. Часовоят се наведе, взе ножа и го мушна в джоба си. Унижен и безпомощен, Зимек трябваше да си отиде, без да може да поиска собствената си вещ. И до днес още като си спомнеше този случай, лицето му пламваше от срам и гняв.

Гледайки ножа, Зимек не можеше да си представи как Бедата е могъл да подпали киото. Може би дори и Заремба не би се решил на подобно нещо. Така лесно могат да те пипнат. Та оттам минават толкова много немци! И то да беше го подпалил само! А той претършувал цялото кино и взел всичко, каквото успял. Зимек мразеше немците, но не се страхуваше от тях. Въпреки това не намираше в себе си чак толкова смелост, че да може да се сравнява със Стефек.

За цялата тази история научи на другия ден след излизането си от Гестапо. Бенек пръв му каза. Това звучеше толкова невероятно, че в първия момент Зимек недоверчиво поклати глава. Повярва едва тогава, когато Бенек го заведе в мазето и му показа двуцевката. След това изчака няколко дни, докато Стефек сам му се довери. И действително, така стана.

Седяха сами в скривалището. Всъщност беше и Абрам, но пред него можеха да си говорят всичко. Въпреки че живееха под един покрив и ядяха от един казан, той никога не се бъркаше в техните работи и точно затова го обичаха.

Стефек режеше един дебел картон на еднакви парчета, а Зимек с цветния си молив правеше от тях карти за игра. В дъждовните дни

обичаха да се заврат в ъгъла и да играят на хиляда^[1].

— Сега какво следва? — попита Зимек.

— Дама спатия — отговори Стефек.

— Тук е много тъмно и неудобно.

— Ами дръпни свещта по-близо до тебе!

Работеха мълчаливо. След малко Стефек попита:

— Как беше там?

Известно време Зимек не отговаряше, а след това го погледна.

— Не знаеш ли как? — отговори на въпроса с въпрос.

Стефек се засрами.

— Знам — заговори след малко, — но понеже нищо не казваш...

— Няма с какво да се хваля — отговори тихо Зимек.

— Чакай! — Стефек изведнъж стана. Тръгна бързо към мазето, повдигна капака и се мушна вътре. След две минути излезе. Бавно се приближи към приятеля си и изведнъж Зимек видя в ръцете му блестящ нож с красива, кокалена дръжка.

— Това е за тебе — каза Стефек, като гледаше някъде встрани.

Зимек взе ножа без да се колебае.

— Бомба е! Направо е бомба! — възхищаваше се той.

— Това е от киното — започна Стефек и накратко му разказа всичко.

Зимек го слушаше мълчаливо. Когато приятелят му свърши, покашля се и като погледна ножа, каза:

— И аз бих искал да направя нещо такова. — А в гласа му се долавяше нотка на завист и възхищение.

От този ден Стефек му стана по-близък. Караха се както по-рано, но Зимек му отстъпваше и не се заяждаше с него за дреболии, както с другите. Някъде в дъното на душата си, той се страхуваше от ироничния поглед на Стефек, а освен това държеше на приятелството му.

Времето беше студено. Заваля първият сняг. Зимек мушна ръка в джоба си и с удоволствие започна да опипва дръжката на ножа. В другата си ръка държеше голям пакет. Опрял гръб на една стара липа, която го криеше от вятъра, той поглеждаше към портичката и чакаше Стефек.

Знаеше за неговите тревоги. Бяха минали вече осем дни, а баща му все още го нямаше. Напоследък Стефек по няколко пъти на ден си

ходеше до къщи, с надеждата да го завари там, но всеки път излизаше все по-тъжен и по-затворен в себе си. Зимек обмисляше по какъв начин би могъл да помогне на приятеля си, но се чувстваше така безпомощен, както тогава, когато го заловиха гестаповците. И това го измъчваше. Три пъти ходи с него на спирката, питаха за баща му, но началникът на гарата, немец, винаги им отговаряше едно и също нещо: „Ще се върне баща ти, ще се върне“. Вече нямаше смисъл да се ходи там. Оставаше му само да чака. Зимек знаеше, че да се чака не е толкова лесно. Освен това някак си не вярваше в завръщането на стария Гвождж. Досега все щеше да прати вест по някого. Нещо се беше случило. Началникът на гарата сигурно знаеше, но не искаше да каже.

Зимек започна да губи търпение. По улицата профучаха две коли, а по тротоара край него мина група немци. Единият от тях го изглежда подозрително. Момчето обърна главата си на другата страна. „Само ако знаеха какво нося в този пакет!“ — усмихна се той. Изведнъж видя Стефек. Подсвирна му тихо.

— Защо се забави? — попита го, след като се приближи.

— А, нищо. Майка ми излязла в града, а баба е малко болна. Трябваше да запаля печката. Мислех, че си тръгнал сам.

— Е, и ти пък! — възмути се Зимек.

Преминаха от другата страна и тръгнаха нагоре по улицата.

— Студено е, нали? — попита Зимек.

— Дай аз да го понося! — предложи Стефек, без да отговаря на въпроса му.

— А, никак не е тежко.

— Нищо, дай го!

— Не си струва, вече е съвсем близо.

— Както искаш.

— Слушай, как мислиш, какво ли ще каже той? — опитваше се отново да подхване разговора Зимек.

В отговор Стефек само повдигна рамене. Завиха в страничната, тясна уличка, влязоха в първия двор, отминаха една ниска дървена къща и тръгнаха между голите дървета към къщичката на Заремба.

— Гледай, в къщи си е. — Зимек посочи струйката дим, която излизаше от комина.

На малкото прозорче беше спуснато перде. Известно време стояха пред вратата и се вслушваха. Отвътре не се чуваше никакъв шум. Стефек почука пръв.

— Чукай по-силно! — посъветва го Зимек.

— Какво искате? — чува глас някъде над главите си.

Учудени, те погледнаха нагоре, но въпреки очакванията си, не видяха там Заремба. Вглеждаха се внимателно в покрива, като търсеха някакъв отвор, но напразно.

— Хайде, казвайте де!

Сега чува гласа му до себе си. Огледаха се, обаче пак не го видяха.

— Не се излагай, отвори! — каза объркан Зимек.

Беше им неприятно, че Заремба може да ги наблюдава, а те не го виждат. Пък и този глас — ту горе, ту отстрани.

Вратата бавно се отвори. На прага застана Вешек.

— Влизайте! — покани ги. — Само не стъпвайте на прага!

Не знаеха дали се шегува или говори сериозно, но за всеки случай внимателно го прескочиха. В този момент чува зад гърба си някакво изтропване. Огледаха се. Вратата се беше затворила сама. Отвътре нямаше дори и дръжка.

— Е? — попита Заремба, застанал точно срещу тях.

— Какво, е? — измърмори Зимек.

— Питам какво зяпате? Защо сте дошли?

— Да видим как живееш.

— А, така ли? Ами тогава сядайте! — и той премести към Зимек едно столче без облегалка.

Но момчето не седна. Столчето му изглеждаше някак си подозрително, а освен това Заремба странно се усмихваше.

— Дръж! Това е за осветлението. — Зимек му подаде пакета.

— Какво има вътре?

— Познай, като си толкова умен — обади се Стефек, който досега мълчеше.

Заремба взе пакета от ръцете на Зимек и го сложи на масата.

— Благодаря — каза.

Приблужи се до стената и натисна нещо. Отвори се някаква вратичка. Зимек се приближи.

— Това какво е? Шкаф ли?

Вместо отговор, Вешек извади три огромни ябълки и им даде по една, а третата остави за себе си.

— Много си любопитен.

— А ти пък си много тайнствен.

— Завърти ключа на контакта! — обърна се Заремба към Стефек. Той изпълни нареждането му. Шкафът се затвори сам.

— Я завърти още веднъж!

За тяхно учудване, този път се отвори вратата.

— Още веднъж! — каза Зимек.

— Стой! — извика Заремба.

Стефек уплашено се отдръпна. Вешек се приближи към масата и тогава вратата отново се затвори.

— Чудеса, а? — каза той, като ги гледаше усмихнат.

— Покажи ни още нещо! — помоли го Стефек.

— Друг път. Днес нямам време — каза неочаквано Вешек.

Разбраха, че няма за какво повече да стоят тук.

— Погледни поне какво сме ти донесли! — измърмори разочаровано Зимек.

— После ще видя, а сега изчезвайте!

След това натисна някакво копче на масата и за тяхно най-голямо учудване, този път се отвори вратата.

— Само не стъпвайте на прага! — предупреди ги той.

Тръгнаха си неохотно. Едва бяха излезли, когато вратата се затръшна след тях.

— Умна глава! — каза с уважение Зимек. Стефек кимна в знак на съгласие. — Само че изобщо не се поинтересува какво сме му донесли — продължи малко огорчен той.

— Щом го взе в ръцете си веднага разбра. А може и да го е видял в Трънака.

— Как така? — смая се Зимек.

— Идва често при Абрам, когато ни няма. Веднъж беше смазал двуцевката и дори не разбрахме кога.

— В Трънака нищо не го заплашва. Чувства се като у дома си — говореше Зимек. — Но аз бих се страхувал да вляза в къщичката му без негово знание.

— Нарочно е направил всичко така, че да не може да влиза който и да е.

— Сигурно — съгласи се Зимек.

Известно време вървяха мълчаливо. Силният вятър, примесен със сняг, ги шибаше по лицата.

Неочаквано Стефек тръгна по-бавно.

— Баща ми още го няма — каза изведнъж, сякаш на себе си той.

Зимек се опитваше да си направи една снежна топка, като в същото време се мъчеше да измисли нещо, с което да успокои приятеля си, но не можеше.

— Ще слушаш ли днес Юрек като ни чете? — смени темата на разговора той.

Стефек не отговори. След като направиха няколко крачки, Зимек пак подхвана:

— Ти разбра ли, че Тадек донесъл на Бенек обувки. Майка му ги купила специално за него от някакъв войник. Много го обича. — И той хвърли мръсната снежна топка в едно ято врани. — През нощта ще стегне голям студ, трябва здравата да напалим печката.

Изведнъж Стефек му прегради пътя.

— Как мислиш, ще се върне ли? — попита.

За момент настъпи тишина.

— Не зная... — заекна Зимек. — Може да се върне, а може и да не се върне — отговори той след като помисли малко, като гледаше към Трънака.

До Трънака не разговаряха. Чак пред входа Зимек попита:

— Жал ли ти беше да го дадеш на Заремба?

— Жал ми беше — отговори Стефек.

— И на мене — призна Зимек.

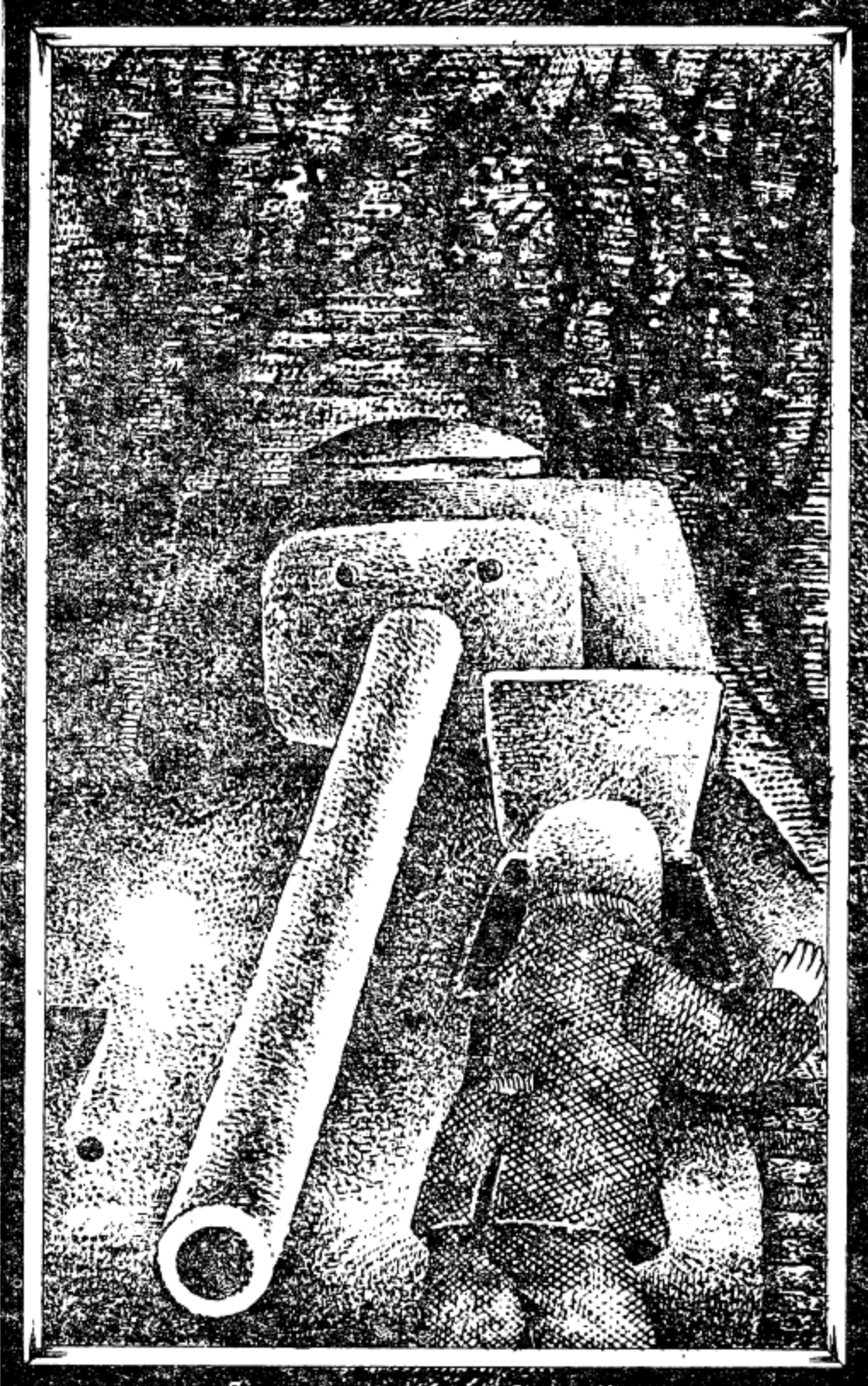
[1] Полска игра на карти. — Б.пр. ↑

От един час Кажик се въртеше край горичката. Приклякваше зад храстите и наблюдаваше. Часовоят, облечен в тежък шинел, обикаляше около колоната танкове, разположени между младите борчета. Здрачаваше се. Постройката, която се намиреше на някакви си сто и петдесет метра оттук и където вече живееха немци, беше осветена. Кажик гледаше нататък със завист. Целият беше измръзнал. Като си спомни, че в Трънака сега гори огън, а приятелите му седят и весело разговарят, за малко не се отказа от намерението си. Обаче не се поддаде на изкушението. Реши да не изпуска такъв удобен случай.

По едно време часовоят вместо да завие по утъпканата пътечка пред себе си, тръгна към осветената постройка. „Сега“ — помисли си Кажик. Измъкна се иззад храста и наведен едва ли не на четири крака, бързо претича до първите дръвчета. Сърцето му силно биеше. Поизправи се малко и започна да се промъква на пръсти като котка към танка, който си беше набелязал. Без да иска настъпи едно сухо клонче и то силно изпраця. Приклекна. Беше сигурен, че часовоят го е чул. Но наоколо цареше тишина. Пое си няколко пъти дълбоко въздух и продължи да се промъква по-нататък. Като минаваше край първия танк, почувства някакъв хладен полъх. Притаи се до гъсениците му и известно време се оглеждаше на всички страни. „Дали да не се върна?“ За момент съжали, че тръгна сам.

В далечината се разнесе нечий смях. Момчето въздъхна с облекчение. Придвижваше се бързо, готово всеки момент да побегне. Сърцето му биеше все така неспокойно. Отмина двата следващи танка и изведнъж видя този, който си беше набелязал преди няколко дни. Стоя доста дълго време скрит зад хвойновия храст и внимателно оглеждаше терена. Беше съвсем тихо и пусто. Още веднъж се огледа наоколо и започна да се промъква тихичко към него. Тези няколко метра, които го делиха от танка, му се сториха безкрайно дълги. Отмина десетина дървета и храсти, а когато накрая се приближи на някакви си две-три крачки от него, заобиколи от другата страна. Видя

люка, откъдето се влизаше. Допълзя близо и докосна с ръце студеното желязо. Прониза го тръпка. Ослуша се, но наоколо беше съвсем тихо. Бавно, за да не вдигне шум, Кажик се покатери на танка, приближи се към люка и повдигна тежкия капак с двете си ръце. Той се отвори безшумно. Погледна вътре. Беше много тъмно. Извади фенерчето, наведе се и светна. За малко не падна от танка. В първия момент му се стори, че на дъното лежи някакъв човек, завит с шинел. Бързо се овладя. Разбра, че това беше чисто и просто един дебел, сгънат на две кожух. Бавно, за да не закачи нещо, той се вмъкна вътре. Внимателно освети всичко. Видя някакви часовници, жици, сандъци с боеприпаси, картечница и още много други неща. До сгънатия кожух забеляза една раница. Протегна ръка и я разтвори. Вътре имаше книги, бельо, а най-отгоре — чифт кожени ръкавици. Кажик ги взе, загаси фенерчето и надникна през люка. Ослуша се. След това се измъкна от танка, затвори с усилие тежкия железен капак и скочи на земята. Ръкавиците мушна зад колана на панталона си.

Сега вървеше бързо, като избираше най-големия гъсталак. Свечеряваше се. Когато стигна до пътеката, по която се разхождаше часовоят, се спря и се огледа. На около четиридесетина крачки с гръб към него стоеше немецът и наблюдаваше сградата. Кажик се поколеба — да върви или да изчака? Но в този момент немецът се обърна, внимателно се огледа наоколо и тръгна право към него. Сърцето му замря от страх. Просна се на земята, като неспокойно наблюдаваше приближаващия се часовой. Но онзи най-вероятно не беше го забелязал, тъй като вървеше с отмерена крачка и поглеждаше ту надясно, ту наляво. „Само да не погледне насам, само да не погледне!“ — молеше се мислено момчето. Часовоят се приближи съвсем близо и като че ли тръгна по-бавно. Но не — отмина го! Немецът спря, ритна с крак някакъв камък или шишарка, изтупа обувките си от калния сняг и зави надясно. Щом се скри зад първите борчета, Кажик изскочи като пружина иззад храста, прекоси пътеката и се шмугна между борчетата. Затича се с всички сили. Чак когато излезе на полето, погледна назад. Въпреки че не забеляза никого, тичаше приведен, като се стремеше колкото може по-бързо да се отдалечи от часовоя.

Когато стигна до Трънака, вече се беше стъмнило. Всички, с изключение на Бенек, бяха в скривалището. Кажик застана до вратата, като дишаше тежко.

— Кой те гони? — скочиха те.

Той си пое дъх няколко пъти.

— Никой — каза и си даде сметка, че наистина никой не го беше гонил.

Поглеждаха го недоверчиво.

— Къде беше? — попита го Тадек.

— В Козята гора, в един танк — изрече той на един дъх.

— Защо? Как така? — приближиха се с любопитство до него.

Кажик извади ръкавиците иззад колана си. Зимек ги взе.

— Екстра са! Точно като за мене!

— Ще имаш да взимаш! — Кажик ги грабна от ръцете му. — Щом искаш такива, иди си вземи! Там е пълно — излъга той.

— Как стигна до танковете? — разпитваше го Юрек.

— Между храстите.

— А часовоят?

— Той пък много вижда нещо.

— Ама ти в танка ли беше? Вътре? — полюбопитства Метек.

— Ами къде? — отговори надменно Кажик и се почувства горд от постъпката си. Ето на, стои срещу тях, задъхан, изморен, но герой.

— Като не те е гонил никой, тогава защо си препускал така? Страх те беше, а? — попита го Зимек с лека усмивка.

Кажик се изчерви. Подигравката го засегна дълбоко. Да, страхуваше се, ужасно се страхуваше и Зимек веднага забеляза това. Докато успее да отговори нещо, Метек се намеси:

— А ти какво се заяждаш? И тебе щеше да те е страх.

— От какво? — попита Зимек.

— Как от какво? От немците.

— Та нали те не са го видели и не са го гонили.

— Седни — каза Юрек — и ни разкажи подробно всичко! Защо отиде там?

— Какво да ви разказвам! — говореше неохотно Кажик. — Като искате да разберете, идете сами!

— Я стига си се перчил! — изсъска Гетек от ъгъла.

— Затваряй си човката, че знаеш ли какво може да ти се случи! — Кажик чак изскърца със зъби.

— На мене се хвърли — предложи му Зимек.

От яд на Кажик му се разтрепериха ръцете. Съвсем иначе си представяше, че ще го посрещнат приятелите му. Интересуваше ги само какво има в танка, а от смелостта, която беше проявил въобще не се възхитиха. Отгоре на всичко му се и присмяха. Гордостта му беше силно наранена.

— Хайде, разкажи какво видя там! — настояваше Тадек.

Известно време в Кажик се водеше вътрешна борба. Накрая каза:

— Най-различни работи: сандъци с боеприпаси, картечници, кожуси, раници и много други неща.

— А какво има в тези раници? — разпитваше Метек.

— Всичко каквото поискаш.

— Нещо като „покривчице, дай ми да ям“ — подигра се Зимек.

— Ей, трябва да отидем там! — въодушеви се Метек, без да обръща внимание на думите му.

— Завиждаш ми, че аз съм бил, а не ти! — избухна Кажик.

— Че за какво да ти завиждам? За шубето ли? Ако поискам, още утре сутринта ще отида — отсеке Зимек.

— Ще видим.

— Аз не те съветвам — каза неочаквано Витек.

Погледнаха го с интерес. Помислиха, че ще каже още нещо, но той без да промълви повече дума се зае с резбата на една дебела хвойнова тояга.

— Юрек, чети по-нататък! — обади се Стефек, който през цялото време беше мълчал.

— Чети, чети! — подхвана Метек.

Момчетата притихнаха. Зимек извади от джоба си една металическа кутийка, отвори я и започна да си свива цигара. От няколко седмици пушеше редовно. Кажик лакомо го гледаше.

— Остави ми малко! — помоли го той.

— Тихо бе! — скара му се Гетек.

— ... *Сърцето му започна да бие като чук — четеше Юрек. — Само ако можеше да се добере до оръжието и боеприпасите щеше да стане господар на положението. За това беше нужно само да се измъкне тихичко от пещерата, да се скрие на петдесетина крачки от нея между натрупаните каменни отломки и да наблюдава изхода. „Като се събудят суданците и бедуините — мислеше си — ще забележат, че ме няма, ще изскочат заедно от пещерата, но в това време аз с два изстрела...“*

Гласът на Юрек звучеше монотонно. В Трънака беше топло и тихо. Духаше силен вятър, но лампата светеше с равномерна светлина. Всички слушаха с интерес. Витек продължаваше да украсява с резба тоягата си. Зимек смучеше тютюневия дим, а Стефек търпеливо зашиваше с обуцарски конец крѝпка на обувката си. Кажик седеше умърлушен. Гетек и Метек бяха зяпнали в устата Юрек, сякаш се страхуваха да не пропуснат някоя дума.

Навън падаха едри снежни парцали.

Склонът беше обрасъл с млада дъбова горичка. Само тук-там се издигаха високи, разклонени борове, покрити сега със сняг. Това вече не беше онзи пръв, предупреждаващ птиците за настъпването на зимата сняг, а дебела снежна покривка, която вероятно щеше да остане чак до пролетта. Тук и там имаше преспи, а малките котловинни и долчинки, предателски скрити под дебелия слой сняг, дебнеха на всяка крачка. Въпреки че възвишението от всички страни беше заобиколено от старата гора, тук духаше силен вятър и от дърветата се сипеха облаци снежен прах.

Момчетата избираха местата, по които имаше най-много заешки следи. Юрек, когото признаваха за голям следотърсач, им казваше къде да слагат капаните. По едно време даже откри пътечка, утъпкана от лисица.

— Елате тук! — извика на Тадек и Кажик, които вече бяха поставили един капан. — Виждате ли, това са следи от лисица. Ето тук една капка кръв, а там друга.

— Виждам — потвърди Кажик. — Сигурно е била ранена.

— Не, аз мисля, че е носила плячка в зъбите си. От това е тази кръв — каза Тадек.

— Сигурно — съгласи се Юрек. — Защото вижте какви дълбоки следи е оставила. Нещо тежко е носила и на места е хлътвала в снега.

— Вярно, че е така — съгласиха се.

— И на нея ли ще ѝ сложим капан? — попита Кажик.

— Много ясно! — каза Юрек. — Обаче трябва да е с железни пръчки, иначе ще ги прегризе.

Намериха няколко подходящи места и там сложиха капаните. Вярвах, че все нещо ще се хване. Само Стефек вървеше след тях с ръце в джобовете и пренебрежително повдигаше рамене.

— Всеки нормален заек още от двајсет метра ще забележи капана — разсъждаваше той. — А да не говорим за лисицата. Нямаше да се казва лисица, ако не беше така.

— И тя може да бъде надхитрена, бъди спокоен! — отговори му Зимек.

Въздухът беше студен и чист. Като дишаха, от устата им излизаха облачета пара. След като сложиха и последния капан, започнаха бавно да се изкачват нагоре.

— Следобед ще падне сняг, ще затрупа следите ни и ще прикрие капаните — предсказваше Тадек, като гледаше към небето.

Погледнаха нагоре. Откъм изток се задаваха тежки, сиви облаци.

— Оттук е много хубаво да се спуснеш със ски — каза Юрек, когато бяха вече на върха.

— Само че откъде да ги вземем? — намръщен се обади Кажик.

— Ще извиеш края на две дъски и ето ти ски — отговори Зимек.
— Да пукна, ако не си направя!

— Ами дъски? — попита Метек.

— Малко ли са на болничната ограда и в дъскорезницата?

— А, тези не са хубави — обади се Метек.

— Ти пък много разбираш — сопна му се Зимек.

— Добре де, добре, ще видим какви ще станат твоите.

Като газеха до колене в снега, те тръгнаха през гората към Трънака. Наоколо беше пълно със следи от дивеч. Юрек се умълча и изглеждаше някак си замислен. Студът, снегът и гората му напомняха за Канада такава, каквато я описваше в книгите си Кърруд^[1]. Той беше един от любимите му писатели, чиито романи четеше по пет-шест пъти, а много фрагменти от тях дори знаеше наизуст. Такъв ден като днешния го предразполагаше към мечти. Представяше си, че е някакъв трапер, тръгнал на лов за приключения из обширните прерии на Канада. Мечтаеше за собствена, солидна къща, построена от дебели греди, скрита някъде сред боровете, над едно от многобройните езера. Щом вземеше в ръка книга от Кърруд, мечтите се разгаряха в него като пламък. Тъгуваше за суров, дисциплиниран живот, какъвто беше животът в горите на Канада.

— Хареса ли ти „Стас и Нели“? — попита той Тадек, който вървеше до него.

Тадек вдигна глава. Очите му заискриха.

— Имаш ли и други такива книги? — отговори на въпроса с въпрос.

— Имам и по-хубави.

— По-хубави ли? Какви?

— „Ловци на вълци“, „Ловци на скалпове“ — изреждаше Юрек.

— Още днес можем да започнем някоя от тях.

Зимек ги настигна.

— За какво си говорите? — заинтересува се.

— За книги — отговориха едновременно те.

— Тази за Стас и Нели беше много хубава — заяви той с тон на познавач.

— О, имам и по-хубави, ще видиш! За златотърсачи, за войните с индианците — говореше зарадван Юрек, тъй като досега Зимек беше най-ожесточеният враг на книгите и колективното четене.

— Е, — прекъсна го той — ако можехме ние самите да заминем там, тогава щеше да е друго.

Юрек изведнъж се спря.

— Че защо да не заминем?

Всички го заобиколиха с интерес.

— Щом свърши войната, ще си построим голяма лодка и всички, които сме тук, ще заминем за Америка. Ние сме девет души — говореше с увлечение той. — Заедно ще ходим на лов, заедно ще бродим из горите и джунглите. Ще имаме всичко и ще можем да отидем навсякъде. Ще се сприятелим с индианците, ще си построим огромна къща, ще живеем, ядем и спим заедно.

— А откъде ще вземеш оръжие? — намеси се неочаквано Зимек.

— Оръжие ли? Вече имаме една двуцевка. Ще се сдобием с хубави ловджийски ножове. А ако искаме, и истински пушки можем да имаме. Нали Кажик ги е видял в танковете. Само че трябва да се заемем с всичко това.

— Един от пяскарите има пушка. Сигурно ще ни я продаде — добави Бенек.

— Освен това, докато войната свърши — поде наново Юрек — ще минат няколко месеца. През това време ние ще успеем да натрупаме оръжие, боеприпаси — изобщо всичко, което ни е необходимо за такова пътешествие.

— Аз съм готов да замина — заяви Бенек.

— И аз, и аз! — викаха един през друг.

Само Тадек не каза нищо. Когато тръгнаха, той вървеше след тях и мислеше за нещо.

— Веднъж четох за две момчета, които стигнали до Америка, скрити на един кораб — вървейки разказваше Юрек. — Нямали нито пари, нито оръжие. Слезли в Бразилия. Там се скитали известно време из града. Работели където им падне — ту в някоя кухня, ту в магазин, докато веднъж един богат бразилец не ги подмамил в своята плантация, която се намирала навътре в джунглата и после ги принудил да му работят. Те поработили там няколко месеца, но тайно кроели план за бягство. Една нощ откраднали оръжие, два коня, храна и тихо се измъкнали. И от тогава дълги години живеели в американските гори. Сприятелили се с индианците и се прославили като много добри ловци и войници. Най-накрая намерили онзи плантатор и го накарали да напусне джунглата.

— Донеси тази книга, ще я прочетем! — настояваше Гетек.

— Не, най-напред ще прочетем една друга, за Канада. Вече казах на Тадек.

— Ще разпаля печката както трябва, да е топло и ще четем цяла вечер — радваше се Метек.

Тръгнаха малко по-бързо. Когато приближиха скривалището видяха Абрам. Стоеше, облегнат на един бор и сякаш ги чакаше. Отидоха при него.

— Е, какво стана, сложихте ли капани? — попита.

— Сложихме — отговориха хорово.

— Хайде да отидем в Трънака, няма защо да стоим тук! — настояваше Кажик.

— Почакайте! — спря ги Абрам. — Заремба помоли да не слизате там, докато не се стъмни.

Момчетата наведоха глави.

— Обеща да ви донесе нещо за това — добави бързо той.

Те мълчаха и не знаеха какво да предприемат. Беше им трудно да не реагират и се откажат за толкова дълго време от топлия и уютен Трънак, но този път вече знаеха защо на Вешек му беше необходимо тяхното скривалище. Бенек пръв вдигна глава.

— Не искаме да ни плаща! — каза гордо той.

Абрам се усмихна. Обърна се и с неравна крачка тръгна към земянката. От приведената му фигура и от цялото му държание си личеше, че не му беше приятно да им съобщи тази новина.

И изведнъж момчетата разбраха колко близък им е този мълчалив човек.

[1] Джеймс Оливър Кърууд — американски писател, автор на приключенски романи за юноши. — Б.пр. ↑

— Дръпни се, че ще те ударя без да искам! — каза Тадек на брат си.

В началото на зимата, когато падна първият сняг, той обеща да му направи шейна и сега я довършваше. С малки пирончета заковаваше по края тънките летвички.

— Дали хубаво ще се пързая? — разпитваше го Йендрек.

— Разбира се, не се тревожи! Трябва само малко да се поизхлъзга. А като намеря ламарина и я закова на плазовете, тогава ще видиш как ще хвърчи.

Радостен, Йендрек обикаляше около него. Подаваше му охотно ту гвоздеи, ту клещи, тъй като искаше брат му да е доволен от него.

— Още два пирона и край. След това ще завържем едно здраво въженце и шейната е готова.

— Ама още днес ли ще мога да се пързаям с нея?

— Ако ти позволи мама.

— Ще ми позволи. Каза, че ще ми позволи.

— Добре, тогава иди да потърсиш въженце! Там в чекмеджето има. Само че по-бързо! Ако свършим навреме, ще дойда да се попързаям с тебе на стръмното до училището.

На Йендрек чак очите му светнаха от радост. Бързо намери въженце. Държеше го в протегнатата си ръка и гледаше прехласнато Тадек, докато той забиваше последния пирон.

— Е, готово! Сега отивай бързо да се облечеш и веднага тръгваме!

— Къде? — попита майка им, която влезе точно в този момент.

— Да се попързаяме с Йендрек.

— А не може ли по-късно? Исках да ме заместиш за малко в магазина. Там е такъв студ. Освен това трябва да приготвя обяда, а още не съм обелила картофите.

— Добре — съгласи се Тадек.

Йендрек беше много разочарован.

— Ти отивай сам, но гледай да не ми изгубиш ръкавиците! — каза тя.

Тадек изтупа панталона си от полепналите по него стърготини, измете бързо пода и влезе в магазина. Тук наистина беше много студено. Не палеха през зимата за икономия, още повече че клиентите не бяха много. Червената и жълтата лимонада стоеше замръзнала на полиците, а по стъклата на прозорците студът беше изписал някакви чудновати цветя.

Тадек застана до вратата и задуха върху замръзналото прозорче. Ледът се топеше бързо, а отдолу се показваше чистото стъкло. Забърса го с ръкава си я погледна към улицата. На шосето, около купчината конски тор, се беше събрало цяло ято врабчета. Освен тях наоколо нямаше жива душа. Улицата изглеждаше сива и тъжна. Оголените, високи, стари липи се открояваха със своята чернота върху белия фон на снега.

Тадек отвори вратата и застана на прага. В далечината видя две жени, увити в дебели шалове, които бързо вървяха. Горے, над дърветата кръжаха врани и пронизително грачеха. Домъчня му за Трънака и приятелите. Вече искаше да влезе вътре, когато видя, че зад ъгъла се показва Зимек. Подсвирна му. Онзи помахаша с ръка и ускори крачка. Когато наближи, Тадек видя, че носи ски.

— Случайно да имаш някакви каишки? Ще видиш какви ски съм направил. Бомба! — извика той.

— Дай да ги видя! — каза Тадек. — Не са ли къси?

— Не, добре са. Като за моя ръст.

— Как ги огъна?

— Отначало ги варих във вода, след това постояха няколко дена и както виждаш, станаха като тези от магазина.

— Ще взема и аз да си направя.

— Абе, не съм ги направил за себе си.

— А за кого?

— Нали помниш оня пяскар, за който говореше Бенек.

— А, да. Знам го — досети се Тадек. — Съгласен ли е?

— Говорих с него. Искане да му доплатя.

— С пари ли?

— Да.

— А откъде ще вземем?

— Това вече е работа на Кажик и на Метек. Ама ти не знаеш ли? Те вчера решиха да отсекаат няколко елхички и да ги продадат в града.

— Кога ще ходиш в Пяски?

— Днес. Ще дойдеш ли с мене?

— Сега не мога.

— Не сега бе, довечера.

— Готово, но какво ще правим без пари?

— Ще кажем, че след една седмица ще му ги дадем. Сигурно ще се съгласи, ще видиш.

— Ти ли ще дойдеш да ме вземеш?

— Най-добре ела в Трънака. Оттам през гората е по-близо.

— Добре де, влез за малко! Ще ти потърся каишки. Имах май някъде.

Зимек изтупа обувките си пред вратата и влезе в магазина.

— Дай ми нещо за пиене! — намигна той на Тадек.

— Какво говориш, не виждаш ли, че е замръзнала като камък.

— Абе не бой се, аз ще я размразя.

Тадек взе една бутилка от полицата.

— Ти да не си луд да пиеш лимонада в такъв студ?

— Щом е аванта, защо не?

Тадек изчезна в кухнята, а Зимек започна да топли бутилката в дланите си. Но напразно. Ледът вътре дори не се помръдна. Най-накрая се отказа и сложи бутилката на мястото ѝ. Застана до остъклената врата и се загледа през малката дупчица на прозорчето, където Тадек беше разтопил леда. По едно време мина една немска линейка, която изплаши ятото врабчета. Няколко минувачи с вдигнати яки преминаха в едната и другата посока. „Кучешко време“ — помисли си Зимек.

— Имам каишки, само че не знам дали ще ти свършат работа — влезе Тадек.

— Дай да ги видя! Хм, малко са тънички, но като няма други. Хайде, аз тръгвам! — Зимек взе ските. — Ще те чакам в Трънака.

— Добре, ще дойда след два-три часа. Чакай! — задържа го Тадек. — Знаеш ли какво, мисля, че няма да е лошо, ако всеки от нас си има по една хубава раница.

— Прав си — съгласи се Зимек.

— Значи ще трябва да разпитаме пяскарите. Сигурно имат, и то не една.

— Готово, ти само ела! — каза Зимек, прекрачвайки прага.

Момчетата от Трънака бяха потопени в истински водовъртеж от мечти. Те седяха до късна нощ в скривалището, четяха на глас приключенски романи и крояха планове. Мисълта за Дивия Запад ги беше завладяла толкова силно, че всичките им ежедневни грижи се въртяха все около това пътешествие. За тях нямаше значение кога то ще се осъществи. Преди всичко решиха да се снабдят с необходимата им екипировка, оръжие и с всичко останало, което можеше да ми потрябва не само по време на дългото и трудно пътуване, а и там, на сушата, в тропическите джунгли и в пленителните гори на Канада. Никога досега не бяха така единомислени и задружни, както през тези дни.

Известно време Тадек седеше зад тезгяха, потънал в мисли. След това стана и започна да се разхожда из магазина. И той като всички вярваше дълбоко, че пътешествието ще се осъществи. Единственото нещо, което го измъчваше през цялото време, беше въпросът дали трябва да замине. Йендрек е малък, а майка му често боледува. Ако замине, няма да има кой да им помага. Страхуваше се, че там ще започне да го гризе съвестта, но вече ще бъде късно. Опитваше се да намери някакъв изход, но за сега безуспешно. И въпреки че работеше наравно с другите, ако не и повече, мечтите му бяха примесени с горчивина. Приятелите му нямаха такива грижи. Юрек и Витек почти с нищо не помагаша на майка си. Кажик можеше да изчезне някой ден и семейството му нямаше веднага да забележи това. Само той се намираше в такова сложно положение. Ако Йендрек беше по-голям, майка му — по-силна, тогава щеше да замине, без да се колебае. Но за сега братчето му е малко и безпомощно, а майка му все по-често се оплаква от болки в гърдите, кашля дълго и страшно и се изморява, щом трябва да свърши някоя по-тежка работа.

Един ден Тадек попита Стефек:

— Няма ли да ти е мъчно за вашите?

— Ще ми е мъчно — каза Стефек, — но нали все някога ще се върна.

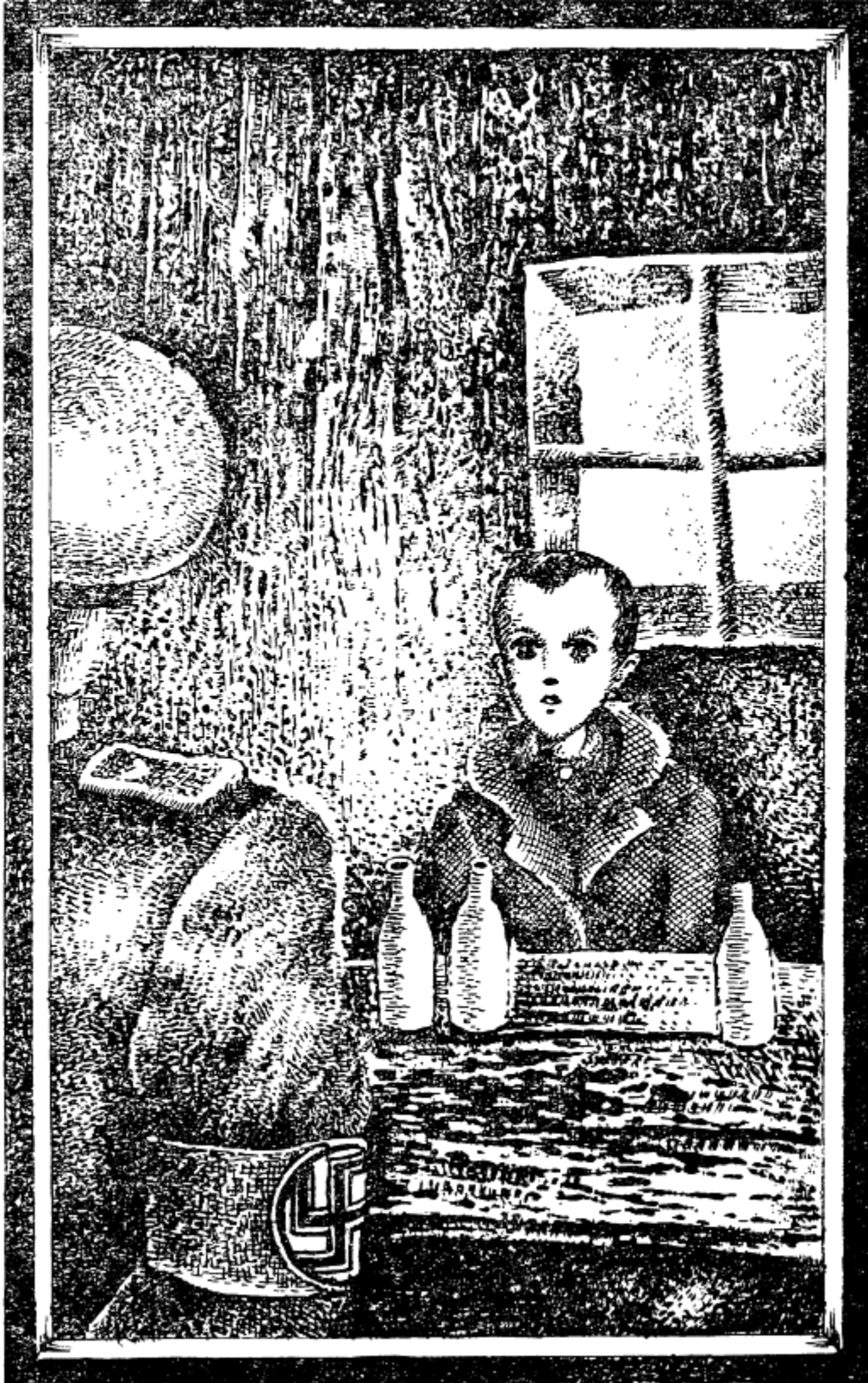
Ръцете му замръзнаха. Започна да ги разтрива. В това време вратата изскърца. Погледна нататък. На прага беше застанал един полицаи. Тадек го познаваше, затова спокойно отиде зад тезгяха и застана отзад. Немецът започна да оглежда магазина, хвърли един поглед на витрината, а после направи знак на Тадек да се приближи. За момент той се поколеба, но накрая се подчини. Беше възмутен от нахалството на полицаия. Докато немецът търсеше по полиците и под тезгяха и търсеше забранена стока, Тадек го гледаше с омраза, а в душата си се молеше да не влезе майка му. След няколко минути на немеца му омръзна тази безполезна работа. Отвори чантата си, извади оттам някаква бланка и започна да пише нещо. Когато свърши, вдигна глава и попита:

— Wo ist Mutter?^[1]

Тадек издържа погледа му.

— Wo ist Mutter? — повтори той, като се приближаваше.

— Няма я — отговори Тадек.

Докато разбере какво става, немецът му зашлеви един силен шамар. Той се олюля и застана с безпомощно отпуснати ръце. Сълзи на гняв напълниха очите на момчето. Немецът се усмихваше тържествуващо и му показваше с ръка попълнената бланка, която лежеше на тезгяха. След малко вратата се затвори. Тадек въздъхна с облекчение. Майка му не видя нищо. Бързо се приближи към тезгяха и взе оставената бланка. Веднага разбра какво е. Глоба. По-надолу с цифри беше написано: „хиляда злоти“.

Момчето беше потресено. Полицията често идваше в магазина, правеше проверки и определяше глобата, която трябваше веднага да платят, но никога сумата не е била толкова голяма. Търговията в магазина беше в пълен застой. Тадек знаеше, че майка му няма пукнат грош. Известно време обмисляше как да постъпи. Най-накрая взе документа и го сложи в джоба. Опипа пламналата си буза.

Излезе на улицата, взе една шепа сняг и го сложи на удареното място. В далечината видя как полицаят марширува с подскачаща стъпка, облечен в топлия си зелен шинел. Тадек го заплаши с юмрук, тъй като нищо повече не можеше да му направи. Когато се върна в магазина, гневът все още кипеше в него. Вратата на кухнята беше открената.

— Тадек! — извика майка му.

— Тук съм.

— Идва ли някой?

— Да. Купи едно пакетче сода.

— Сода ли? — учуди се тя. — Това е третият клиент днес, който купува сода. Защо ти е толкова червена бузата? — обезпокои се.

— Не е червена — възрази той.

— Как така не е червена? Нали виждам.

— Болеше ме зъб и я натрих със сняг — излъга.

— Знаеш ли какво — каза му тя, — затвори магазина! За днес стига. И без това сигурно никой вече няма да дойде, само дето ще мръзнеш.

— Не, мамо, ще постоя още един час. Зъбът вече не ме боли.

— Е, добре, както искаш — каза загрижено майката. После влезе в кухнята и затвори вратата.

Тадек застана до прозореца. Мъчеше се да се овладее, но не можеше. По бузите му се стичаха сълзи. Омразата към полицаия,

чувството на безпомощност пред неговата сила и мъката, свързана с мечтите му за пътешествието, избухнаха изведнъж в дълъг невъздържан плач.

[1] Къде е майка ти? (нем.). — Б.пр. ↑

По всичко личеше, че ще започне снежна буря. Небето се покри с ниски облаци и подухваше силен вятър.

Бяха четирима: Кажик, Стефек, Юрек и Зимек. Кажик вървеше пръв. Добре познаваше пътя и знаеше къде да ги води. Най-напред минаха край казармите, после през покритото със сняг поле и след това край високото немско здание. Наредени в полукръг, те внимателно се приближаваха към малката горичка. В далечината мина трактор с две ремаркета. След него се носеше една селска шейна.

Момчетата се придвижваха бавно. Зимек, нахлупил зеленото таке на ушите си, вървеше, като си тананикаше нещо през нос. Кажик се клатушкаше насам-натам, тъй като беше обул старите обувки на прабаба си с разкривени токчета. Неговите се бяха скъсали до такава степен, че обуцарят изобщо не пожела да му ги поправи. Тези обувки намери на тавана в един сандък с вехтории. Подметките им бяха скъсани, но той им сложи нови и ги носеше, въпреки че приятелите му се подиграваха. Известно време увиваше краката си с парцали и ги завързваше с връвчици, но това изглеждаше толкова грозно, че той предпочете обувките на прабаба си.

— Интересно, кого от нас пръв ще застрелят? — попита по едно време Зимек. — Май че тебе, Кажик. Вървиш като куца кранта.

— Я си затваряй човката и не викай злото — нахвърли се върху него Кажик.

— Аха, бъз те е значи?

— Млъкни бе! — скара му се Стефек.

— Защо, да не съм на погребение?

— Ако не си затвориш устата, аз се връщам! — заплаши го Стефек.

— Прав ти път! — отговори сърдито Зимек, но замълча.

— Виждате ли тези храсти? Оттук най-лесно може да се влезе в горичката — обясни Кажик.

— И защо трябва да бием толкова път? — изстена Зимек.

— Тръгвай и не философствай много! — Стефек го ритна в прасеца.

— Ще ядеш бой! — процеди през зъби Зимек.

— Ако започнете пак да се карате, няма за какво да ходим — заяви Юрек.

— Добре, добре, ще вървим тихо — омекна Зимек. — А ти не се страхувай толкова! — добави той, като се обърна към Кажик.

Снегът заваля на парцали. Вятърът ги поде и ги завъртя в буен танц.

— Имаме късмет, ще вали — зарадва се Зимек.

— Повече нито дума! — предупреди ги Кажик.

Приближаваха се до храстите. Тук снегът беше дълбок и на места затъваха до коленете. Придвижваха се бавно, един след друг. Вървяха дълго, като се оглеждаха внимателно на всички страни. Изведнъж Кажик се спря. Момчетата се изравниха с него.

— Виждате ли ей там, зад онези двата дъба, има една пътечка, по която се разхожда часовоят. Сега трябва да внимаваме.

— Почакайте, аз ще проверя! — предложи Стефек.

Кажик също искаше да отиде, но Стефек вече се беше отдалечил на няколко метра и след малко изчезна от погледа им.

— За какво са тия церемонии? — ядосваше се Зимек.

Чакаха около пет минути. Изведнъж Стефек се появи.

— Има утъпкана пътечка, но не се вижда никой — каза.

— Тогава да вървим! — реши Зимек и тръгна пръв.

— Само внимавай! Наведи се, че се виждаш от един километър! — напомни му Юрек.

Като стигнаха до пътечката, те още веднъж огледаха внимателно всичко наоколо. Следите бяха пресни, но не се виждаше жива душа. Зимек вече се измъкваше иззад храста, за да мине през пътечката, обаче Юрек го хвана за рамото.

— Стой! Оттук не може. Часовоят веднага ще забележи следите върху чистия сняг. Трябва да намерим друго място за преминаване.

Зимек въздъхна.

— Ето там — посочи Кажик. — Храстите стигат до самата пътечка.

Най-накрая се озоваха цели и невредими сред боровата горичка, близо до танковете. Земята около страшните машини беше утъпкана, а

те — изчистени от снега.

— Кажик, ти ще останеш тук! Ако има нещо, дай ни знак! — нареди Юрек.

Кажик беше недоволен, но в Трънака се разбраха, че Юрек ще поеме командването и сега не можеше да се противопостави. Останалите трима стигнаха до средата на танковата колона. Юрек искаше да отиде по-навътре, но Зимек не се съгласи.

— Не са ли еднакви всички, дявол да го вземе? — каза. После бързо се покатери отгоре, почовърка нещо при люка и го отвори. — Ама че смрад! — измърмори той и изчезна в танка.

Стефек се покатери след него и се наведе над отвора.

— Какво има вътре? — попита.

— Нищо, чакай малко, че си ударих главата! — простена Зимек.

— Само не пипай нищо, че ако тръгне! — уплашено каза Стефек.

Зимек се закиска.

— Влез вътре де, знаеш ли колко е гот! — покани го той.

— Хайде казвай какво виждаш! — настояваше Стефек.

— Нищо, някакви буркани, сандъчета, вехтории.

— Има ли пушка?

— Не виждам. А, има картечница!

— За какво ни е картечница? Потърси нещо друго, само че по-бързо!

— Потърси! Къде да потърся, като няма?

Стефек започна да губи търпение.

— Какво има тогава? Може би ръкавици?

— Не, но има цяла кутия зехтин.

— Остави я! За какво ни е зехтин?

— По-тихо! — напомни Юрек, който стоеше до танка.

— А, намерих нещо! — тържествуваше Зимек.

— Покажи го по-бързо!

Зимек се подаде от танка. В ръцете си държеше натъпкана раница.

— Какво има в нея? — попита Стефек.

— Откъде да знам. Дръж, после ще проверяваме! Тук няма нищо повече. Слизай! — Зимек затвори люка и скочи на земята. — Раницата нека стои тук, после ще я вземем. Хайде да отиваме при другия!

Този път в танка влезе Стефек. Известно време не се обаждаше, но когато Зимек понечи да влезе, каза:

— Не влизай и без това е тъмно!

— Охо, намерил е нещо! — прошепна Зимек на Юрек.

И действително, през отвора се показа отначало цевта, а после и останалата част на пушката, заедно със Стефек.

— Гледай, с бинокъл! — възкликна Юрек. — Знам, това е за снайперисти.

— Глупости говориш, това е ловджийска пушка — каза надменно Зимек.

Стефек отново изчезна вътре. След малко се показа. В ръцете си държеше сандъче с боеприпаси. Изведнъж чува тихо подсвирване. Огледаха се. Видяха Кажик. Правеше им знак да бягат.

— Да изчезваме! — прошепна Зимек и скочи леко на земята, като държеше пушката в ръцете си.

Стефек тръгна след него.

— Хвърлете това! — заповяда Юрек.

— Ти да не си луд бе! — възмути се Зимек. — Поддръж малко! — спря се той, като подаваше оръжието на Стефек. Върна се бързо, покатери се на танка и затвори люка. — Е, сега вече можем да изчезваме. — Като отмина първия танк, той се наведе и взе раницата. — За днес стига — каза.

А Кажик настоятелно ги караше да бързат.

— Тоя пък какво се криви като маймуна? — измърмори Стефек, който тичаше най-отпред.

Но когато стигнаха до Кажик и проследиха погледа му, разбраха каква опасност ги заплашва. В далечината видяха голяма група немци, които идваха към горичката. Юрек взе от ръцете на Зимек раницата.

— Бегом! — изкомандва той.

Инстинктивно се затичаха към най-големия гъсталак. Като приближиха пътеката, даже не се спряха, а само погледнаха наляво и надясно. За щастие нямаше никой. Часовоят навярно беше от другата страна.

— По-бързо, по-бързо! — подканваше ги Юрек.

— Тичайте след мене, знам един по-хубав път! — подвикна тихичко Стефек, като мина най-отпред.

— Спрете! — Кажик болезнено изохка.

Огледа се. Видяха го как търси в снега обувката си. Но сега не им беше до смях.

— Вземи я и тичай бос, после ще я обуеш! — каза му Юрек.

Той го послуша, но след няколко метра пак се спря. Беше му неудобно с една обувка. Събу я и хукна след тях по чорапи. Изведнъж чуха зад гърба си някакви викове. Това им подейства като удар с камшик. Затичаха по-бързо. Пушката, която носеше Зимек, непрекъснато се закачваше за храстите и той яростно ругаеше.

Юрек ги подканяше:

— По-бързо! По-бързо!

По лицата им се стичаше пот.

— Сега наляво, към дерето! — изкомандва Стефек.

Излязоха на открито. Вилицата щеше да започне всеки момент, но засега валяха само едри снежни парцали. В прохода снегът беше почти до пояс. Придвижваха се много по-бавно.

— Ще ни хванат! — стенеше Кажик, вървейки с усилие.

— Стига си грачил! — ядоса се Зимек.

След около двеста метра се спряха.

— Ама че тежи, да я вземат дяволите! — каза запъхтян Зимек.

— Хвърли я тая пушка! — посъветва го Кажик.

Зимек даже не го удостои с отговор. Тръгна напред. Другите вървяха по следите му.

— Сега ще стигнем до храстите и ще се скрием — изсумтя Стефек.

— Няма какво да се крием. По тези следи ще ни намерят навсякъде. Трябва да бягаме — каза Юрек.

— Не се бойте, всичко ще свърши добре! — заяви твърдо Зимек и с енергично движение намести пушката под мишницата си.

След като изминаха още стотина-двеста метра, видяха засипаните със сняг борчета, хвойнови храсти и други дръвчета, които растяха по края на дерето.

Зимек се спря.

— Имате ли ножове? — попита ги.

— За какво са ти? — заинтересува се Стефек.

— Ще видиш.

И той извади дългия си нож, подарен му от Стефек, покатери се на гърба на дерето, избра най-високия хвойнов храст и започна да го

сече.

— Режете! — извика. — После ще ви кажа защо.

Ножът беше остър, а ръцете на Зимек — силни и ловки. След няколко минути храстът се наклони. Другите също започнаха да секат. Зимек хвърли своя клон в дерето и изтича до следващия. Не след дълго долу лежеше голяма купчина хвойнови клони.

— Стига вече! — каза. — Дайте сега колани, въженца, кой каквото има.

Видяха го как мушна пушката между гъстите клони. Не обръщаше внимание на острите игли. С колана си я привърза здраво към клона. Чак сега разбраха какво е имал предвид.

— Дай ми сандъчето! — обърна се към Стефек.

Всички му помагаша. Закрепиха го между два клона. Но най-трудно беше с голямата раница. Известно време Зимек обмисляше какво да прави с нея.

— Ще стане — заяви най-накрая. Свали си сакото, сложи раницата на гърба и им каза да му го метнат отгоре. След това взе останалите три клона, хвърли и тях на рамо и извика:

— Да тръгваме!

— Раницата се вижда — обади се Юрек.

— Не се бойте, като се наложи, така ще направя, че няма да се вижда.

Юрек взе храста с пушката, а Стефек — добре прикритото сандъче с боеприпаси. Кажик беше успял да се обуе. Вървяха след Зимек. Виелицата най-после започна. Силният вятър издигаше нагоре облаци от снежен прах, а от небето валеше пухкав сняг. На разстояние около десет метра не се виждаше нищо.

— Имаме късмет! Като подуха още пет минути, всички следи ще изчезнат — обади се Зимек.

Тези думи и виелицата ги покуражиха малко, но знаеха, че опасността все още виси над тях. Може би немците вече са забелязали, че някой е влизал в танковете и е взел снайперската пушка. Ето защо се стараеха да надвият умората и вървяха след Зимек, който ги водеше право към шосето.

— Ама че вятър, не може да се диша! — викаше той.

И наистина, вятърът връхлиташе с всички сила върху клоните, които носеше на рамото си. Вървяха наведени напред, без да се спират.

Кажик непрекъснато си губеше обувката.

— Обуй я както трябва и стига си се спирал! — ядоса се Стефек.

— Ами като не мога. Каишката ми се скъса.

— Тогава ги вземи в ръка. И без това не ти топят.

Но Кажик не го послуша и продължаваше да се мъчи с обувката. Когато излязоха на шосето, вятърът стана толкова силен, че Зимек хвърли хвойновите храсти в крайпътния ров.

— И без тях ще минем! — махна с ръка той и освободен от този доста тежък товар, тръгна по-бързо.

Опитваха се да вървят в крак с него, но едва успяваха. Въпреки че вятърът го блъскаше в гърдите, той пердашеше напред, превит надве, като някакъв глиган. Стефек поизостана. На няколко пъти вятърът така дръпна хвойновите клони, че за малко не го повали.

Сега, в тази виелица, едва виждаха гърбовете си, като вървяха един след друг. Изведнъж съвсем неочаквано се стъмни. Във въздуха надвисна някаква заплаха.

Стефек изоставаше все повече и повече. По едно време приклекна, за да отвърже и захвърли клоните, но те бяха толкова здраво завързани, че накрая се отказа и продължи да върви напред. Напрегна всички сили, за да догони другите. Извика: „Ехо-о-о! Ехо-о-о!“ — но вятърът върна обратно думите в гърлото му. С труд си поемаше въздух. Бяха на открито и на места преспите стигаха до гърдите им. От умора пред очите му се завъртяха черни кръгове, но все още виждаше пред себе си следите на момчетата.

По едно време разбра, че с тези клони няма да отиде далече. Тогава спря, извади ножа си и преряза колана на две места. Взе сандъчето за дръжката и продължи по-нататък.

А бурята вилнееше все по-силно. Снегът го шибаше в очите. Притваряше ги, като се мъчеше да види нещо през бялата стена, но напразно. Шосето, по което вървяха, водеше извън града. Наблизо нямаше почти никакви къщи. „Веднъж само да стигна до гората — мислеше си. — Оттам е лесно да се отиде до Трънака.“ На някакви си двеста метра отдясно се намираха казармите, но той и тях не можеше да види. Изведнъж разбра, че върви много бавно, а снегът става все по-дълбок. Спря се. Потърси следите, но вместо тях видя как за миг около него расте преспа. „Не трябва да спирам“ — даде си сметка той. Напрегна всички сили, премина през снежната планина и продължи по-нататък. Чувстваше как ръцете и краката му се вкочаняват от студа, въпреки че по челото и гърба му се стичаше пот. Още веднъж се опита да извика: „Ехо-о-о! Ехо-о-о! Зимек!“ — но само се задави от вятъра. Пред следващата снежна преспа се поколеба за миг, докато най-накрая с голям труд премина през нея. „Само двеста метра и съм в гората. В Канада има още по-силни бури и виелици. Ако не ми беше толкова студено на ръцете и краката можех да вървя така безкрайно. Но там всеки от нас ще има кожени обувки, кожени ръкавици и кожух. Освен това в такава буря като днешната няма да се мъкнем по горите, а ще си седим в топлата колиба, ще слушаме воя на вятъра и вълците, ще четем книги и ще си говорим за различни неща. Аз ще броя боеприпасите и ще чистя оръжието. Или не, по-добре някой друг да върши това. Например ти, Зимек.“

Изведнъж се сепна. Разбра, че стои по средата на шосето, че около него се образува висока преспа и няма жива душа. „Ще замръзна — помисли си. — Не трябва да спирам“ — и тръгна напред. Вървеше

малко по-бързо. Тук като че ли снегът не беше толкова много. Няколкото преспи, на които се натъкна, стигаха само до пояса му. „И вятърът поутихна“ — прошепна той. Но сякаш в отговор на това го връхлетя истински ураган. Олюля се, дори приклезна. Изведнъж му стана по-леко. Зарадва се. Разстоянието между преспите измина почти тичешком. Но в същия момент нещо го обезпокои. „Аха, вятърът смени посоката си. Чакай, чакай — спря се поразен той. — Не вятърът, ами аз съм тръгнал в друга посока.“ Обърна се и пак тръгна напред. „Дали вървя по шосето? — Това не го разтревожи много. — Все едно къде вървя, важното е да стигна до гората. Там е по-тихо и близо до Трънака.“ Придвижваше се крачка по крачка, приведен почти до земята. „Интересно какво правят сега Тадек и Бенек? Трябваше да проверят капаните. Досега в тях не се бяха хванали нито заек, нито лисица. И този път сигурно ще се върнат с празни ръце. Ще трябва да направим като в онази книга, която четохме — да сложим около капаните парче месо за лисицата, а за зайците малко зеле или моркови. Тогава сигурно ще хванем нещо. Ако в Канада слагаме толкова капани, колкото тук, досега да са се хванали много животни. Аз бих ги ловил живи и после ще си ги отглеждам. Интересно, лисицата може ли да се дресира и опитомява? Казват, че не можело, но дали някой досега се е заемал сериозно с това? Та тя толкова прилича на куче. И лае като него. Само дето има друга опашка. Да си направи човек палто от лисичи кожи, няма да е лошо. Тогава ще мога да седна и на снега по време на виелицата, ще се увия добре, вятърът ще беснее над главата ми, снегът ще вали, а когато бурята утихне, ще стана и ще продължа пътя си. Колко е гладка кожата на лисиците! Едно време си мислех, че имат твърд косъм, а се оказа, че козината им е толкова мека и топла. Никога не съм подозирал това. Вече изобщо не чувствам нито вятъра, нито студа. Интересно, каква ли преспа трупа над мене вятърът? Ако бях сам тук, сигурно щеше да ме е страх, но нали сме заедно и никак не се боя. А и от какво? От снега или от вятъра? Вярно, че могат да дойдат вълци, нали, Зимек? Бенек, ти трябва да заредиш пушката за всеки случай. Ето, чувате ли, нещо вие. Не, не ми се е сторило, нещо наистина вие. Охо, вече е съвсем близо. Внимавайте!“

Скочи. На няколко крачки от себе си чу, че някой го вика:
— Стефе-е-е-к!

— Тук съм — извика. Изведнъж разбра, че бе седнал на сандъчето с боеприпасите, но кога и как беше седнал — не помнеше.

— Ехо-о-о! Ехо-о-о-о! — провикна се с всичка сила.

След малко пред него се появи някаква сянка.

— Жив ли си? — чу до себе си гласа на Зимек.

— Ужасно съм измръзнал, нямам сили — каза Стефек.

— Стани, ще вървим заедно! Дай си ръката!

Стефек му подаде лявата си ръка, а с дясната с голямо усилие взе сандъчето. Зимек забеляза това и веднага го грабна от ръката му.

— Вече сме близо до гората. Дръж се! Така духа, че сигурно и прабабата на Кажик не помни такъв вятър — викаше Зимек, като го теглеше след себе си.

След това се провикна:

— Ехо-о-о! Ехо-о-о! Тук сме!

Отнякъде като ехо до него долетяха гласове. След малко пред тях се появи Заремба.

— Тю, дявол да го вземе! — каза. — Този вятър няколко пъти ме повали на земята. Хайде, дайте ми ръка! Ще видим кой е по-силен — той или ние.

Дори и най-старите хора не помнеха такава страшна виелица като тази, която вилня над градчето почти едно денонощие. Цялата околност изглеждаше като след полесражение. Навсякъде лежаха счупени дървета, паднали огради, а на доста къщи бурята беше отнесла покривите. Само Трънакът остана невредим, но затова пък го бе затрупала истинска планина от сняг.

На другия ден времето беше хубаво — студено, но слънчево. Чистият въздух миришеше на свежест, а блясъкът на снега ослепяваше очите.

Въпреки опасенията на Абрам, Стефек не се разболя. Когато се добраха до скривалището, Заремба разгорещен и изпотен като в най-голямата жега, му помогна да си свали обувките, съблече го, каза да разпалят печката и заедно с Абрам започнаха да го загреват. Горещата вода със захар, капките, които му приготви Абрам, и топлината го вдигнаха на крака. Той неохотно търпеше всички тези процедури, но Заремба не обичаше да му се противят и всичко, което наредеше, трябваше да бъде изпълнено с най-малките подробности.

— Ако беше поседял още един час, щеше да замръзнеш като врабче — говореше той.

Стефек мълчеше. Срамуваше се, че им създава толкова грижи. При мисълта, че другите бяха стигнали до Трънака, а него го надви бурята, бузите му пламваха от срам. С труд глътна двата аспирина и завит с две одеяла и скъсания юрган на Зимек, спа чак до сутринта. Другите, вслушвайки се в далечния вой на вятъра, почти цялата нощ прекараха в разговори. Малко им беше неприятно, че Заремба научи за техния поход до танковете, но от друга страна, благодарение на това че дойде в Трънака, им помогна при издирването на Стефек.

Когато разглеждаха съдържанието на раницата, Вешек не им обръщаше никакво внимание. С една носна кърпа чистеше пушката и внимателно я оглеждаше от всички страни.

— Хубава е — каза по едно време той, — но ви съветвам да не ходите повече там.

Най-накрая остави пушката, без дори да ги пита какво ще правят с нея. Знаеха добре, че няма да я вземе.

Зимек прояви голям интерес към съдържанието на раницата. Там имаше топли чорапи, бельо, дебел вълнен пуловер, прибори за бръснене, сгъваемо ножче, будилник със счупено краче, а на дъното — няколко консерви, една кутия пури и две-три кутии цигари.

Единия чифт чорапи, пуловера и ризата дадоха на Абрам. Будилника закачиха на стената, а останалите неща разделиха помежду си. На Вешек също искаха да дадат чорапи, но той каза, че имал няколко чифта. Взе само две кутии цигари. Приборите за бръснене също дадоха на Абрам, а ножчето — на Тадек.

След като всички разгледаха пушката и изпробваха как действат затворът и спусъкът, Бенек я занесе заедно с боеприпасите в мазето и я сложи в резервното скривалище.

Заремба не посмя да си тръгне в такова време. Седна, опря глава на ръцете си и въпреки че му предлагаша да си легне, спа в това положение до сутринта. След известно време всички заспаха.

На другия ден Бенек се събуди пръв и откряна вратата. Входът беше затрупан със сняг. Заремба също стана, а след него се надигнаха и другите.

Зимек не се разтревожи от снега. Оплакваше се, че е гладен и подканваше Метек по-бързо да направи супата. Лампата светеше слабо, затова се движеше почти пипнешком, като се блъскаха един друг.

Стефек остави другите да се оправят със снега, а той се зае с мазето. Вече беше прието, че той е пълновластен господар на мазето и без негово съгласие никой нямаше право да взема каквото и да било оттам. Той отмерваше всичко точно — нито по-малко, нито повече. Прекалената му пресметливост ги дразнеше и те честичко мърмореха, но Стефек не им обръщаше внимание. Вършеше каквото трябва и не отговаряше на подигравките им. Колко пъти Зимек го беше заплашвал, колко пъти го беше молил:

— Дай малко повече бе, поне веднъж да се наям като хората!
Но напразно. Разговорите от този род не трогваха Стефек.
Той взе фенерчето си и слезе в мазето.

— Само затвори след себе си, че пак ще влезе някой! — измърмори Кажик.

Метек разпали печката. Ядосан, че трябва да готви, той отместа Бенек от вратата и напълни казана със сняг.

Готвеха последователно и тъй като никой от тях не обичаше да върши това, зорко следяха да се спазва установения ред.

Заремба, без много да му мисли, взе лопатата и с цялата си тежест натисна снежната стена. След два-три такива тласъка, той изчезна в дълбокия тунел, последван от Бенек, Юрек и другите. Чак след няколко метра главите им се показаха на повърхността. Наоколо всичко се белееше и блестеше.

— Трябва да се изкачим горе — обърна се Бенек към Заремба. — Там снегът е по-малко и лесно ще може да се копае.

— Правилно — съгласи се Вешек и отново, напирайки с цялата си тежест върху снежната стена, тръгна нататък.

И действително, снегът тук беше по-малко, едва стигаше до коленете.

— Погледнете, момчета! — каза той и описа полукръг с ръката си.

Бяха очаровани от гледката, която се откри пред тях. Гората се огъваше под тежестта на снега, самотните, обкичени с бяла премяна дървета, блестяха на слънцето.

— Знаете ли къде е също така красиво? — попита ги.

Погледнаха го с интерес и чакаха какво ще каже.

— В Канада. В канадските гори — добави той с лека усмивка. След това заби лопатата в снега, обърна се и каза: — А сега копайте сами! — и бавно, с решителна крачка си тръгна към къщи.

Изненадани, те не знаеха какво да мислят. Дали не ги е подслушал, когато си говореха и сега им се подиграва? А може и самият той някога да е мечтал да се озове сред тамошната природа!

— Ужасен студ. Хайде да се хващаме за работа! — прекъсна мълчанието Бенек, като грабна лопатата.

— Да изкопаем тесен коридор, по който да може да минава един човек — предложи Юрек.

— Като ще копаем, да копаем така, че да можеш да вървиш като хората — каза Зимек, който току-що беше дошъл и се отупваше от снега.

Имаха само две лопати и една малка войнишка лопатка. Работеха на смени. Малко по малко пред тях се оформяше равен коридор с гладки стени. Снегът беше сипкав и мек и затова работата вървеше бавно. Постепенно обаче навлизаха все по-навътре и по-навътре.

След около два часа дойдоха Тадек и Витек, които бяха нощували в къщи. Донесоха два хляба.

— Срецнахме Заремба. Имаше излишни купони и ни ги даде. Витек изтича и купи два хляба — обясни Тадек.

— Най-последно ще падне ядене! — примляска доволно Зимек.

Но тъкмо протегна ръка към хляба, когато неочаквано се появи Стефек. Взе двата хляба и докато Зимек се опомни, изчезна обратно в Трънака. Бенек и Юрек изглаждаха стените на тунела и след няколко минути той беше готов. После влязоха в скривалището. Метек тъкмо сваляше казана от огъня.

— Ей, най-последно стотви, флегма такава! — заяде се Зимек.

— Ти пък да не готвиш по-бързо? — отвърна му Метек.

Юрек извади съдовете от нишата. Бенек взе стария черпак и започна да разлива супата. Най-напред сипа на Абрам и чак тогава напълни канчетата и чиниите на приятелите си.

— Днес няма да ям с него — каза Зимек, като посочи Стефек.

— Добре — съгласи се Бенек. — Аз ще ям с него, а ти — от казана.

— Това да се чува — изтананика Зимек доволно. Бързо извади лъжицата от джоба си и щом Бенек остави казана, той го хвана за едната дръжка, наведе го и започна да яде, като пареше устата си.

— Някой път ще изядеш и лъжицата — подхвърли Кажик.

Но Зимек вместо да му отговори се обърна към Стефек:

— Да беше дал по едно парче хляб! Къде успя да го завреш?

— Почакай до Коледа. Сега можеш и със супа да се наядеш — отказа му Стефек.

— Дай му щом е толкова гладен! — настоя Бенек.

— Не е гладен, а само досажда — измърмори недоволено Стефек.

— Не съм гладен ли? Ще ти кажа аз на тебе! — заплаши го Зимек.

— Дръж! — каза Тадек и извади от джоба си едно парче хляб. — Взех го от къщи, но аз вече съм закусвал.

Зимек подсмръкна.

— Няма да ти откажа, за да не се обидиш — заяви той и взе хляба.

— Помислих, че наистина не искаш — измърмори разочаровано Кажик.

— Хлябът трябва да се уважава — произнесе надменно Зимек.

В тишината се чуваше само мляскането и тракането на лъжиците. По едно време Стефек спря да яде.

— Консервите и сланината вече са на привършване — съобщи той. — Трябва да помислим за нови запаси.

— Че какъв домакин си ти бе? — нахвърли се Зимек.

— Ако бях такъв, какъвто ти искаш, досега освен картофи и ряпа нищо да не е останало в мазето.

— То не се знае.

— Знае се, знае се.

Зимек замълча.

— Проверихте ли капаните? — изведнъж се обърна Стефек към Бенек?

— Не — отвърна вождът.

— Защо?

— Тадек и Витек си отидоха в къщи, а аз нямах време.

— Ще отидем след като се нахраним — предложи Метек.

— Само че най-напред, братче, да измиеш казана, че мирише от мръсотия — каза му Зимек.

Другите се съгласиха с него.

— Тогава яж по-бързо! — И Метек хвана казана за другата дръжка.

— Я седни и не ме закачай! Аз не ти преча.

— Давай го по-бързо! — ядосваше се Метек.

— Остави ме на мира, че ще ти го захлупя заедно със супата на главата! — заплаши го Зимек.

Всички избухнаха в смях, а Метек веднага капитулира, защото знаеше, че Зимек лесно преминава от думи към дела.

От известно време Юрек започна да води дневник. Нарече го „корабен“. Реши да записва в него всички приключения, произшествия и приготовления, свързани с бъдещото им пътешествие. Отначало момчетата считаха това за излишно, но след като той настоятелно започна да ги убеждава, че всеки пътешественик си води такъв дневник, се съгласиха.

На първата страница бяха написани имената им. А накрая се правеше опис на всички неща, с които бяха се снабдили. Тези страници ги изпълваха с гордост. На първата от тях се виждаше:

Една двуцевка, две пушки, три фински ножа, седем
сгъваеми ножчета, спиртник, шест раници...

На другата страница беше изчислено количеството на боеприпасите, с които разполагаха.

Колкото повече се увеличаваше екипировката, необходима за бъдещото им пътешествие, толкова мечтите им ставаха по-реални и осъществими. За сега не мислеха за лодката. Знаеха, че когато войната свърши и немците избягат, никой няма да им забрани да си вземат една лодка от пристанището. Та там има толкова много! Най-важното за сега беше да се снабдят с оръжие, боеприпаси, секири, трион — с една дума с всичко необходимо за пребиваването им в безлюдните канадски гори, където живееха само диви зверове. Събираха даже такива дреболии като игли, конци, които на пръв поглед изглеждаха ненужни, но в бъдеще можеше да им потрябват.

Когато четяха „Робинзон Крузо“, Юрек състави огромен списък на предметите, необходими за едно такова пътуване. В много случаи им трябваша пари. Вярно, че Метек и Кажик продадоха четиринадесет елхи, но по-голяма част от спечелените пари бяха дали на пяскара, от когото Зимек купи пушката и им останаха съвсем малко. Абрам им

написа на няколко листа какви лекарства трябва да вземат със себе си, кога и в какви случаи да ги употребяват. Решиха да ги купят от аптеката, но за това също бяха нужни пари.

— Колко хубави елхи има тук! — въздъхна Кажик. — Ако хората ги купуваха, щяхме да имаме пари и за лекарства, и за много други работи.

— Е, всеки предпочита да дойде в гората и сам да си отсече — каза Зимек, като удари с пръчката си един клон и изтръска снега от него.

— Чувал съм за един човек, който фалшифицирал пари — намеси се Метек. — Дали и ние няма да можем?

— Ами опитай се! — посъветва го иронично Зимек.

Приближаваха се към възвишението, където преди няколко дни бяха поставили капаните. Бенек и Тадек вървяха отпред, избирайки местата с най-малко сняг.

— Май и този път нищо няма да излезе от нашия лов — обади се Стефек, който вървеше след тях.

— Сега ще видим — каза Бенек. — Само че не знам дали ще намеря капаните в този сняг.

На няколко места лежаха повалени от бурята дървета. Когато се изкачиха на върха на възвишението и погледнаха надолу, порази ги мъртвата тишина в гората. Всичко беше затрупано със сняг и изглеждаше някак си странно. Стояха дълго време и се оглеждаха на всички страни. Изведнъж Зимек се втурна напред. Без да каже дума, той тичаше надолу, като отминаваше храстите и прескачаше преспите. Те се втурнаха след него. Когато слязоха малко по-надолу, видяха една лисица.

— Хванала се е! Хванала се е! Каква е рижа само! — викаха един през друг.

— Жива ли е?

— Как ще е жива бе? Не виждаш ли, че снегът я е затрупал.

— Каква красива опашка има, каква козина! А муцуната й! — надвикваха се.

Зимек откачи телта и я освободи от примката.

— Какво ще я правим? — попита Стефек, като взе лисицата в ръцете си. — Месото й яде ли се? — продължи да пита той.

— Как така какво? — възмути се Зимек. — Ще ѝ одерем кожата, и ще я продадем, а месото ще изядем. Хубаво или лошо, но сигурно никой няма да се отрови от него.

— А кой ще купи кожата? — позаинтересува се Бенек.

— Знам един човек. Живее в Пяски. Купува кожи даже от водни плъхове и къртици, а за тая лисица ще видите, че цял куп пари ще вземем!

Приближиха се до съседните капани. Минаваха от дръвче на дръвче. Вече им беше омръзнало да ходят по снега и тъкмо се канеха да се връщат, когато изведнъж Стефек извика:

— Заек!

Огледаха се. И наистина, ниско, с почти опрени на земята лапи, висеше един голям, охранен заек. С радостни викове се втурнаха към него и го откачиха. В това време Зимек, който не раздели общата радост, продължи да върви по-нататък, воден от някакъв кучешки инстинкт. Трудът му не отиде напразно. В самото подножие на хълмчето видя, оплетен в примката, друг заек. Откачи го, метна го на гърба си и започна да се изкачва нагоре.

Като видяха новата плячка, радостта им нямаше край. Те пипаха заека, галеха го по козината и не можеха да му се нарадват. Към Трънака тръгнаха развеселени и доволни. Развълнувани от сполучливия лов, не усещаха нито студа, нито умората.

Само Тадек, неизвестно защо, не се поддаде на общото настроение. Вървеше малко след другите, натъжен и мълчалив.

— Какво ти е? — попита го Бенек.

— А, нищо ми няма.

— Кажи де!

— Друг път, сега не мога.

— Както искаш — отказа се да го разпитва повече Бенек.

В скривалището Зимек веднага пристъпи към одирането на животните. Най-напред се зае със заека, който сам беше намерил. Лисицата и другия заек нареди да сложат близо до печката, за да се размразят. Някога отглеждаше зайци и затова умееше много сръчно да ги дере. Гледаха го с любопитство, като се обаждаха от време на време. Стефек приклепна до него и му помагаше.

— Около осем килограма е — възхищаваше се Зимек. — Ще има какво да ядем. Тъкмо за Коледа.

— Е, какво, ще го изпечем ли? — попита някой.

— Защо да го печем, варен също е хубав — каза Зимек. — Само че трябва да го подържим малко на студа. Тогава месото му става така крехко и вкусно, че ще си оближеш пръстите!

— Другия заек аз ще го одера — каза Стефек, като го хвана за краката.

— Дай го, аз по-бързо ще свърша тая работа! — упорстваше Зимек.

— Ти вземи лисицата!

— Добре, хайде от мене да мине!

— Всеки от нас трябва да умее да дере, защото тогава, като тръгнем на лов, Зимек невинаги ще ни е под ръка — намеси се Юрек.

Зимек взе лисицата и вече се канеше да ѝ разреже кожата, когато Абрам го хвана за ръката.

— Внимателно! — каза. — Така не се дере лисица. Можеш да ѝ развалиш кожата и тогава никой няма да я купи. По-добре цялата я продайте, месото и без това не става за ядене. Много е твърдо, безвкусно и жилаво.

— Сигурно — съгласи се Зимек. — Толкова прилича на куче.

Решиха да я продадат цялата. Когато Стефек беше свършил вече с другия заек, Зимек взе двете заешки кожи и лисицата, намери една торба и ги мушна вътре.

— Ела с мене! — обърна се към Бенек. — Ще ги продадем заедно.

— Добре — съгласи се той. — Тадек, ела и ти!

След няколко минути тримата напуснаха Трънака.

— Ще минем през гората — предложи Бенек. — Там има по-малко сняг, а и пътят е по-къс.

Вървяха един след друг. Зимек весело си свирукаше. Бенек пристъпваше точно зад Тадек. Мъчеше се да се досети какво го потиска, та е толкова тъжен. Изведнъж забеляза, че от джоба на якето му се подава някаква хартийка и ей така, на шега, внимателно я измъкна. Тадек нищо не забеляза. Продължаваше да върви изправен, загледан сякаш в дълбоките следи, които Зимек оставяше след себе си.

Бенек разгъна хартийката. Беше написана на немски и на полски. Бързо прочете няколко реда и веднага разбра какво измъчваше Тадек.

Сгъна я и я сложи в джоба си. На устата му се появи лека усмивка. Когато стигнаха до къщата на търговеца, Бенек ги спря.

— Почакайте! — каза. — Аз ще вляза пръв.

Послушаха го. Стояха пред вратата и се чудеха какво прави вътре толкова дълго време. Най-после се показа.

— Елате! — извика.

Влязоха. Търговецът, прегърбен, кривоглед, ги гледаше подозрително. Бенек взе торбата от ръцете на Зимек и извади едната заешка кожа.

— Вие ще я продадете за четиристотин, аз ви я давам за триста — каза той, като я подаваше на търговеца.

Онзи дори не протегна ръка.

— Давам сто злоти, това е.

— Сто злоти? — възмути се Бенек.

— Щом не искате, махайте се оттук!

Бенек бръкна в торбата и извади лисицата. Търговецът се приближи. Разгледа я внимателно и изцъка доволно.

— Колко ще ми дадете за нея? — попита Бенек.

Търговецът се колебаеше. Гледаше ги подозрително и нещо пресмяташе.

— Петстотин злоти — каза най-накрая.

Възмутен, Бенек взе лисицата от ръката му, като искаше да я мушне обратно в торбата.

— Почакай, не бързай толкова! — опитваше се да го успокои онзи.

— Ще я продадете за три хиляди, а ни давате петстотин, така ли?

— Хайде да си тръгваме! Няма какво повече да говорим — разгорещи се Зимек.

— Чакайте бе, може някак си да се споразумеем! — поомекна кривогледият.

Бенек извади и другата заешка кожа.

— За всичките хиляда и двеста злоти. Ако дадете — добре, ако не — отиваме си и толкова.

— Деветстотин за двете заешки кожи и лисицата. Това е последната ми дума.

Бенек мълчеше.

— Абе какво ще се пазариш с него! — каза презрително Зимек.
— Да тръгваме!

— Хайде тогава измитайте се оттук! — изкрещя ядосан търговецът, но се виждаше, че лисицата много му хареса.

— Добре, дайте ни хиляда злоти и няма повече да се пазарим! — реши Бенек.

Този път търговецът мълчаливо извади портфейла си и преброи десет банкноти по сто злоти. Бенек ги сгъна и ги мушна в джоба си.

— Ще минем през града — каза той, след като излязоха на улицата.

Съгласиха се. Сега Тадек вървеше отзад, още по-мрачен отпреди. На челото му се появи тънка бръчица. Личеше, че в него се води някаква вътрешна борба. По едно време се изравни с тях.

— Вижте какво... — започна.

Погледнаха го с интерес. Но другите думи заседнаха в гърлото му.

— Казвай де! — настояваше Зимек.

— А, нищо, нищо! — махна с ръка той.

Когато минаваха край околийското управление, Бенек се спря.

— Почакайте малко! Трябва да свърша една работа тук. Ей сега ще се върна.

— Ще дойдем с тебе — каза Зимек.

— Не, почакайте ме само една минутка!

После влезе в сградата и се затича нагоре по стълбите, а когато се върна беше много весел.

— Всичко е наред — каза. — Няма за какво да се ядосваш.

— Какво е наред? Защо си толкова весел? — разпитваше го Зимек.

— Спечелих от лотарията.

— Я не се занасяй!

— Не вярваш ли, че спечелих? Е, всъщност загубих цели хиляда злоти — засмя се широко той.

Стефек не можеше да гледа как майка му плаче и все намираше някакъв претекст, за да се измъкне от къщи, въпреки че беше дошъл преди няколко минути.

Дори баба му стана неспокойна и загуби предишното си добро настроение. Двата с майка му чувстваха, че тя не вярва в завръщането на сина си. Лесно се ядосваше и за най-малкото нещо избухваше в плач.

Стефек добре помнеше как баща му се сбогува с тях и как тръгна, без да му каже нито една дума. Горчиво съжаляваше, че не изтича тогава да го настигне, да го хване за ръката и да му поиска прошка. Тръгна без да се сбогува, а може би никога нямаше да се върне?

Сиромашията в къщи ставаше все по-голяма. Баба му продаваше всичко по-ценно, което имаха, а майка му шиеше и плетеше, като се мъчеше по този начин да спаси семейството от глад.

Всяка сутрин Стефек ставаше рано, тичаше до кладенеца за вода, сечеше дърва, чистеше снега пред къщи и помагаше на баба си в домакинството, а понякога занасяше където трябва току-що изплетения от майка му пуловер.

Няколко пъти ходи с майка си на гарата, за да научат нещо за баща му, но немецът дори не пожела да разговаря с тях. Нямаше на кого да се оплачат, нямаше към кого да се обърнат за помощ. Всички ги съветваха да чакат търпеливо, но това чакане беше най-страшно.

Стефек влезе в килера. Намери в ъгъла секирата, взе я, после седна на ниския, накълцан от удари дръвник. Майка му и баба му се бяха спречкали за някаква глупост и сега и двете плачеха. Той не издържа и излезе. Някога също се случваше да се поскарат, но накрая всичко завършваше със смях.

Стефек опря секирата на земята и се подпря на дръжката ѝ. Навън стегна страшен студ, а тук бе хладно, но тихо и уютно. До стената имаше купчина насечени дърва, а малко по-навътре —

въглища, бъчва със зеле, една разпадаща се от старост маса, счупена етажерка и други вехтории. Той гледаше всичко това, като се мъчеше да отвлече с нещо мисълта си, но тя упорито се връщаше към онзи момент, когато баща му си излезе, без дори да го погледне. Сега беше готов да ходи на училище и то не насила, а доброволно — само и само баща му да се върнеше.

И изведнъж си спомни за учителката, на която носеше цветя и за онзи последен букет от рози. Не знаеше защо, но я мразеше, сякаш тя бе виновна за това, че баща му си излезе, без да се сбогува и не се връщаше.

Вратата на килера се откряна. Стефек вдигна глава. На прага стоеше Бенек.

— Дърва ли сечеш?

— Засега само седя.

Бенек влезе вътре, затвори след себе си и седна на дървата.

— Има ли някаква вест от баща ти? — попита той.

— Не.

Бенек облекчено въздъхна. Най-напред беше влязъл при бабата и майката и като ги видя такива разплакани, помисли, че са получили някакви лоши новини.

Седяха неподвижно в тишината. Стефек нямаше настроение за разговори. Бенек взе една тресчица от земята и започна да я гризе.

— Сърдиш ли ми се? — попита той.

— За какво?

— За хилядата злоти.

Бузите на Стефек пламнаха.

— Всеки от нас би постъпил така — каза сериозно той и в гласа му прозвуча нотка на упрек. — Пари и така ще намерим — продължи, — тъй като трябва да заминем и то час по-скоро.

Бенек внимателно го погледна.

— Няма да можем да тръгнем преди да е свършила войната. Говорих за това с Абрам. Каза, че немците охраняват всичко — и морето, и реките. Където и да отидеш, навсякъде е пълно с шваби, плъзнали са из цяла Европа. Знаеш ли какво още каза? Че се радва на нашите планове и ако дочака края на войната, ще замине заедно с нас.

Стефек скочи от мястото си.

— Наистина ли каза така?

— Честна дума.

— Това значи, че нашите планове не са глупави и детински и че са осъществими.

— Напоследък и аз имах такива съмнения — прекъсна го Бенек. — Всичко, което правим, е толкова далече от края на войната и от цялото това пътешествие, но сега дълбоко вярвам, че ще заминем.

— Ще заминем! Ще се снабдим с всичко необходимо, ще преодолеем и най-големите трудности. Нашето пътешествие трябва да се осъществи! — И Стефек с размах заби секирата в дръвника.

— Ще видиш — Бенек се премести по-близо до него, — че баща ти ще се върне и всичко ще се оправи. Само веднъж да им извият врата на немците, тогава и животът ни ще стане друг.

Двете момчета неволно си подадоха ръце, но Стефек веднага дръпна своята. Засрами се.

— Е, отиваме ли в Трънака? — попита малко по-оживен той.

Заклучиха килера и занесоха ключа в къщи. След няколко минути Стефек излезе развеселен. Майка му и баба му се бяха сдобрили и си говореха спокойно. Това го окуражи. „Може пък наистина татко да се върне и всичко да се оправи?“ — помисли си.

Снегът се топеше вече трети ден. Беше лепкав и мокър. Топлият южен вятър и незасенченото от облаци януарско слънце, бяха превърнали всичко наоколо в едно размекнато, кално блато. В гората снегът се топеше по-бавно, само се послегна малко, а на по-сенчестите места се покри с твърда и гладка ледена корица.

Мина обяд. Петте момчета вървяха край гората и всеки от тях носеше на гърба си вързоп лешникови пръчки. Използвайки топлото време, решиха да сложат отново капаните и да нарежат лешникови клони, от които имаха намерение да правят цигарета. Някога преди войната, бащата на Гетек се занимаваше с това. Сега инструментите стояха неизползвани от никого. Един ден Гетек донесе в Трънака няколко цигарета, останали отпреди войната. След като ги разгледа, на Бенек му хрумна мисълта, че и те биха могли да ги правят. Гетек обеща да им даде на заем инструментите. Момчетата се въодушевиха. Най-после ще спечелят парите, които им бяха толкова необходими.

— Пръчките трябва да бъдат много добре изсушени — поучаваше ги Гетек. — Баща ми ги режеше винаги през есента или през пролетта и ги сушеше по няколко седмици. Но може да се правят и от по-сурови.

— Щом трябва, ще ги нарежем на парчета и ще ги изсушим, не е кой знае каква философия — каза Зимек, прехвърляйки пръчките от едното си рамо на другото.

— Витек прави много хубава резба — обади се Юрек, който вървеше до Бенек. — Тъкмо сега ще украсява цигаретата.

Кажик тичаше най-отпред, избирайки по-сухите места. Все още ходеше с обувките на прабаба си, но те вече на нищо не приличаха: кожата отгоре напукана, подметката на едната отпрана и въпреки че беше я привързал и с тел, и с връв — пак му влизаше вода.

Изкачиха се на възвишението. На това място дърветата в гората бяха високи. Малко по-надолу, под един стръмен склон, се намираше сечището. Изведнъж Кажик спря.

— Вижте! — посочи с ръка той.

На около двеста метра от шосето в сечището навлизаше голям, зелен камион.

— Жандармеристи! Идват към нас — каза Бенек.

— Да бягаме! — извика Гетек.

— Почакайте, винаги можем да избягаме! — задържа го Зимек.

— Скрийте се зад дърветата! — заповяда вождът.

Послушаха го. Хвърлиха пръчките на земята и се скриха зад дебелия ствол на борове. Камионът вървеше бавно. Изведнъж спря наред сечището на някакви си сто метра от тях. Притаени зад дърветата, те гледаха любопитно и уплашено. От шофьорската кабина и отзад изскочиха няколко жандармеристи.

— Сигурно ще дойдат тук, да бягаме! — повтаряше Гетек.

— Млъкни бе! — изсъска Зимек.

Но във въздуха беше надвиснала някаква заплаха. „Ако немците започнат да се приближават, ще си плюем на петите — помисли си Бенек. — В гората не могат да ни хванат. Освен това дали изобщо знаят, че сме тук?“

Гледаха какво ще стане по-нататък. Изведнъж забелязаха, че освен немците, до камиона стоят един до друг още четирима мъже.

— Затворници — прошепна Юрек.

И наистина, забелязаха, че ръцете им са завързани отзад.

— Да бягаме! — настояваше преbledнял от страх Гетек.

Не му обръщаха внимание. Чакаха да видят какво ще стане. Кажик броеше жандармеристите.

— Един, двама, трима... — седем — прошепна на стоящия до него Стефек.

— Тихо! — извика му той, като не откъсваше очи от камиона и хората край него.

Изведнъж се вцепениха от ужас. Двама от жандармеристите започнаха да блъскат с приклади затворниците към мястото, където се бяха скрили момчетата. На Гетек краката му се подкосиха от страх. Едва сега разбраха какво ще стане след малко. Останалите немци си запалиха по една цигара и застанали спокойно до камиона, си приказваха.

— Не мога повече, не мога — стенеше Гетек. Наведе се и започна да повръща.

Затворниците знаеха какво ги очаква. Вървяха бавно, и поглеждаха назад. Само единият от тях ускори крачка и наведен напред, гледаше към това място, където се бяха скрили момчетата.

— Зимек, скрий се по-добре, той ни вижда! — извика тихо Кажик.

— Ех, ако имах една пушка! — изстена от отчаяние Зимек.

Гетек спря да повръща. Блед, със затворени очи, той стоеше неподвижно, опрял челото си на дървото.

Всички чуваха бръмченето на неизгасения мотор и подвижанията на жандармеристите. Изведнъж немците, които блъскаха напред затворниците, се спряха. Сега пък затворниците като че ли тръгнаха по-бързо. От склона ги деляха може би тридесет метра. Този, който вървеше най-отпред, побягна.

— Лягайте! — извика Бенек с приглушен глас. Виждаше как немците вдигнаха и заредиха пушките и започнаха да се прицелват.

— Лягайте по-бързо! — чуха точно зад гърба си някакъв нисък, твърд глас.

Огледаха се. На две крачки от тях, облечен в кожено яке и с оръжие в ръка, стоеше Заремба. Докато успеят да залегнат на земята, той вече беше на края на склона.

— Залегни! — викна Заремба на затворниците.

Те разбраха и веднага се проснаха в снега. В този момент от няколко места едновременно се чува изстрели. Двама от немците, които се намираха близо до склона, лежаха на земята и ритяха в размекналия се сняг. Третият немец падна точно до камиона, а останалите четирима моментално се скриха зад колата. Моторът спря да бръмчи.

Момчетата видяха как Вешек се спусна по склона. Отляво и отдясно стрелбата продължаваше. Сега откъм камиона затрака картучница.

Зимек поглъщаше всичко с широко отворени очи. Видя как освен Заремба, от гората изскочиха още четирима мъже. Залегнаха точно в подножието на склона и като пълзяха напред, не спираха да обстрелват камиона. Ей там, отдясно, Зимек забеляза още няколко души. Наведени почти до земята, те атакуваха камиона от страни. Стрелбата не преставаше нито за миг.

Изведнъж Заремба скочи, измина тичешком около десетина метра, замахна, хвърли нещо към камиона и веднага се просна на земята. Другите също притихнаха. Най-напред се чу някакъв метален звук, а веднага след това оглушителен взрив разтърси всичко наоколо. Предната част на камиона избухна в пламъци. Зимек видя как от него се отделиха двама немци и хукнаха с всички сили към шосето. Сега атакуващите скочиха от местата си. Единият от бягащите жандармеристи падна, не изминал и двадесет метра. Другият приклепна, олюля се и започна да пълзи на четири крака. След няколко секунди на сечището настъпи тишина.

Момчетата станаха от земята. Видяха как двама мъже развързват ръцете на затворниците. Другите се въртяха край камиона, събираха оръжието и претърсваха убитите немци. Всичко това стана светкавично. Две-три минути по-късно въоръжените мъже заедно със затворниците пресякоха бързо сечището и изчезнаха в гората. Камионът гореше. Около него лежах седем трупа в зелени мундири. Но момчетата не можеха да откъснат очи от мястото, където изчезнаха партизаните. Бяха потресени и зашеметени от това, което видяха.

— Заремба командваше — прошепна Стефек с побелели устни.

Не чува гласа му. Стояха неподвижни, без да мотат да съберат мислители.

— Да тръгваме! — изведнъж се опомни Бенек. — Немците може да дойдат тук всеки момент. Сигурно стрелбата и взривът са се чували чак в градчето. Да изчезваме колкото може по-бързо! — говореше развълнувано той.

Хвърлиха още един поглед на пламтящия камион, на осеяното с трупове сечище и на дърветата, зад които изчезнаха партизаните. От камиона и мъртвите жандармеристи повея хлад. След като се

отдалечиха на десетина метра, започнаха да бягат. Гетек хвърли пръчките и хукна пръв, без да поглежда назад. Само Зимек се спираше от време на време и се вслушваше. Понамалиха темпото чак като наближиха Трънака. Лицата им бяха преbledнели, а от челата им се лееше пот. Никой не проронваше дума. Все още бяха под впечатление на потресаващите събития, които се разиграха пред очите им.

Когато стигнаха до скривалището, Зимек се спря, заби пръчките в земята и като вдигна високо глава, каза:

— Преседна им обаче на швабите!

Сега Трънакът се беше превърнал във фабрика. Зимек режеше пръчките на еднакви парчета. Гетек и Кажик ги издялкваха, Бенек им пробиваше дупки. Витек и Тадек ги украсяваха с резба, а Юрек ги боядисваше с четчица и ги сушеше на огъня. Първите цигарета бяха малко недодялани, лошо шлифовани и с прекалено големи отвори. Обаче с всеки изминат ден ги правеха все по-хубави и по-хубави. Решиха да работят бавно, но старателно. Не очакваха, че ще им потръгне така лесно. Първите цигарета вече съхнеха до печката. В Трънака миришеше на дърво и безир.

Метек без особено желание сечеше дърва. Бенек му нареди да запали печката, тъй като след няколкото сравнително топли дни, отново стегна студ и натрупа нов сняг. Стефек слезе в мазето, за да отдели продуктите за обяд. Осветяваше с фенерчето всички ъгли с надеждата, че ще намери някоя забутана консерва, но напразно. Знаеше, че това е невъзможно, тъй като беше броил всяка една от тях. Отвори резервното скривалище и го освети. Замириса на смазка. На дъските лежах двете пушки, двуцевката, сандъчето с боеприпаси, раниците. Затвори вратичката. В ъгъла намери една средно голяма зелка, сложи в джоба си няколко моркова и насипа картофи в казана. Ако не беше това резервно скривалище, в което винаги надничаше с удоволствие, вече нямаше защо изобщо да влиза в мазето. Откакто се свършиха консервите, макароните и соковете, чувстваше как властта над приятелите му се изплъзваше от ръцете. Обмисляше по какъв начин отново да зареди мазето с продукти. Зайците нещо бяха поумнели и вече не се хващаха в капаните, въпреки примамките.

— Метек, вземи казана! — извика той, застанал до отвора на мазето.

— Дай го! — Метек се наведе. — И картофите ли вече ти се свидят? — измърмори.

— Малко ли ти е това бе, лентяй такъв?

— Много ясно, че ми е малко.

— Ами тогава иди да обядваш на ресторант.

Стефек се измъкна от мазето, като държеше в ръце зелката и ядосано затвори капака.

— Изсипи картофите и напълни казана със сняг! — подканваше той Метек.

— Още нещо да искаш! Да не би аз да готвя днес?

— Ами кой?

— Абрам.

— Я млъкни бе, глупчо такъв! Не виждаш ли, че Абрам го няма. Освен това той готви когато поиска, а като не иска, не е длъжен.

Метек омекна.

— Добре — съгласи се, — но тогава ти ще нацепиш дърва.

— Взимай казана и много не философствай! — заповяда му Стефек.

— Какво? — Метек се разтрепери от яд, но изсипа картофите и отиде да нагрее сняг. Като се връщаше без да иска блъсна Зимек.

— Къде се буташ! — избухна той.

— А ти какво си се опънал така?

— Абе какво го е прихванало днес, та се е наострил толкова? — измърмори Кажик и уж без да иска му подложи крак.

Метек се спъна и се просна на земята. Не забеляза обаче кой му подложи крак и се нахвърли върху Гетек.

— Махни се! — заплаши го той, като насочи срещу него ножа си.

Обаче Метек го хвана за ръката и го удари с юмрук по лицето.

Наоколо закипя. Блъснаха Юрек, боята се разля... настъпи бъркотия.

— Я се успокойте! — извика Бенек.

Не го послушаха. Тогава той застана между тях, хвана ги за косите и ги раздели. Тадек изви ръката на Гетек и му изтръгна ножа. Метек се дърпаше.

— Пусни ме! Пусни ме бе, дрипльо такъв! — викаше на Бенек.

— За последен път ти казвам да престанеш! — Гласът на вожда звучеше студено и предупредително.

Момчетата се изненадаха. Никога не бяха го чували да говори с такъв тон. Но Метек продължаваше да се дърпа, риташе и се опитваше да освободи косата си от ръцете на Бенек. Той изведнъж го пусна. Метек веднага се нахвърли върху него, но Бенек ловко отскочи встрани

и като се възползва от моментното му объркване силно го стисна за рамото и светкавично му изви ръката назад. Метек извика от болка и приклепна.

— Стани! — заповяда му вождът.

Момчетата смаяни го гледаха, но той не им обръщаше внимание. Тръгна към вратата, като побутваше пред себе си Метек.

— Избрахте ме за вожд, нали така? И щом казвам, че трябва да се подчиняваш, значи трябва, ако не — марш оттук! — извика той като отвори вратичката и го изблъска навън. След това я затръшна и се обърна.

Всички си дадоха сметка, че се бе случило нещо страшно. Най-голямото наказание за всеки от тях беше да го изгонят от Трънака. Не знаеха как да се държат и какво да говорят. Бенек се приближи до Гетек.

— Ако още веднъж извадиш на някого нож, ще те изхвърля оттук като парцал! Не мисли, че сме забравили номерата ти. А сега отивай да готвиш! Веднага!

После се обърна, взе машината и спокойно започна да пробива дупка в следващото цигаре.

Момчетата работеха мълчаливо. Никой не смееше да се обади, а в мислите си осъждаха цялата тази история. Вярно, че Бенек беше вожд, избраха го, но не постъпи ли прекалено строго? Та нали Метек ще загине без тях? Изведнъж Кажик се изправи.

— Бенек, прости му! Аз му подложих крак.

Вождът мълчеше.

— Прости му, той вече няма да прави така! — молеше го Кажик.

Бенек прекъсна работата си.

— Само аз да му простя, така ли? От къде на къде? — избухна. — След като не се подчини на заповедта ми, това значи, че не иска да се подчини на нас всичките. Избрахте ме за вожд, за да има ред и аз постъпих така, както считах за правилно. Всички трябва да му простят, а не само аз. Това вече не зависи от мене.

Витек стана, мина покрай Юрек и Тадек и излезе от Трънака. След малко се върна като водеше Метек. Без да ги погледне в очите, той се приближи до Гетек, отмести го и започна да бели картофите.

Тадек вървеше бързо и теглеше шейната, на която свит и готов да заплаче от студ, седеше Йендрек. Целия следобед се пързалиха на хълмчето до училището и сега се връщаха гладни и уморени. Свечеряваше се. На улицата беше тихо, само някъде в далечината се чуваха звънчетата на шейните.

— Тадек, по-бързо, студено ми е!

— Щом ти е студено, слез от шейната! Ще потичаш и ще се стоплиш.

— А, няма, няма, искам да се возя!

— Слез, слез, че ще се простудиш!

Тадек спря.

Йендрек слезе и започна да тъпче около него с вкочанените си крака.

— Сега ще ти стане по-топло, ще видиш — успокой го той.

— Гладен съм и ми се спи.

— Мълчи, защото друг път няма да те взимам със себе си!

— Ама аз само така казвам.

Изведнъж Тадек тръгна по-бавно. На ъгъла, преди завоя, видя две черни леки коли, а по улицата се мотаеха няколко немци. При кого ли са дошли? Какво се е случило? Той внимателно наблюдаваше немците, колите и всичко наоколо. От другата страна на улицата забеляза двама цивилни, които се разхождаха нагоре-надолу. Това много го обезпокои.

Йендрек се огледа, видя колите и млъкна.

— Стопли ли се? Сядай да те повозя!

— Не, ще вървя.

Бавно се приближаваха към ъгъла. Тадек с удоволствие би се върнал обратно и би минал от другата страна на улицата, но сега вече нямаше как. Един от немците го забеляза и внимателно се вгледа в него. Тадек теглеше шейната, като държеше Йендрек за ръка и вървеше така, сякаш не виждаше никого и нищо. Наоколо се чувстваше някакво напрежение и на него му се струваше, че всеки момент немците ще ги арестуват. Въпреки това продължаваше да върви по-нататък. Вече се канеше да свие в страничната уличка, когато изведнъж видя Заремба, заобиколен от цяла група немци и цивилни. Вцепени се. Въпреки студата, Вешек беше само по риза и панталони. Вятърът развяваше буйната му черна коса. Отпред ризата му беше разкопчана и разкъсана. Ръцете му, извити назад, бяха оковани в белезници. Изпънат като струна, с леко вдигната нагоре глава, той вървеше към колите, побутван отзад от немците. Тадек не можеше да откъсне очи от него. Сърцето му се сви от страх и мъка.

Изведнъж Вешек го погледна втренчено, след това се закашля и се изплю. Моторите на колите забръмчаха. Отвориха вратата и Заремба се качи без да се съпротивява. Колата вече тръгваше, когато Вешек го погледна за втори път и с очи му показва мястото, където беше плюнал.

Тадек леко му кимна, че е разбрал. Искаше нещо да каже, помръдна побелелите си устни, но колите изведнъж тръгнаха по главната улица и се понесоха към зданието на Гестапо. Двамата цивилни, които се разхождаха от другата страна, също тръгнаха в тази посока. На улицата настъпи гробна тишина.

Тадек се взираше, искаше да вижда колкото може по-дълго време изчезващите в далечината коли, но пред очите му се завъртяха черни кръгове.

С ужас разбра какво се беше случило. Като забрави напълно за Йендрек, той изтича до мястото, което му показва с поглед Заремба. В снега нещо блесна. Наведе се. Това беше малко ключенце, завързано с конец. Конецът беше мокър. Разбра, че Вешек го е задържал в устата си и го е изплюл в последния момент.

— Отивай си в къщи — обърна се той към братчето си — и кажи на мама, че ще се върна малко по-късно!

Йендрек веднага го послуша. Хвана шейната за връвта и се затича по улицата.

Като се оглеждаше внимателно на всички страни, Тадек стисна ключето в дланта си и бавно влезе в двора. На прага на малката къща видя старата майка на Заремба. Стоеше изправена, опряна на рамката на вратата и неподвижните ѝ, сякаш угаснали очи, гледаха към останените върху снега следи. Тадек изведнъж се уплаши от нея и за малко не се върна, но превъзмогна страха си и се приближи. Чакаше тя първа да му обърне внимание, но старата женица стоеше като статуя, неподвижна и студена.

— Добър ден! — прошепна той.

Тя не го чу.

— Добър ден! — повтори по-силно.

Сега вече жената повдигна очи, но погледът ѝ беше суров и изпитателен.

Той протегна дланта си, на която лежеше ключето. Тя му кимна леко с глава, обърна се и влезе вътре. Тадек се вмъкна след нея и притвори вратата. Когато прекрачи прага на кухнята, видя на масата една порцеланова чиния с недоядена супа. Майката проследи погледа му.

— Върна се за обяд и точно беше седнал да яде, когато нахълтаха — каза тя сякаш на себе си и изведнъж избухна в старчески, безпомощен плач.

Тадек не знаеше какво да прави, как да се държи. Затвори очи и наведе глава. Не можеше да я гледа как плаче. И на него му се плачеше, но очите му бяха сухи, а гърлото — свито. Все още държеше ключето в ръката си.

Старата жена жално хлипаше, като несъзнателно кършеше ръце. Най-накрая той отвори очи и я погледна. Шалът се беше свлякъл на раменете ѝ. Побелялата ѝ рядка коса падаше на лицето, а със свитите в юмрук ръце беше закрила очите си. Тадек не издържа. Обърна се и излезе навън. Очите му пареха. Инстинктивно отмина къщата, отвори градинската портичка и хукна право към Трънака. Минавайки покрай къщичката на Заремба, той понамали темпото, но после отново се затича с всички сили. Не гледаше къде стъпва, прескачаше преспи и ровове, като избираше най-късия път до скривалището. Най-накрая стигна до Трънака. Блъсна вратичката и се втурна вътре.

Като видяха промененото му лице, всички скочиха от местата си.
— Арестуваха Заремба — едва промълви той.

Вцепениха се.

— Видях с очите си. Преди няколко минути. Гестапо — откъслечно говореше Тадек. И изведнъж замълча.

Напоследък арестите в градчето бяха зачестили, но никой от тях дори за миг не можеше да допусне, че немците ще се осмелят да арестуват Заремба. А това, че той се беше оставил да го хванат — умът им не го побираше.

Изведнъж от ъгъла се измъкна Абрам.

— Къде го арестуваха?

— При майка му.

Абрам откачи от гвоздеа протритото си палто.

— Преди да се качи в колата, изплю това ключе. Даде ми знак да го взема — каза Тадек.

Абрам взе ключа и го пусна в джоба си.

— Ела с мене! — обърна се Абрам към него. — И ти също — каза на Бенек.

Двете момчета послушно излязоха след него. Прегърбен, той тръгна по посока на градчето. Те вървяха с наведени глави, като от време на време поглеждаха гърба му. Бенек си помисли, че сигурно му е много студено с това тънко, закърпено на няколко места палто. Вятърът го дърпаше и развяваше полите му на всички страни. Цялата фигура на Абрам изглеждаше някак си особено тъжна на белия снежен фон.

Когато приближиха градчето той изведнъж намали ход и се изравни с тях.

— Изтичай и огледай внимателно уличката и двора на Заремба! — нареди на Тадек. — Ако забележиш някого, ела веднага да ми кажеш! Ние ще влезем в къщата.

Тадек хукна с всички сили и бързо се изгуби от погледа им. Пред вратата на къщичката Абрам бръкна в джоба си и извади ключето. Огледа внимателно вратата. В горния ъгъл видя добре замаскиран отвор, мушна в него ключето и го превъртя. Чу се тихо изскърцване. Вратата бавно се отвори. Щом влязоха вътре, Абрам превъртя ключа на контакта. Вратата се затвори. Тогава се приближи към едната стена и нещо натисна. Тя се отмести и Бенек видя онзи шкаф, за който му бяха

разказвали Зимек и Стефек. Абрам бързо прегледа всички полици. Изваждаше някакви книги, малки пакетчета и ги слагаше на масата. Най-отдолу измъкна едно дървено сандъче, обковано с желязо. След това старателно претърси цялото жилище. Ходеше от стена до стена, спираше се, вглеждаше се. Прегледа чекмеджетата, претърси леглото, а после надникна под него. Най-накрая влезе в шкафа и изчезна. Бенек се приближи. С крайчеца на окоото си забеляза отстрани една малка стълбичка, която водеше към покрива.

След няколко минути Абрам се върна. Джобовете на палтото му бяха издути. В ръката си държеше чувал. С бързи движения наслага в него книгите и пакетчетата, които лежаха на масата. Още веднъж дълго и спокойно огледа всичко наоколо. Извади ключето от джоба си, приближи се до контакта, намери в средата му една малка дупчица, мушна го в нея и два пъти превъртя. В стената нещо изскърца силно. Шкафът се затвори. Абрам извади ключето и пак завъртя контакта, но този път само се запали лампата. Той я загаси и каза:

— Извикай Тадек! Вратата блъсни силно, тя сама ще се отвори!

След малко Бенек беше вече навън. Тадек ходеше из двора. Подсвирна му тихо. Когато двамата се приближиха до къщичката, чувалът и сандъците бяха пред вратата, а Абрам я затваряше с ключенцето.

— Вземете тези неща — посочи той чувала и сандъчето — и ги занесете в Трънака! Аз ще дойда там след малко — каза и тръгна към градинската портичка.

Тадек метна чувала на гръб.

— Вземи и сандъчето! — каза му Бенек. — Ще ги занесеш сам, а аз за всеки случай ще попя на улицата. Абрам сигурно отиде при майката на Вешек.

Тадек хвана сандъчето за дръжката. Беше тежко, но той прехапа устни и закрачи към Трънака.

В живота на момчетата изведнъж настъпи коренна промяна. Арестуването на Заремба почувстваха като скъсване на някакви нишки, свързващи ги досега с улицата, градчето и задълбочения и сериозен живот, който криеше в себе си Вешек под маската на външна студенина. Дълбоко в душата си те се гордееха с това, че той живее на същата улица, на която живееха и те. Сега всичко рухна.

Абрам сякаш остаря изведнъж с няколко години. Стана мрачен, умърлуши се, прегърби се още повече и почти не излизаше от скривалището.

На другия ден дойдоха двама непознати и взеха сандъчето и чувала, донесени от дома на Заремба. Говориха за нещо с Абрам, съветваха се, а после изчезнаха. Оттогава той остана съвсем сам. Затвори се в себе си, стана мълчалив и замислен.

Арестите в градчето ставаха все по-чести. Вестите за разстрели обикаляха улиците и домовете. Хората се спотаиха в къщите си.

Почти всяка вечер момчетата излизаха от Трънака. Веднъж, два дни след арестуването на Вешек, тръгнаха към дома на фолксдойча, от чиято градина през есента Стефек късаше цветя. Измазаният със светла боя дом, около който бяха засадени много дървета, бе ограден с телена мрежа. Вечерта се случи мрачна и тъмна. Отново заваля гъст и мокър сняг, който се лепеше по лицата.

— Внимавайте! — предупреждаваше ги Стефек. — Той има куче вълча порода.

Зимек се прехвърли през оградата и им отвори пътната врата.

— Влизайте! — каза Бенек. — Само че тихо!

Долният етаж беше тъмен, а горният — силно осветен. Промъкнаха се в градината. Само Гетек остана на пост. В случай на опасност трябваше да им свирне.

Вървяха един след друг. В ръцете си държаха прашки и камъни. На десетина метра от къщата Бенек изшътка. Застанаха неподвижно като статуи.

— Внимание! Готови!

Приготвиха се.

— Бий!

Разнесе се звън и трясък от счупено стъкло. Започнаха да отстъпват. Видяха ясно как Зимек с един голям камък счупи средното стъкло и улучи абажура. Вече бяха стигнали до портичката, когато чуха зад гърба си кучешки лай. Наведени, бягаха по уличката към близката градина. Кучето тичаше от другата страна на телената мрежа. Бенек бягаше последен, точно след Зимек. Кучето спря да лае, но беше толкова близо, че чувстваха дъха му. Още малко и щяха да завият, когато то с един скок прескочи оградата. От страх на Бенек косата му настръхна. Веднага разбра опасността. Застина неподвижно. Кучето не го докосна. Спусна се подир другите. В тъмнината Бенек не видя, но усети, че Зимек се покатери на оградата и го последва. Кучето се давеше от злоба и се вкопчваше с нокти в телената мрежа, но изведнъж силно изскимтя, падна на земята и започна жално да вие.

— Да бягаме! — извика Зимек.

Без да му мисли много, Бенек скочи на земята и хукна към градината. Зимек тичаше до него.

— Видя ли, казах ли ти, че чукчето ще потрябва. Така го фраснах по главата, че чак изтрещя.

— Цяло щастие, иначе щяха да ни пипнат — на пресекулки каза Бенек.

След като прекосиха градината и излязоха на главната улица, заляна от матовата светлина на лампите, забелязаха ниската, черна лимузина на фолксдойча. Вероятно се връщаше от някакъв гуляй, защото колата се движеше на зигзаг ту по едната, ту по другата страна на уличното платно.

До Трънака пристигнаха по един отдалечен обиколен път. Още преди това бяха решили, че ще е по-сигурно, ако не минават направо през гората. Щом влязоха в скривалището, веднага се почувстваха извън всякаква опасност. От лепкавия сняг и тичането бяха изпотени и мокри. Едва си поемаха дъх, но на душата им беше спокойно. Изведнъж Зимек изруга, защото бръкна в джоба си и забеляза, че е

изгубил подарения му от Стефек нож. Толкова се гордееше с него и имаше защо. Беше най-хубав от всичките. Дори камата на Стефек не можеше да се мери по острота и изящност с него.

— Потърси го, може да е в някой друг джоб! — посъветва го Кажик.

— Това да не е игла! — с мъка и възмущение отговори Зимек. — Беше в калъфката под сакото ми — тя е тук, а ножът сигурно е паднал като изважда чукчето. Отивам! — каза изведнъж той. — Трябва да го намеря.

— Ти да не си луд! — Бенек му загради пътя.

— Дръпни се! — наежи се Зимек.

— Няма да ходиш!

— Ще отида!

— Няма да отидеш, освен ако минеш през трупа ми!

Витек стана и мълчаливо се изправи до Бенек.

— Пуснете ме! — настояваше Зимек. — Трябва да го намеря. Такъв красив нож!

Чувстваха, че още малко и ще се разплаче. Стефек се приближи до него.

— На, вземи моя! Ако утре си намериш твоя, ще ми го върнеш, ако не — задръж го!

— Върви по дяволите! — Зимек го блъсна. После седна на пейката, мушна глава между коленете си и я обхвана с ръце. От време на време едва въздържан плач разтърсваше раменете му. Не се учудиха, защото знаеха колко много обичаше този нож.

На другия ден Бенек, Витек и Зимек внимателно претърсиха целия път, по който минаха вчера, но снегът беше покрил всичко и въпреки цялото си старание не намериха нищо. Няколко дни Зимек ходеше потиснат и затворен в себе си. Когато след два-три дена Стефек отново му предложи ножа си, той го взе. В замяна на другия ден му донесе един малък сребърен часовник, останал му като семеен спомен от някого. Стефек не искаше да го вземе, даже се почувства засегнат — та той не беше му продал ножа си, а чисто и просто го подари. Обаче Зимек така настояваше, че Стефек накрая се принуди да го вземе, макар че за него часовникът не представляваше никаква ценност. За какво му е? Никъде не му се налагаше да ходи точно под час, времето за лягане и ставане определяха денят и нощта, а часовете за ядене —

стърженето на стомаха. Предпочиташе по-скоро да си даде обувките и да ходи с увити в парцали крака, отколкото ножа, но той, както и другите момчета, не можеше да понесе отчаяния вид на Зимек, който въпреки че беше заядлив, и избухлив, а понякога и агресивен, в тъжни моменти умееше да ги развесели и въодушеви за някое ново начинание.

Въпреки очакванията си, не можаха да намерят много купувачи за цигаретата. В едно магазинче успяха да продадат петдесет, в друго — сто и това беше всичко. Едни разправяха, че отворите им са големи, други пък не харесваха формата и цветовете. Ето защо момчетата се отказаха от по-нататъшното изработване на цигарета, а със спечелените пари, макар че не бяха много, купиха от аптеката някои от най-необходимите лекарства, които им беше написал на едно листче Абрам.

Откакто арестуваха Вешек, желанието им да заминат за Дивия Запад стана по-силно откогато и да било и те мечтаеха това да се осъществи колкото се може по-скоро. Юрек всеки път им носеше нови книги. Четяха ги и заедно, и поотделно. Привличаше ги този пълен с опасности живот, неочакваните приключения, победите, геройските подвизи, а преди всичко природата — буйна, разноцветна, пълна с хищни зверове и фантастични растения. Книгите разпалваха въображението им, бяха нещо като предсказание за бъдещия им живот.

А вечер...

Абрам ги гледаше с тревога, когато облечени в късите си якета и палта се измъкваха в тъмната и мразовита нощ.

Един понеделник, в края на януари, градчето беше обхванато от ужас. Предишната вечер момчетата от Трънака извършиха най-смелата си постъпка — изпочупиха всички стъкла на немския ресторант, който се намиреше в центъра на градчето. На сутринта хората минаваха край него и със задоволство гледаха празните прозорци и разсипаните стъкла. Но след няколко часа трийсетина немци и група полицаи тръгнаха от къща на къща и с прикладите си чупеха прозорците, а понякога ги изкъртваха заедно с рамките, биеха безмилостно хората и ги изкарваха боси на снега.

В градчето стана тихо, само от време на време от различни места се чуваше трясъкът от счупено стъкло и викове.

Настроението в Трънака беше направо траурно. Момчетата се тревожеха, че немците ще започнат арести, хората също се страхуваха от това. Но мина ден, после втори, трети, а немците не арестуваха никого. Сега почти във всички къщи прозорците бяха покрити с шперплат, само тук-таме се виждаха сглобени от няколко парчета стъкла. Но с времето остъклените прозорци ставаха все повече и повече, а хората забравяха за цялата тази история.

Вестта, че през нощта партизаните са вдигнали във въздуха моста и влака с боеприпаси, се разнесе още на сутринта по цялото градче. Това беше четвъртият случай през тази зима. Хората бяха чули далечни взривове. Някои смелчаци решиха лично да проверят дали този слух е верен. Момчетата също тръгнаха натам. Взривеният мост се намираше на три километра от градчето. Вървяха през гората. Оттук пътят беше по-къс и нямаше опасност да срещнат немци.

— Кой знае сега колко са кисели швабите и как ги е бъз? — разсъждаваше на глас Зимек.

— Рано сутринта при нас в магазина дойде Южо Фест. Обеща ми, че ако му дам една злота, ще ми каже нещо. Дадох му две цигари. Зарадва се и започна да разправя, че около моста има много оръжие, пушки, оръдия, боеприпаси.

— Ей, този Южо е голям тарикат — прекъсна го Бенек. — Уж побъркан, а пък винаги знае как да си изкара някоя цигара.

— Вижте, сърни! — извика Стефек.

Погледнаха. И наистина, на около петдесетина метра, на пътечката, обърнали глави към тях, бяха застанали две малки, измършавели сърнички.

Зимек бръкна в джоба за прашката си.

— Остави ги! — каза Бенек. — Виж колко са красиви! Защо трябва да ги плашиш?

Няколко секунди сърните внимателно ги гледаха, но изведнъж се обърнаха като по команда и с леки подскоци изчезнаха между дърветата.

— Какви са малки и стройни само! — продължаваше да се възхищава Бенек.

— Много са слаби. Сигурно са гладни. Такава тежка зима — съчувствено каза Стефек.

— Не им бери грижа толкова, те и изпод снега си изравят храна — обади се Тадек.

— Не се знае. Отгоре е твърд като камък, а освен това е и дълбок, не е лесно да стигнеш до земята — добави Юрек, като се опитваше да пробие с токчето си ледената кора.

Бавно се приближаваха до целта. Тук пътят беше чист и неотъпкан. Когато по малката горска пътечка излязоха на брега и погледнаха към моста, сърцата им замряха от вълнение. Висящият доскоро мост беше изчезнал, а земята наоколо — почерняла и изровена. Навсякъде, докъдето стигаше погледът, се виждаха оръдия, вагони, някакви коли — всичко беше объркано, смачкано, преобърнато настрани или нагоре с колелата и представляваше една грозна и мрачна гледка.

Момчетата побързаха да се оттеглят навътре в гората, тъй като около обърнатия влак и по железопътния насип се мотаеха трийсетина немци. По държанието им се виждаше, че са побеснели от яд и готови на всякакво отмъщение. Скрити зад дърветата и хвойновите храсти, те гледаха с интерес какво става наоколо, но бяха разочаровани, защото не очакваха да срещнат тук немци. Очите им светеха при мисълта, че можеха да се снабдят с оръжие, боеприпаси — изобщо с всичко, което им беше необходимо, и то от един път. Изведнъж няколко немци се затичаха по насипа и с готово за стрелба оръжие тръгнаха към гората, като внимателно се вглеждаха в някакви следи.

— Да изчезваме! — даде команда Бенек.

Беше крайно време. Немците вървяха право към тях. Момчетата разбраха, че това не е шега. Отначало бавно, а след това все по-бързо започнаха да бягат. Така тичаха, без да спрат, до самия Трънак.

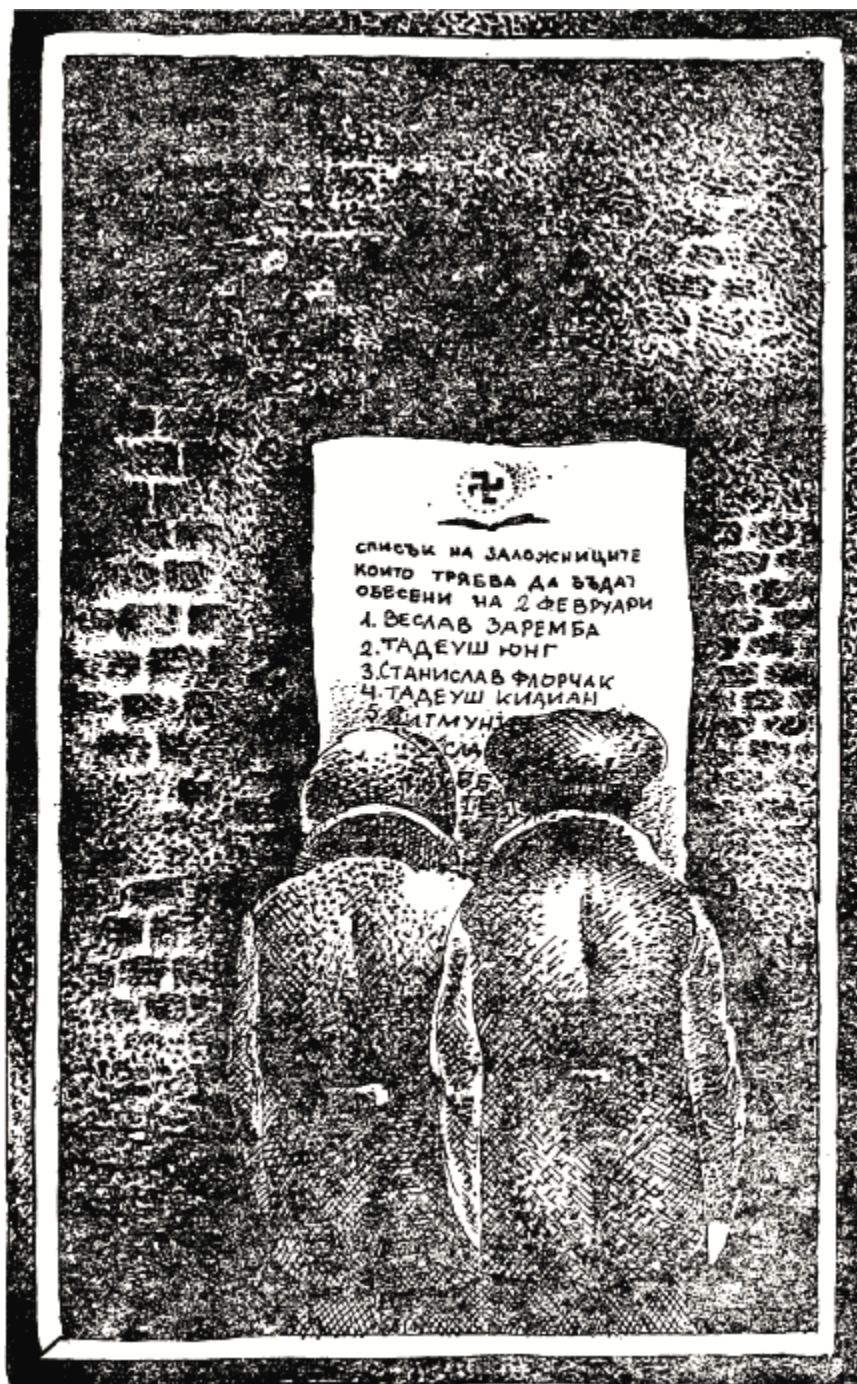
Този следобед Бенек и Стефек излязоха в града, за да купят няколко батерии за фенерчетата. От продажбата на цигаретата им бяха останали малко пари и тъй като лампата понякога светеше много слабо, фенерчетата им бяха необходими. Вървяха по главната улица, като се заглеждаха с интерес в минувачите и по-рядко в преминаващите коли. Като минаваха край стълба, на който лепяха съобщения и афиши, се спряха. До него беше застанал с кутия лепило в ръка и хартия, навита на руло, под мишницата, известният в града разносвач на съобщения, по прякор Змиорката. Момчетата се приближиха.

— Какво ново има? — попита го приятелски Бенек.

Змиорката не отговори.

— Кажи де! — настояваше Стефек.

Онзи дори не ги погледна. Нервно натопа четката си в лепилото, прокара я няколко пъти по стария филмов афиш, взе едно от съобщенията и го залепи. Бенек го погледна и се вцепени. Най-отгоре с големи черни букви беше написано: „Списък на зложниците, които на втори февруари ще бъдат обесени...“. Разтърка с длан очите си. Просто не можеше да повярва. Прочете го веднъж, два, три, четири пъти. Приближи се още една крачка напред. Почти всички имена му бяха познати. Най-отдолу видя: Веслав Заремба.

— Господи, Вешек! — прошепна той.

— Къде? — смая се Стефек.

Бенек протегна ръка и докосна с пръст името на Вешек.

— Rauss^[1] — чуха зад гърба си.

Огледаха се. На няколко крачки от тях стоеше един немски офицер, размахваше заплашително юмрук и крещеше. Сигурно си

беше помислил, че Бенек иска да скъса съобщението. Като се озъртаха на всички страни, те започнаха да се отдалечават. Немецът тръгна след тях, като ги викаше с ръка. Момчетата започнаха да се отдалечават все по-бързо и по-бързо. Онзи ускори крачка. На няколко метра от тях имаше желязна порта. Изведнъж вбесеният офицер посегна към пистолета си. С два-три скока те се озоваха при портата. Завиха. Чуха зад гърба си тропот и викове. Отминаха една барака, прескочиха оградата и наведени тичаха край нея към следващата къща. Чу се изстрел, след него втори. Най-после стигнаха до градинската портичка. Сега от немеца ги отделяше висок зид. Криволичеха между къщите и плетищата, докато най-накрая Бенек се спря.

Погледнаха назад.

— Успяхме да офейкаме — отдъхна си Бенек.

— Швабата влезе след нас през портата, ама май не ни видя — говореше Стефек, като дишаше бързо.

— Няма какво да стоим повече тук. Хайде да тръгваме! — каза Бенек и хукна пръв.

[1] Марш оттам (нем.). — Б.пр. ↑

Вече излизаха, когато Абрам извика настрани Бенек.

— Не взимайте Гетек със себе си! Болен е, пък и нали знаете какъв е — каза тихо той.

Бенек си спомни историята за човека без глава и за това, как Гетек повръщаше в гората.

— Добре — съгласи се. Направи знак на момчетата да спрат. — Един от нас трябва да остане! — заяви.

— Защо? Нали Абрам е тук? — попита Юрек.

— Един от нас трябва да остане! — повтори Бенек.

Всички наведоха глави.

— Аз ще остана — прошепна Гетек.

— Добре — каза Бенек и почувства облекчение от това, че не се наложи да заповядва, тъй като не беше сигурен дали би могъл да направи това.

Излязоха. Най-напред вървяха през гората, а после — по шосето. Времето беше студено и облачно, духаше остър, северен вятър. Вървяха един до друг, без да говорят. Това беше най-дългият път през живота им — път, от който се страхуваха и който ги водеше до мястото, където щяха за последен път да видят Вешек. Зимек вървеше отпред, с ръце в джобовете. През цялото време гледаше в земята и не се отбиваше встрани, дори когато чуваше, че идва кола. Стефек, който вървеше до него, няколко пъти го дръпна, за да го предпази от профучаващите край тях коли, но Зимек изобщо не реагираше. Вървеше напред, погълнат напълно от мислите си.

Изминаха половината път без никой да каже дума. Това мълчание им тежеше като камък. По шосето минаваха камиони, от време на време се мяркаше по някоя шейна, иначе беше съвсем сиво и пусто.

Накрая Кажик не издържа:

— Да не би само да искат да ни сплашат? Може да ги пуснат?

Погледнаха го. Само Зимек сякаш не го чу. Никой не му отговори, обаче някъде дълбоко в душите им проблесна слаба искрица

надежда. Но щом си спомниха за мръсножълтия афиш с черни букви, тя веднага угасна.

Най-после стигнаха до мястото. Застанаха до една голяма група хора. Наоколо беше тихо. Дори жандармеристите мълчаливо ходеха насам-натам с оръжие готово за стрелба, като оглеждаха всички изпод вежди с тежки намръщени погледи. На шосето се беше проточила цяла колона камиони, пълни с войници. От другата страна, на заградения от всички страни площад, стърчеше дълга няколко метра бесилка.

Чакаха. Небето беше тъмно и мрачно, духаше остър, северен вятър.

В тълпата видяха сестрата на Заремба и няколко негови познати. Зимек стоеше до Стефек и Бенек с поглед, забит в земята. Не можеше да гледа този площад и това кошмарно скеле. Стоеше със стиснати устни и свити юмруци. Никога не се бе чувствал по-нещастен от сега. Може би само в онази вечер, когато Стефек го удари с пръчката край огъня, но то беше съвсем друго тогава — изведнъж си спомни за всички удари и унижения, които изпита в Гестапо. С удоволствие би останал вместо Гетек в Трънака, но не можеше да надвие желанието си да види за последен път Вешек. Изведнъж трепна. В далечината се чу бръмчене на мотор.

Тълпата се разлюля. Приблжиха се два закрити камиона. Жандармеристите направиха кордон. Някакви хора закачваха примка на бесилката. Единият от камионите влезе на площада. От тълпата се разнесоха хлипания, но по-голяма част от хората стояха неподвижно, със стиснати устни. Камионът спря точно под бесилката. Зимек чуваше шума на мотора и без да гледа, знаеше какво става. Сред тълпата се чу вик. Няколко жандармеристи веднага се обърнаха, но отново настъпи тишина. Отвориха задния капак на камиона и оттам изскочиха жандармеристи. Сега на платформата се виждаше групичката осъдени, облечени в мръсносиви дрехи, със запушени с гипсови превръзки уста и вързани отзад ръце. Някои от тях гледаха към тълпата, други стояха със затворени очи, а трети поглеждаха към люлеещите се от вятъра примки. Камионът се движеше бавно, метър по метър, а всяко завъртане на колелата му означаваше нова жертва.

Вешек беше във втория камион, застанал на края на платформата. Пръв го забеляза Стефек. Сега всички го видяха. Заремба търсеше някого в тълпата. Изведнъж съзря сестра си. Кимна ѝ с глава.

Косата му беше остригана, а лицето — обезобразено от гипсираната уста. Гледаше спокойно и безстрашно. След това премести погледа си върху тях. Зимек вдигна глава и очите им се срещнаха. Вешек сякаш забрави за сестра си. През тези няколко секунди обхващаше с погледа си тяхната групичка. Момчетата го гледаха така смело и с такава любов, както никога досега. Той също ги гледаше за първи път с нежност и обич.

Изведнъж жандармеристът блъсна Вешек. Някакъв мъж му нахлузи примката на врата. Камионът продължи по-нататък. Наведоха глави. Сестрата на Заремба беше коленичила.

Зимек рязко се обърна и си тръгна. Другите го последваха. Вече не бяха с наведени глави. Докато траеше всичко това, те вървяха и гледаха с ненавист полицейския кордон. Устните им бяха стиснати, а ръцете свити в юмрук. Когато отминаваха колите с войници, Зимек вдигна глава и пълният му с омраза и отвращение поглед се плъзна по лицата на немците.

Небето беше тъмно и мрачно, духаше остър, северен вятър.

Беше нощ. От време на време по улиците минаваше немският патрул. Поставените наредко улични лампи хвърляха ясни кръгове светлина. Наведени, момчетата се промъкваха покрай оградите към центъра на града. Метек и Кажик вървяха най-отпред. Трябваше да пресекат градината и да застанат на пост от страна на улицата. Бенек, следван от другите, стигна до задната вратичка на градината и започна да се промъква покрай живия плет до ъгъла, където се намираше главният кръстопът на градчето. Момчетата пристъпваха след него, мълчаливи и съсредоточени. Когато стигнаха до определеното място, Бенек се повдигна на пръсти и през пролуката на оградата погледна към улицата.

— Кажик! — извика тихо.

— Тук съм — долетя от мрака.

— Има ли някой?

— Не.

— Пази хубаво! — заповяда вождът.

Зимек и Витек вече бяха извадили изпод якетата си къси ръчни триони.

— Кой най-напред? — обърна се Юрек към Бенек.

— Витек, ти режи тоя с картата, а Зимек — с високоговорителя. Ще се сменяме непрекъснато. Само гледайте да не се вдига много шум!

В ъгъла на градината стояха един до друг два стълба. На повисокия, боядисан в цвета на немското знаме, беше монтиран огромен високоговорител, от който цял ден из градчето се разнасяха немски военни песни и съобщения за новите победи на Германия. На другия стълб висеше голямо табло, с нарисувана върху него карта. Всеки ден на нея отбелязваха със стрелки превзетите от Хитлер градове и местности.

Трионите изскърцаха пронизително.

— По-тихо! — прошепна Бенек.

— От какво те е страх? Наоколо няма жива душа — каза Зимек, като се опря на другото си коляно. — Щом трионът влезе по-надълбоко, няма да се чува толкова — добави той.

Дървото се оказа твърдо и макар че бяха наострили през деня трионите, работата вървеше бавно. Сменяха се през няколко минути. Бенек тъкмо взе триона и приклепна, когато откъм улицата се чу тихо подсвирване.

— До оградата! — изкомандва той.

Наведени към земята, почти на четири крака, стигнаха до живия плет и се залепиха до него. Някъде откъм центъра на града се чу шум от мотор.

„Дали Кажик добре се е скрил?“ — обезпокои се Бенек.

Шумът от мотора нарастваше. През пролуките на оградата видяха светлините на фаровете.

— Да бягаме! — прошепна някой.

— Тихо! — изсъска Бенек.

Колата се приближаваше с шум. Изведнъж видяха над главите си някаква сянка. Това беше Кажик, който прескачаше оградата.

— По-бързо! — изръмжа Зимек.

Кажик се стовари едва ли не на главите им.

— Немци — прошепна той. — Цяла група идва насам.

— Млъкни! — заповяда му Бенек.

Колата като че понамали скоростта си. Движеше се точно срещу тях, но не спря, а отмина с бръмчене и изчезна в страничната уличка.

Олекна им.

— Къде видяха немците? — попита Бенек.

— Точно зад аптеката. Около десет души са. Ето, чувате ли ги като говорят?

— Пияни са — обади се Юрек. — Пеят.

— Мълчете! Ще ни отминат и нищо няма да забележат — каза Зимек, но за всеки случай скри триона под якето си.

— А къде е Метек? — заинтересува се Тадек.

— Стои до портата, почти под уличната лампа. Вижда се от пет километра.

— Глупак! — измърмори Бенек.

— Тихо, идват насам!

Групата пийнали немци вървеше със смях, песни и врява.

— Говеда! — измърмори Юрек.

— Ш-ш-ш-т! — усмириха го.

Развеселените немци бяха вече близо. Пресякоха кръстопътя и се качиха на тротоара, който минаваше покрай градината. Момчетата затаиха дъх. Немците се намираха вече само на два метра от тях. Изведнъж един от пияните войници се приближи към оградата и се хвана с две ръце за нея. Другите го заобиколиха, но той нещо говореше, плачеше и не искаше да върви по-нататък. Момчетата чуваха как бият сърцата им. Не смееха да се помръднат, тъй като и най-малкият шум можеше да ги издаде.

Един от немците драсна клечка кибрит и си запали цигарата. Другите се разправяха за нещо. Опитваха се да откъснат войника от оградата, но той непрекъснато ругаеше, хлипаше и не искаше да се помръдне от мястото си. Нещо светна. Немецът беше хвърлил горящата кибритена клечка почти под краката на Бенек. Той се овладя с голямо усилие и не трепна. Клечката моментално угасна. Немците се разшумяха още повече.

Бенек разбра опасността. След малко можеше да се скарат, ще дойде патрулът, привлечен от виковете им и тогава дори без да искат, щяха да ги открият. Размърда ръката си и докосна рамото на Зимек, но той стисна дланта му, като с това искаше да му каже да почака още малко.

Изведнъж двама от немците се откъснаха от групата и олюлявайки се продължиха по-нататък. Другите останаха на мястото си, крещяха нещо и жестикулираха. Минутите се точеха бавно и мъчително. Някъде отдалече се чу изсвирване, а от другата страна с бърмчене се приближаваше кола. Немците замлъкнаха и се ослушаха. Пияният войник най-после се остави да го хванат от двете страни и като не преставаше да хлипа, тръгна покрай градината. Някаква кола шумно профуча. Групата немци се отдалечаваше все повече и повече. Постепенно настъпи тишина. Момчетата си отдъхнаха. Почакаха още няколко секунди.

— Е, хайде, отивай вече на мястото си! — обърна се Бенек към Кажик.

— Аз ще го сменя — предложи Юрек.

— Както искаш — съгласи се Бенек.

Юрек прескочи оградата. Трионите отново влязоха в действие.

— Ще намина към Метек — каза Бенек и леко, на пръсти, изтича до главния вход на градината. — Метек! — извика тихо той, след като стигна до желязната порта. Никой не му отговори. — Метек! — извика по-силно. Обхвана го безпокойство. Подскочи и се качи на една от железните пръчки на портата. Погледна към улицата. Отляво и отдясно беше пусто и безлюдно.

— Метек! — извика пак доста силно той. После се хвана с ръце за оградата и я прескочи. На тридесет крачки от него имаше една будка. С няколко скока стигна до нея и я обиколи. Метек го нямаше. „Къде ли е изчезнал?“ — помисли си отчаян Бенек. Огледа се внимателно на всички страни и после се затича към най-близката порта. Надникна в тъмната ѝ паст. — Метек! — прошепна полугласно — Метек!

— ... еетек — неясно му отговори ехото.

Като трепереше от вълнение и тревога, Бенек влезе в дворчето и извади фенерчето от джоба си. Светна няколко пъти между къщите. Беше пусто. Вече се канеше да излезе на улицата, когато чу бързи стъпки. Просна се до зида. Някаква висока мъжка фигура се мярна край портата. Отдъхна си. Не беше немец. Промъкна се до ъгъла и надникна. Мъжът вече го нямаше. Вероятно беше влязъл в съседното дворче. Изчака малко и зави към градината. Вече беше отминал портата и тичаше към ъгъла, когато изведнъж чу тихо изсвирване. Юрек им даваше сигнал. Спря се. Не забеляза нищо. Наоколо цареше тишина, само някъде в далечината се чуваше бръмчене на самолет. „Да, но Юрек не се шегува“ — помисли си той. Въпреки всичко реши да отиде до ъгъла. Може пък Метек там да се е скрил? Вървеше побавно. Едва доловимото изсвирване не се повтори. Бенек почувства, че го побиват студени тръпки. От ъгъла го делиха два метра, когато чу зад гърба си тропот на подковани обувки. Вцепени се. Погледна нагоре. Да прескочи? Не, ще вдигне такъв шум, че ще издаде всички. На две крачки от него стоеше голяма кофа за боклук. Без да му мисли много, той се затича и клекна зад нея. Светлината на уличната лампа не стигаше до тук. Шумът от крачките се засилваше. Бенек затвори очи и опря челото си на желязната кофа. Затаил дъх, мислено броеше: „Едно, две, три, четири...“. Изведнъж силно му се прииска да вдигне глава и да погледне минувача, но се опомни. Сви се още повече и зачака без да мърда. Ритъмът на крачките се смени. Отвори очи и с крайчеца на

окото си забеляза на около метър и половина от себе си високата фигура на един жандармерист. Немецът вървеше бързо, като в този момент пресичаше напърно кръстопътя. Броеше крачките му. Знаеше, че всяка от тях намаляваше опасността. Същевременно се молеше онзи да не се обърне, иначе беше загубен. Най-накрая немецът пресече улицата, качи се на тротоара и изчезна в дълбоката сянка на високото здание. Бенек на четири крака се добра до оградата, а след това запълзя покрай нея към ъгъла. Тук се огледа на всички страни. Олекна му. Засега опасността беше преминала. След малко вече се намираше сред приятелите си.

— Метек го няма — заяви. — Навсякъде го търсих: около будката, при портата, виках го, светих с фенерчето, но напърно.

— Сигурно се е изплашил от ония немци и е офейкал — подхвърли Зимек.

— Сигурно — съгласи се Бенек, въпреки че в душата си беше неспокоен. — Още много ли има? — попита.

— Вече са прерязани, остава само да ги бутнем — отговори Тадек.

И действително, Витек и Зимек прибираха трионите.

— Няма какво да чакаме — намеси се Юрек. — Сега му е времето, докато няма никой.

— Е, хайде тогава! — Зимек си плю на ръцете.

Разделиха се на две групи и обхванаха стълбовете.

— Внимание! По команда — каза Бенек. — Три, четири!

Най-напред се чу сух трясък, а после ужасен грохот от стоварващите се на земята стълбове, карта и високоговорител.

— Да изчезваме! — прошепна Зимек.

Побягнаха, като се надпреварваха един друг. Вече бяха стигнали до градинската портичка, когато чуха, че някой ги вика. Забързаха още повече. Но нещо сякаш спря Бенек.

— Чакайте!
Зимек чу и се спря.
— Метек! — извика тихо Бенек.
— Тука, тука! — долетя някъде отстрани.
Отидоха при него. Лежеше на земята.
— Какво ти е?
— Минаваха немци. Искях да прескоча портата и паднах от нея.
— Ставай!
— Не мога. Едва се довлякох до тук.
Зимек приклегна.
— Хвани ме през врата! — каза той.
Метек го хвана. Зимек се опита да се изправи, но Метек изохка и го пусна.
— Хвани се! Нямаме време — ядоса се Зимек.
— Боли ме, ужасно ме боли!
— Какво те боли пък сега?
— Кракът. Ох!
— Я стига си се глезил! — каза гневно Зимек, но веднага се наведе и го хвана под мишниците. Бенек му помогна. Зимек го праметна като чувал и без да обръща внимание на стенанията му, хукна по-нататък. Бенек тичаше след тях.

В градчето закипя. Всяка сутрин жителите му преживяваха някакви нови вълнения. Един ден намираха на оградите и по стените на къщите си обидни надписи против окупаторите, друг ден научаваха, че под носа на часовоя е изчезнало хитлеристкото знаме, което плющеше ден и нощ на пилона. Веднъж пък някой прерязал стълбовете с огромната карта и високоговорителя — двата непресъхващи извора, които разносяха славата на немската армия.

Местната или така наречената „синя полиция“^[1] и жандармерията се досещаха кои са виновниците. По следите познаха, че това са стъпки от момчешки крака и употребиха цялата си хитрост, за да избегнат нови произшествия, които ги правеха смешни в очите на хората. От няколко дни се забраняваше на момчетата да продават вестници по улиците. Хванеха ли някое вестникарче, откарваха го

веднага в полицията и там, след като му вземеха парите и вестниците, здравата го напердашваха.

В това време се случиха и други неща. В една мразовита сряда, в градчето неочаквано нахлу група партизани и задигна всички пари на банката. Докато се опомнят, партизаните бяха вече в гората. Немците беснееха от яд. Хората отбягваха да ги срещат, за да не си докарат беля на главата.

Един ден се разнесе новината, че двама полицаи са избягали в гората.

[1] „Синя полиция“ — полски полицаи, облечени в синя униформа на служба при немците по време на Втората световна война. — Б.пр. ↑

От няколко дни момчетата почти не излизаха от Трънака. Една сутрин съвсем неочаквано времето се промени. Денят беше топъл, но облачен. По обяд заваля дъжд и превърна всичко наоколо в мочурище. На земята се образуваха локви, по рововете течаха кални поточета. Въздухът стана студен и влажен. Изведнъж всичко наоколо някак си посивя. После започна да духа по-топъл вятър и студът намаля, но слънцето все още се криеше под дебелилото наметало на дъждовните облаци.

През зимата обувките им се бяха скъсали напълно и изобщо не можеха вече да се закърпят. Зимек се снабди отнякъде с два чифта дървени обувки. Единия носеше той, а другия продаде на Витек за една шарена мъжка вратовръзка. Момчетата му се подиграваха.

— За какво ти е тая връзка бе?

— Абе все ще потрябва. Ще си я вържа в деня, когато швабите започнат да бягат от градчето — отговори.

— Хм, че тогава кой ще ти мисли за връзка? — недоверчиво се обади Кажик.

Момчетата замълчаха за момент. Опитваха се да си представят този ден. „Дали наистина ще си върже връзка? — мислеше си Стефек. — Аз бих се срамувал. Никога не съм носил. И татко също не е носил. Ами че и Зимек никога не е ходил с връзка. — И изведнъж му хрумна една идея... — Да, като свърши войната, ще си облече чиста риза, ще вземе назаем от Зимек връзката, ще си я върже и ще отиде да посрещне баща си. Само че засега по нищо не си личеше, че швабите се канят да бягат. — Но още малко — утешаваше се сам — и тогава всичко ще се промени. Щом напуснат градчето, ще отидем на пристанището и ще си изберем най-хубавата лодка. Само дано баща ми да се върне веднага. Абрам казваше, че след войната много хора ще намерят близките си. Сигурно не лъже.“

Изведнъж някой почука. Вдигнаха глави. Кой можеше да бъде? Чукането не преставаше. Стефек седеше най-близо. Стана внимателно,

приблужи се до вратата и долепи ухото си на вратичката. „Дали не са ни открили с кучета?“ — ужаси се той. Погледна към другите. Лицата им бяха пребледнели.

— Ей, отворете! Свой! — чу се отвън.

Мълчаха. Този глас не им беше познат, но все пак най-тежкият камък падна от сърцето им. Не бяха немци. Напоследък полицаите поумняха и си докараха кучета. Ето защо момчетата станаха изключително предпазливи.

— Хайде, отворете! — викаше мъжки глас. — Не се бойте, дошъл съм при Абрам.

Отдъхнаха си. Погледнаха към ъгъла, където седеше Абрам. Той им кимна с глава. Стефек обаче все още не сваляше резето.

— При кой Абрам? Тук няма никакъв Абрам — заяви.

— Отвори, отвори! — настояваше непознатият.

— А вие как се казвате?

— Приятел съм на Заремба. — Гласът прозвуча по-тихо.

Стефек дръпна резето. В Трънака нахлу дневна светлина и хладен въздух. На вратата се появи висока мъжка фигура в сиво палто. Непознатият внимателно огледа всичко наоколо, наведе се и прекрачи прага. Стефек залости вратата.

— Ей, че ви е хубаво тук! — възкликна мъжът.

После се приближи до Абрам и му протегна ръка. Здрависаха се. Юрек стана и му направи място, но той го спря.

— Седи си спокойно! Нямам много време. Дошъл съм само за няколко минути. Може ли да излезем за малко? — кимна той на Абрам, който веднага стана.

— Ние ще излезем — предложи Бенек.

— Какво иска този? — попита Юрек, след като двамата мъже излязоха навън.

— Дявол го знае — отговори някой.

— Познавате ли го? — попита Кажик.

Не отговориха.

— Прилича на евреин — прошепна Зимек.

— Сигурно е евреин — потвърди Метек, който лежеше на пейката.

Замълчаха, като напругаха слух. Непознатият и Абрам стояха точно зад вратата. Чуваха гласовете им, но не различаваха отделните

думи. Кажик искаше да се промъкне по-близо и да подслуша, но Бенек му прегради пътя.

— Я си седни на мястото! Какво те интересува?

Кажик седна засрамен. Искаше нещо да каже, но вратата изведнъж се отвори и влезе Абрам. Беше развълнуван и някак си по-оживен от друг път.

— Отиде ли си вече онзи човек? — попита го Зимек.

— Отиде си — отговори Абрам и седна на мястото си.

Очакваха напрегнато дали ще каже нещо, но не смееха да го попитат какво е искал непознатият. Абрам обаче мълчеше. После бръкна в нишата и извади вързопчето с вещите си. Те не бяха много: една стара риза, панталоните, които някога носеше Вешек и чорапи. Разглеждаше всяка вещ поотделно, сякаш размисляше дали ще му върши още работа, или не.

— Дай ми обувките си! Ще си отида до нас — обърна се Стефек към Витек.

— Толкова е кално, къде ще се мъкнеш в това време? — разубеждаваше го Юрек.

— Ще си отида.

Витек свали обувките си и му ги подаде. Бяха въвели такъв ред: въпреки че обувките принадлежаха на Зимек и Витек, взимаше ги този, на когото му се налагаше да излезе. Само Юрек и Тадек не взимаха назаем, тъй като техните обувки все още се държаха.

— И аз ще дойда — обади се Кажик. — Гладен съм. Може да хапна нещо.

— Донеси и на нас! — напомни му Зимек, като му подаваше дървените обувки.

Двете момчета вървяха по размекнатия път край гората. Прескачаха поточетата, заобикаляха локвите.

— Как мислиш, какво искаше онзи от Абрам? — попита по едно време Кажик.

Стефек повдигна рамене.

— Откъде да знам. Цял месец никой не го потърси, сякаш го бяха забравили. Не мога да разбера само защо си извади нещата?

— Може да отиде в гората? — изказа предположение Кажик.

— Сега? В тая лапавица? — усъмни се Стефек.

— Прабаба ми вчера каза, че пак ще стегне студ и зимата ще продължи до края на март.

— Ами! — недоверчиво отвърна Стефек. — Моята баба пък каза, че ще имаме прекрасна пролет. Ето виж — посочи с ръка той първите реси на върбата.

Кажик се приближи и откъсна едно клонче.

— Приличат на малки мишлета — каза той, като внимателно го разглеждаше.

Разделиха се. Всеки си тръгна към къщи. След един час трябваше да се срещнат. Стефек бързо пресече улицата и влезе в двора. В антрето се спря. Направи му впечатление тишината, която цареше в къщи. Натисна дръжката и вратата се отвори. Влезе вътре. Майка му беше сама. Седеше на масата, опряла глава на ръцете си, а пред нея лежеше някакво малко листче, което привлече вниманието му. Приблужи се и го грабна.

Мили мои... — прочете. Буквите заподскачаха пред очите му. Позна почерка на баща си. Притисна се до майка си и започна да я прегръща и целува.

— Мамо... мамо.

За пръв път от толкова време избухна в дълъг, невъздържан плач. Майката притисна главата му към гърдите си, като непрекъснато повтаряше:

— Хайде стига вече, успокой се, успокой се!

Изведнъж взе от ръцете му листчето, стана, бързо прекоси кухнята и го хвърли в огъня. Стефек през сълзи видя как писмото се сгърчи, а после пламна и се превърна в блестяща пепел.

— Защо го хвърли? — извика отчаяно той.

Майка му наведе надолу очи.

— Така трябва — прошепна.

— Как така? Нали е от татко?

— Да, но той моли да го изгоря веднага, след като го прочета — с мъка произнесе тя и се разплака.

— Какво ти е, мамо? — изтича той при нея. — Защо се натъжи? Та нали татко е жив!

— А, нищо, сега ще ми мине — каза тя, като бършеше сълзите си.

— Дори не успях да го прочета. Кажи какво пише татко?

— Че е здрав и че ще се върне — говореше майка му и гледаше през прозореца. — Само че трябва дълго, много дълго да го чакаме.

— Сещам се! — извика Стефек. — Ще се върне, когато свърши войната.

Майка му кимна.

— Да, тогава ще се върне — каза.

Затвори очи и той не можа да види каква болка беше скрита в тях. Стефек още веднъж силно я прегърна, притисна я до себе си и прошепна:

— Да знаеш само колко съм щастлив, мамо!

Тя несъзнателното галеше по косата.

— Не бъди такава тъжна! — молеше я той.

— Ти също плака — отговори майка му.

— Да, но другояче, от радост.

— Сега ще ми мине. — Хвана ръцете му и го отстрани от себе си. — Хайде, иди сега да се измиеш и ела да обядваш!

— Не съм гладен, мамо. Ще изтичам до приятелите си и ще им кажа, че сме получили писмо от татко. — И той грабна от масата шапката си и изтича навън.

Пред къщата на Кажик се спря и свирна с пръсти. На прозореца се показа по-голямата му сестра и му се изплези. Стефек я заплаши с юмрук, като същевременно се усмихваше. Вратата изскърца и пред него застана Кажик.

— Защо така бързо? — попита.

— Ела, ще ти кажа нещо! — извика му Стефек.

— Какво? — заинтересува се Кажик.

— Получихме писмо от татко. Пише, че е здрав и че ще се върне веднага щом свърши войната.

— Така ли? — зарадва се Кажик. — Много хубаво! После ще поговорим, а сега скрий това нещо за Метек — каза той и извади изпод сакото си голямо парче хляб. — Аз сега ще дойда. Само да се свари супата.

Стефек мушна хляба в джоба на якето си.

— Само по-бързо! — извика, като се отдалечаваше.

Дървените му обувки тропаха по заледения тротоар. Тичаше така, сякаш му бяха израснали криле. Искаше час по-скоро да сподели

радостта си с другите.

В Трънака настъпи необикновено оживление, предизвикано от две неочаквани вести: първата — писмото от бащата на Стефек, а втората — напускането на Абрам. Не им каза защо си отива, само обясни, че се налага и то колкото може по-бързо. На другия ден щеше да дойде да го вземе онзи непознат човек. Не го попитаха къде отива. Ясно беше, че в гората.

Целия следобед Абрам прекара с игла в ръка. Кърпеше старото си износено палто и панталоните. Стефек ходеше по скривалището и от радост не можеше място да си намери. Надничаше в мазето, в кухнята, сечеше дърва, белеше картофи, готвеше. Зимек, Бенек, Кажик и Юрек играеха на карти, но от време на време поглеждаха ту към Стефек, ту към Абрам.

— Като идвах насам, срещнах Рижия Мачек и Шушумигата — обади се изведнъж Кажик.

— Е, и какво? — заинтересуваха се другите.

— Ами нищо. Продават една раница.

— Колко искат за нея?

— Даже не ги попитах. Шушумигата като ме видя, за малко не офейка. Беше кротък като агънце. И двамата се заканваха на някакъв фолксдойч.

— За какво?

— Ами като минавал с колелото си край тях, ги наплюл, Рижия Мачек каза, че ако ги срещне, ще го направи на кайма.

— Нищо чудно, на него много не му трябва. Щом е казал, сигурно ще го направи — заяви убедено Тадек.

— Зимек, не крий картите! — извика Бенек.

— Не ги крия, какво се заяждаш? Падна ми една карта.

— Хайде, хайде, нещо много често взеха да ти падат! — обади се Тадек.

— Аз ще играя вместо него — премести се по-близо Гетек.

— Няма нужда — отстрани го Зимек.

— Какво си ме заблъскал бе! — избухна ядосано Гетек.

— Не си пъхай носа където не ти е работа! — издекламира Зимек с подигравателна усмивка.

Гетек се обърна и отиде при Метек.

— Е, как ти е кракът? Боли ли те още? — попита.

— Вече е по-добре — усмихна се той.

Абрам изохка. Погледнаха го.

— Убодох си пръста. Това палто е старо и няма да изкара много — добави.

— Да, но без палто в такова време не може дълго да се издържи в гората — измърмори Зимек.

— Вярно, че не може — съгласи се Абрам.

Кажик хвърли картите и скочи от мястото си.

— Бенек, ела да ти кажа нещо! — извика.

— Кажй го пред всички!

Зимек стана.

— Ела да видим какво ще ни каже!

Кажик беше много развълнуван и щом вратата се хлопна след него, разпалено заговори:

— Имам една идея. Знаем какво да направим. Вчера минавах край горичката и видях, че танковете са още там. Ако искате да отидем и да донесем на Абрам кожух.

— Готово! — съгласи се веднага Зимек.

Бенек мълчеше.

— Ами добре — каза накрая той, — но ще трябва да отидем още днес, като се стъмни. Утре ще бъде късно.

Извикаха и другите. Никой не се противопостави. Предложението допадна на всички. Решиха нищо да не казват на Абрам, защото се страхуваха, че няма да им позволи да извършат това, което бяха решили. Но при избора кой да отиде избухна спор. Кажик трябваше да бъде там, понеже знаеше в кой танк има кожух. След дълги разпавии решиха, че ще отидат Кажик, Зимек, Стефек и Бенек. Юрек обаче не искаше да даде обувките си на Кажик.

— Няма смисъл да ходят петима души — увещаваеше го Бенек.

— Защо да няма? Петима души е по-добре. Двама ще пазят, а трима ще влязат в танка.

— А откъде ще вземем още един чифт обувки? — попита Стефек.

— Кажик може да вземе от Гетек. Неговите още се държат.

— Е, добре, хайде — отстъпи Кажик.

Накрая и другите се съгласиха. Трябваше да тръгнат като се здрачи.

Надвечер стегна студ. Тънката като яйчена черупка ледена корица се пукаше под краката им. Зимек и Юрек вървяха първи.

— Ей, не бързайте толкова! — извика им Бенек.

Като приближиха пътеката, по която се разхождаше часовоят, тръгнаха по-бавно. Стефек се измъкна най-отпред. Прилекна зад храста и започна да се оглежда на всички страни. Снегът беше съвсем утъпкан, но докъдето стигаше погледът му, не се виждаше никой.

— Хайде! — прошепна той и пръв претича на другата страна.

След малко бяха в горичката. Като приближиха първия танк, Юрек и Стефек се спряха. Трябваше да наблюдават пътеката и в случай на опасност да предупредят. В това време Бенек, Зимек и Кажик изчезнаха между дърветата.

Гората беше потънала в синкав полумрак. Момчетата застанаха на няколко крачки един от друг, като внимателно се оглеждаха наоколо. В далечината нещо изскърца. „Сигурно са нашите“ — помисли си Стефек и погледна към Юрек, но той така се беше залепил за дървото, че не можа изобщо да го види в тъмното. „Тю, че студено!“ — потръпна Стефек. По небето се носеха сиви, кълбести облаци. „Интересно, какво ще бъде утре времето? — Той прилекна, взе една пръчица от земята и започна да я върти между пръстите си. — Много дълго се заседяха там. Да не би Кажик да е забравил в кой танк е кожухът?“ — обезпокои се изведнъж. Пак погледна към Юрек. Видя само очертанятията на фигурата му.

Юрек беше решил да не се помръдва. За такова стоене на пост той бе чел в не една книга. Искаше да изпробва издръжливостта си и да не се помръдва през цялото време. Нито веднъж не пристъпи от крак на крак, само местеше погледа си от едно място на друго, наблюдавайки всяка пролука между дърветата. „Може би някога ще стоя така на пост в джунглите, за да предотвратя приближаващата се

опасност? — помисли си. В същото време чу някакво изскърцване в далечината. — Сигурно вече са при танка. — С крайчеца на окото си погледна към Стефек, но веднага след това продължи да наблюдава пътеката. — Едно, две, три... Нещо много дълго време седят там. Интересно до колко ще успея да преброя?... Четири... пет... Там в джунглите ще имаме пушки и при опасност ще можем да се отбраняваме... двадесет и едно... двадесет и две... двадесет и три...“ Нервите му вече не издържаха. Преброи до сто и четиридесет. Изведнъж чу как зад гърба му нещо леко изпраця. Обърна се. В мрака забеляза три наведени сенки. „Това се те“ — зарадва се. Стефек също ги забеляза. Приблжиха се и видяха, че Кажик държи под мишницата си кожух.

— Е, какво? — попита шепнешком Бенек.

— Нищо, няма никой — отговори Стефек.

— Да тръгваме тогава! — реши той.

Вървяха бавно, като се вслушваха дали няма да чуят някакъв шум откъм пътеката. Юрек и Стефек минаха най-отпред. Иззад

дърветата оглеждаха местността. В тъмното всеки хвойнов храст, всяко дръвче им приличаше на човек.

— Няма никой — прошепна Кажик и претича на другата страна. След него минаха Зимек и Бенек.

Юрек и Стефек бяха стигнали до средата на пътеката, когато изведнъж ги освети силен сноп светлина. За миг се поколебаха. Чу се изстрел и някой извика. Наоколо закипя. Стефек, вместо да се хвърли между храстите, започна да бяга по пътеката. Докато се опомни, разнесе се нов изстрел. Нещо сякаш го подхвърли, но не падна. Скочи сред хвойновите храсти и приведен напред започна да бяга, като непрекъснато се спъваше. За миг видя някакви сенки. Позна ги. „Те са“, и направи опит да се затича по-бързо. Зад гърба си чуваше викове. Раздадоха се нови изстрели. Изведнъж разбра, че нещо става с него, тъй като краката вече не му се подчиняваха и той тичаше все по-бавно.

— Зимек! — извика в прилив на отчаяние. Няколко куршума изсвириха край ушите му.

Зимек се спря.

— По-бързо! — извика той. Хвана го за ръка и го дръпна.

Стефек залитна и се опря на едно дърво.

— Не мога — простена отчаяно. — Нещо ми стана.

Дотича и Бенек. Хванаха го под мишниците.

— Опри се хубаво на нас! — каза Зимек.

Стефек, подкрепен от приятелите си тичаше с последни сили. Кажик, които бягаше най-отпред с кожуха, вече не се виждаше. Беше изчезнал в тъмнината. Когато излязоха на полето, Стефек изведнъж се спъна и приклепна. Вдигнаха го, но краката му отново се подгънаха.

— Беда, какво ти е бе? — изплаши се Зимек.

Хвана го през кръста и го метна на гърба си. Сега тичаха по мочурището. Виковете и изстрелите сякаш утихнаха и се отдалечиха. Като стигнаха до шосето, Стефек го помоли:

— Пусни ме вече, ще вървя сам! Сега ми е по-добре.

Зимек обаче не го пусна, въпреки че от усилие чак гърдите му свиреха.

— Дай аз да го понося! — настояваше Бенек.

Зимек мълчеше. Над горичката засвяткаха прожектори. Тук пътят беше по-равен и твърд и те започнаха да тичат малко по-бързо. Зимек

чувстваше на лицето си дъха на Стефек. „Нима са го ранили?“ — помисли ужасен той.

— Стефек! — извика.

— Какво?

На края на гората ги чакаше Кажик.

— Всички ли са тук? — попита.

Огледаха се. Нямаше го само Юрек.

— Вие вървете — каза Бенек, — аз ще остана да го почакам. Сигурно е минал през дерето. Оттам пътят е по-дълъг.

Зимек веднага се съгласи. Вървеше бавно, като внимаваше да не се закачи в някое дърво. Силите вече го напускаха, а Стефек ставаше все по-тежък.

— Ти за какво стоиш сега? — обърна се Бенек към Кажик.

— Ще почакам.

— Няма какво да чакаш. Занеси кожуха!

— Бенек!

— Какво?

— Стефек ранен ли е?

— Не знам.

— Бенек!

— Кажи!

— Ти чу ли някой като извика?

— Занеси кожуха ти казах!

Кажик се помъкна след Зимек. Нощта беше тъмна. На небето се трупаха оловносиви облаци. Бенек ту тичаше покрай гората, ту отиваше по шосето до дерето. Няколко пъти дори се осмели да светне с фенерчето си, но Юрек го нямаше. Скоро дойдоха Витек и Тадек. Тримата се добраха до дерето и по него започнаха да се промъкват към горичката. Когато се приближиха, Бенек реши да се покатери горе и да тръгне към пътечката.

— Може Юрек да се е скрил там някъде? — прошепна той.

Тадек обаче не го пусна.

— Не бива да ходиш. Немците сега са нащрек.

Витек се суетеше около тях, тих и мълчалив като сянка. Държеше се както винаги, но те чувстваха, че това не е същият Витек. Мълчанието му беше по-друго, различно отпреди.

Обикаляха така четири или пет часа, а може би и повече. Накрая решиха да се върнат в Трънака. Близо до скривалището дори не забелязаха кога Витек се беше откъснал от тях. Впрочем, те често не го забелязваха. Пред Трънака стоеше Зимек. Не попита нищо.

— Какво му е? — отиде при него Бенек.

— Не знам, не знам, нищо не знам.

Бенек блъсна вратата и влезе вътре. Стефек лежеше на пейката. Абрам се беше навел над него.

— Какво му е? — попита.

Абрам вдигна глава.

— Ш-ш-ш-т, тихо, нека спи! — каза той и доближи показалеца до устните си.

Стефек отвори очи.

— Къде е Зимек? Ами той излезе бос навън — прошепна.

Зимек сякаш почувства безпокойството на приятеля си и влезе в Трънака. Приклепна до главата му. Гетек седеше в ъгъла, закрил с ръце очите си. Лампата неспокойно мигаше. Бенек влезе в кухнята след Абрам.

— Какво му е?

Абрам отмести погледа си от него.

— Той умира. Ранили са го в корема. Не може да му се помогне — каза с някакъв далечен, тих глас.

— А в болницата?

Абрам поклати отрицателно глава.

Бенек се върна и застана до Зимек. Главата му бучеше, очите пареха.

— Къде е Юрек? — Стефек отвори очи.

— Тук е, тук е, сега ще дойде — отговори Бенек със стиснати от напрежение юмруци, като с мъка се владееше.

— Абрам каза, че ще се оправя — продължаваше Стефек, като гледаше Зимек. — Само трябва спокойно да лежа. Знаеш ли какво, като свърши войната, ще ми дадеш назаем връзката си, нали? Ще отида да посрещна татко с нея. Сега вече не се тревожа. Знам със сигурност, че ще се върне. Завийте ме с нещо, толкова ми е студено!

Зимек безпомощно се огледа. Бяха го завили с всичко, каквото имаха — юрган, кожух. Тогава той свали сакото си и му го хвърли отгоре. Бенек направи същото.

— Вече ми е по-топло — каза Стефек и затвори очи. — Кажик кога ще донесе тези лекарства? — попита след малко. — Чувствам се някак си особ... — спря той по средата на думата. Лицето му се изкриви от болка. Изстена.

Зимек обърна глава и заплака. Най-накрая дойде Кажик, но още от вратата момчетата разбраха, че не носи лекарството. Няколко го в аптеката. Часовете минаваха. Не смееха да се помръднат. Стефек лежеше неподвижно, със затворени очи. Вече не говореше. Абрам непрекъснато проверяваше пулса и навлажняваше челото и устните му.

— Извикайте майка му! — каза по едно време той.

Стефек сякаш чу и отвори очи.

— Юрек върна ли се? — прошепна. — Само да ми мине по-скоро. Бенек, той ще ти бъде заместник там, в Канада, нали?

Зимек стана и излезе навън.

— Какво му стана? Пак излезе бос — едва чуто прошепна Стефек и отново затвори очи.

Кажик се изправи.

— Ще отида да доведа майка му — каза.

Абрам, който точно в този момент проверяваше пулса, го задържа. Стефек раздвижи устни. Бенек се наведе над него.

— ... Вешек ще го намери — прошепна Стефек.

Бенек закри с длани лицето си. Вратата изскърца и се появи Витек. Очите му бяха хлътнали, угаснали.

Абрам се канеше да им направи знак да пазят тишина, но изведнъж ръката му застина във въздуха. От устата на Стефек бликна кръв. Той внимателно сложи ръката му на постелката, наведе се и го целуна по челото. На лицето на Стефек падна една голяма сълза.

— Това е заради моя кожух — едва промълви Абрам и съкрушен се опря на стената.

В този момент влезе Зимек. Разбра, че всичко е свършило. Приблужи се, отметна юргана и кожуха и без да погледне никого, взе Стефек на ръце като малко дете и излезе от скривалището. Тръгнаха след него. Само мълчаливият Витек остана с Абрам и с болния Метек. Вървяха един след друг с наведени глави. Чак когато наближиха къщичката на Заремба, Зимек се обърна и погледна към Трънака.

Небето се проясни. Изгревът беше кървавочервен. Ей там, някъде над Трънака плуваше едно самотно дрипаво облаче.

— Кажик, донеси ми обувките! Трябва да се върна в скривалището преди да си е отишъл Абрам. Аз ще тръгна с тях — каза тихо Зимек.

АНИ БОЖКОВА ЗА АВТОРА НА ТАЗИ КНИГА

Всичко започва от едно необикновено преживяване.

В болничната стая лежи тринадесетгодишният Йежи и се мъчи да си спомни какво се е случило с него. Защо не вижда? Каква е тази тъмнина, която го обгражда от всички страни?

Изведнъж през главата му минава страшна мисъл — очите. Нима е сляп и завинаги ще остане сляп? И тогава в паметта му възкръсва онзи страшен ден малко преди края на войната, когато край Висла избухна мината и го ослепи. Край Висла, там където бе прекарал толкова щастливи часове!

А как беше чакал края на тази война, как се бе радвал, когато немците бяха от Пулави, колко планове беше кроил за бъдещето!

Сега всичко е свършено. Той вече никога няма да види дома, пред който някога го чакаше майка му, своята улица, синьото небе и потъналата в цветя градина, няма да тича с приятелите си, да се катери по дърветата, да се къпе в прохладните води на Висла. Тогава за какво ще живее? На кого е нужен вече?

На съседното легло докарват едно умиращо момче на неговата възраст, ранено също от избухнала мина. Йежи решава да облекчи страданията му. Започва да му разказва най-различни истории и с радост забелязва, че момчето вече не мисли за себе си, а го слуша и му е някак си по-леко.

И именно тогава, край леглото на това умиращо момче, у Йежи се заражда желанието да стане писател и със словото си да помага на хората в трудни моменти.

Минават години на упорит труд. Йежи Шчигел завършва основно, след това средно образование, а после и Варшавския университет, като непрекъснато разширява своите познания в областта на езика и литературата.

И ето, през 1953 г. се появяват първите му разкази, а по-късно и книгите: „Трънакът“, „Земя без слънце“, „Никога няма да те изоставя“

и „По неравния път“, по който полската телевизия подготвя телевизионни серии. Книгата му „Трънакът“ през 1981 г. бе преиздадена за седми път.

Йежи Шчигел пише не само за младите читатели, но и за по-възрастните. Творчеството му за възрастни започва с книгата „Мълчание“, която е преведена на чужди езици, екранизирана е и съдържа много автобиографични елементи. А книгите: „Пътищата на отказа“, „Догарящите дървета“, „Сивите ръкавички“ и „Сън за брезовите обувчици“ разглеждат трудните проблеми, с които живее неспокойният съвременен човек.

През 1976 г. Йежи Шчигел получава наградата на Председателя на Министерския съвет за цялостното си литературно творчество. През 1973 г. за книгата си „Никога няма да те изоставя“ получава Харцерската литературна награда. Тази книга е включена и в почетния списък на книгите, получили наградата Х. К. Андерсен.

Много години са минали от времето, когато тринадесетгодишният Йежи решава да стане писател, но той и досега, както тогава при леглото на умиращото момче, помага със словото си на хората.

Ани Божкова

Издание:

Автор: Йежи Шчигел

Заглавие: Трънакът

Преводач: Ани Божкова

Година на превод: 1982

Език, от който е преведено: Полски

Издание: Първо

Издател: Държавно издателство „Отечество“

Град на издателя: София

Година на издаване: 1982

Тип: Роман

Националност: Полска

Печатница: ДП „Димитър Найденов“

Излязла от печат: февруари 1982

Редактор: Лилия Рачева

Художествен редактор: Йова Чолакова

Технически редактор: Петър Стефанов

Художник: Красимира Димчевска

Коректор: Виолета Славчева

Адрес в Библиоман: <https://biblioman.chitanka.info/books/1609>

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.